

ISSN (print): 2313-500X
ISSN (online): 2409-921X

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства
Кафедра англійської філології

АНГЛІСТИКА ТА АМЕРИКАНІСТИКА

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 15

*Присвячується 100-річчю
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Заснований у 2004 році

Дніпро
ЛПРА
2018

*Друкується за рішенням вченої ради
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара згідно з протоколом № 6 від 21 грудня 2017 р.
Затверджено постановою президії ВАК України від 6 березня 2015 р. № 263.*

Головний редактор:

доц. А. І. Анісімова.

Заст. головного редактора: проф. Т. М. Потніцева

Відповідальний секретар: доц. О. О. Конопелькіна

Рецензенти:

проф. Т. С. Пристайко

проф. О. Б. Тарнопольський

Редакційна колегія:

проф. Л. І. Белехова, проф. Жан-Ремі Ляпер (Франція), проф. Каха Габунія (Грузія),
проф. Рама Крячунісе (Литва), проф. Е. П. Гончаренко, доц. О. О. Конопелькіна,
проф. В. І. Ліліна, проф. І. І. Менишков, проф. А. М. Приходько, проф. О. І. Панченко,
проф. Л. І. Скуратовська, доц. Н. М. Семешко, доц. Л. М. Тетеріна

А 64 **Англїстика та американїстика** : зб. наук. праць / ред. кол. : А. І. Анісімова (голов. ред.),
Т. М. Потніцева (заст. голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ЛІРА, 2018. – Вип. 15. – 186 с.

Збірник містить статті з актуальних проблем лінгвістики, методики викладання англійської мови, перекладознавства, літературознавства.

Призначений для науковців, викладачів іноземних мов та всесвітньої літератури, аспірантів, докторантів і студентів філологічних спеціальностей та перекладу, а також для усіх, хто цікавиться сучасними дослідженнями у сфері англїстики та американїстики.

Сборник содержит статьи по актуальным проблемам лингвистики, методики преподавания английского языка, переводоведения, литературоведения.

Предназначен для ученых, преподавателей иностранных языков и всемирной литературы, аспирантов, докторантов и студентов филологических специальностей и перевода, а также для всех, кто интересуется современными исследованиями в области англистики и американистики.

The journal contains research papers on topical problems of linguistics, ELT methodology, theory of translation, literary studies.

The target readership is researchers, teachers of foreign languages and word literature, graduate and postgraduate students of philology and translation as well as all those interested in problems of modern English and American studies.

УДК 811.111(082)+821.111(082)+821.111(73)(082)

Адреса редакційної колегії:

Україна, 49050, м. Дніпро, пр. Гагаріна, 72

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства

Кафедра англійської філології

Тел. (056) 374-98-73

Збірник зареєстровано у міжнародних наукометричних базах даних: vsenauki.ru

NBUV

<http://www.base-search.net/Search/Results?q=dccoll:ftjata&refid=dclink>

Index Copernicus

ISSN (print): 2313-500X

ISSN (online): 2409-921X

© Дніпровський національний
університет ім. Олеся Гончара, 2018

© Автори статей, 2018

© ЛІРА, 2018

ПЕРЕДМОВА

Шановні читачі!

Черговий 15-й випуск збірника наукових праць «Англістика та американістика» присвячено 100-річчю Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Сподіваємося, що Ви з цікавістю ознайомитеся з цим випуском.

Цьогорічний збірник містить 28 статей, які розглядають широку палітру лінгвістичних, літературознавчих та методологічних проблем сучасної лінгвістики.

Авторський колектив збірника протягом 15 років прагне відображати якомога ширше сучасні напрями та проблеми у вивченні різних аспектів англійської мови та англомовної літератури. Серед них – проблеми когнітивістики, концептології, антропоніміки, жанрових форм дискурсу, модальності та прагматики, сучасного англомовного термінознавства та перекладознавства.

В окремий розділ зібрано статті з методики викладання англійської мови, де представлено нові досягнення у комунікативному та компетентностному підходах навчання іноземної мови та розглянуто окремі методичні питання, та питання мультилінгвізму та мультикультуралізму.

Літературознавчі статті розміщено у спеціальному розділі – «Актуальні проблеми літературознавства та стилістики». Різні аспекти вивчення англійської та американської літератури подано в діапазоні від епохи Відродження до початку XXI століття.

Авторський колектив збірника «Англістика та американістика» сподівається, що видання, яке регулярно ознайомлює читачів з результатами наукових досліджень вчених-англістів, стане реальною допомогою у галузі взаємообміну думками та інформацією про те, що відбувається у сфері вивчення англійської мови та англомовної літератури.

*З повагою,
головний редактор Анісімова А. І.*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ

УДК 811.111'373

О. О. Konopelkina

О. О. Конопелькіна

Е. А. Конопелькина

Oles Honchar Dnipro National University

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

MĀORI BORROWINGS IN NEW ZEALAND ENGLISH MASS MEDIA DISCOURSE

МАОРІЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В НОВОЗЕЛАНДСЬКОМУ АНГЛОМОВНОМУ МАС-МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ МАОРИЙСКИЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ В НОВОЗЕЛАНДСКОМ АНГЛОЯЗЫЧНОМ МАС-МЕДИЙНОМ ДИСКУРСЕ

Розглянуто особливості вживання запозичень з мови маорі в сучасному новозеландському англомовному медійному просторі. Досліджено функціонування мовних одиниць новозеландського національного варіанту англійської у текстах публіцистичного стилю.

Питання впливу автохтонних мов на формування лексики національних варіантів мови є актуальним, особливо, враховуючи нестримний розвиток новозеландської англійської, як окремого варіанту сучасної англійської мови. Запозичення з мови корінного населення викликають неабиякий інтерес, тому що у цьому невеликому з обсягом шарі лексики відображаються особливості контактування та освоєння англомовним етносом нових умов існування, що вплинули на своєрідність формування національного варіанту англійської мови. Отже, постає необхідність вивчення, аналізу та встановлення кореляції між усіма чинниками, що впливають на сьогоденний стан даного варіанту англійської мови. В свою чергу, медійний дискурс є яскравим відображенням сучасного стану та тенденцій розвитку мови та суспільства в цілому, тому детальне вивчення актуальних особливостей публіцистичного стилю дозволяє краще зрозуміти специфіку функціонування мови в країні, що особливо важливо у контексті білінгвальності новозеландців та курсу на збереження маорійської культурної спадщини, невід'ємним складовим елементом якої є мова.

Ключові слова: новозеландська англійська, мова маорі, запозичення, мас-медійний дискурс, білінгвізм.

Рассмотрены особенности использования заимствований из языка маори в современном новозеландском англоязычном медийном дискурсе. Исследовано функционирование языковых единиц новозеландского национального варианта английского языка в текстах публицистического стиля. Вопрос о влиянии автохтонных языков на формирование лексики национальных вариантов английского является актуальным, особенно, учитывая динамическое развитие новозеландского английского, как отдельного варианта современного английского языка. Заимствования из языков коренного населения вызывают живой интерес, благодаря тому что в этом небольшом по объёму пласте лексики отражены особенности взаимодействия и осво-

ення англоязычним этносом новых условий существования, которые повлияли на формирование национального варианта английского языка. Таким образом, возникает необходимость изучения, анализа и выявления корреляции между всеми факторами, что влияют на формирование данного варианта. В свою очередь, медийный дискурс является ярким отражением современных тенденций развития языка и общества в целом, поэтому детальное изучение актуальных особенностей публицистического стиля позволяет лучше понять специфику функционирования языка, что особенно важно в контексте билингвизма новозеландцев и курса на сохранение культурного наследия маори, неотъемлемым составляющим элементом которого являются язык.

Ключевые слова: новозеландский английский, язык маори, заимствования, масс-медийный дискурс, билингвизм

The peculiarities of using borrowings from Maori language in modern New Zealand English media discourse are considered. The functioning of the linguistic units of the New Zealand national variant of the English language in texts of a publicistic style is investigated. The question of the influence of autochthonous languages on the formation of the vocabulary of national variants of English is relevant, especially considering the dynamic development of New Zealand English as a separate variant of modern English. Borrowings from indigenous languages are of great interest due to the fact that in this small layer of vocabulary the features of interaction and development of the English-speaking ethnos in the new conditions of existence that influenced the formation of the national variant of the English language are reflected. Thus, there is a need to study, analyze and reveal the correlation between all the factors that influence the formation of this variety of English. In turn, media discourse is a vivid reflection of modern trends in the development of the language and society as a whole, so a detailed study of the current features of the journalistic style allows for a better understanding of the specifics of the functioning of the language, which is especially important in the context of New Zealand bilingualism and the protection of Maori cultural heritage.

Keywords: New Zealand English, Māori language, borrowings, mass media discourse, bilingualism

The history of the English language is a unique example of what languages are able to do, as there is “no other language that has undergone a similar expansion since Greek and Roman times” [1, p.1].

The great age of British exploration, which stretched from about 1600 to 1750, marked the beginning of the global spread of English. British colonies were established all over the world and formed the basis for English to put down roots in various places far from its mother country [9].

Kachru claims that “the current sociolinguistic profile of English may be viewed in terms of three concentric circles.” The Expanding Circle, which among others includes China, Japan and Saudi Arabia, refers to regions where English is used as a foreign language and is rather restricted in its use. The Outer Circle represents the “institutionalized non-native varieties” (ibid.), meaning those countries where English is spoken as a second language, as for example in India, Kenya and Zambia. The Inner Circle, which counts about 350 million native speakers of English, includes those countries where English is the primary language: the USA, the UK, Canada, Australia and New Zealand with the last two of them having the smallest numbers of native speakers (about 20 million together) and the most recent history of European colonization [6].

A significant feature of NZE is the fact that it is also spoken as a second language (ESL) in NZ [10]. This is especially the case for many of the New Zealanders who are not of European descent, meaning predominantly those coming from one of the Pacific Islands, or those who claim to be of Māori descent. As the Māori are the indigenous

people of the country and constitute about 14 per cent of the whole population, their significance concerning linguistic matters cannot be denied, especially in the light of the recognition of te reo Māori (the Māori language) as an official language in NZ in recent times. As a consequence of this side-by-side existence of both NZE and NZ Māori (NZM) the influence on each other has always been strong. A result of this language contact was the development of a distinctive dialect of NZE: Māori English (NZME).

The close contact between the Māori speaking and English speaking populations has resulted in changes in both languages. English pronunciation, grammar and vocabulary have influenced Māori, and conversely, many borrowings from Māori have made their way into English vocabulary (e.g., the current online version of the Oxford English Dictionary 31 lists 287 entries of Maori origin).

The flow of Māori loans into New Zealand English has not gone unnoticed. According to Deverson, “the most unmistakably New Zealand part of New Zealand English is its Māori element” [5, p.18-25]. Macalister describes the borrowing situation in recent times as follows: “it is likely that the Māori presence in New Zealand English will continue to grow in future, and that this presence will continue to define the distinctiveness of New Zealand English lexicon” [7, p. 21].

The first wave of borrowings from Māori during the late 18th and early 19th century consisted primarily of words that describe environmental and nature terms (such as, pāua “abalone”, kūmara “sweet potato”, rimu “red pine”), Māori place names (Tauranga, Rotorua, Whanganui), and some indigenous culture terms (marae “Māori meeting house”, hāngi “earth oven to cook food with steam and heat from heated stones”).

This first wave of borrowings gave way to further “waves” [7], bringing in more Māori words such as waka “canoe”, taonga “treasure”, iwi “tribe”, kuia “female elder”, koha “gift/donation”, hui “meeting” and so on. This time, the words had to do with the organisation of Māori society and culture, and important historical events. Deverson points out an important difference between the first wave of Māori loans and subsequent ones: “while colonial borrowing from Maori was Pakeha-driven, 2 motivated by the European’s need to come to terms with a strange world, the recent revival or new wave of borrowing is by contrast Maori-driven, initiated in large part by Maori speakers and writers themselves” [5, p. 20]. Some of the motivations identified as driving the use of Māori borrowings today have to do with filling semantic gaps in existing vocabulary of New Zealand English, economy of expression, expression of identity and display of empathy, clarity of meaning, and language play [8].

The use of Māori loans in TV media was studied by De Bres [3] and unlike other language mediums, de Bres found that Māori loans were used only to a “limited extent in the mainstream television news” and “in highly restricted areas”, “almost solely in Māori-related news items” [3, p. 32]. This restricted usage was also reported by Degani [4] with respect to three Māori loans, namely aroha “love”, mana “power/respect”, and marae “meeting house” in three New Zealand newspapers. However, De Bres [3] did find that most loans which made an appearance in her data pertained to Māori culture, which was also identified as the main source of growth in Māori borrowings by Macalister [7] and by Davies and Maclagen [2].

The vocabulary of the Maori language is easily recognizable both in spelling and in sound. Due to its word-formation structure, in which each syllable has only one consonant and always ends with a consonant sound, the Maori language gives an impression of a very pleasant language. Maori borrowings is **are** one of the most unique

features of New Zealand English, and Maori words are widely used both in New Zealand's everyday language and in national mass media discourse.

For example, the headlines of the one of most popular New Zealand newspaper “*The New Zealand Herald*” often look like this: “*Plans halted for Rotorua **te reo** road signs*” (The New Zealand Herald, April 8, 2018) [12], where Rotorua – New Zealand city with Māori name (translated as – “crater lake”), and Te reo means the language of the indigenous population, the latter concept is verbalized in the New Zealand media almost exclusively by the Maori term: “*Mike's Minute: The trouble with **Te Reo***” (The New Zealand Herald, January 22, 2018) [12], “*Barry Soper: No Bill English, **te reo** Maori is not someone else's language – it's ours*” (The New Zealand Herald, January 24, 2018) [12], “*First **te reo** speaker Justice Joseph Williams appointed to Court of Appeal*” (The New Zealand Herald, January 22, 2018) [12], “*Maori food trucks and English-free signs suggested for Wellington to be **Te Reo** capital*” (The New Zealand Herald, May 3, 2018) [12], “*Winston Peters hits out at MPs following slip-up on wording around compulsory **Te Reo***” (The New Zealand Herald, May 8, 2018) [12]. This Māori borrowing also are found in “*The Dominion Post*”: “*Giving **te reo** Māori a future about looking to the past*” (The Dominion Post, January 25, 2018) [11], “*Winston Peters tells ministers touting compulsory **te reo** to get 'on the same page'*” (The Dominion Post, May 8, 2018) [11].

The headline of “*New Zealand Herald*” “*The Top Kiwi Chef Among the Huge Number of Kiwis Wanting to Learn Te reo Maori*” (The New Zealand Herald, February 25, 2018) [12] not only demonstrates another example of the usage of the Te reo expression, but presents a very widespread word of Maori origin, which often is used as a national self-naming (nickname) of New Zealanders – Kiwi. This nickname has appeared in the years of the First World War due to the fact that New Zealand troops has emblems with the image of kiwi, and subsequently this word has become popular in New Zealand and beyond. The New Zealand media broadly use this word both to refer directly to the country and its inhabitants, as well as to the notion of “New Zealand” in general: “*Kiwi star Beulah Koale's Hollywood role in a thank you for your service*” (The New Zealand Herald, June 21, 2017) [12], “*Kiwi's right royal performance*” (Waikato Times, May 11, 2018) [15], “*Online show to celebrate Kiwi women*” (The Dominion Post, May 11, 2018) [11], “*A giant leap for Kiwi industry*” (The Dominion Post, May 9, 2018) [11], “*I'm very proud to be a **Kiwi***” (The Otago Daily Times, April 5, 2018) [14], “***Kiwi** comedy effortlessly funny*» (The Otago Daily Times, May 5, 2018) [14], “*Hager is proud **Kiwi** now*” (Nelson Mail, April 16, 2018) [13].

However, the Māori name of country is also used by New Zealand Mass media very often – Aotearoa: “*Four top spots to celebrate **Aotearoa***” (The New Zealand Herald, February 6, 2018) [12], “*Focus: Big second day for President Barack Obama in **Aotearoa***” (The New Zealand Herald, March 22, 2018) [12], “*Tour **Aotearoa** riders' stolen bikes draw huge social media response*” (The New Zealand Herald, March 7, 2018) [12], “*Too many tourists in **Aotearoa**? What **Kiwis** really think*” (The New Zealand Herald, April 27, 2018) [12], “*Simon Gault to participate in health programme **Dot Aotearoa Project***” (The New Zealand Herald, April 22, 2018) [12].

The another example of widespread Māori term is “iwi”, that means “Māori people”: “***Iwi** gives \$100,000 to children's charity KidsCan*” (The New Zealand Herald, May 11, 2018) [12], “***Iwi** leader blasts Craggy Range Winery and 'racist' attitudes in Havelock North*” (The New Zealand Herald, May 15, 2018) [12], “*Ngai Takato, Resin & Wax Holdings joint venture will help 'future-proof' **iwi***” (The New Zealand Herald,

April 16, 2018) [12], “*Iwi speaks out about 'premature' Pink and White Terraces announcement*” (The New Zealand Herald, March 29, 2018) [12], “*Iwi leader helps out with Hawke's Bay's apple-picking crisis – more residents urged to pitch in*” (The New Zealand Herald, April 8, 2018) [12], “*Two iwi get Treaty relativity top-ups*” (Waikato Times, April 11, 2018) [15], “*Protesters support iwi's court case*” (Nelson Mail, May 16, 2018) [13].

Often in the New Zealand press we can find text that almost entirely consists of borrowed Maori words that are used to denote endemic flora or fauna: “Myrtle rust affects plants in the myrtle family, which includes pōhutukawa, manuka, rata, kanuka, swamp maire and ramarama” (New case of myrtle rust found in Collingwood, *Nelson Mail*, May 19, 2018) [13], where “manuka” is a New Zealand shrub, “rata” is a tree in myrtle families, also the endemic of New Zealand, and “kanuka” and “ramarama” are two kinds of shrubs. Outside of New Zealand, there are alternative names for these plants, but in the country of origin they are called almost exclusively by Maori names. On the pages of the New Zealand media there are also Maori borrowings, which refer to the phenomena of nature, the landscape, and so on. An example is the headlines of New Zealand newspapers such as “The Giant Tom appears on Tūmūnui farmland” (The New Zealand Herald, May 1, 2018) [12], The Woman Out of Tomo (The *Dominion Post*, February 6, 2018) [178], where the word “tomo” means a hole in the ground (another meaning – the cave).

References:

1. **Bailey, Richard Görlach, Manfred.** English as a World Language. Ed. by Richard W. Bailey and Manfred Görlach. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.
2. **Davies, C. & M. Maclagan.** 2006. Māori words – read all about it: Testing the presence of 13 Māori words in four New Zealand newspapers from 1997 to 2004. *Te Reo* 49. p. 73–99.
3. **De Bres, Julia.** 2006. Māori lexical items in the mainstream television news in New Zealand. *New Zealand English Journal* 20. p.17–34.
4. **Degani, M. & A. Onysko.** 2010. Hybrid compounding in New Zealand English. *World Englishes* 29. p. 209–233.
5. **Deverson, Tony.** New Zealand English lex- is: Māori dimension. Tony Deverson, April 1991, *English Today*, Volume7, Issue 02, April 1991, p.18-25.
6. **Kachru, Braj B.** The Other Tongue: English Across Cultures. English in the global con- text, Ed. by Braj. B. Kachru, University of Illinois Press, 1992. P.356.
7. **Macalister, John.** 2006a. The Maori pres- ence in the New Zealand English lexicon, 1850–2000: Evidence from a corpus-based study. *English World-Wide* 27. p.1–24.
8. **Macalister, John.** 2007a. Weka or woodhen? Nativization through lexical choice in New Zealand English. *World Englishes* 26. p.492–506.
9. **Ronowicz, Eddie, Yallop, Colin.** English: One Language, Different Country. Ed. by. Eddie Ronowicz, Colin Yallop, Cassel, 1999.
10. **Turner, G.W.** The English Language in Australia and New Zealan. G. W. Turner, Longman, 1970.
11. <https://www.stuff.co.nz/dominion-post/>
12. <https://www.nzherald.co.nz> [tps://www.stuff.co.nz/nelson-mail/](https://www.stuff.co.nz/nelson-mail/)
13. <https://www.odt.co.nz/>
14. <https://www.stuff.co.nz/waikato-times/>

Надійшла до редакції 10.11.2017

УДК 378.147:811.111'246.3

S. O. Loba

С. О. Лоба

С. О. Лоба

*Oles Honchar Dnipro National University**Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара**Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара*

THE SEMANTIC STRUCTURE OF THE LEXEME MULTILINGUAL IN MODERN ENGLISH

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ЛЕКСЕМИ MULTILINGUAL У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

СЕМАНТИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА ЛЕКСЕМЫ MULTILINGUAL В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

У дослідженні представлено різні визначення поняття “концепт”, а також його основні характеристики. Крім того, в статті проаналізовано семантичні особливості лексеми *multilingual* в сучасній англійській мові, оскільки вона є однією зі складових концепту *Multilingual education*, представлено основні визначення лексеми *multilingual*. Крім того, в її семантичній структурі було виділено низку диференційних сем. У ході дослідження було встановлено, що одним з основних підходів до вивчення поняття “концепт” в сучасній лінгвістиці є компонентний аналіз. Аналіз слів-ідентифікаторів полісемантичної лексеми *multilingual* дозволив виділити низку гіпосем, які вказують на наявність у семантичній структурі лексеми *multilingual* таких ознак: локативної, теологічної, інструментальної, якісної і двох екзистенціальних. Слід зазначити, що якісна ознака переважає за кількістю представлених лексем. Крім того, вербалізатор *language* було використано для зображення як екзистенційної, так і локативної ознаки. Подібно до вищезазначених ознак співпадає лексема *communication*, за допомогою якої виражаються інструментальна та теологічна ознаки. Слід зазначити, що результати нашого дослідження, а саме аналіз тлумачних словників сучасної англійської мови, вказують на те, що лексема *multilingual* має досить невелику кількість синонімів. Синонімічний ряд представлений двома варіантами: поліглот, двомовний.

Ключові слова: концепт, компонентний аналіз, семантична структура, лексема, когнітивна ознака.

В исследовании представлены различные определения понятия «концепт», а также его основные характеристики. Кроме того, в статье проанализированы семантические особенности лексемы *multilingual* в современном английском языке, поскольку она является одной из составляющих концепта *Multilingual education*, представлены основные определения лексемы *multilingual*. Кроме того, в ее семантической структуре был выделен ряд дифференциальных сем. В ходе исследования было установлено, что одним из основных подходов к изучению понятия «концепт» в современной лингвистике является компонентный анализ. Анализ слов-идентификаторов полисемантической лексемы *multilingual* позволил выделить ряд гипосем, которые указывают на наличие в семантической структуре лексемы *multilingual* следующих признаков: локативного, теологического, инструментального, качественного и двух экзистенциальных. Следует отметить, что качественный признак преобладает по количеству представленных лексем. Кроме того,

вербализатор language был использован для изображения как экзистенциального, так и локативного признака. Подобно вышеупомянутым признакам, совпадает лексема communication, с помощью которой выражаются инструментальный и теологический признаки. Следует отметить, что результаты нашего исследования, а именно анализ толковых словарей современного английского языка, указывают на то, что лексема multilingual имеет достаточно небольшое количество синонимов. Синонимический ряд представлен двумя вариантами: полиглот, двуязычный.

Ключевые слова: концепт, компонентный анализ, семантическая структура, лексема, когнитивный признак.

The research represents various definitions of the notion “concept” as well as its main characteristics. Besides, the article also examines the semantic peculiarities of the lexeme multilingual in Modern English, as it is one of the constituents of the concept Multilingual education, presents the main definitions of the lexeme multilingual. Moreover, the deferential semes in its semantic structure have been singled out.

In the process of research it has been found out that one of the main approaches to the study of the notion “concept” in modern linguistics is componential analysis. The analysis of the identifying words of the polysemantic lexeme multilingual have made it possible to single out a set of hyposemes, which indicate the presence of the following features in the semantic structure of the lexeme multilingual: locative, theological, instrumental, qualitative and two existential features. It should be mentioned that the qualitative feature dominates in number of the presented lexemes. Besides, the verbalizer language is used to depict both the existential and locative features. The lexeme communication coincides in the representation of the instrumental and theological features. It should be noted that the results of our study, namely, the analysis of the definition dictionaries of Modern English indicate that the lexeme multilingual has a rather small number of synonyms. The synonymic row is represented by means of two following variants: polyglot, bilingual.

Keywords: concept, componential analysis, semantic structure, lexeme, cognitive feature.

The notion “concept” is complex and multifold, causing polemics among the researchers in modern linguistics. The current notion has been examined by various researches [2; 4; 8], and they have defined “concept” in different ways. In our research we agree with the definition that “concept” is an abstract idea, representing the fundamental characteristics of the notion, unit of our memory, mental vocabulary, conceptual system, the whole worldview and a quantum of knowledge [1; 3]. Moreover, concept can be also considered as a clot of culture in one’s conscious: the way it enters the person’s mental world as well as the way the person enters the culture, influencing it [4, p. 43]. There exist two main approaches to the study of the notion “concept” in modern linguistics: conceptual and componential analyses.

Componential analysis is the analysis of words through structured sets of semantic features. This method is typical of structural semantics which analyzes the components of a word's meaning [7, p. 351]. In our research we follow the following hierarchical organization of semes which constitute the semantic structure of the lexical unit *multilingual education* in Modern English: classemes, archiseme, hyposeme, occasional semes [2, p. 182].

The **aim** of the present article is to investigate the semantic peculiarities of the lexeme *multilingual* in Modern English, as it is one of the constituents of the concept “Multilingual education”.

The main **objectives** of the work are to single out the main definitions of the lexeme *multilingual*, to identify the deferential semes and cognitive features in its semantic structure.

Multilingual education has become internationally significant as the topic of theory, research and practice. Many scientists have dealt with this problem. Nevertheless, despite the appearance of various scientific works dedicated to the research in the field of methodology, the concept “Multilingual education” has not been entirely investigated. That specifies the **topicality** of our article.

The theoretical background of our research is the works by such scholars as C. Baker [5], A. Anisimova [4], H. Ottenheimer [7], Selivanova [2], B. Heine [6] etc.

The material for the study of the semantic structure of the lexeme *multilingual* is its definitions which were extracted from the following eleven lexicographical sources: Longman Dictionary of English Language and Culture (LDELIC), Cambridge Academic Content Dictionary (CACD), Merriam-Webster English Dictionary and Thesaurus (MWOEDT), American Heritage Dictionary (AHD), Collins Dictionary of American English (CED), Longman Business Dictionary (LBD) Longman Dictionary of Contemporary English (LDCE), Macmillan English Dictionary for Advanced Learners (MEDAL), Wordsmyth English Dictionary (WED), Oxford Advanced Learner's Dictionary (OALD), Random House Kernerman Webster's College Dictionary (RHKWCD).

Having analyzed the dictionary definitions of the lexeme *multilingual* in the mentioned lexicographical sources, we found out that despite a few divergencies, the number of definitions of the given lexeme in them practically coincides. According to the results of the research two definitions of the lexeme *multilingual* are presented in nine dictionaries [LDELIC, CACD, MWOEDT, AHD, LBD, MEDAL, WED, OALD, CED]. However, the dictionary [LDCE] provides us only with one definition. Whereas, there are offered three meanings of the analyzed lexeme in the dictionary [RHKWCD].

Taking into account the quantitative differences of the definitions which are indicated in the references under consideration, we consider it possible to present the given data in the form of a table so as to compare the coincidences and find out the differences of the meanings of the lexeme *multilingual* in different lexicographical sources.

The analysis of the factual material shows that depending on the semantic proximity, the lexical-semantic variant (LSV) of the lexeme-constituent *multilingual* can be divided into three groups. Therefore, it is expedient to start the analysis with the LSV belonging to the first column, since its semantic independence is of no doubt. The given LSV is registered in all of the dictionaries: *Containing or expressed in many different languages* [LDELIC].

Dictionary	1	2	3
LDELIC	Containing or expressed in many different languages	Able to speak many different languages	
CACD	Written or <u>spoken</u> in more than two different <u>languages</u> :	(of <u>people</u> or <u>groups</u>) Able to use more than two <u>languages</u> for <u>communication</u>	
MWOEDT	Having, or expressed in several languages	Using or able to use several languages especially with equal fluency	
AHD	Including, or expressed in several languages	Using or having the ability to use several languages	

CED	Involving several <u>different</u> language.		A multilingual person is able to speak more than two languages very <u>well</u> . noun
LBD	Written or spoken in more than one language	Adjective <u>able</u> to speak more than two languages	
LDCE	Using, <u>speaking</u> , or written in several different <u>languages</u>		
MEDAL	Written or spoken in several different languages	<u>Able</u> to <u>speak</u> several <u>different</u> <u>languages</u> well	
WED	Including, or presented in several languages	Speaking or able to speak several languages.	
OALD	Written or printed in several different languages	Speaking or using several different languages	
RHKWCD	1. Dealing with or involving several or many languages 2. Spoken or written in several or many languages:	1. Using or able to speak several languages with some facility.	A multilingual person.

Nevertheless, despite not having any zones of inclusion or coincidences with LSV belonging to the other groups, the LSV of the first group is divided into two separate definitions in the explanatory dictionary [RHKWCD]:

1. dealing with or involving several or many languages
2. spoken or written in several or many languages [RHKWCD].

The following LSV of the lexical unit *multilingual* (column 2) is registered in nine lexicographical sources out of the eleven ones, which we have investigated. The given LSV is presented in the dictionary [LDELС] with the following definition: *able to speak many different languages*. In addition, there is the synonym of the lexical unit *multilingual* – *polyglot* provided by the dictionary [LDELС]. Nevertheless, the lexicographical reference [MEDAL] offers a lexeme *bilingual* as a synonym. That leads to the narrowing of the meaning of the lexeme *multilingual*. For instance, in the dictionary [LDELС] there exists the following LSV of lexeme *bilingual*: 1) *speaking two languages fluently*. Therefore, the emphasis is put upon the utilization of two languages.

The above-mentioned LSV has not been registered in such explanatory dictionaries as [CED] and [LDCE]. Due to the fact that the LSV of the second group does not have zones of inclusion or coincidences with the variants of meanings which have been registered in the other groups, we consider it to be appropriate to call it an independent, separate LSV of the lexeme *multilingual*.

Taking into consideration LSV of the third group (column 3) – *a multilingual person* [RHKWCD]. The given variant has been observed only in two lexicographical sources, namely, [RHKWCD] and [CED]. This LSV is independent, for not having any zones of inclusions and crossings with other variants. In addition, it is distinguished against the background of the other groups by changing part of speech of the LSV.

While the LSV of the first and second groups are presented by means of adjectives, the meaning of the LSV of the third group is manifested as a noun.

Thus, the study of the vocabulary definitions of the lexeme constituent multilingual makes it possible to distinguish three LSV in the semantic structure of the lexeme *multilingual*.

LSV 1 — *containing, expressed, written or spoken in many different languages* (adj);

LSV 2 — *able to speak, using many different languages* (adj);

LSV 3 — *a person who is able to speak more than two languages very well* (n).

According to the investigation, it can be stated that the lexeme-constituent *multilingual* is polysemantic, since its semantic structure includes three LSV.

The next analysis stage of the semantic structure of polysemantic lexeme *multilingual* is finding out the sememes which correspond to the LSV that have been allocated.

Sememe 1: [*expressed*] (archiseme): [*containing, having, including, printed, presented, dealing with, written or spoken in many different languages*] (differential seme);

Sememe 2: [*able to speak*] (archiseme): [*Using, having the ability to speak many different languages, especially with equal fluency for communication (of people or groups)*] (differential seme);

Sememe 3: [*person*] (archiseme): [*who is able to speak more than two languages very well*] (hyposeme).

The next stage of the study of the polysemantic lexeme *multilingual* is aimed at determining a set of differential semes that allows us to identify certain semantic features in its structure. Therefore, it is expedient to analyze the semantics of the identifying words which have been used in dictionary definitions in lexicographical sources.

The study of the semantics of the identifying words of the polysemantic lexeme-constituent *multilingual* has allowed us to single out the following hyposemes in the semantic structure of the word *multilingual*.

1) subject — a doer — an existential feature which is implemented in English by means of the following lexemes: *person, people and groups* ;

2) object — a tool — an existential feature which is represented by means of the lexeme *language*;

3) place — a locative feature which is manifested in Modern English by means of the lexical unit *language*;

4) purpose — a theological feature which is expressed with the help of the phrase for communication;

5) realization — an instrumental feature which is represented by means of the word *communication*;

6) features, characteristics, qualities of the object — a qualitative feature which is manifested with the help of the following set of lexemes: *containing, having, including, printed, presented, dealing with, written, spoken, using, able, expressed, equal, well*.

It should be mentioned that the qualitative cognitive feature dominates in number of the presented lexemes. Besides, the verbalizer *language* is used to depict both the existential and locative features. The lexeme *communication* coincides in the representation of the instrumental and theological features.

Thus, the analysis of the identifying words of the polysemantic lexeme *multilingual* makes it possible to single out a set of hyposemes, which indicate the presence of the

following features in the semantic structure of the lexeme *multilingual*: two existential, the locative, theological, instrumental and qualitative.

It should be noted that the results of our study, namely, the definitional analysis of Modern English dictionaries, indicate that the lexeme *multilingual* has a rather small number of synonyms. The synonymic line is represented by means of two following variants: polyglot [LDELC] and bilingual [LDCE], [LDELC], [MEDAL].

To sum up, it is important to note that all the aims and objectives of our research have been achieved, namely, we have investigated the semantic peculiarities of the lexeme *multilingual* in Modern English, as it is one of the constituents of the concept “Multilingual education”, singled out the main definitions of the lexeme *multilingual*, identified the deferential semes in its semantic structure. The results of the following research can be utilized in the further research of the concept “Multilingual education”.

References

1. **Кубрякова Е. С.** Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова. – М. : Филологический факультет МГУ, 1997. – 245 с.
2. **Селіванова О. О.** Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 844 с.
3. **Семотюк О. П.** Сучасний словник іншомовних термінів / О.П. Семотюк. – Харків : Веста-Ранок, 2007. – 464 с.
4. **Anisimova A. I.** Clil and development of students' multilingual competence / A. I. Anisimova. – Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції 1–2 грудня 2016 року «Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики», Дніпро, 2016. – Р. 10–15.
5. **Baker C.** Foundations of Bilingual Education and Bilingualism: 5th edition / C. Baker. – Clevedon : Multilingual Matters, 2011. – 484 p.
6. **Heine B.** The Oxford Handbook of Linguistic Analysis / B. Heine. – Oxford : Oxford University Press, 2015. – 1048 p.
7. **Ottenheimer H.** The Anthropology of Language: An Introduction to Linguistic Anthropology 3rd Edition / H. Ottenheimer. – Belmont : Wadsworth Publishing, 2006. – 416 p.
8. **Stevenson A.** Oxford Dictionary of English 3rd Revised Edition / A. Stevenson. – Oxford : Oxford University Press, 2010. – 2069 p.

Надійшла до редколегії 04.12.2017

УДК 811

V. V. Lobanova

В. В. Лобанова

В. В. Лобанова

*Oles Honchar Dnipro National University
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара*

**INFORMATION IN ADVERTISEMENT: TECHNIQUES
OF DISPLAYING AND HIDING
ІНФОРМАЦІЯ У РЕКЛАМІ: ЗАСОБИ ВИЯВЛЕННЯ
ТА ПРИХОВУВАННЯ
ИНФОРМАЦИЯ В РЕКЛАМЕ: СПОСОБЫ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ
И СКРЫТИЯ**

Розглянуто актуальну проблему: подання та приховування інформації. Ця проблема пов'язана з можливостями організації оптимального спілкування серед людей, які використовують сучасні засоби. Метою статті є аналіз ролі різних типів інформації в текстах реклами та способи їх вербалізації та приховування. Для досягнення цієї мети виконано такі завдання: коротко узагальнено теоретичний опис поняття інформації та її типів; описано явну вербалізацію інформації в рекламі; проілюстровано неявну інформацію в текстах об'яв. Явне відтворення інформації в обсязі обмеженого тексту потребує використання таких яскравих стилістичних засобів, як метафори, епітети, гра слів. Прихована інформація посідає чільне місце в креолізованих текстах і використовує такі методи, як звертання до яскравих персоналій, трансфер, відгуки, складання карт тощо.

Ключові слова: інформація, імпліцитна інформація, експліцитна інформація, реклама, креолізований текст.

Рассмотрена проблема, которая сегодня очень актуальна: проблема представления и сокрытия информации. Эта проблема связана с возможностями организации оптимальной коммуникации между людьми, использующими современные средства общения. Цель статьи – проанализировать роль различных типов информации в рекламных текстах и способы их вербализации и сокрытия. Для достижения этой цели решены следующие задачи: кратко изложено теоретическое описание понятия информации и ее типов; описана явная вербализация информации в рекламе; проиллюстрирована неявная информация в текстах объявлений. Явное предоставление информации в ограниченном объеме текста требует использования таких ярких стилистических приемов, как метафоры, эпитеты, игра слов. Скрытая информация представлена, главным образом, в форме креолизованных текстов и использует такие методы, как обращение к известным персоналиям, трансфер, отзывы, составление карт и другие.

Ключевые слова: информация, имплицитная информация, эксплицитная информация, реклама, креолизованный текст.

The article deals with the problem which is of relevance nowadays: the problem of presenting and hiding information. This problem is connected with the possibilities of organizing optimal communication among people using the contemporary means of

doing it. The purpose of the article is to analyze the role of various types of information in advertisement texts and the ways of their verbalization and hiding. To achieve this aim we are to fulfill the following tasks: to summarise briefly the theoretical description of the notion of information and its types; to describe explicit verbalization of information in advertisements; to illustrate implicit information in ad texts. The explicit rendering of information in limited text volume needs using such bright stylistic devices as metaphors, epithets, wordplay. Hidden information possesses the main place there. It's effected mainly in the form of creolized texts and uses such techniques as name calling, glittering generalities, transfer, testimonial, bandwagon, card stacking etc.

Keywords: information, implicit information, explicit information, advertising, creolized text.

Setting of a problem on the whole and its connection with important scientific or practical goals. The article deals with the problem which is of relevance nowadays: the problem of presenting and hiding information. This problem is connected with the possibilities of organizing optimal communication among people using the contemporary mans of doing it.

Assignment of the parts of the general problem considered in the submitted paper that have not been dealt with. The problems of information and advertisement are found among the most investigated ones. The papers by I. R. Galperin, V. L. Muzikant, T. Kosmeda, V. Zirka are just some highlights in the sea of the scientific papers under discussion. The founders of the theory of information are N. Winer [6], S. Shannon, W. Weaver [5] and others. But the problem is so vast that such aspect of it as some ways of hiding information has not been studied yet.

The purpose of the paper and setting of the task. The purpose of the article is to analyze the role of various types of information in advertisement texts and the ways of their verbalization and hiding. To achieve this aim we are to fulfill the following tasks:

- to summarise briefly the theoretical description of the notion of information and its types;

- to describe explicit verbalization of information in advertisements;

- to illustrate implicit information in ad texts.

Presentation of research with complete validation of obtained results. Not a few scientists have studied the problem of information as the issue of theory of information, cybernetics, psychology and linguistics. In linguistics I. R. Galperin identifies three types of information:

- content-factual information – information about facts, events and processes taking place in the surrounding world; always explicit and verbalized;

- content-conceptual information conveys to the reader the author's understanding of relations between the phenomena described by means of content-factual information, understanding of their cause-effect relations, importance in social, economic, political and cultural life of people including relations between individuals. This kind of information is deduced from the whole literary work and is a creative re-understanding of these relations, facts, events and processes; not always explicit;

- content-implicative information is hidden information that can be deduced from content-factual information due to the ability of linguistic units to generate associative and connotative meanings and also due to the ability of sentences conveying factual information to acquire new meanings [7].

There are some other classifications of information which are also relevant for our study. Thus Ph. Nelson [4] speaks about the four types of information: qualitative, quantitative, primary and secondary.

Qualitative information is non-numeric information based on the quality of an item or object.

Quantitative information is information that can be directly measured and can be seen as factual information rather than opinion.

Primary information is information that you collect yourself. For example carrying out a survey or using sales figures from your own cash registers. Since you are 100% sure where the information came from as you are the primary source then primary information can be seen as reliable and accurate if it has been collected together in the correct way. Obtaining primary information is more expensive as you need to collect, store and analyze the information yourself.

Secondary information is information that is collected from a secondary source outside of your own organization. Using secondary information is riskier than using primary information as you are relying on someone else to collect and supply the information and you need to ensure it comes from a reliable source. A good source of secondary information would be from a trusted document such as an encyclopaedia [4].

It is also advantageous to consider a three-fold vertical division of types of information according to [3]:

- constructional/creative information: this includes all information that is used for the purpose of producing something. Before anything can be made, the originator mobilizes his intelligence, his supply of ideas, his know-how, and his inventiveness to encode his concept in a suitable way;

- operational information: All concepts having the purpose of maintaining some "industry" in the widest sense of the word are included under this kind of information. Many systems require operational information in the form of programs for proper functioning. These programs are indispensable and ensure that the preconceived processes run as expected;

- communication information composed of all other kinds of information, e.g., letters, books, phone calls, radio transmissions, bird songs, and the message of the Bible. The goals are transmission of a message, spreading joy, amusement, instruction, and personal confidences.

One of contemporary linguistic phenomena which cannot be dropped from our perception whether we want it or not is advertisement. Advertisement can be defined as a picture, short film, song, etc. that tries to persuade people to buy a product or service, or a piece of text that tells people about a job, etc.

Naturally this type of discourse is to persuade a big amount of information in very short time which demands it to express information explicitly and implicitly.

"Creolized text" is one of the key concepts used to describe caricatures consisting of a verbal part and an image. The boundaries of the definition of this term have not yet been clearly indicated. The term "creolized text" was introduced by Yu.A. Sorokin and E.F. Tarasov. The scientists defined it as follows: "Creed texts - texts, the texture of which consists of two non-homogeneous parts (verbal language (verbal) and non-verbal (belonging to other sign systems, rather than natural language))" [8, p. 180-181]. The explicit rendering of information in limited text volume needs using such bright stylistic devices as metaphors, epithets, wordplay etc. Let's consider some examples:

Your wife is HOT. Buy a conditioner (ambiguous epithet to make drivers air-condition their cars).

Thorntons new chocolates bars. Not everyone's a fruit and nut case. Thorntons bring you a new selection of chunky chocolate bars. Milk chocolate. Dark chocolate. Autumn Nuts. Toffee. Winter Nut and Fruit. And Ginger. You're spoilt for choice. So spoil yourself (epithets, idioms, metaphors give convincing information about Thorntons chocolate).

Thus it is, first of all, challenging, secondly, economical, thirdly, psychologically explained to hide a certain amount of information in advertising texts. The following text doesn't say what it advertised, anyway it arises interest to the subject by using homophones:

what makes sense for you, not just cents for us.

The criteria for evaluating the searched-for solution are found both in the conceptual stage (semantic aspect of the information) and in the sophistication of the implementation (pragmatics). One or more of the following catchwords characterize these criteria depending on the situation: underlying functional concept, degree of inventiveness, cleverness of the method of solution, achieved optimality, input strategy, brevity of construction time, applied technology, suitable programming, and degree of miniaturization (e.g., economical use of material and energy).

Ann McClintock [2] introduces the notion of Propaganda which is a systematic effort to influence people's opinions, to win them over to a certain view or side. Some of them can be referred to hidden information in advertisement. Let's consider the following advertisement of radiostation:

According to McClintock, we are having such propaganda method as Name Calling. In fact the name is hidden here but everyone easily recognizes the famous poster with Uncle Sam who is replaced by John Lennon in the picture. This advertisement for the promotion of a radio station where rock music is played was done by the agency Lua Propaganda in Sao Paulo. This is a modern version of the poster "I Want You for U.S. Army" of 1917, painted by James Montgomery Flagg.

Surrounding a product with attractive — and slippery — words and phrases, often too vague to define and may have different meanings to different people which is called Glittering Generalities who are shown in the advertisement.

Transfer is another technique of propaganda trying to improve the image of a product by associating it with a symbol most people respect, hoping that the prestige of the symbol will carry over to the product.

Testimonial: Similar to Transfer, this technique capitalizes on the admiration people have for a celebrity to make a product more appealing.

Some other techniques of advertising propaganda can be illustrated by the following example:

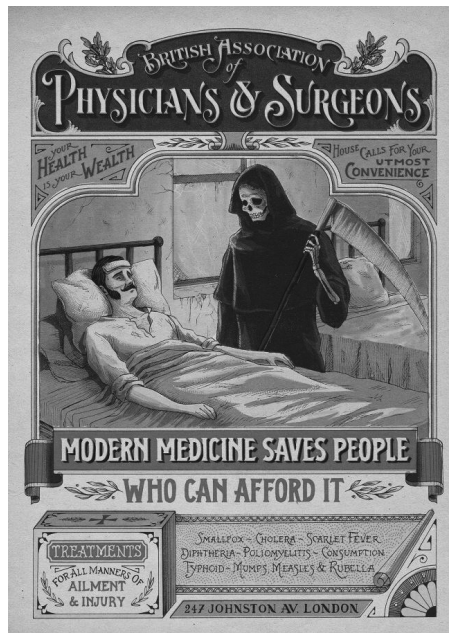
The advertisement of dog's nutrition is accompanied by the inscription: *Stop treating your dog like a trashcan.*

Here we can observe Plain Folks technique: an approach appealing to the everyday person and Bandwagon: Advertising peer pressure, suggesting that “Everyone’s doing it. What’s wrong with you?” People generally want to fit in, not be seen as different, be on the winning team.

One more important propaganda technique described by McClintock is Card Stacking: One side may suppress or distort evidence, tell half-truths, oversimplify the facts, or set up a “straw man” — a false target — to divert attention from the issue at hand. It may be illustrated by the following advertisement of computer game Assassin’s Creed demonstrating the horrors of Victorian England.

Famous ad man David Ogilvy once said, "I do not regard advertising as entertainment or an art form, but as a medium of information." Whatever else advertising is trying to do, whether with words or pictures, its purpose always is to impart information. The information isn't always about a product or service, though.

Conclusions and prospects of future search in this direction. The results of our research of various types of information in advertisements show that hidden information possesses the main place there. It's effected mainly in the form of creolized texts and uses such techniques as name calling, glittering generalities, transfer, testimonial, bandwagon, card stacking etc. The prospects of our investigation are seen in the study of lexical peculiarities of advertisement explicit and implicit information.

References

1. **Bateman J.** Text and Image: A Critical Introduction to the Visual / J. Bateman // Verbal Divide Routledge. – 2014. – 276 p.
2. **McClintock Ann Essay.** Propaganda Techniques in Today's Advertising by Ann McClintock [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://english098atcsn.blogspot.com/2009/10/ann-mcclintock-essay.html>
3. **McQuerrey Lisa.** What Best Explains the Purpose of Advertising / L. McQuerrey // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smallbusiness.chron.com/explains-purpose-advertising-36432.html>
4. **Nelson Phillip.** Advertising as Information Journal of Political Economy. – Vol. 82. – No. 4 (Jul. - Aug., 1974). – P. 729 –754.
5. **Shannon C.** The Mathematical theory of communication / C. Shannon, W. Weaver. – University of Illinois Press, 1963.
6. **Винер Н.** Кибернетика, или Управление и связь в животном и машине / Н. Винер. – М., 1983; Винер Н. Человеческое использование человеческих существ : кибернетика и общество / Винер Н. // Человек управляющий. – СПб., 2001.
7. **Гальперин И. Р.** Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. — М.: Наука, 1981. – 138 с.
8. **Сорокин Ю. А.** Креолизованные тексты и их коммуникативная функция / Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия. — М., 1990. – С. 180–186.

Надійшла до редколегії 06.12.2017

УДК 811.111

О. І. Панченко

Е. И. Панченко

E. I. Panchenko

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University

**ДІАЛЕКТ КОКНІ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА
АНГЛІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ДИАЛЕКТ КОКНИ КАК СОСТАВНАЯ ЧАСТЬ
АНГЛИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
COCKNEY DIALECT AS A PART OF ENGLISH LITERATURE**

Статтю написано в руслі актуальних досліджень, оскільки проблема вивчення діалекту кокні представляє безсумнівний інтерес з декількох причин. Кокні – це одна з підсистем сучасної англійської мови та унікальний лінгвістичний феномен. Він має неабиякий вплив, оскільки є одним із найпоширеніших англійських діалектів. Персонажі кокні з'явилися в творах літератури задовго до того, як лінгвісти здійснили перші кроки до їх вивчення, і це вивчення ще не є вичерпним. На цей час наявні численні, документовані описи фонетичних, морфологічних і лексичних особливостей кокні таких учених, як В. Метьюз та М. Макбрайд, Т. Г. Нікітіна тощо. Але функціонування діалекту кокні в англійській художній літературі ще не стало предметом спеціального наукового дослідження. Метою статті є аналіз особливостей використання лексичних одиниць діалекту кокні в англійській літературі в динаміці та статично. Використання діалекту кокні різними літературними персонажами служить стилістичним засобом та способом відтворення атмосфери, особливостей місця та часу у конкретному творі. Проаналізовані уривки дали змогу скласти ідеографічну класифікацію виразів римованого сленгу: людина, пересічний житель; історична особистість, спорт, тваринний світ, діяльність людини, вироби, столові прибори. Результати аналізу дають змогу скласти ідеографічну класифікацію лексичних одиниць діалекту кокні, які вживаються в художній літературі. Перспективи подальшого дослідження ми бачимо в аналізі засобів перекладу лексики кокні.

Ключові слова: кокні, діалект, художній текст, ідеографічна класифікація, стилістичні засоби.

Статья написана в русле актуальных исследований, поскольку проблема изучения диалекта кокни представляет несомненный интерес по нескольким причинам. Кокни – это одна из подсистем современного английского языка и уникальный лингвистический феномен. Он является одним из самых распространенных английских диалектов. Персонажи кокни появились в произведениях литературы задолго до того, как лингвисты сделали первые шаги к их изучению, и это изучение еще не является исчерпывающим. В настоящее время имеются многочисленные документированные описания фонетических, морфологических и лексических особенностей кокни таких ученых, как В. Мэтьюз и М. Макбрайд, Т. Г. Никитина и др. Но функционирование диалекта кокни в

английской художественной литературе еще не стало предметом специального научного исследования. Целью статьи является анализ особенностей использования лексических единиц диалекта кокни в английской литературе в динамике и статике. Использование диалекта кокни различными литературными персонажами служит стилистическим средством и способом воссоздания атмосферы, особенностей места и времени в конкретном произведении. Проанализированные отрывки позволили составить идеографическую классификацию выражений рифмованного сленга: человек, рядовой житель; историческая личность, спорт, еда, животный мир, деятельность человека, изделия, столовые приборы. Перспективы дальнейшего исследования мы видим в анализе средств перевода лексики кокни.

Ключевые слова: кокни, диалект, художественный текст, идеографическая классификация, стилистические приемы.

The article deals with the problem of studying the dialect of cockney which is of undoubted interest for several reasons. Cockney is one of the subsystems of modern English and a unique linguistic phenomenon. It has a great influence, since it is one of the most widely spoken English dialects. Cockney characters had appeared in literary works long before linguists made the first steps towards their study, and this study is not yet exhaustive. At present, there are numerous, documented descriptions of the phonetic, morphological and lexical features of cockney of such scholars as Matthews and McBride, Nikitina, and others like that. But the operation of the cockney dialect in English fiction has not yet become the subject of a special scientific study. The purpose of the article is to analyze the peculiarities of the use of lexical units of the cockney dialect in the English literature in dynamics and statics. Using the cockney dialect with different literary characters serves as a stylistic means and way of reproducing the atmosphere, the peculiarities of space and time in a particular work. The analyzed passages made it possible to compile an ideographic classification of rhyming slang expressions: a person, an ordinary resident; historical personality; sports; food; fauna; human activity; ware; cutlery. Prospects for further research can be seen in the analysis of the means of translation vocabulary cockney.

Keywords: cockney, dialect, artistic text, ideographic classification, stylistic means.

Ця стаття написана в руслі актуальних досліджень, оскільки проблема вивчення діалекту кокні представляє безсумнівний інтерес з декількох причин. Кокні – це одна з підсистем сучасної англійської мови та унікальний лінгвістичний феномен. Він має неабиякий вплив, оскільки є одним із найпоширеніших англійських діалектів, на якому говорить близько 7 мільйонів мовців [4, с. 405]. Персонажі кокні з'явилися у творах літератури задовго до того, як лінгвісти здійснили перші кроки до їх вивчення, і це вивчення ще не є вичерпним.

На цей час наявні численні, документовані описи фонетичних, морфологічних і лексичних особливостей кокні таких учених, як В. Метьюз та М. Макбрайд [4], Т. Г. Нікітіна тощо. Т. Г. Нікітіна зазначає [2, с. 68], що опис мовного матеріалу кокні дає змогу наочніше представити специфіку бачення світу та онтологічні універсалиї конкретної спільноти. Він експлікує картину світу тої чи тої мовної спільноти, фіксує систему знань людини про навколишню дійсність і системність мовних одиниць. Але функціонування діалекту кокні в англійській художній літературі ще не стало предметом спеціального наукового дослідження.

Метою цієї статті є аналіз особливостей використання лексичних одиниць діалекту кокні в англійській літературі в динаміці та статистиці. Використання діалекту кокні різними літературними персонажами служить стилістичним засобом та способом відтворення атмосфери, особливостей місця та часу у конкретному

творі. Крім того, цей різновид сленгу сприяє певній соціальній індивідуалізації та самовираженню у процесі мовного спілкування.

Герої-кокні зустрічалися вже на сторінках п'єс Єлизаветинської та Яковіанської епох. Так, наприклад, персонаж п'єси «Генріх IV», пані Квіклі (Mistress Quickly) є найбільш визначним персонажем кокні, який згодом став взірцевим. Схожі персонажі зустрічаються в п'єсах «Сон Літньої ночі» ("Midsummer Night's Dream"), «Юлій Цезар» ("Julius Caesar") та «Гамлет» ("Hamlet").

Чарльз Діккенс у романі «Посмертні записки Піквікського клубу» ("Pickwick Papers") створив яскравого персонажа-кокні на ім'я Сем Уеллер (Samuel Weller). Вільям Мейкпіс Теккерей (William Makepeace Thackeray) також створює героя-кокні, Джеймса Жовтоплюша (Jeames Yellowplush), у творі «Записки Жовтоплюша» ("The Yellowplush Papers").

Романіст Джеймс Кертіс (James Curtis) в романі "The Gilt Kid" [3, с. 38] (1936) описав злочинця Кеннеді, якого через біляве волосся героя прозвали "the gilt kid". Роман є визначним завдяки використанню розмовної мови та діалекту кокні, на яких автор спеціалізувався. Наведемо уривок роману з використанням римованого сленгу:

*'No, 'he said, 'She ain't got no **ponce**. What'd she want a **Jo Ronce** for...?..., what with the steamer she's got for regular... she don't do so bad, I should **coco**.'*

*Why don't you take off your **Gawd forbid**? We're passing the Cenotaph.*

'...he likes me to call him [Biffs]. It was his monicker at Oxford College or some place.'

*'The **berk**.'*

'I won't have you using that bad language.'

'You know that it means all right, so don't get all pound-noteish.'

*'You **berk**. You gone and dropped the bloody glim.'*

*'Damn the glim. Take a **butcher's out o' the cinder**.'*

'... the slops had been turning up at the block of flats just as he was making his get away. Yes, and coming along in a jam jar too. That made them look like Sweenies.

Як бачимо, в уривку використовуються як повні (*Jo Ronce (ponce), Coco (say so), Gawd forbid (kid), Jam jar (car)*), так і короткі (*Berk – Berkeley Hunt (cunt), butcher' – Butchers Hook (look), Cinder – Burnt Cinder (window), Sweenies – Sweeney Todd (Flying Squad)*) форми виразів римованого сленгу.

Кокні також знаходить відображення в романі англійського письменника Лена Ортцена (Len Ortzen) під назвою "Down Donkey Row" [9, с. 142]. Приклади декількох уривків з використанням римованого сленгу наведено нижче:

The street Bookmaker, on the verge of arrest, is enabled to elude the law by the sudden outbreak of a fight, the organizer of which says:

*'You must be getting' old – go out and get yourself knocked off the first day of the season. It's a good job I'm around, and there's some **china plates** in the street. And it only cost a pound to start that **read and write**.*

*Perks got upslowly, yawning. 'Wait till you've bin married ten years,' he said, 'Yer won't be in such a 'urry then. I ain't eager ter see my ole **gooseberry pudden**, I kin tell yer. 'Speshully as I ain't got no **greengages** for 'er.'*

Perks and Charlie, continuing the journey, decide to help shovel sand out of a lorry in return for a lift.

*'You use yer **Lord Lovell** on the sand by the tail-board,' Charlie instructed. 'I've gotta keep my **mince pies** on you. You must 'ave given your mother a shock when you was born.'*

Where yer orf to Charlie?’ he [Ginger] enquired.

*‘Going for **ball o’ chalk** down the Lane, coming? [they push through the crowds in Petticoat Lane: they watch the vendors and the entertainers, which is tiring.]*

*‘Ere, the old **currant bun’s** getting warm; and me plates o’ meat ache...’*

Зазначені вирази мають такі значення: *China plates* (mate), *Read and write* (fight), *Gooseberry pudden* (woman), *Greengages* (wages), *Lord Lovell* (shovel), *Mince pies* (eyes), *Ball o’ chalk* (walk), *Currant bun’s* (sun), *Plates o’ meat* (feet).

Наступні уривки взяті з книги Майкла Харрісона (Michael Harrison) “Reported Safe Arrival: The Journal of a Voyage to Port X” [7, с. 57–58].:

*Harry was a Jew. In his own phrase: a ‘**tin-lid**’. Otherwise, a ‘**four-by-two**’, or a five-to-two’... With mock admiration, he murmured: Oh, ve-ry nice! Oh ve-ry **apples and rice!**’*

*The Professor... peered at Harry. ‘...I beg your pardon!’ ‘We ‘aven’t got no **garden**,’ said Harry. ‘Garden?’... ‘**One ‘n’ ‘leven-pence three farden**.’ ‘What the hell are you talking about?’ ‘I was only askin’ aboht yer whistle... yer **whistle-an’-flute!**’*

*Harry pushed a packet of cigarettes across to me. ‘Light up **China!**’ He indicated the three gunners with a nod of his head. ‘When them blokes begins ter warm up, there’s ter be a bit of **pen-an-‘ink in ere**. I’ll come back,...as sure’s there’s a nose on me duce-an’-ace.*

Герої твору використовують такі вирази римованого сленгу: *Tin Lid* (kid), *Four-by-two* (jew), *Apples and rice* (nice), *Garden* (pardon), *One and eleven-pence three farthing* (I beg your pardon), *Whistle and flute* (suit), *China – China Plate* (mate), *Pen and ink* (stink), *ma Deuce and ace* (face).

В мюзиклі «Я і моя дівчина» (“Me and My Girl”) йдеться про невихованого кокні Білла Снібсона (Bill Snibson), який дізнається, що він є нащадком графа Херефорда. В тексті зафіксовано численні приклади сленгу кокні:

Duchess: I hope you enjoyed your drive. / Bill: Not arf – but I nearly lost me titfa!

*All: **Titfa?** / Bill: Me **tit for tat**. / All: Tit for tat? // Bill: My Hat! It was so windy I had to pull it over my **gingerbread**. / All: Gingerbread? / Bill: Me **lump o’ lead!** / All: Lump o’ lead? / Bill: Me **Uncle Ned!** / All: Uncle Ned? / Bill: Oh, me ‘ead – the empty part o’ me. I’m ‘ere ter day an’ gorne termorrer. I started loife wi nuffink an’ I still got it; but when I’m absolutely ‘**earts**. / Sir John: Arts? / Bill: ‘**earts of Oak**. / Sir John: A Building Society? / Bill: Naow! Broke!. You’re not kiddin’ me, are yeh? D’you reely mean the say as lord Hareford were reely moi ole ‘**pot an’ pan?** / Duchess: Pot and pan? / Bill: I mean – moi ole man. My farver... I don’t fit in... ‘Oxton ‘stead of Oxford! ‘ere, I’m a sport. Gimme da **bees an’ honey**-/ All: Bees and honey? / Bill: The money – then I’ll mizzle.*

З наведених вище уривків можна виокремити такі вирази римованого сленгу: *Tit for tat* (Titfer) – hat; *Gingerbread*, *Lump of lead*, *Uncle Ned* – head; *Hearts of Oak* – broke; *Pot and pan* – old man; *Bees and honey* – money.

У книзі “This Gutter Life” [6, с. 86] автор Джуліан Франклін (Julian Franklyn) розкриває перед читачем життя лондонців, водночас використовуючи діалектну мову:

*Pressing his gigantic fist into the middle of [the bed] he forced the spring down almost to the floor, remarking: ‘Yhus, norra bad **Uncle Ned (bed)**; gorra jerry?’ and he gave a wheezy laugh. / ‘Yhus, movin’ aht, are yeh? Norra bed flat. I sees yeh got the **fisherman’s daughter (water)** laid on an’ all – where ‘e’s a-goin’ the, they ‘ane the go dahn two flights er **apples and pears (stairs)**: still – do fer ‘em fer a star’ off! When*

me an' na misses kicked orf, we didn't 'ave 'arf wot 'e'sa-getting' – blimey! Worrer ole potan 'pan I 'ad – bless yer 'eart! – 'e knocked me dahn every toime 'e a-seed me– 'e did!'

Вирази римованого сленгу користувалися великою популярністю серед творців поезії. Наступний уривок жартівливої поеми містить ряд прикладів римованого сленгу кокні:

*As she walked along the street / With her little plates of meet / And the summer sunshine falling / On her golden **Barnet Fair** / Bright as angels from the skies / Were her dark blue **mutton pies** / In my **East and West Dan Cupid** / Shot a shaft and left it there.*

У цьому уривку йдеться про дівчину, що гуляє вулицями. З нього ми дізнаємось, що *plates of meet* насправді означає *feet*, *Barnet fair* – *hair*, *'mutton pies* – *'eyes*, а *'East and West* – *'breast*. Таким чином, замість тарілок з м'ясом в свідомості читача виникають ніжки, а замість пирогів із бараниною – темно-блакитні очі золотоволосої дівчини.

Наступний вірш входить до першого видання словника римованого сленгу під назвою “Rhyming Slang. A Concise Dictionary. An Authentic Compilation” [10, с. 16]:

*When pore old Jim got the **Tin tack** / 'E went aht and got **Elephant's trunk** / And when 'e got 'ome to 'is **trouble and strife** / She gives 'im a biff on the bunk. / Nah when 'e woke up in the morning, / 'Is pore **Uncle Ned** was so sore / 'E at once takes a walk to the **Rub-a-dub-dub** / After slammin' the **Rory O'Moore**.*

Такий вираз римованого сленгу, як *Trouble and strife* одночасно є коментарем до значення виразу (*wife*). У інших виразах: (*Tin tack* (*sack*), *Elephant's trunk* (*drunk*), *Uncle Ned* (*head*), *Rub-a-dub-dub* (*pub*), *Rory O'Moore* (*door*)) подібної риси ми не спостерігаємо.

У вірші під назвою “Daylight Saving” [5, с. 187] нами було виявлено 5 виразів сленгу кокні:

*He'd divested himself if his **daisies** below, / And had crawled up the **apples and pears**; / As if fearful of letting the **fork and knife** know / He'd got back to his home and his cares. / Then he stood on the landing and blinked all around, / But his bedroom he couldn't well miss; / For the **Rory** was open, and there, fully growned, Was the missis, who asked, 'What means this? / You were due home last night at 10:30 p.m. / Not at dawn on the following day!' / And, though **elephant's trunk**, he was sobered pro tem. / And explained in a dignified way: / 'I assure you its abso-hic-lutely all right, / I'd your own peace and comfort in view; / 'Twas for your sake, my darling, I stayed out all night, / I was saving the daylight for you!*

Ці вирази мають такі значення: *Daisy Roots* (*boots*) *Apples and pears* (*stairs*) *Fork and knife* (*wife*), *Rory O'Moore* (*door*), *Elephant's trunk* (*drunk*).

Проаналізовані уривки дають змогу скласти ідеографічну класифікацію виразів римованого сленгу, яка має такий вигляд.

I. Людина:

- 1) пересічний житель *Uncle Ned* (*head*), *fisherman's daughter* (*water*);
- 2) історична особистість: *Rory O'Moore* (*door*);

II. Спорт: *Berkeley Hunt* (*cunt*);

III. Їжа: *Jam jar* (*car*), *Gooseberry pudden* (*woman*), *Greengages* (*wages*), *Mince pies* (*eyes*), *Currant bun's* (*sun*), *Plates of meat* (*feet*), *Apples and rice* (*nice*), *Lump of lead*, *Gingerbread* (*head*); *Apples and pears* (*stairs*);

IV. Тваринний світ: *Elephant's trunk* (*drunk*);

V. Діяльність людини: *Read and write (fight), Whistle and flute (suit), Trouble and strife (wife)*.

VI. Вироби

1) столові прибори: *China plates (mate), Fork and knife (wife), Apples and pears (stairs)*.

Отже, результати нашого аналізу дають змогу скласти ідеографічну класифікацію лексичних одиниць діалекту кокні, які вживаються в художній літературі. Вирази римованого сленгу, які належать до підгрупи «Їжа», є найчисленнішими. Характерною рисою також є використання одних і тих самих виразів у літературних та інших творах (*China plates (mate), Plates of meat (feet)*). Перспективи подальшого дослідження ми бачимо в аналізі засобів перекладу лексики кокні.

Бібліографічні посилання

- 1 **Березович Е. Л.** Русская топонимия в этнолингвистическом аспекте / Е. Л. Березович. – Екатеринбург, 2000. – 530 с.
- 2 **Никитина Т. Г.** К вопросу о классификационной схеме фразеологического идеографического словаря / Т. Г. Никитина // Вопросы языкознания. – 1988. – 275 с.
- 3 **Curtis J.** The Gilt Kid / J. Curtis. – London Books, 2007. – 240 p.
- 4 **Encyclopedia of Linguistics.** – Fitzoy Dearborn, 2004. – 1243 p.
- 5 **Franklyn J.** A Dictionary of Rhyming Slang, Routledge and Kegan Paul / J. Franklyn. – London, 1961. – P. 224.
- 6 **Franklyn J.** This Gutter Life / J. Franklyn. – London : Eric Partridge, 1934. – 312 p.
- 7 **Kirkpatrick B.** The little Book on Cockney rhyming slang / B. Kirkpatrick. – Michael O'Mara Books, Limited, 2001. – 96 p.
- 8 **Matthews W.** Cockney Past and Present. A Short History of the Dialect of London / W. Matthews – London : Routledge and Kegan Paul, 1972. – 245 p.
- 9 **Ortzen L.** Down Donkey Row / L. Ortzen. – London : The Cresset Press, 1938. – 273 p.
- 10 **Phillips I.** "Rhyming Slang." A Concise Dictionary / I. Phillips. – An Authentic Compilation Desti, 1932. – 24 p.

Надійшла до редколегії 06.12.2017

УДК 802.0-56 (075.8)

І. П. Суїма

И. П. Суима

I. P. Suima

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University

**СУТЬ МОВЛЕННЄВОЇ ІНТЕНЦІЇ ЯК СТИМУЛУ
ДО ВЕРБАЛЬНОЇ РЕАКЦІЇ
СУТЬ РЕЧЕВОЙ ІНТЕНЦИИ КАК СТИМУЛА
К РЕЧЕВОЙ РЕАКЦИИ
THE ESSENCE OF SPEECH INTENTION AS STIMULUS
TO THE VERBAL REACTION**

Розглянуто лінгвістичну сутність мовленнєвого акту, яка в запропонованій статті зводиться до мовленнєвої інтенції і мовленнєвої реакції. У мінімальному мовленнєвому акті обов'язкові три його фізичні складові: 1) мовець; 2) його мова (текст); 3) той, хто слухає. Навряд чи абсолютно необхідною в мінімальному мовному акті слід вважати конкретизацію мовця і адресата (кожним з них може бути хто завгодно зі своїми особливостями їх лінгвістичної свідомості і поведінки). Тема і предмет спілкування, а також ситуація, в якій спілкування здійснюється – це нелінгвістичні категорії з чітко не визначеною їх сутністю і непередбачуваною функціональною спрямованістю. Все інше можна, зробивши необхідні узагальнення, звести тільки до трьох обов'язкових компонентів мінімального мовленнєвого акту: 1) мовленнєва інтенція, комунікативне завдання висловлювання, установка мовця незалежно від того, хто він і якою мовою говорить, на досягнення певної мети; 2) саме мовленнєвий твір як якийсь текст, те чи інше висловлювання (речення, фраза); 3) реакція слухача, в тому числі і вербальна. Лінгвістична інтенція здійснюється, як правило, в різних за метою висловлювання реченнях, і тут теж велика кількість різного роду суджень, концепцій, думок і термінів. Під комунікативним завданням висловлювання, як одним з найбільш важливих лінгвістично значущих параметрів речення як одиниці спілкування, розуміється не тільки мета комунікації, втілена в тексті певної структури і певного змісту, а й спосіб її реалізації, не тільки намір того, хто говорить, передати якусь інформацію або дізнатися відповідь на питання, а й засоби здійснення цього наміру (лексичний матеріал, побудова фрази, інтонація і т.п.). Поряд з терміном “комунікативне завдання висловлювання” в різного роду спеціалізованих і довідкових виданнях фігурує цілий ряд інших термінів, що позначають, по суті, те саме явище і утворюють свого роду синонімічний ряд з не завжди чітко встановленими його межами.

Ключові слова: вербальна реакція, вербальна інтенція, мовленнєвий акт, респонсивне речення, семантико-граматичні відносини, інтенція, комунікативне завдання речення.

Рассмотрена лингвистическая сущность речевого акта, которая в предлагаемой статье сводится к речевой интенции и речевой реакции. В минимальном речевом акте обязательны три его физические составляющие: 1) говорящий; 2) его речь (текст) 3) слушающий. Вряд ли абсолютно необходимым в минимальном речевом акте следует считать конкретизацию говорящего и адресата (каждым из них может быть

кто угодно со своими особенностями их лингвистического сознания и поведения). Тема и предмет общения, а также ситуация, в которой общение осуществляется – это нелингвистические категории с четко не определенной их сущностью и непредсказуемой функциональной направленностью. Все остальное можно, сделав необходимые обобщения, свести только к трем обязательным компонентам минимального речевого акта: 1) речевая интенция, коммуникативная задача высказывания, установка говорящего независимо от того, кто он и на каком языке говорит, на достижение определенной цели; 2) именно речевое произведение как некий текст, то или иное высказывание (предложение, фраза); 3) реакция слушателя, в том числе и вербальная. Лингвистическая интенция осуществляется, как правило, в различных по цели высказывания предложениях, и здесь тоже большое количество разного рода суждений, концепций, мнений и терминов. Под коммуникативным заданием выражения, как одним из самых важных лингвистически значимых параметров предложения как единицы общения, понимается не только цель коммуникации, воплощенная в тексте определенной структуры и определенного содержания, но и способ ее реализации, не только намерение говорящего передать какую-то информацию или узнать ответ на вопрос, но и способы осуществления этого намерения (лексический материал, построение фразы, интонация и т. п.). Наряду с термином “коммуникативное задание высказывания” в различного рода специализированных и справочных изданиях фигурирует целый ряд других терминов, обозначающих, по сути, то же явление и образующих своего рода синонимический ряд с не всегда четко установленными его пределами.

Ключевые слова: вербальная реакция, вербальная интенция, речевой акт, респонсивное предложение, семантико-грамматические отношения, интенция, коммуникативное задание предложения.

The article deals with the consideration of the linguistic essence of the speech act, which in the proposed article reduces to the speech intention and the speech reaction. In the minimal speech act, three of its physical components are mandatory: 1) the speaker; 2) his speech (text); 3) the listener. It is hardly absolutely necessary in the minimal speech act to consider the concretization of the speaker and the addressee (each of them can be anyone with their own peculiarities of their linguistic consciousness and behavior). The subject of communication, as well as the situation in which communication is carried out, are not linguistic categories with their unclear essence and unpredictable functional orientation. Everything else can be done, by making the necessary generalizations, to reduce to only three compulsory components of the minimum speech act: 1) speech intention, the communicative task of the statement, the motivation of the speaker, regardless of who he and in what language speaks, to achieve a certain goal; 2) the speech itself as a kind of text, one or another statement (sentence, phrase); 3) the reaction of the listener, including verbal one. Linguistic intentions are usually carried out in different ways for the purpose of making sentences, and here are a large number of different kinds of judgments, concepts, thoughts and terms. Under the communicative task of the statement, as one of the most important linguistically significant sentence parameters as a unit of communication, is understood not only the purpose of communication, embodied in the text of a certain structure and certain content, but also the method of its implementation, not only the intention of the one who says to convey some information or find out the answer to the question, but also the means of implementing this intention (lexical material, construction phrases, intonation, etc.). Along with the term communicative task of utterance in various kinds of specialized and reference publications, there are a number of other terms that denote essentially the same phenomenon and form a kind of synonymous series with not always clearly established its limits.

Keywords: verbal reaction, verbal intent, speech act, responsive sentence, semantic-grammatical relations, intention, communicative task of sentence.

Інтенція (від лат. *Intentio* – прагнення), в найзагальнішому розумінні відповідного терміна, що фігурує в різних науках (психологія, філософія, логіка і т. д.) – це уявне передбачення учасником комунікації бажаного для нього результату спілкування, спрямованість свідомості на такий результат, це конкретна мета висловлювання мовця: він запитує або стверджує, закликає, засуджує чи схвалює, радить або вимагає і т. ін. [11]. Це також намір, мета, напрям або спрямованість свідомості, волі, почуття на який-небудь предмет. У психології інтенція визначається як іманентна спрямованість свідомості на певний предмет безвідносно до того, чи є він реальним або тільки уявним; будь-яке бажання, план, мета, завдання або переконання, які орієнтують на конкретну мету, певний кінцевий стан. У психолінгвістиці інтенція кваліфікується як керівна сила у сфері підсвідомості і мислення людини, яка впливає на пропозиційний компонент внутрішньої програми мови, вибір стилю, способу здійснення програми шляхом перенесення її у вербальну форму [3].

У лінгвістиці зазвичай говорять про мовленнєву інтенцію, як про цільову настанову мовленнєвого акту, задум, намір мовця [8, с. 522], а також про суб'єктивне бажання того, хто говорить, будувати висловлювання з певною метою, комунікативним наміром. У О. О. Селіванової інтенція тлумачиться таким чином: превербальний, обдуманий набір того, хто говорить, що визначає комунікативні стратегії, внутрішню програму мовлення і способи її реалізації [7, с. 203]. Структура інтенції, на думку лінгвістів, має такі елементи: 1) сформоване на основі мотиву осмислене бажання досягти певного невербального ефекту; 2) розуміння необхідності вчинити певні мовні дії для досягнення цього наміру; 3) конкретна мотивація мовної дії як поштовх до здійснення комунікативного акту [7, с. 203].

А. М. Ломов під комунікативною інтенцією розуміє притаманну реченню спрямованість на досягнення певного завдання спілкування; намір зробити що-небудь, бажання, задум. Три види інтенції в російській мові узагальнені в синтаксичні категорії цільового призначення, що розрізняє розповідь, питання і спонування [4].

Суть мовленнєвої інтенції як якогось поняття відображає більш ранню класифікацію комунікативних одиниць за метою висловлювання і згідно з їх комунікативним завданням, на що, власне кажучи, і вказано в довіднику Ломова. І насправді, намір того, хто говорить, так чи інакше відображений в характері генерованого ним мовного ланцюга і використовуваних при цьому речень, які можуть бути спрямовані, в найзагальнішому випадку, на інформування про щось, отримання інформації про щось і спонування до чогось (волевиявлення мовця). Звідси і традиційний, найпоширеніший поділ речень на розповідні, питальні і спонукальні [9, с. 156]. По суті, аналогічні представленим у словнику методичним термінам і поняттям намірів мовця, пов'язаним з тим, стверджує він, запитує чи закликає до чогось [8, с. 53]. У свою чергу, поняття інтенції, що увійшло в широкий ужиток різних наук, сприяло розширенню і уточненню лінгвістичних категорій, що співвідносяться з комунікативним завданням висловлювання. І традиційне вчення про мету висловлювання, представлене зазначеними трьома основними типами комунікативного завдання речень, зазнало останнім часом істотних змін. Воно стало більш адекватним і лінгвістично коректним.

Лінгвістична інтенція здійснюється, як правило, в різних за метою висловлювання реченнях, і тут теж велика кількість різного роду суджень, концепцій, думок і термінів. Розглянемо це більш детально.

Під комунікативним завданням висловлювання, як одним з найбільш важливих лінгвістично значущих параметрів речення як одиниці спілкування, розуміється не тільки мета комунікації, втілена в тексті певної структури і певного змісту, а й спосіб її реалізації [11], не тільки намір того, хто говорить, передати якусь інформацію або дізнатися відповідь на питання, а й засоби здійснення цього наміру (лексичний матеріал, побудова фрази, інтонація і т.п.).

Поряд з терміном “комунікативне завдання висловлювання” в різного роду спеціалізованих і довідкових виданнях фігурує цілий ряд інших термінів, що позначають, по суті, те саме явище і утворюють свого роду синонімічний ряд з не завжди чітко встановленими його межами. Вживаються, зокрема, такі терміни: комунікативна мета, цілеспрямованість повідомлення, установка повідомлення, комунікативний намір та ін., з яких будується загальна система класифікації речень за метою висловлювання, але і ця система може включати в себе не тільки різні типи комунікативних завдань, а й різний набір кваліфікованих за метою висловлювання конкретних речень – від двох до десяти і більше типів комунікативних одиниць з тією чи тією комунікативною установкою.

По-різному у процесі розвитку і становлення синтаксису наповнювався зміст комунікативного завдання речення, по-різному формувалися і різні типи речень за метою висловлювання. Так, в античні часи, як це зазначено в Лінгвістичному енциклопедичному словнику, речення поділялися на питання, відповідь, доручення, прохання (Протагор); твердження, заперечення, оповідання, спонування (Аристотель); стверджувальні і заперечні речення (аксіоми), загальне і конкретне питання, веління, заклинання, клятва, висловлювання-звернення (стоїки). Подальшому аналізу піддавалися тільки розповідні речення, що виражають судження [3, с. 449].

Що ж стосується сучасного етапу становлення синтаксису, ми можемо спостерігати таке: різні класифікації можуть включати в себе різну кількість типів речень за метою висловлювання (від 2 до 11).

Так, в Російській граматиці під редакцією Н.Ю. Шведової виділяються тільки два основних типи – питальні та непитальні речення, – які, у свою чергу, поділяються на різні підтипи (непитальні включають в себе розповідні, спонукальні, речення зі значенням бажання; питальні – речення з первинними функціями, коли мета питання отримати відповідь, і речення із вторинними функціями, якщо мета не отримати інформацію, а передати її) [6, с. 88].

Л. С. Бархударов також за комунікативним завданням поділяє речення на два типи, але, на відміну від Н.Ю. Шведової – це спонукальні і неспонукальні речення. Згідно з Л. С. Бархударовим, структура англійського спонукального речення вельми специфічна та відрізняється від структури як розповідного, так і питального речення, тому потрібно протиставляти спонукальні речення всім іншим, тобто встановлювати перш за все опозицію неспонукальні речення – спонукальні речення, і лише потім в рамках неспонукальних речень проводити розподіл на розповідні і питальні [1, с. 172–173].

Згідно з традиційною концепцією, мовні одиниці, що розглядаються, за метою висловлювання найчастіше поділяються на розповідні (declarative), питальні (interrogative) і спонукальні (imperative) [9; 18]. Поряд із загальноприйнятою класифікацією речень за цілеспрямованістю повідомлення, існують і інші класифікації, що так чи так доповнюють усталену типологію, або концепції, відповідно до яких, виділяються інші основні типи речень за метою висловлювання.

Так, в енциклопедіях «Українська мова» [9, с. 442], «The Cambridge encyclopedia of the English language» [10, с. 218], «Encyclopedia of language and linguistics» [11, с. 867], сучасних граматиках англійської мови, крім класів аналізованих комунікативних одиниць, що виділяються традиційно (розповідні, питальні, спонукальні), представлено ще й оптативні (optative) [12, с. 183]; окличні (exclamatory) [11,12], умовні (conditional sentences) речення [12].

Відповідно до праць деяких лінгвістів, які розглядають окличні речення як окремий вид згідно з комунікативною установкою, такого роду речення передають різні почуття, емоції: *Have you ever seen such weather?!; At last you have returned!; What a beautiful house!*. Питання про статус окличного речення до сих пір залишається дискусійним. Окличне речення – це розповідне, питальне чи спонукальне речення з яскраво вираженим емоційним забарвленням і специфічною окличною інтонацією [8, с. 109]. Окличні речення не володіють власною сукупністю властивостей, яка змогла б поставити їх в один і той самий ряд з трьома вищеназваними кардинальними комунікативними типами речень.

Окремим типом речень за їх комунікативною установкою іноді вважають умовні речення (conditional sentence), наприклад: *I could have done this for you only if I had the time; If I had 100 bucks, I would go for an ice-cream.* – складнопідрядні речення, в яких у підрядному реченні називається умова, а в головному реченні – наслідок, що виражає результат цієї умови. Такі речення, як і оптативні, мабуть, варто відносити до розповідних, так як вони не можуть виступати в якості синтаксичної одиниці, яку можна було б протиставити за комунікативним завданням спонукальним, питальним та розповідним реченням.

Існують також більш детальні класифікації висловлювань за комунікативним завданням. К. Бругман (Verschiedenheiten der Satzgestaltung nach Ma? Gabe der seelischen Grundfunktionen, Sachs. Ges. D. Wiss., 1918) дав детальну класифікацію речень або висловлювань, що складається з таких основних розрядів: 1) вигук, 2) бажання, 3) заклик (Aufforderung), 4) поступка, 5) загроза, 6) відмова (Abwehr und Abweisung), 7) заява про уявлювану реальність 8) питання [11].

У роботах із синтаксису англійської мови має місце також концепція, згідно з якою за комунікативною установкою речення поділяються на 2 типи, один з яких включає в себе розповідні, питальні, спонукальні і, в деяких типологіях, оптативні речення, а другий – конструкції типу звернень, вигуків і т.п. Так, згідно з класифікацією А. П. Загнітко, речення за метою висловлювання діляться на власне-речення і квазі-речення. Власне-речення далі діляться на розповідні, питальні, спонукальні і бажальні (оптативні). Квазі-речення – вокативні, вигуківі і метакommунікативні [2].

Існують також класифікації, згідно з якими виділяються основні (major types) і другорядні (minor types) типи речень. При цьому називаються різні варіанти подальшого членування відповідних класів розглянутих комунікативних одиниць. Так, Дж. Седок, А. Цвики, Т. Шоуп в рамках основних виділяють загальноприйняті типи речень: розповідні (declarative), питальні (interrogative) і спонукальні (imperative). Що ж стосується другорядних підтипів, то у Дж. Седока і А. Цвики це – вигуки (exclamatives), образливі (imprecatives) і оптативні речення (optatives) [11, с. 134–136], а у Т. Шоуп – вигуки (exclamatives), перепити (echo-questions), невизначено-абстрактні речення (non-finite presentatives) і відповіді на питання (answers to questions) [11, с. 316–323].

І, нарешті, має місце переосмислення і перейменування деяких з уже канонізованих типів речень за метою висловлювань (окличне – емоційне; розповідне – декларативне; оптативне – бажальне).

Класифікацію речень за метою висловлювання розглядають у прямій кореляції з їх побудовою, граматичною організацією. Однак досить часто одну і ту саму цілеустановку можна передати реченнями з різною структурною побудовою. Наприклад, комунікативне завдання дізнатися якусь інформацію може бути реалізовано не тільки в питальних реченнях (*When are you going to visit your aunt?*), але і в спонукальних (*Tell me when are you going to visit your aunt*); розповідних (*I would like to know when are you going to visit your aunt*). Очевидно, що типологія речень за метою висловлювання, заснована на формальній організації фрази, є неточною і, мабуть, основними тут повинні бути характеристики, незалежні від побудови речення, правил пунктуації та вимови. Визначення параметрів, на основі яких можливо розробити типологію речень за їх комунікативним завданням, вимагає більш ретельного аналізу типів речень за їх цілеустановкою, їх структурними, семантичними, функціональними особливостями.

Кожна з розглянутих класифікацій речень за їх комунікативним завданням, звичайно ж, має певний сенс, вказуючи на ті чи інші аспекти мовної інтенції, і, відповідно, намірів і установок тієї чи тієї лінгвістичної особистості. Однак заздалегідь передбачити і якимось чином позначити всі такі аспекти нам не представляється можливим з тієї простої причини, що потенційна їх кількість, як і кількість конкретних цільових установок, пов'язаних з діяльністю людини і її поведінкою, не може бути якоюсь регламентованою, особливо в кількісному плані. Звідси цілком доцільним і природним нам здається максимально узагальнений підхід до класифікації та номінування такого роду аспектів, і, відповідно, типів речень за метою висловлювання.

І хоча єдиної загальноприйнятої концепції не запропоновано, можна, проаналізувавши різні підходи до класифікації речень за їх комунікативним завданням і зробивши необхідні узагальнення в надмірно деталізованих системах, спиратися на таку, на наш погляд, цілком адекватну і добре узгоджену з поняттям інтенції класифікацію речень за метою висловлювання, яка, як і найбільш поширена традиційна система, включає в себе три основні комунікативні типи речень: розповідні, питальні, спонукальні – в їх зазначеному вище загальноприйнятому тлумаченні.

Бібліографічні посилання

1. Бархударов Л. С. Структура простого предложения современного английского языка / Л. С. Бархударов. – М. : Высшая школа, 1966. – 199 с.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис : монографія. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – С. 108.
3. Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. В. Н. Ярцевой. – М. : Сов.энцикл., 1990. – 686 с.
4. Ломов А. М. Словарь-справочник по синтаксису современного русского языка / А. М. Ломов. – М. : АСТ: Восток-Запад, 2007. – 416 с.
5. Меньшиков И. И. Типология респонсивных предложений в современном русском языке / И. И. Меньшиков // Избранные труды по лингвистике. – Днепропетровск : Новая идеология, 2012. – С. 85-100.
6. Русская грамматика / под ред. Н. Ю. Шведовой. Т. 2. – М. : Наука, 1980. – 710 с.

7. **Селіванова О. О.** Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К, 2011. – 843 с.
8. **Стариченок В. Д.** Большой лингвистический словарь / В. Д. Стариченок. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2008. – 810 с.
9. **Українська мова.** Енциклопедія / за ред. В. М. Русанівського, О.О. Тараненка. – К. : Укр. енцикл., 2000. – 752 с.
10. **Crystal D.** Cambridge Encyclopedia of the English language / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 1995. – 491 p.
11. **Encyclopedia of language and linguistics** / edited by Keith Brown. – 2-nd edition, Elsevier Science, 2005. – 9000 p.
12. **English Grammar: types of sentences** [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://learningnerd.wordpress.com/2006/09/12/english-grammar-types-of-sentences/>
13. **Fries Ch. C.** The Structure of English: An Introduction to the Construction of English Sentences / Ch. C. Fries. – London : Longmans, Green and Co., 1957. – 304 p.
14. **Functional approaches to language culture and cognition** / edited by David G. Lockwood, Peter H. Fries, James E. Copeland. – Michigan state university: John Benjamins B.V., 2000. – 656 p.
15. **Gleason H. A. J.** Linguistics and English Grammar / H. A. J. Gleason. – New York. : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1965. – 519 p.
16. **Jones Bob Morris.** The Welsh answering system / Bob Morris Jones. – Berlin : Rotaprint Druck Werner Hidebrand, 1999. – 360 p.
17. **Leech G.** English Grammar for today / G. Leech, M. Deucher, R. Hoogenraad. – Macmillan, 1982. – 224 p.
18. **Oxford dictionary** [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.oxforddictionaries.com/>
19. **Shopen T.** Language typology and syntactic description / T. Shopen. – Cambridge: Cambridge University Press, 2007. – 499 p.
20. **Scott S.** Syntactic Argumentation and the Structure of English / S. Scott, D. M. Perlmutter. – Berkeley : University of California Press, 1979. – 618 p.

Надійшла до редколегії 04.12.2017

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ПИТАННЯ МУЛЬТИЛІНГВІЗМУ

УДК 811.111'373

A. I. Anisimova

А. І. Анісімова

А. И. Анисимова

Oles Honchar Dnipro National University

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

LEXICOLOGICAL STUDIES: A MULTILINGUAL ASPECT ЛЕКСИКОЛОГІЯ: МУЛЬТІЛІНГВАЛЬНИЙ АСПЕКТ ЛЕКСИКОЛОГИЯ: МУЛЬТИЛИНГВАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Описується конкретні прояви мультілінгвалізму як лінгвістичного явища при вивченні лексикології: п'ять тем курсу представлені в мультілінгвальному аспекті. Досліджено використання предметно-мовного інтегрованого методу (CLIL), а також визначені деякі аспекти його впливу на розвиток мультілінгвальної компетентності студентів-філологів. Підкреслено, що мультілінгвалізм стає все більш поширеним явищем в сучасному суспільстві. Цей факт є однією з причин, чому мультілінгвальна компетентність була виділена Європейською системою вищої освіти однією з ключових серед тих, якими повинен володіти сучасний конкурентоспроможний фахівець. Одним із способів оволодіння мультілінгвальною компетентністю є використання методу CLIL, що було практично представлено на курсі лексикології англійської мови. Вважається, що цей метод відіграє надзвичайно важливу роль в процесі мовної освіти, а також є невід'ємним компонентом білінгвальної і мультілінгвальної освіти. Детально представлені типові прояви методу CLIL, що сприяє розвитку мультілінгвально-лінгвістичної компетентності у студентів-філологів, що є однією з основних задач навчального плану. Навчальні програми дисциплін відповідають вимогам стандарту вищої школи. Таким чином, вивчення предмету комбінується з розвитком мовних і лінгвістичних навичок, придбанням мультілінгвальних знань, які ведуть до формування мультілінгвальної компетентності.

Ключові слова: метод CLIL, мультілінгвалізм, білінгвальна освіта, мультілінгвальна освіта, мультілінгвальна компетентність, лексикологія.

Описывается конкретные проявления мультилингвализма как лингвистического явления при изучении лексикологии: пять тем курса представлены в мультилингвальном аспекте. Исследовано использование предметно-языкового интегрированного метода (CLIL), а также определены некоторые аспекты его влияния на развитие мультилингвальной компетентности студентов-филологов. Подчеркнуто, что мультилингвализм становится все более распространенным явлением в современном обществе. Этот факт является одной из причин, почему мультилингвальная компетентность была выделена Европейской системой высшего образования одной из ключевых в ряду тех, которыми должен владеть современный конкурентоспособный специалист. Одним из способов овладения мультилингвальной компетентностью является использование метода CLIL, что было практически представлено

© Anisimova A. I., 2018

на курс лексикології англійського мови. Считается, що цей метод грає чужви-чайню важливу роль в процесі мовного освіти, а також являється неотъемлемим компонентом білінгвального і мультилінгвального освіти. Детально представлені типові прояви методу CLIL, що сприяє розвитку мультилінгвально-лінгвістическої компетентності у студентів-філологів, що являється однією з основних задач навчального плану. Навчальні програми дисциплін відповідають вимогам стандарту вищої школи. Таким чином, вивчення предмета комбінюється з розвитком мовних і лінгвістических навичок, набуттям мультилінгвальних знань, які ведуть до формуванню мультилінгвальної компетентності.

Ключеві слова: метод CLIL, мультилінгвалізм, білінгвальне освітання, мультилінгвальне освітання, мультилінгвальна компетентність, лексикологія.

The article deals with the issues where multilingualism as a linguistic phenomenon is successfully revealed in the Lexicological studies, namely, in the five lexicological problematic questions of the course, and the whole topic is dedicated to the Multilingual aspect in Lexicology.

It covers the description of CLIL (Content Language Integrated Learning) and some aspects of its influence on the process of development of students' multilingual competence. It is emphasized that multilingualism has become a widespread phenomenon in modern society. A considerable number of people speak more than two languages in their everyday life due to historical, social, or economic reasons. This is one of the causes why multilingual competence has been defined as one of the key competences that a modern competitive specialist should possess according to the European System of Higher Education. CLIL is usually thought to play an increasingly important part in language education, both as a feature of foreign teaching and learning, and as an element of bi- and multilingualism, that was evidently presented in the course of English Lexicology. The ability to apply multilingual competence is one of the key objectives of the curriculum. Multilingual competence presupposes that speakers use different languages for different contexts and purposes, but their influence on the languages may differ. The article gives a detailed description of the features typical of CLIL. So, subject learning combined with language learning leads to the formation of multilingual knowledge, which contributes to the development of multilingual competence.

Keywords: CLIL, multilingualism, bilingual education, multilingual education, multilingual competence, lexicology.

Multilingualism as a societal phenomenon contains a great number of aspects and notions in its multifacet structure. What should be pointed out within the framework of the present research are the two key principles stored in the notion *multilingualism*.

On the one hand, multilingualism is an ability of a particular community or group of people to speak more than one language and to use this ability in their everyday lives. Besides, multilingualism is one of the competences that a modern specialist should possess in order to be successful in his career. This idea has been a central one in the European policy since the very beginning of the European Union existence. However, the first official guidelines on multilingualism were highlighted by the European Union Commission only in 2005 [8; 12].

On the other hand, the term "multilingualism" is applied when describing a simultaneous and peaceful coexistence of different linguistic communities on one specific geographical or geopolitical territory [8; 12]. Moreover, multilingualism is guaranteed in the official documents of the EU and adopted by decision-making authorities and translated into and issued in eleven languages. However, the level of awareness of multilingualism varies considerably. It is guaranteed at the highest level of political representation. In meetings held at the highest level of the European Council,

simultaneous interpretation is provided and all the documents are translated into eleven languages [11, p. 101-102]. This is also the case in plenary sessions of the European Parliament.

The idea of multilingualism and multilingual education has been attracting researchers' attention for quite a long time. The European Union is striving to implement a multilingual component as a part of its general policy into all the spheres of social life [10].

In addition to that, multilingualism is understood in multilingual education as a multilingual competence that means to have high proficiency in two languages but be relatively monocultural [12, p.11]

Identifying the extent to which individuals should be proficient in each of their languages is essential for understanding which goals are attainable in multilingual education and in the process of acquiring a multilingual competence.

Moreover, acquisition of multilingual competence has become one of the key demands of the higher education; this is a competence that a competitive specialist should possess. However, there comes a question how a person can acquire a multilingual competence.

One of the answers to this question is to do that through **CLIL** type approach that is **Content and Language Integrated Learning**. CLIL is usually thought to play an increasingly important part in language education, both as a feature of foreign language teaching and learning, and as an element of bi- and multilingualism. As students develop their language competences, they are able to deal with more complex topics, so teaching material needs to offer learners an interesting and challenging subject matter [5; 9].

It is worth mentioning that CLIL is generally thought to be a "dual-focused approach" that gives equal attention to language and content; it is an educational approach where curricular content is taught through the medium of a foreign language.

CLIL has been identified as very important by the European Commission because it can provide effective opportunities for students to use their new language skills. At present, CLIL type approach has become frequently adopted in European HEIs in the field of economics, humanities, law etc. [4].

The courses in the curricular should be developed in such a way that they should correspond to the requirements of formal education to make the students' competences on the global arena. In this way, subject learning is combined with language learning without overcrowding the timetable.

Thus, such an approach presupposes language instructions in English as *lingua franca*; moreover, the professors and instructors are not native speakers of English that meets the requirements of CLIL type approach.

It should be mentioned that CLIL lessons are usually timetabled as content lessons that is our students master all the majors mentioned above in English, while the target language (English) continues as a subject in its own right in the shape of foreign language lessons.

Having completed such a course with CLIL type approach the students are supposed to acquire multilingual competence in the field-specific and professional domain, understanding of national and international dimensions of their profession, knowledge and understanding of how multilingual and multicultural individuals and communities operate in such contexts where linguistic and intercultural skills are required.

The aim of the article is to define the peculiarities of CLIL and to figure out the part it plays in acquiring Lexicology as a fundamental discipline in a multilingual aspect.

The results of the research conducted in the framework of the Tempus Project DIMTEGU “Development and Introduction of Multilingual Teacher Education Programs at Universities of Georgia and Ukraine” (530360-TEMPUS-1-2012-1-GE-TEMPUS-JPCR) have been accumulated in separate chapters of the textbook of Lexicology of Modern English: theory and practice [1, p.2].

Inspired by the ideas of multilingualism some units of the course of Modern Lexicology are presented in the multilingual aspect [1].

As far as lexicological studies are concerned, a multilingual aspect is revealed in phraseological units, borrowings, in links with other branches etc. that is among the fourteen specific problems the course of Lexicology contains, the multilingual research is done in five units.

The material of the course addresses fundamental issues of Modern English Lexicology, namely, the general description of Lexicology as a branch of Linguistics and its specific problems. The material proposed serves as an effective tool for understanding the lexical and semantic peculiarities of Modern English Lexicology and leads to students' awareness in doing their own linguistic research.

There are different linguistic aspects. Any language is the unity of different aspects: *grammar, vocabulary, and sound system*. As Lexicology deals with the vocabulary system, it is definitely connected with all the rest of the aspects. The word is studied in several branches of linguistics and not only in Lexicology, and the latter, in its turn, is closely connected with *General Linguistics, the History of the Language, Phonetics, Stylistics, Grammar* and such new branches of language studies as *Sociolinguistics, Cognitive Linguistics, Multilingual Studies* and some others.

Lexicology is bound with *Sociolinguistics* as well as with other Studies in a multilingual aspect.

Sociolinguistics which deals with relations between the way the language works and develops and the facts of social life, language is the reality of thought, and the thought is developing with the development of society. Every phenomenon of human society finds its reflection in the vocabulary.

Sociolinguists see multilingualism as a socially constructed phenomenon and a bilingual or multilingual person as a social actor. It is also important to mention that for a multilingual speaker, language choice is not only an effective means of communication but also an act of national identity.

Li Wei states that “every time we say something in one language when we might just as easily have said it in another, we are reconnecting with people, situations, and power configurations from our history of past interactions and imprinting on that history our attitudes towards the people and languages concerned; through language choice, we maintain and change ethnic group boundaries and personal relationships, and construct and define “self” and “other” within a broader political economy and historical context” [12].

Lexicological studies in a multilingual aspect gives us assurance to state that *phraseological units* are the heritage of the language showing national verbalized peculiarities of mentality, cognition, and special acquisition of the worldview.

Borrowings as one of the results of language replenishment vividly show the multilingual character of the language.

The English vocabulary has a mixed character. The leading role in the history of its development belongs to the word formation and semantic changes patterned according to the specific features of the English language system. This system absorbed the vast

majority of loan words according to its own standards. So, it is sometimes difficult to distinguish old borrowings from a native word. For example, the word *cheese, street, wall, wine* belong to the earliest layer of Latin borrowings [1, p. 118].

However, there are a lot of loan words which can be clearly defined as borrowed because of their peculiarity in pronunciation, spelling, and morphology. The initial position of the sounds [v], [dʒ] and [ʒ] is a sign that the word is not of native word-stock: vacuum (Latin), valley (French), vanilla (Spanish). The initial [ʒ] occurs in comparatively late borrowings: gendarme.

Another indicators of borrowings are initial letters *j, x, z* and such combinations as *ph, kh* in the root indicate the foreign origin of the word; *philology* (Greek), *khaki* (Indian).

Some letters are pronounced differently depending on the origin of the word. Thus, *x* is pronounced as [ks] or [gz] in words of native and Latin origin respectively, or as [z] in *xylophone* (Greek). Such a combination as *ch* is pronounced as [tʃ] in words of native origin (*chair, child*), as [ʃ] in words of late French origin (*machine, parachute*) and [k] in words of Greek origin (*epoch, Chemistry*) [1, p.120].

From the standpoint of multilingualism the linguistic phenomenon for *barbarism* attracts special attention. Barbarisms are words taken from other languages used by the English people in conversation or in writing but not assimilated and which have corresponding English equivalents; *addio, cia-goodbye*.

It should be mentioned that the criteria of barbarism revelation are: strange pronunciation and strange spelling. Barbarism enters languages in 2 ways: through oral or written speech.

Another manifestation of multilingual character of the language in a lexicological aspect is the phenomenon of the English language varieties.

Considering the varieties of the English language to which we study such national varieties as British English, American English, Canadian English, Australian English, and New Zealand English. We should mention *European English* as a territorial variant.

Speaking about Europe, we may state that English functions here as a *lingua franca* (*ELF- English as Lingua Franca*) – a language used by people whose first (native) languages are different. This thought has also been supported by such linguists as Allan James [6], Petra Jesenska [7], Antje Wilton [13] and others. This statement may also be proved by the fact that English takes the leading position in the list of the official languages of the European Union (EU). All the business letters and documents are written in this very language. According to Eurostat (the European Statistical System), English is the most widespread language in the EU countries.

Moreover, the variety of English functioning in Europe is considered by many linguists [6,7, 13] to be an independent one, so there have been more and more papers researching another variety of English called *European English* or *Euro-English*.

So, multilingualism is an interdisciplinary issue of concern. As for the *linguistic perspective*, the research carried out within its framework concentrates on the questions connected with *language acquisition, knowledge and use*. The key objective here is to define the nature of multilingual knowledge.

While working on multilingualism we are interested in essentially the same three key issues – *multilingual knowledge, multilingual acquisition* and *multilingual use*. However, the research methodologies differ from the ones applied within the framework of linguistic perspective [2].

Thus, the research perspective described allows the researchers to analyze the multifacet phenomenon of multilingualism from different perspectives: multilingualism as an ability; multilingualism as a coexistence of linguistic communities on one territory; multilingualism as a linguistic phenomenon; multilingualism as an educational issue, where the courses in the curriculum are supposed to provide students with multilingual, multicultural competences. The use of CLIL type approach as well as a linguistic phenomenon of multilingualism includes many aspects, that is why it still requires further investigation.

References

1. **Anisimova, A.** Lexicology of Modern English: Theory and Practice. ДНІПРО: ПВДНУ Акцент ПП, 2017.
2. **Anisimova, A.** "Multilingual Research: Challenges and Perspectives." International Conference on Multilingual Education: Challenges and Perspectives (Tbilisi, Georgia), 9 Sept. 2016, pp. 34–37.
3. **Baker, C.** Foundation of Bilingual Education on Bilingualism. Bristol: Multilingual Motters, 2011, p.4.
4. Content and Language Integrated Learning. <https://www.lanqua.eu/theme/content-language-integrated-learning-clil/>.
5. **Dalton-Puffer, Ch.** "Content-and-Language Integrated Learning: from Practice to Principles." Annual Review of Applied Linguistics, vol. 31, 2011, pp. 182–204.
6. **James, A. R.** "English as European Lingua Franca: Current Realities and Existing Dichotomies ." English in Europe: The Acquisition of the Third Language. Clevedon, 2000, pp. 22–38.
7. **Jesenska , P.** "Eurospeak and ELF – English as a Current Global Lingua Franca ." Topics in Linguistics, no. 1, 2007, pp. 62–67.
8. **Knight, J.** "Internationalization of Higher Education." Quality of Internationalization in Higher Education. Paris: OECD, 1999, pp. 13–18.
9. **Lasagabaster, D., and J. M. Sierra.** "Language Attitudes in CLIL and Traditional EFL Classes." International Journal of CLIL Research, vol. 1, 2009, pp. 4–17.
10. **Mehisto, P., et al.** Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education. Oxford: MacMillan Education, Limited, 2008.
11. **Truchot, C.** "Languages and Supranationality in Europe: The Linguistic Influence of the European Union ." Languages in a Globalising World. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, pp. 90–110.
12. **Wei, L.** "Research Perspectives on Bilingualism and Multilingualism." The Blackwell Guide to Research Methods in Bilingualism and Multilingualism. Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 2008, pp. 3–17.
13. **Wilton, A.** "The Dynamics of English in a Multilingual Europe." English in Europe Today: Sociocultural and Educational Perspectives. Amsterdam, 2011, pp. 1–13.

Надійшла до редколегії 07.12.2017

А. Г. Білова

А. Г. Белова

A. G. Bilova

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University*

**ДЕЯКІ АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ
НЕКОТОРЫЕ АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ
АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ
SOME ALTERNATIVE METHODS OF EFL TEACHING**

Розглянуто один з альтернативних методів навчання англійській мові як іноземній, навчання розмовного та писемного мовлення за допомогою використання художніх фільмів. Приділено особливу увагу тому, що більшість традиційних підручників зазвичай націлено на навчання формального мовлення та набагато менше уваги приділено навчанню розмовного мовлення. Необхідно підкреслити той факт, що саме художні фільми сучасною мовою є найбільш ефективним засобом мотивації студентів. Варто зазначити, крім того, що художні фільми також сприяють проведенню дискусій, які ефективно допомагають у навчанні усному мовленню. Автор статті висловлює думку про те, що художні фільми є джерелом нових ідей та привносять різноманітність у навчання письму. В статті розглянуто типи завдань на роботу з художнім фільмом: завдання до перегляду фільму, під час перегляду та після перегляду. Уточнено, що зміст та обсяг завдань залежать від обраного фільму, рівня знань студентів і мети заняття. Одним з ключових факторів успішного заняття, на думку автора, є вірно підібраний художній фільм і розуміння того факту, що фільм – це не тільки можливість відпочити, але й ефективний засіб навчання сучасній іноземній мові.

Ключові слова: художній фільм, формальне мовлення, розмовне мовлення, усне мовлення, колективне обговорення, групування слів за значенням чи тематикою, опитування, ескіз, вільне письмо, співбесіда, збір інформації, зорово-звукова асоціація, кінестетичні здібності, аутентичні матеріали.

Рассмотрен один из альтернативных методов обучения английскому языку как иностранному, обучение устной речи и письму при помощи использования художественных фильмов. Обращено внимание на то, что большинство традиционных учебников делают акцент в большей степени на обучение формальной речи, и в меньшей - на обучение разговорной речи. Подчеркнуто, что именно художественные фильмы с их современным языком и являются эффективным средством мотивации студентов. Указано, что художественные фильмы так же способствуют проведению дискуссий, что тоже эффективно в обучении устной речи. Автор статьи высказывает мнение, что художественные фильмы являются источником новых идей и привносят разнообразие в обучение письму. В статье рассмотрено типы заданий на трех стадиях занятия, включающего работу с художественным фильмом: задания

перед просмотром фильма, во время просмотра и после просмотра. Уточнено, что содержание и объем заданий зависят от выбранного фильма, уровня знаний студентов и цели занятия. Одним из ключевых факторов успешного занятия, по мнению автора, является правильно подобранный художественный фильм и понимание того факта, что фильм – это не возможность отдохнуть для учителя, а эффективное средство обучения современному иностранному языку.

Ключевые слова: художественный фильм, формальная речь, разговорная речь, устная речь, коллективное обсуждение, кластеризация, опрос, эскиз, сочинение на свободную тему, собеседование, сбор информации, визуально-звуковая ассоциация, кинестетические способности, аутентичные материалы.

The article is devoted to one of the alternative methods of EFL teaching. The author focuses on studying how movies are used in teaching oral communication and teaching writing. When teaching oral skills it is vitally important to mention that traditional textbooks usually focus on more formal language rather than small talk. Movies, on the other hand, can be an effective way to teach these skills needed in everyday speech as the language used in modern movies is rather up-to-date and can thus motivate students. The author also points out that movies can also invoke feelings and opinions and facilitate discussion which is extremely useful when practicing oral communication. The author also stresses that movies can provide new ideas and bring variety into the classroom when teaching writing. The article considers three stages of the movie class. They are pre, while and post activities. This ensures that the students stay focused and motivated throughout the class, and the goals of the lesson are clear to them. The nature and the length of the activities depend naturally on the selected film, the needs of the students, their proficiency level and instructional objectives. According to the author of the article, one of the key factors when planning the movie class is choosing a proper movie. The use of movies needs attention and the teacher should play an important role in an effective movie class in order for the movie to be more than just a time filler. It is essential to remember, that the movies are not a substitute for the teacher, but really helpful classroom aids when used appropriately.

Keywords: movie, formal speech, colloquial speech, oral speech, brainstorming, clustering, strategic questioning, sketching, free writing, interviewing, information gathering, image-sound skim, kinesthetic abilities, authentic materials.

Усесвітня глобалізація й технічний прогрес диктують нам нові умови викладання. Якщо в минулому викладач та підручник були єдиним джерелом знань, то в сучасному світі ті, хто навчаються, можуть отримати необхідну інформацію самостійно з численних ресурсів позаурочного класу. Таким чином, перед викладачем постає завдання урізноманітнити і зробити цікавими свої заняття. Сучасний розвиток технології багато в чому полегшує процес викладання. Так, у розпорядженні сучасних викладачів є безліч медіаматеріалів. Ми вважаємо, що художній фільм, як одна з категорій у широкому спектрі відеоматеріалу, є кращим альтернативним інструментом для навчання іноземній мові. Пояснюється це перш за все надзвичайною ефективністю їх ідейного, пізнавального й емоційного впливу на того, хто навчається, яка витікає з більшої різноманітності способів виразності кіно. Для того, хто вивчає іноземну мову, фільм служить ще й засобом компенсації ситуацій природного спілкування, яке відсутнє в навчальних умовах.

Основна мета цієї статті – вивчення використання художніх фільмів у викладанні англійської мови, як одного з альтернативних стилів і найбільш ефективних способів надання різноманітності, реальності й гнучкості навчанню в класі. Завданнями цього дослідження є: з'ясування ролі використання фільмів у найрізноманітніших сферах вивчення іноземних мов: навчання усному мовленню

й особливо навчання письму, привертання уваги вчителів до факторів, які необхідно враховувати під час використання фільмів у процесі вивчення іноземних мов, а саме: вибору належного фільму й інших проблем, з якими може зіткнутися викладач під час використання фільму.

Є декілька досліджень з використання фільмів під час вивчення іноземних мов, які були взяті до уваги. Це дослідження Дж. Е. Шампу (О. Е. Champroux), М. Аллана (М. Allan), Дж. Е. Катчен (J. E. Katchen), Ф. Мишан (F. Mishan) і Ф. Столлера (F. Stoller). Під час підготовки завдань і планування заняття застосовується багато методів, які приваблюють і мотивують студентів, а також допомагають їм отримувати користь від добре спланованого, ретельно підготованого поетапного відеокласу. Фільм можна переглянути весь, його можна розбити на частини чи використовувати тільки одну якусь частину. Це додає різноманітності заняттю й гарантує всебічне використання фільму.

Ф. Столлер зауважує [5], що відеозаняття зазвичай складається з трьох етапів. На першому етапі студенти виконують підготовчі вправи перед переглядом фільму, на другому – під час перегляду, на третьому – завершальні вправи безпосередньо після перегляду. Ми пропонуємо додати ще один етап, до якого входить виконання домашнього завдання по фільму, адже саме на цьому етапі робиться акцент на письмових вправах. Поетапність заняття гарантує, що учні будуть зосереджені і вмотивовані. Характер і тривалість вправ залежать, природно, від обраного фільму, потреб учнів, їх мовного рівня й навчальної мети. На першому етапі студенти поступово знайомляться з сюжетом, персонажами і місцем дії фільму. На цьому етапі доцільно давати вправи на прогнозування, використовуючи колективне обговорення за допомогою наочних посібників, таких, як світлини й інші зображення, вправи зі словами й виразами з фільму чи просто питання, пов'язані з основною темою, опитування студентів, інтерв'ю, обговорення назви фільму, заповнення пробілів. Підготовчі письмові вправи також можуть бути використані перед переглядом фільму: студенти можуть, наприклад, написати, що вони очікують побачити, ґрунтуючись на назві. Перед переглядом фільму можна використати й такі різноманітні види завдань, як колективне обговорення, групування слів за значенням чи тематикою, опитування, ескіз, вільне письмо, співбесіда і збір інформації.

Підготовчі вправи важливі для того, щоб студенти могли стежити за розвитком подій у фільмі, розуміти сюжетну лінію і дії персонажів. Підготовчі вправи можуть також полегшити розуміння змісту фільму слабшими студентами. Другий етап вважається найпліднішим. Тут відбувається ретельніша робота над сюжетом і персонажами. Студентам пропонуються такі види діяльності, як безпосереднє прослуховування, збір інформації, переривання фільму, упорядкування подій, вирішення проблем, заповнення пробілів, щирі й помилкові питання, множинний вибір, вправи та розуміння. Наприклад, переривання фільму допомагає викладачеві контролювати те, чи зрозуміли учні, що відбувається у фільмі. Таким чином, виконання вправ під час перегляду – це простий спосіб утримати увагу учнів, незважаючи на тривалість фільму. Головна мета цього етапу – вилучити користь з широкого різноманіття ідіоматичних виразів, словосполучень і сленгу, із яким студенти будуть стикатися в повсякденних розмовах. Фільм може бути показаний фрагментами, і в найважливіші моменти студентам можна запропонувати вгадати, що буде далі. Цей вид діяльності, наприклад, дуже корисний у практиці такої граматичної конструкції, як “to be going to”, яка виражає раніше заплановану дію,

і порівняння її з майбутнім невизначеним часом, який вказує на імпровізоване рішення. Згідно з М. Аллан [1], фільми можуть бути використані для залучення студентів до дискусії й обговорення. Студентам можна запропонувати вгадати, про що йде мова, переглядаючи деякі фрагменти фільму без звуку, а потім створити й інсценувати діалог. Окрім лексики та граматики, можна практикуватися у правильному використанні наголосу й інтонації, використовуючи субтитри і обираючи сцени із фільму, які студенти можуть читати парами. Третій етап вважається завершальним, коли сюжет фільму обговорюється вже разом з лексичними елементами, і коли студентам пропонується або інсценувати найцікавіші моменти, або організувати групові дискусії, базуючись на основі сюжету. Ми вважаємо, що кожен викладач має велику кількість фільмів за тематикою навчальної програми у своєму розпорядженні. Так, наприклад, якщо мова йде про тему «Злочини», можна показати «ЧАС УБИВАТИ» (“A TIME TO KILL”) і попросити студентів розіграти сцену звинувачення і захисту в суді. Доцільно давати письмові завдання на цьому етапі, а ще доцільніше, на наш погляд, давати їх додому: так, наприклад, це може бути завдання описати свого улюбленого персонажа, написати огляд фільму, альтернативне закінчення чи листа одному з персонажів (для студентів з нижчим рівнем володіння мовою) або написати огляд, у якому порівняти фільм і книгу, якщо така є, або статтю в журналі (для просунутого рівня).

Незважаючи на те, що фільми – це прекрасний спосіб зробити наші заняття більш цікавими й мотиваційними, використовувати їх не так просто, й існує декілька факторів, які треба враховувати при використанні фільмів під час вивчення англійської мови. Одним із ключових факторів під час планування заняття є вибір фільму. Ф. Столлер [5] підкреслює, що використання фільмів потребує великої уваги, і викладач має відігравати важливу роль, щоб забезпечити ефективність такого заняття, щоб фільм був чимось більшим, ніж просто можливістю відпочити. Важливо пам'ятати, що фільми не замінюють викладача, але вони справді корисні для занять у класі, коли використовуються належним чином. Більше того, роль викладача має сприяти активному перегляду, щоб учні стали кимось більшим, ніж просто пасивними спостерігачами. Фільм треба ретельно переглядати зарані. Також важливо, щоб учні розуміли інструкції вчителя, оскільки вони, імовірно, не вважають фільм одним із інструментів навчання. М. Аллан [1] також приділяє особливу увагу тематиці фільмів. Вони повинні мати безпосередній стосунок до студентів. Сюжети фільмів мають бути цікавими для студентів, щоб мотивувати їх до активної роботи. Інакше кажучи, теми мають бути привабливими для студента і педагогічно обґрунтованими, а це може бути складним завданням. Ще одним важливим фактором, який необхідно враховувати під час вибору фільмів, є рівень знань студентів. Фільм має бути достатньо зрозумілим, щоб студенти могли виконати завдання. М. Аллан [1] додає деякі фактори, які необхідно враховувати під час вибору фільму для певного рівня володіння мовою. Одним із них є щільність мови. У діалогах має бути достатньо пауз, щоб студенти встигали слідувати за сюжетом. Другим фактором є візуальна підтримка. Це означає, що зображення підтримує вербальне повідомлення достатньо добре, і глядачі можуть здогадатися, якщо це необхідно, про те, що відбувається у фільмі. Хоча для більш просунутих студентів можлива менш наочна візуальна підтримка. Третій фактор – це манера проголошення. Якщо персонажі говорять дуже швидко або з різними акцентами, це може завадити розумінню мови. Проте, різні акценти також є мотивуючим

завданням для більш підготовлених студентів. М. Аллан [1] також виділяє три фази під час вибору фільму для заняття англійською мовою: перегляд, перегляд фільму без звуку, а потім перегляд його зі звуком. Перегляд фільму без звуку необхідний для того, щоб викладач помітив візуальні повідомлення. Після перегляду фільму без звуку його потрібно дивитися зі звуком, щоб вирішити, чи достатньо зрозуміла мова. Викладач має подумати про причини, через які він чи вона хоче використати фільм, для чого із якими студентами. Викладач має також подумати, чи є якісь інші матеріали, які можна використовувати з фільмом, і що робить фільм цікавим для студентів, і чому він їм сподобається. Також важливо зарані подумати про такі лексичні одиниці, які студенти можуть не зрозуміти. Значно полегшиться підготовка, якщо викладач також подумає про те, які методи можуть бути використані, скільки часу буде потрібно і яка підготовча робота необхідна перед заняттям. Дуже важливо скористатися усіма перевагами, які може запропонувати фільм під час вивчення мови. Художній фільм дає прекрасну можливість почути розмовну мову в дії, майже так само, як і в мовному середовищі. У роботі з художнім фільмом наявна більшість з характеристик реальної комунікативної ситуації: звукова доріжка, багата візуальна інформація, яка супроводжує сказане. Візуальність може допомогти слабким студентам стежити за ходом подій і розуміти, що відбувається. У фільмі є невербальні сигнали, наприклад, жести, зоровий контакт, міміка, постава, мова тіла, вираз обличчя, зовнішній вигляд, артикуляція під час вимови звуків, декорації. Усі ці аспекти дають студентам багату мовну, паралінгвістичну і міжкультурну інформацію, яка дозволить їм порівняти дві мови і дві культури. Можливі дві небезпеки, які можуть виникнути, якщо фільм використовується виключно як засіб для мови. По-перше, викладач може не брати до уваги візуальні підказки, які можуть помітити студенти. Таким чином, візуалізація важлива, і важливий той факт, що студенти реагують на неї індивідуально. По-друге, викладач може сконцентруватися на мові і пропустити гарну можливість зосередитися на головній ідеї фільму. Хороші фільми зазвичай мають глибокий смисл, і було б великою помилкою не використати це. Головна ідея фільму може обговорюватися в класі, що є гарним прикладом вправ для усної практики. Багато дослідників визнають важливість використання художніх фільмів у навчанні англійської мови як іноземної. Студенти отримують доступ до автентичного матеріалу, в тому сенсі, що він спочатку створювався не для тих, хто вивчає мову, а для її носіїв. Дж. Е. Катчен [3] зауважує, що підручники, сучасні вони чи ні, не вчать розмовам про дрібниці (порожній балаканині) і рідко вчать діалогічній взаємодії. Таким чином, фільми можуть бути ефективним способом спонукання студентів розвивати усні навички, оскільки фільми зазвичай містять найсучаснішу і найактуальнішу мову з різноманітними видами модних слів і розмовних виразів. Крім того, фільми закликають до почуттів і провокують дискусії.

Художній фільм може стати прекрасним приводом для дискусії. Ось деякі види діяльності, практикуючи усні навички: групові обговорення з теми, де студенти можуть висловити власні думки, дебати, де обговорюються окремі сцени з фільму, чи інсценування альтернативного закінчення фільму. Більше того, якщо фільм є екранною версією книги, викладач може попросити студентів розіграти деякі сцени з фільму після прочитання книги, але перед переглядом. Цей вид діяльності допомагає виявити кінестетичні здібності студентів, і їм завжди цікаво порівнювати своє бачення сцени і свою гру з баченням режисера і грою реальних

акторів. Ф. Мишан [4] також згадує про «зорово-звукову асоціацію», під час якої студенти пригадують деякі зображення чи звуки з фільму, які особливо їх вразили, і описують почуття, які вони викликали. Це один із найефективніших способів обговорення різних поглядів і точок зору в класі. Також ставити студентам більш детальні питання, наприклад: «що вас здивувало?» чи «що вам сподобалось?». Названі види діяльності – це лише деякі приклади, і викладач має бути дуже винахідливим під час складання завдань для досягнення різноманітних цілей навчання.

Таким чином, беручи до уваги все наведене вище, ми можемо сказати, що використання фільмів під час вивчення іноземної мови не має зводитися до пасивного перегляду, і «кіноклас» не має бути синонімом «відпочинку» для викладачів і студентів. Більше того, оскільки використання фільмів під час вивчення іноземних мов не досліджено повністю, існує багато необмежених можливостей для творчості викладачів. Незважаючи на те, що цей вид діяльності займає досить багато часу, відгуки студентів завжди позитивні, а заняття універсальні й цікаві.

Бібліографічні посилання

1. **Allan M.** Teaching English with video / M. Allan. – London: Longman, 1985.
2. **Champoux J. E.** Film as a teaching resource / J. E. Champoux. – Journal of Management Inquiry 8 (2), 1999. – P. 240–251.
3. **Katchen J. E.** Teaching a Listening and Speaking Course with DVD Films: Can It Be Done? / H. C. Liou, J. E. Katchen, and H. Wang (Eds.). – Lingua Tsing Hua. Taipei : Crane, 2003. – P. 221–236. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mx.nthu.edu.tw/~katchen/professional/festschrift.htm>
4. **Mishan F.** Designing authenticity into language learning materials / F. Mishan. – Bristol : Intellect Books, 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://site.ebrary.com/lib/jyvaskyla/Doc?id=10073901&ppg=1>
5. **Stoller F.** Films and Videotapes in the ESL/EFL Classroom. Paper presented at the annual meeting of the Teachers of English to speakers of other languages, 1988. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED299835.pdf>

Надійшла до редколегії 06.12.2017

УДК 811.111'373.43

O. V. Budilova

О. В. Буділова

А.В. Будилова

Oles Honchar Dnipro National University

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара*

**MULTIPLE INTELLIGENCE APPROACH:
RE-FRAMING TEACHING AND LEARNING
ТЕОРІЯ МНОЖИННОГО ІНТЕЛЕКТУ:
ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ
ТЕОРИЯ МНОЖЕСТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА:
ПЕРЕОСМЫСЛЕНИЯ ПРЕПОДАВАНИЯ И ИЗУЧЕНИЯ**

У статті розглядається теорія множинного інтелекту як інноваційний спосіб викладання та вивчення англійської мови як іноземної. Велику увагу приділено теоретичним засадам і практичному впровадженню цієї теорії.

Прийнято вважати, що викладання англійської на сучасному етапі потребує багато переосмислення. Необхідно вийти за межі лише мови як такої та задовольняти різноманітні потреби учнів. Це передбачає врахування різних здібностей, або інтелектів, властивих учням і того, як їх можна розвивати на уроках англійської мови як іноземної. Засновники теорії множинного інтелекту запропонували вісім основних типів інтелекту, кожен з яких, хоча й може бути дуже далеким від суто лінгвістичних, може бути інтегрованим у вивчення англійської мови на сучасному етапі шкільної освіти. Кожен тип інтелекту описується та підтверджується відповідними прикладами можливих шляхів його інтеграції у викладання та вивчення англійської мови. Отже, є необхідність у дослідженні, аналізі та визначенні стратегій упровадження теорії множинного інтелекту в програму середньої освіти. Ця теорія не лише є потужним інструментом у інноваційному викладанні англійської, але й ресурсом, який значно розширює свідомість не лише учнів, але й учителів, адже він вимагає нового способу мислення та планування уроків. Глибоке розуміння того, як працює ця теорія, може зробити безцінний внесок у сучасне викладання англійської мови та значно розмаїтити уроки англійської мови, відкриваючи учням із різними типами інтелекту все більше шляхів до академічної успішності та життєвого успіху.

Ключові слова: англійська як іноземна, викладання англійської, теорія множинного інтелекту, інтеграція навичок.

В статье рассматривается теория множественного интеллекта как инновационный способ преподавания и изучения английского языка как иностранного. Большое внимание уделяется теоретическим основам и практическому применению этой теории.

Принято считать, что преподавание английского языка на современном этапе требует существенного переосмысления. Необходимо выйти за рамки только языка как такового и удовлетворять разнообразные потребности учащихся. Это подразу-

мекает учет разных особенностей, или интеллектов, свойственных учащихся и того, как их можно развивать на уроках английского языка как иностранного. Основатели теории множественного интеллекта предложили восемь основных типов интеллекта, каждый из которых, хотя и может быть весьма далеким от сугубо лингвистических, может быть интегрирован в изучение английского языка на современном этапе школьного образования. Каждый тип интеллекта описывается и подтверждается соответствующими примерами возможных путей его интеграции в преподавание и изучение английского языка. Таким образом, есть необходимость в исследовании, анализе и определении стратегий внедрения теории множественного интеллекта в программу среднего образования. Будучи мощным инструментом в инновационном преподавании английского, данная теория является ресурсом, который значительно расширяет сознание не только учащихся, но и учителей, ибо он требует нового способа мышления и планирования уроков. Глубокое понимание того, как работает эта теория, может внести неоценимый вклад в современное преподавание английского языка и существенно разнообразить уроки английского, открывая учащимся с разными типами интеллекта все больше путей к академической успешности и жизненного успеха.

Ключевые слова: английский как иностранный, преподавание английского, теория множественного интеллекта, интеграция навыков.

The article touches on Multiple Intelligence approach as an innovative way to teach and learn English in the ESL classroom. A big focus is placed on the theoretical background and practical implementation of this approach.

It is commonly believed that teaching English in modern environment needs a lot of re-thinking and re-framing. This is supposed to go beyond the frames of the language only and address various learners' needs. It implies keeping in mind different abilities, or intelligences, learners have and how they can be targeted in the ESL classroom. The founders of Multiple Intelligence approach introduced eight main types of intelligence, each of which, though possibly being pretty far from pure linguistic ones, can be integrated into an English lesson at the modern stage of school education. Each type of intelligence is described and supported by appropriate examples of possible ways to integrate it into teaching and learning English. Thus, there is a need to explore, analyze and define the strategies for implementing Multiple Intelligence approach into modern secondary education. Alongside being a powerful innovative tool for teaching English, this approach has proved to be mind-expanding not only for students, but also for teachers, as it requires new patterns of thinking and lesson planning. A profound understanding of how this theory work may make an invaluable contribution into modern English teaching and significantly diversify English language activities, opening students with various types of intelligence more and more ways to academic excellence and life success.

Keywords: ESL classroom, English teaching, Multiple Intelligence Approach, skills integration.

As English is commonly recognized as the language of international communication, its teaching and learning have become an indispensable part of every school curriculum and an everyday life of most people. However, present-day schoolchildren may often lack motivation for learning English due to the fact that their educational needs are neglected in the classroom. This phenomenon is more and more realized by many teachers, who are currently looking for the ways to bring teaching English to a new level.

In this regard, Howard Gardner introduced the so-called Multiple Intelligence approach, which state that "people have several intelligences which formed in blending intelligence" [2, p.56]. According to Berman, the theory of Multiple Intelligence

comprises eight types of intelligence, each of which implies eight learning and, consequently, teaching styles. In view of this, “armed with the knowledge and application of the multiple intelligences, teachers can ensure they provide enough variety in the activities they use so that as much of their pupils’ learning potential can be tapped as possible” [1, p.25].

Leaning on the theoretical background of Multiple Intelligence approach, it can be inferred that Gardner identifies eight main types of human intelligence [4, p.133]:

Linguistic, which has to do with words, either written or spoken. Students with this type of intelligence are typically good at reading, writing, telling stories and memorizing words along with dates and tend to learn best by reading, taking notes, listening to lectures, and discussion and debate. This type of intelligence can be integrated into the English lesson via various exercises. For instance, a *used to* construction can be introduced this way: “*Jessica used to live in California. She used to have a lot of friends and a good job, but once she understood that she wanted something new. She went to Scotland and fell in love with this country. Did she use to have a boyfriend? No, she was single. She didn’t use to work in a bookshop in California, but in Scotland she found job there. One day she met an owner of the bookshop and soon they were in love. Her life changed forever!*” As we see, students process *used to* in statements, negations and exclamatory sentences. Besides, their attention is paid to the opposition *used to* – *Past Simple Tense*.

Logical-Mathematical, which places emphasis on traditional mathematical ability and more reasoning capabilities, abstract patterns of recognition, scientific thinking and investigation, and the ability to perform complex calculations. It strongly correlates with traditional concepts of “intelligence” or IQ. This type of intelligence may be introduced via exercises requiring the use of logic, analytical skills and creative thinking, e.g. error correction:

I’m like to enquire for a reservation I made. (I’d like)

I was wandering if that would be possible. (correct)

Would there be any chances of getting the same price for the following weekend? (any chance)

Do you mind me asking what your name is? (correct)

Bodily kinesthetic, whereby students learn best by using muscular movement and physical action. In this case, a good choice for a teacher may be a demonstration guessing game or a role play. Using a ball or something to hold in the hands may also be a good idea to integrate this type of intelligence into the lesson.

Musical, which is based on rhythm, music and hearing. Normally, students who have a high level of musical-rhythmic intelligence display greater sensitivity to sounds, rhythms, tones, and music. They normally have good pitch and may even have absolute pitch, and are able to sing, play musical instruments, and compose music. Such students may greatly benefit from such exercises as post-listening discussion and summarizing grammar rules, or gap filling while-listening to a song, for instance:

Jingle bell, jingle bell, jingle bell rock

Jingle bells swing and jingle bells _____.

_____ and blowing up bushels of fun

Now the jingle hop has _____

Interpersonal, which is related to interacting with others. Students who have high interpersonal intelligence tend to be extrovert, characterized their sensitivity to others’ moods, feelings, temperaments and motivations, and their ability to cooperate in order to

work as part of a group. They communicate effectively and emphatic easily with others, and may be either leaders or followers. They typically learn best by working with others and often enjoy discussion and debate. In order to integrate this type of intelligence into the lesson, teachers are recommended to opt for project work, for example “*Set up your own business*”, “*Solutions to environmental problems in our country*”, “*Open up a brand-new local shop*”, “*A weekend in our city for a foreign pen pal*”.

Intrapersonal, which is characterized by introspective and self-reflective capacities. People with intrapersonal intelligence are intuitive and typically introverted. They are skillful at deciphering their own feelings and motivations. This refers to having a deep understanding of the self; identifying strengths or weaknesses, traits that make people unique, trying predict own reactions or emotions. In this case, a good option can be a *for-and-against* essay seeking to highlight advantages and disadvantages of something, or an *opinion essay* seeking to provide solid arguments supporting students’ opinions.

Spatial/Visual, having to do with visualizing things. A person who has spatial intelligence has sensitivity with form, color, shape, space and line. The ability to solve the problems related to the notion of space such as using a map to locate a place in a city or drawing a floor plan are example of spatial intelligence. To promote spatial/visual intelligence in the ESL classroom, a teacher may resort to using visual aid, such as pictures and/or video-clips. Besides, a good idea could be to get the students do matching exercises using pictures. For example, if the topic of the lesson is *Relationships*, the teacher may use appropriate pictures to match them to the following stages of relationships:

Falling in love and dating
Proposal and engagement
Wedding

Naturalist, which is associated with experiencing the world through different pieces of nature, such as animals, plants, minerals. Although it may seem to be hard to integrate this type of intelligence into the English lesson, the teacher may definitely use stories about nature and animals, or run a lesson outdoors getting the students describe what they see here and now. Furthermore, this activity may be good for revising Present Continuous.

Even though Multiple Intelligence approach typically counts eight types of intelligence, Gardner recently formulated the so-called **existential** intelligence, which is closely connected with the idea of discussing global issues, such as the last day of the Earth or the manifestations of good and evil, etc. The integration of this type of intelligence into the lesson may involve mechanisms similar to those used for inter- and intrapersonal intelligence, and the exercises may often resemble an opinion essay.

In one of his works, Thomas Armstrong summarized all types of intelligence and suitable exercises and activities for these types to be implemented [5, p.67]:

In connection with the aforementioned, teaching English in the 21st century should seek to go beyond the language focus and promote a multiple-skill development, whereby Multiple Intelligence approach comes to the rescue. Creating a multidisciplinary environment significantly enhances students’ motivation for language learning, as it provides means for addressing their educational needs. Multiple Intelligence approach has a strong potential for involving most (if not) all students into learning and making English lesson a beneficial experience. Thus, the integration of different types of intelligence students possess is intended to promote academic excellence and life success.

Multiple Intelligence Approach in Action

Type of Intelligence	Areas of Interest	Teaching Materials	Teaching Activities
Linguistic	Reading, stories, writing, word games	Books, magazines, newspapers	Discussions, story-telling, presentations, reports
Logical-Mathematical	Puzzles, questioning, quizzes	Computer, interactive whiteboard, quiz-based exercises	Gap-filling, matching, error correction
Musical	Singing, playing, tapping, etc.	Songs, musical instruments, jazz chants	Gap-filling, making up music-based stories
Bodily-kinesthetic	Running, jumping, dancing, moving around	Physical games, sports-related activities	Running dictation, mingling, competitive games
Interpersonal	Organizing, leading, mediating	Questioners, surveys	Group work, pair work, collaborative games
Intrapersonal	Setting goals, planning, reflecting	Reflective materials	Individual work, personal goal setting
Spatial/Visual	Drawing, visualization, designing	Charts, illustrated stories, art, movies	Illustrating concepts, making art projects
Naturalist	Playing with animals, environment	Outdoor lesson, nature-related stories	Classifying objects of the nature, observation

References:

1. **Berman, M.** Multiple Intelligences Road to an ELT Classroom. Bencyfelin: Crown House., 1998.
2. **Gardner, H.** Multiple Intelligences: The Theory in Practice. 2nd ed., ASCD, 2000.
3. **Harmer, Jeremy.** The Practice of English Language Teaching. 3rd ed., Longman, 2002.
4. **Ma'mun, Nadiyah.** "The Use of Multiple Intelligence Approach in The Teaching of English for Young Learner." Teaching English for Young Learners in Indonesia: From Policy to Classroom, 10 July 2012, pp. 131–138.
5. **Richards, Jack C.** Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

Надійшла до редколегії 10.12.2017

УДК 811.111:001.81

**E. P. Honcharenko, L. I. Baisara, O. M. Besarab,
N. S. Styrnik, A. V. Kryvosheia**

**Е. П. Гончаренко, Л. І. Байсара, О. М. Бесараб,
Н. С. Стирнік, А. В. Кривошея**

**Э. П. Гончаренко, Л. И. Байсара, Е. Н. Бесараб,
Н. С. Стырник, А. В. Кривошея**

Oles Honchar Dnipro National University

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

**HOW TO WRITE AN ACADEMIC PAPER IN ENGLISH
(ROADMAP AS A GUIDE FOR PHD STUDENTS)
ЯК НАПИСАТИ НАУКОВУ СТАТТЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ
(ДОРОЖНЯ КАРТА ЯК ПУТІВНИК ДЛЯ ДОКТОРАНТІВ)
КАК НАПИСАТЬ НАУЧНУЮ СТАТЬЮ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ
(ДОРОЖНАЯ КАРТА КАК ПУТЕВОДИТЕЛЬ ДЛЯ ДОКТОРАНТОВ)**

Основна мета даного дослідження – продемонструвати українським докторантам модель написання наукової статті англійською мовою. Дослідження спрямовано на формування чіткої і зрозумілої картини у вигляді дорожньої карти, необхідної для написання наукової статті. Дорожня карта уможлиблює досягнення основної мети: виконати дослідження і довести практичну цінність отриманих результатів. Теоретичною основою представленої розвідки слугували фундаментальні положення, розроблені видатними науковцями, визнаними міжнародною науковою спільнотою. У роботі надано модель написання статті з детальною інструкцією щодо її використання. Автори запропонованого дослідження дійшли висновку, що дорожня карта є ефективним путівником щодо планування, огляду літератури, аналізу, вибору методів дослідження та демонстрації своїх здобутків. Дорожня карта є нагальним інструментом для усіх, хто вчиться писати наукові статті англійською мовою.

Ключові слова: докторська освіта, наукове дослідження, докторант, дослідник, наукова стаття, міжнародний рецензований журнал, дорожня карта.

Основная цель данного исследования – продемонстрировать украинским докторантам модель написания научной статьи на английском языке. Исследование направлено на формирование четкой и понятной картины в виде дорожной карты, необходимой для написания научной статьи. Дорожная карта способствует достижению докторантами основной цели работы: выполнить исследование и доказать практическую ценность полученных результатов. Теоретической основой данной работы послужили фундаментальные положения, разработанные известными учеными, признанными международным научным сообществом. В работе представлена модель написания научной статьи с детальной инструкцией по ее использованию. Авторы предложенного исследования пришли к выводу о том, что дорожная карта является эффективным путеводителем по планированию, обзору литературы, анализу, выбору методов исследования и демонстрации своих научных достижений.

Дорожная карта является необходимым инструментом для всех, кто учится писать научные статьи на английском языке.

Ключевые слова: докторское образование, научное исследование, докторант, исследователь, научная статья, международный рецензированный журнал, дорожная карта.

The main objective of this study is to show how Ukrainian PhD students should write an academic paper in English. It aims to provide a clear and understandable picture of the essential moves in the form of Academic Paper Roadmap. This is supposed to lead to the fulfillment of the main objective: to carry out the research by Ukrainian PhD students and justify its further practical value. The material for the present research is based on the theoretical works of the well-known internationally recognized scholars. The research reveals the main patterns of a good academic paper presented in this work in the form of tables: Abstract moves, Introduction moves, Methods moves, Results, Novelty, Discussion, Conclusion and Summary moves. This piece of work highlights the urgent need for such kind of guidelines. The authors of the presented paper came to the conclusion that the Roadmap is one of the most effective mechanisms for planning, doing literature review, analyzing and generalizing, choosing the proper methods of research, demonstrating and evaluating the findings. The Roadmap is a detailed instruction for those who are learning to write academic papers in English.

Keywords: PhD education, scientific research, PhD student, researcher, academic paper, peer-reviewed journal, Roadmap.

“Doctoral programs” as “the third cycle of higher education” were introduced into the Bologna declarations at the meeting of the Ministers of Higher Education of the European countries in Berlin in 2003. They play an important role in the process which unites European Higher Educational Area (EHEA) and European Research Area (ERA). Doctoral programs are considered to be the main source for the training of young researchers” [1, p. 10–39]. As stated in the quoted paper, “The specific feature of the third cycle of education is the scientific research, which is a dominant and one of the most important components of doctoral programs”. The Ministry of Science and Higher Education of Ukraine took a responsibility to introduce the third, PhD level of education till 2010. Currently, the work is in progress. In this context, we should emphasize that proficiency in the English language “as the world language of research and education” [10, p. 14] for PhD students is of primary importance.

Introduction. The above-mentioned authors of the presented research are the members of Erasmus+ EU Project: “Structuring Cooperation in Doctoral Research, Transferrable Skills Training, and Academic Writing Instruction in Ukraine’s Regions” /DocHub/, which is scheduled for the period of three years (2016–2019). During study visits of Ukrainian Academic English instructors to the University of Tampere, Finland, National University “Kyiv-Mohyla Academy”, Ukraine, and others we got acquainted with the latest reforms in the Finnish doctoral education, and we also had a possibility to observe successful practices in administration, structuring PhD programs and training in academic writing for PhD students. Thus, such an experience will help the Ukrainian Academic English lecturers organize their work for further development, elaboration and implementation of Ukrainian Doctoral education according to the European standards.

That is why the authors of the proposed study suggest some practical and essential steps for PhD students in the form of an academic paper Roadmap on how this genre should be written. In addition, this research will help Ukrainian PhD students at all moves of their writing a research paper. The PhD students are supposed to be ready to submit their ultimate research work to both internal and external peer-reviewed journals.

It is worth mentioning that the draft of an academic paper Roadmap was designed by the group of the above-mentioned scholars. Furthermore, this Roadmap was originally presented during the work of one of the workshops at Mykolaiv National University named after V. Sukhomlynskyi (June, 2017) and endorsed as a useful mechanism in academic paper writing by the Ukrainian colleagues and the coordinators from the University of Tampere.

The scientific issue under discussion is of utmost importance especially in the light of recent developments of the Ukrainian system of Doctoral education. **It is topical** because it gives a meticulous and informative picture for the formation of the international publications (academic papers, research proposals, research reports, etc.) for Ukrainian PhD students.

The main purpose of this work is

- to establish a new understanding of the structure of an academic paper, extending knowledge basis in this area;
- to explore the relevant literature on the topic and do critical-analytical research of methodologies existing in the domain;
- to develop a Roadmap to academic paper writing with step-by-step instructions on how to move from the title to the conclusions.

It is meant that the main aim of publishing an academic paper is to write a paper that consists of clear information about the research one is expected to produce.

Taking into consideration that the native language of the Ukrainian PhD students is not English, **the objectives** of this investigation are to:

- delineate the topic of the scientific paper;
- explain to the PhD students the moves and length of an academic paper;
- plan an introduction;
- distinguish the definition of the following terms: abstract, novelty, summary;
- outline the research gap;
- identify the structure of writing;
- present abstract moves;
- scrutinize methods and results moves;
- show novelty moves;
- suggest conclusion and summary moves;
- develop a final piece of work, ready for submission;
- and, finally, to illustrate (adapted and transformed) general advice from “Academic Writing in English” [5] and “How to Write a Paper” [2].

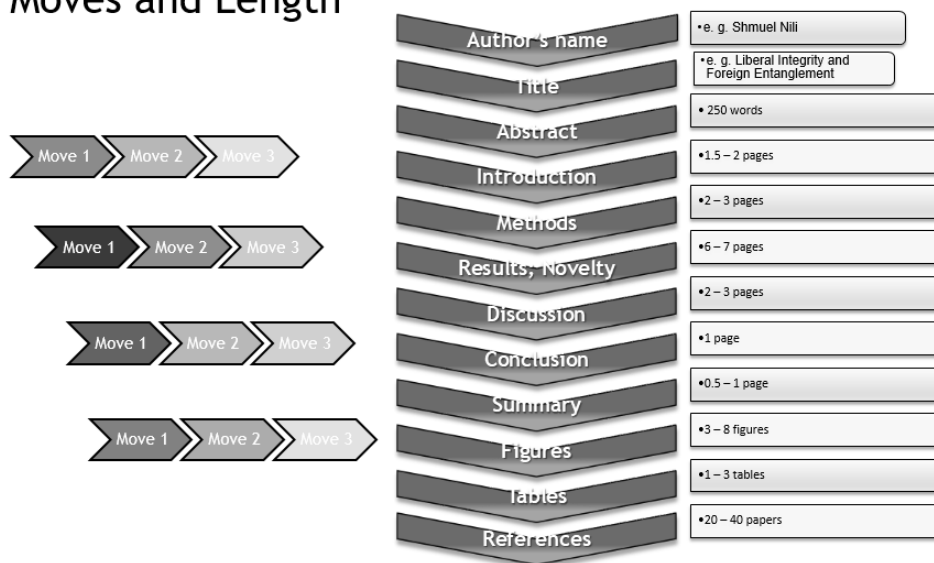
In the course of work on the academic paper, we should consider the existence of various types of papers and know exactly what we are going to write. The Roadmap we are offering is devoted to a research paper generally recognized by the world scientific community.

The presented paper is a pattern drawn up in accordance with the Roadmap structure reflecting the European requirements to academic papers.

In other words, the proposed research work “How to Write an Academic Paper in English (Roadmap as a Guide for PhD Students)” is a framework for teaching academic writing to aspiring young scholars. It raises many pressing issues relevant to those who want to learn, improve and develop their academic writing skills. The issues include among others: how to formulate the title; how to make a review of scientific literature, using paraphrasing and generalization thus, avoiding plagiarism; how to formulate definitions; and how to use cohesive elements.

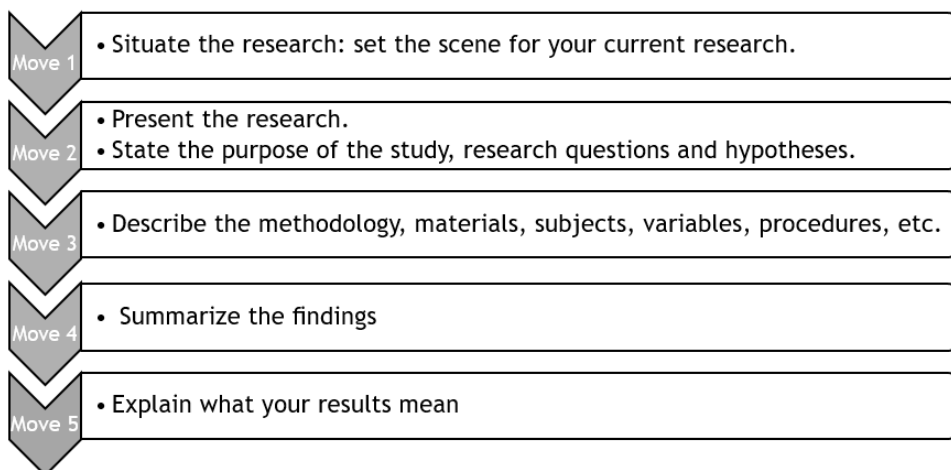
Academic Paper Roadmap

Moves and Length

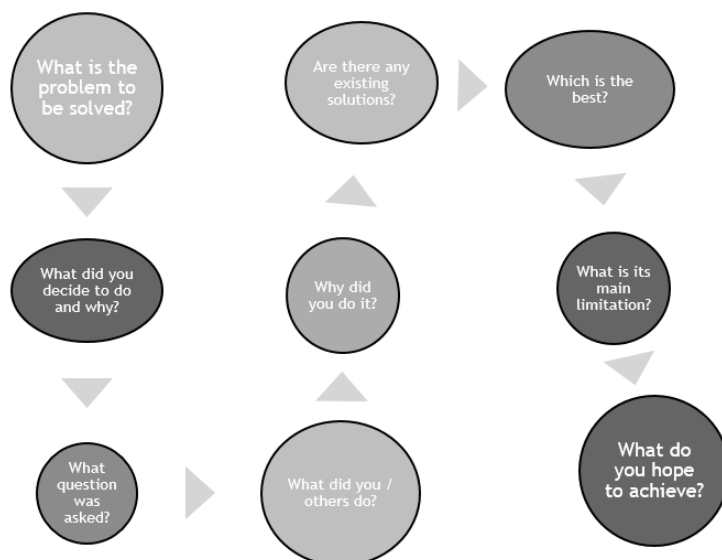

Abstract Moves

Abstract is both a summary and a 'purified' reflection of the entire paper [8]

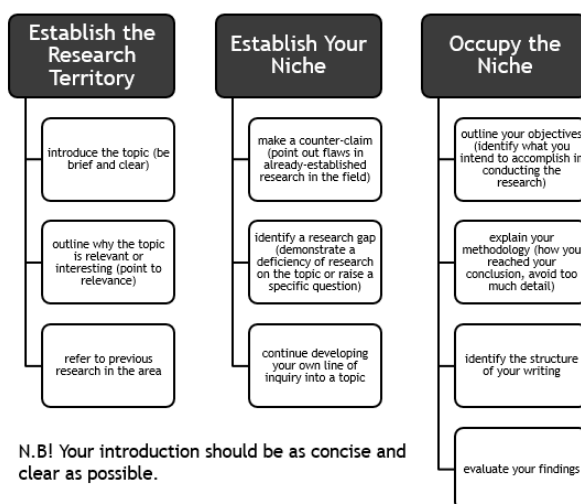

Introduction Moves (Part 1)

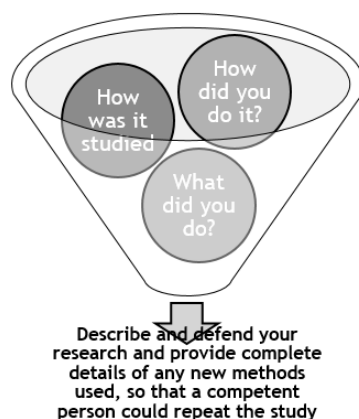
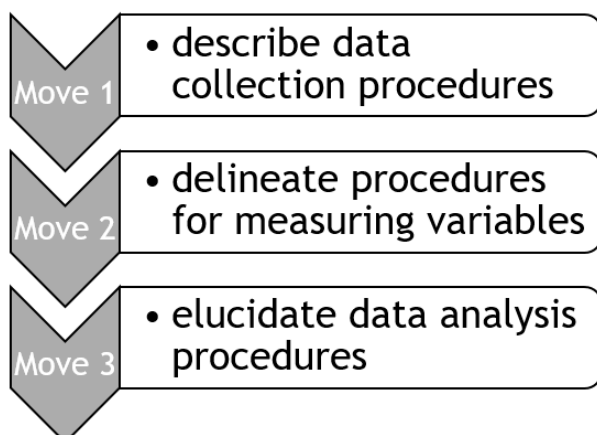

Introduction Moves (Part 2)

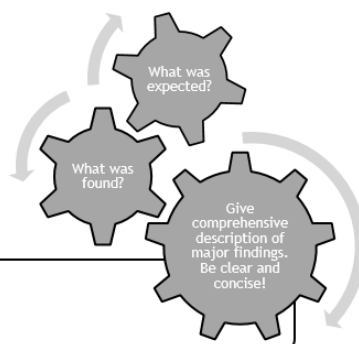
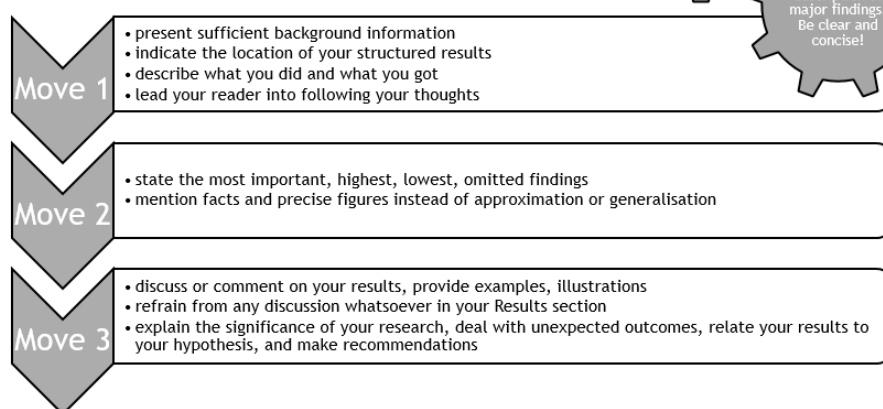
Swalesian Introduction [8]

Methods Moves

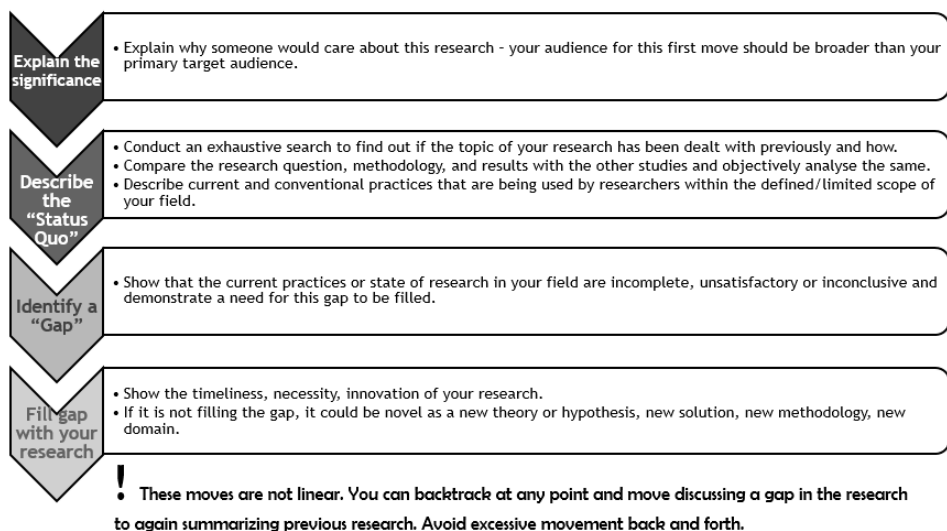

Results Moves

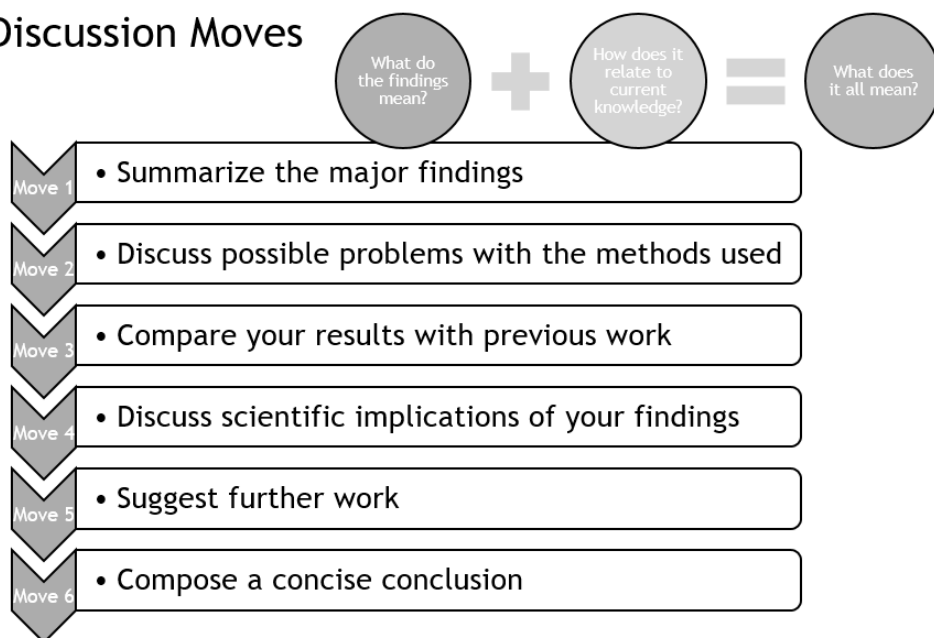

Novelty Moves

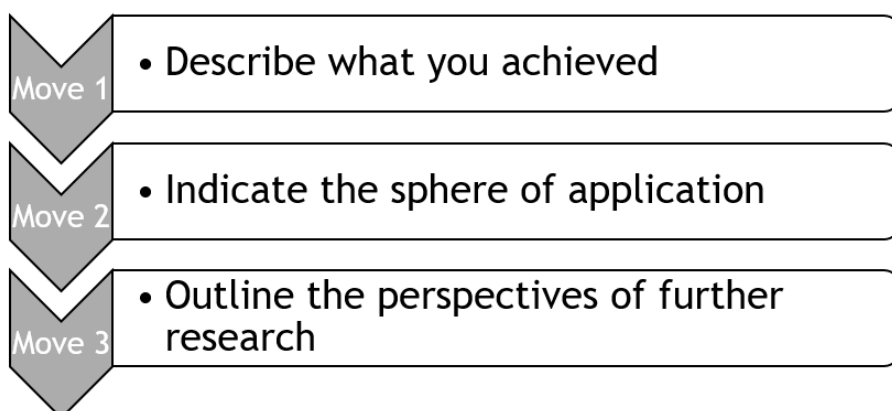
Reveal the novelty of your study, but do not use the word “novelty”

Discussion Moves

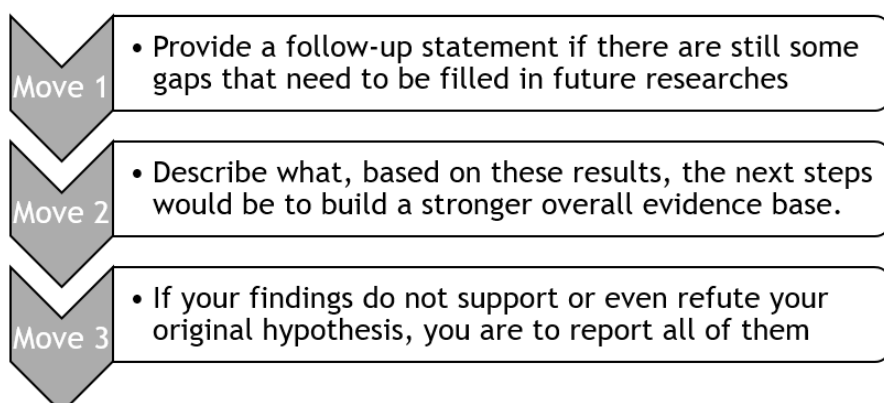

Conclusion Moves

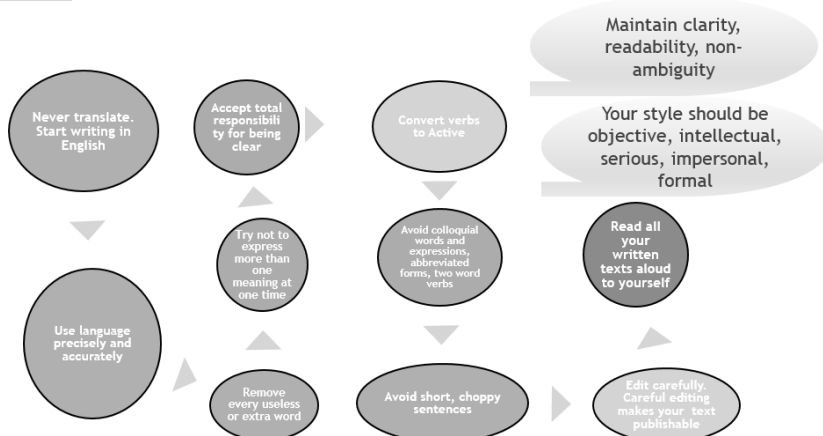

Summary Moves

Shortened version of a paper aimed at giving the most important information or ideas of the text

General Advice (adapted and transformed from “Academic Writing in English”[5])

Figures 1–10 are based on and transformed from sources 3, 4, 6, 7, 8, 9, and 11, according to the References below.

This Roadmap is an output of a thorough study, scrutiny and analysis of numerous sources and vast data obtained from the synergy of such factors as international cooperation, participation in workshops and an institutionalized approach to the solution of urgent issues. We have singled out the essentials of the academic paper structure and thus created concise guidelines for PhD students to follow. Our further research will focus on the language aspects of each move.

The study of such nature helps establish a new domain in the Ukrainian Doctoral education, subsequently improving students' proficiency to C1 level of English, a niche that is not currently served by higher educational establishments.

References

1. **Кострова Л. І.** Третій цикл вищої освіти у Європі (ключові індикатори організації та втілення) / Л. І. Кострова. – Докторські програми в Україні: досвід НаУКМА / Нац. Ун-т “Києво-Могилян. Акад.” [В. Моренець та інші]; за ред. В. П. Моренця. – К. : Університет. вид-во «Пульсари», 2010. – 160 с.
2. **Hall G. M.** How to Write a Paper / G. M. Hall. – Third edition. – BMJ Publishing Group, 2003. – 157 p.
3. **How to Write a Swalesian Introduction** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wikihow.com/Write-a-Swalesian-Introduction>.
4. **Lim J. M. H.** Method Sections of Management Research Articles: A Pedagogical Motivated Qualitative Study. English for Specific Purposes / J. M. H. Lim. – The American University. – Published by Elsevier Ltd., 2006. – P. 282–309.
5. **Norris C. B.** Academic Writing in English. Language Services / C. B. Norris. – University of Helsinki, 2016. – 85 p.
6. **Swales J. M.** Research Genres: Explorations and Applications / J. M. Swales. – Cambridge : Cambridge University Press, 2004. – 314 p.
7. **Swales J. M.** Academic Writing for Graduate Students: Essential Tasks and Skills / J. M. Swales, C. B. Feak. – Ann Arbor (Mich.) : The University of Michigan Press, 2004. – 432 p.
8. **Swales J. M.** Genre Analysis: English in Academic and Research Settings / J. M. Swales. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 260 p.
9. **Weissberg R.** Writing Up Research: Experimental Research Report Writing for Students of English / R. Weissberg, S. Buker. – Englewood Cliffs. NJ : Prentice-Hall, 1990. – 202 p.
10. **Yakhontova T. V.** English Academic Writing for Students and Researchers / T. V. Yakhontova. – Вид. 2-ге. – Львів : ПАІС, 2003. – 220 с.
11. **Yang R.** Research Articles in Applied Linguistics: Moving From Results to Conclusions. English for Specific Purposes / R. Yang, D. Allison. – Published by Elsevier Ltd., 2003. – P. 365–385.

Надійшла до редакції 07.12.2017

УДК 811.111(07)

L. N. Lukianenko

Л. М. Лук'яненко

Л. Н. Лукьяненко

Oles Honchar Dnipro National University

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНОГО ЧИТАННЯ
СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ, ЯКІ ВИВЧАЮТЬ АНГЛІЙСЬКУ
МОВУ ЯК ОСНОВНУ ІНОЗЕМНУ
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ОБУЧЕНИЯ ОЗНАКОМИТЕЛЬНОМУ
ЧТЕНИЮ СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО КУРСА, ИЗУЧАЮЩИХ
АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК КАК ОСНОВНОЙ ИНОСТРАННЫЙ
SOME ASPECTS OF TEACHING EXTENSIVE READING TO FIRST-
YEAR STUDENTS STUDYING ENGLISH AS THEIR MAJOR**

Розглянуто деякі аспекти навчання ознайомлювального читання студентів першого курсу філологічних факультетів університетів, вивчаючих англійську мову як основну іноземну. Запропоновано низку різноманітних прийомів та вправ на трьох етапах ознайомлювального читання, які допомагають викладачам розвивати у студентів навички читання довгих текстів для вилучення загальної інформації та отримання задоволення від читання, а саме прогнозування змісту тексту за його заголовком, підзаголовками, ключовими словами та словосполученнями, розуміння основного змісту прочитаного тексту, визначення комунікативного наміру автора й основної функції тексту. Також розглянуто питання вибору методично автентичних та автентичних матеріалів для ознайомлювального читання, які можуть бути використані студентами першого курсу, що навчаються в неоднорідних групах. Особливу увагу приділено ролі викладачів, які допомагають тим, що навчаються у виборі матеріалів для читання, починаючи з адаптованої літератури, яка відповідає всім критеріям автентичного учбового тексту, поступово замінюючи її автентичними матеріалами, статтями з газет та журналів, а також творами англійських та американських письменників.

Ключові слова: ознайомлювальне читання, кероване ознайомлювальне читання, вивчаюче читання, переглядове читання, пошукове читання, передтекстовий, текстовий та післятекстовий етапи роботи з текстом, автентичні тексти, методично автентичні тексти.

Рассмотрены некоторые аспекты обучения ознакомительному чтению студентов первого курса филологических факультетов университетов, изучающих английский язык как основной иностранный. Предложен ряд разнообразных приемов и упражнений на трех этапах ознакомительного чтения, которые помогают преподавателям развивать у студентов навыки чтения длинных текстов для извлечения общей информации и получения удовольствия от чтения, а именно прогнозирование содержания текста по его заголовку, подзаголовкам, ключевым словам и словосочетаниям, понимание основного содержания прочитанного текста, определение коммуникативного намерения автора и основной функции текста. Также рассмотрен вопрос выбора методически аутентичных и аутентичных материалов для ознакомительного чтения, которые могут быть использованы студентами первого курса, обучающихся в неоднородных группах. Особое внимание уделено роли преподавателей, которые помогают обучаемым в выборе материалов для чтения, начиная с адаптированной

литературы, которая соответствует всем критериям аутентичного учебного текста, постепенно заменяя ее аутентичными материалами, статьями из газет и журналов, а также произведениями английских и американских писателей.

Ключевые слова: ознакомительное чтение, управляемое ознакомительное чтение, изучающее чтение, просмотровое чтение, поисковое чтение, предтекстовый, текстовый и послетекстовый этапы работы с текстом, аутентичные тексты, методически аутентичные тексты.

Some aspects of teaching extensive reading to first-year students studying English as their major at faculties of foreign languages in universities are considered. A broad range of techniques and exercises which help teachers develop students' reading skills on the basis of long texts with the aim of getting the gist as well as reading for pleasure are suggested at the three stages of extensive reading. Among the skills learners have to acquire are predicting the content of the text from its title, sub-titles, key words and word combinations, gaining a general understanding of what is read, determining the author's communicative purpose as well as the main function of the text. The article also deals with the problem of the choice of learner-authentic and authentic materials for extensive reading which can be used by first-year students studying in mixed-ability classes. The main focus of the research is on the role of EFL teachers who help students choose reading material starting with adapted texts which correspond to all the criteria of learner-authentic texts, gradually replacing them with authentic materials, articles from newspapers and magazines as well as works by English and American writers.

Key words: extensive reading, supervised extensive reading, intensive reading, skimming, scanning, pre-reading, while-reading, post-reading, authentic texts, learner-authentic texts.

Extensive reading and intensive reading have been the hot topics for many years in the field of second / foreign language acquisition. We read for a variety of purposes and, according to these purposes, in a variety of ways. The terms *extensive reading* and *intensive reading* are used to describe different styles of reading. Extensive reading involves rapid reading of large amounts of material or longer contents, such as a whole book, for getting the gist or focusing generally on the meaning of what is being read. Ten basic ingredients or principles of extensive reading which EFL teachers should use "as a way to examine their beliefs about reading in general and extensive reading in particular" [8,p.136-137] were developed by R. R. Day and J. Bamford. They believe that in extensive reading programmes the reading material is easy. Learners have access to a variety of reading material on a wide range of topics and choose what they want to read. They read as much as possible and their reading speed is usually faster rather than slower. Reading, which is its own reward, is individual and silent. Its purpose is usually related to pleasure, information and general understanding. Teachers are role models of readers who orient and guide their students [8,p.137-141]. In contrast, in intensive reading setting students try to understand the text as fully as necessary and are focused on the language rather than the text. Of course, *extensive reading* and *intensive reading* are not just two contrasting ways of reading but an infinite variety of interrelated and overlapping strategies. They are complementary and both are necessary [10, p.38]. Both approaches used for developing reading skills have important roles to play in helping learners gain fluency, first in the critical area of vocabulary and word recognition, and then in developing better reading comprehension skills. Together with *scanning* and *skimming*, important techniques of fast reading, they cannot be ignored if EFL students are to become competent readers.

In recent years educators involved in foreign language teaching have become increasingly aware of the importance of extensive reading. Various aspects of foreign language reading, including the problem of teaching extensive reading skills as well

as different reading strategies, have been discussed by a number of researchers whose works are often referred to by EFL teachers in the process of their continual professional development. Among them are J. Bamford [3], F.M. Hafiz and I. Tudor [9], C. Davis [5], B. Susser and Th. Robb [12], T. Bell [4], R.R. Day [6,7] and others. In their works they attempted to determine the nature of successful extensive reading programmes, emphasized the role of extensive reading in ESL / EFL learning and gave practical advice on running extensive reading programmes. Without diminishing the importance of intensive reading in teaching EFL students reading strategies and developing their general literacy skills necessary to generate productive expressions in their target language, they provided persuasive evidence of the effectiveness of extensive reading in fostering learners' language development.

Compared to intensive reading, extensive reading has more important purpose in broadening students' knowledge. Its aim is to build readers' confidence and enjoyment. Reading long texts for general understanding with the intention of enjoying them, learners get freedom to choose their own topic which can be interesting for them to discuss. They are also encouraged to find supported articles related to the topic so that they can extend their knowledge of the subject. Another difference between extensive and intensive reading is that the former can stimulate students' activity in the EFL classroom. In extensive reading class learners can be asked to write a summary after reading an article or passage, which is not an easy thing to do. It allows students to gain full control of the main factual content of an article or a book and of the grammar and vocabulary used to express it. In addition, learners are encouraged to do short presentations on what they have read. By doing them, they acquire knowledge of the right preparation, self-independence and autonomy, which they cannot gain in intensive reading classes where students feel less autonomous over their own learning as it is the teacher who chooses suitable texts, tasks and activities to develop skills and gives direction before, during and after reading. Last but not least, extensive reading prevents learners from overusing dictionaries, while in intensive reading classes students always consult them every time they find unfamiliar words, which makes them focus only on the language and ignore the message conveyed. This habit may cause inefficient reading and destroy the pleasure that reading is supposed to provide.

Benefits that can be gained by undertaking an extensive reading programme are obvious. One of the key factors to the success of such a programme is motivation. If reading materials are interesting to the students, then they are more likely to want to read them. With adequate exposure to the language, interesting reading materials and a relaxed, tension-free learning environment, extensive reading can lead to language acquisition, in particular it increases learners' vocabulary. Compared to traditional approaches to teaching vocabulary to EFL students, in which the number of new words taught in each class is carefully controlled, the acquisition of new words from extensive reading is much more effective. Besides, learners may acquire "incidental" grammatical competence when new grammatical structures are assimilated through silent reading of interesting texts without being directly taught. Moreover, extensive reading can consolidate previously learned language. Graded readers, which are learner-authentic simplified texts, have a controlled grammatical and lexical load, and provide regular repetition of new language forms. As a result, EFL students automatically receive the necessary reinforcement of language required to ensure the retention of new input. Another advantage of extensive reading is that it can lead to improvement in students' writing and speaking skills as it increases learners' exposure to the language. Finally,

increasing reading comprehension, building the background knowledge and improving their overall language from reading large amounts of high interest material, students become more prepared for further academic courses.

The purpose of this article is to treat some aspects of teaching extensive reading to first-year students majoring in English at faculties of foreign languages. Without pretending to consider all the aspects of the problem, in particular blended extensive and intensive reading strategies, the author of this article makes it her aim to treat in a more detailed way *supervised extensive reading*, which is one of the three important directions that the practice of extensive reading may take while teaching first-year students in mixed-ability classes. Another important focus of this article is on the choice of learner-authentic and authentic reading materials which are an essential aspect of extensive reading instruction.

There is no denying that *intensive reading* plays a more essential role for EFL students who are more often unaware of effective reading and vocabulary learning strategies than native speakers. The crucial role of reading as a powerful means of teaching different speech habits and skills is performed by *intensive reading*. The English Language Development Curriculum for Universities, Institutes and Faculties of Foreign Languages stresses the importance of developing the four major skills, in particular reading, which is integrated with the others in the first two years and becomes relatively independent in years three, four and five [2,p.4].

According to the Curriculum, the treatment of reading skills involves reading for global understanding, followed by a deeper and more detailed comprehension of the text [2,p.11]. Combining the benefits of both more focused and intentional *intensive reading* with advantages of *extensive reading* can help EFL teachers to arrive at a more balanced and effective language programme.

In Ukraine English instruction at the university level, in particular at faculties of foreign languages, is usually the “intensive reading procedure”, which implies close study of short texts, including their syntactic, semantic and lexical analyses as well as translation into the mother tongue in order to study meaning. Extensive reading is mainly a complement to an intensive reading programme, an extra-curricular activity where students read out of class. The main focus of an extensive reading programme is individual reading of material which students choose themselves with follow-up activities such as writing a book report, a summary or doing a short presentation on what they have read. The role of a teacher is restricted to guiding students in choosing appropriate levels of material and assessing their reading reports, which may be submitted in writing, or their oral presentations. When EFL teachers focus on teaching reading strategies and extensive reading, they can also assess their learners’ effort which they put into enlarging their vocabulary while reading long texts for general understanding.

Teaching communication skills, reading in particular, to first-year students studying English as their major, university teachers may encounter some difficulties. The first problem is mixed-ability classes. They are composed of a wide variety of students, all with their own needs reflecting the amount of education they have had in their native language, the types of previous instruction in English, their ages and emotional needs. Students of heterogeneous classes are at different levels – some with quite competent English, intermediate students, for example learners from specialized and private schools where the medium of instruction is English, some who have not yet achieved intermediate competence which involves greater fluency and general comprehension of some general authentic English, and some with a low level on entry

who are not equipped with an adequate vocabulary to master their academic courses which are taught in English. In mixed-ability classes students may not be able to read at their own level because everyone in the class is reading the same material. It can discourage weaker students and lead to the loss of interest in the reading in general. Apart from that, without mastering efficient reading techniques such as *scanning* to find a book or a chapter and *skimming* to know the general meaning of a passage, learners can easily get lost in the amount of literature they have to read on a daily basis. Last but not least, without having adequate exposure to the language, interesting reading material that addresses students' needs and a relaxed learning environment, first-year students are not motivated to read.

To solve these problems, university teachers working with first-year students studying English as their major should establish an extensive reading programme which can be successful provided it has most of the extensive reading principles which were developed by R.R Day and J. Bamford [8].

Success in teaching extensive reading to EFL students can partly be achieved by choosing appropriate reading material. In an extensive reading programme learners are supposed to do it on their own. However, first-year students may have real problems in selecting material which corresponds to their level of proficiency. In this connection teachers should guide learners by giving recommendations on reading material based on students' needs. It is advisable that learners start with graded readers printed by major publishers such as Cambridge University Press, Heinemann, Oxford and Penguin. They are books, fiction and nonfiction, in which the content is controlled to match the language ability of learners. A series of graded readers may have 6-8 difficulty levels from "Starter" to "Advanced" with a sufficient number of books at each level. They help students to step up their learning by building on previously learnt knowledge and skills. Graded readers are presented by simplified or learner-authentic texts which do not distort the natural use of language. The most significant advantage of these texts is that they correspond not only to standards and aims of natural communication, but also to methodological demands, to students' intellectual and language level. Together with authentic texts, which can also be exploited in extensive reading by means of tasks not demanding detailed understanding, simplified texts may be motivating having something new to EFL students, helping learners in enriching their knowledge of the target language and at the same time being easy enough for their comprehension to get pleasure from reading in the target language. Graded readers are a good choice for students whose second language proficiency makes it difficult for them to read texts written for native speakers.

Learner-authentic materials can gradually be replaced by authentic ones such as newspapers and magazines that are related to the second language culture. An extensive reading programme can also be conducted on the basis of authentic texts of literary works by English and American writers. Literature is part of the target culture, it encourages students' critical and creative thinking, raises their awareness of different human situations. It involves emotions as well as intellect, which adds to learners' motivation and may contribute to their personal development. The use of authentic texts of literary works is more characteristic of *supervised extensive reading* and *blended extensive and intensive reading*, two of the three directions "that the practice of extensive reading might take" [6, p.297].

Supervised or instructed *extensive reading* is a good start for first-year students who are not equipped with extensive reading strategies, in particular predicting the content of the text from the title or the beginning of the text; guessing the meaning

of unknown words and expressions from context, word-building elements or their analogy with familiar words in the mother tongue; ignoring some unfamiliar words which do not prevent from comprehension of the gist of the text; identifying the main parts of the text and others. Though extensive reading is mainly independent silent reading of long texts with a view to increasing reading rate of individual students, it is advisable that first-year students start with reading the same text in class so that they can discuss the topic together and learn extensive reading specific skills. Stories and articles selected by the teacher for this purpose should be of real interest to the students and suitable for their age level. Authors ought to be chosen with less complex structure and less extensive vocabulary range. The selection of texts is very important in teaching extensive reading. However, the text is only one element in it. It is also necessary for EFL teachers to design suitable activities and exercises for teaching first-year students extensive reading at the pre-reading, while-reading and post-reading stages.

At the pre-reading stage the teacher activates learners' background knowledge, introduces key vocabulary items and previews the text with students. Pre-reading activities include warm-up exercises which are done to elicit something associated with the topic and encourage learners to exchange their ideas about it. Two main strategies of warm-up activities are *elicitation* and *brainstorming*. The former is a technique by which the teacher gets students to give information rather than giving it to them. It is normally based on the title or visuals. The latter involves learners' expressing hypotheses about the content of the text based on previous knowledge by writing notes down. Typical exercises that can be done at the pre-reading stage are:

1. *Exercises directed at identifying the subject-matter of the text with the help of its key words and word combinations.*

Using such a technique of fast reading as *scanning*, learners are supposed to find in the text the key words and word combinations that can help them identify its subject-matter. Apart from that, students can be acquainted with some new words and word combinations from the text supplemented with their translation into the learners' mother tongue. Without reading the text, they have to guess what the text is about.

2. *Exercises aimed at learners' comprehension of sentences containing unfamiliar words which do not prevent them from getting the gist.*

Trying to understand the main idea of some sentences, paragraphs or parts of the text, learners are supposed to ignore unfamiliar words which can be adverbial modifiers of time, manner and place.

3. *Exercises designed to determine the structural components of a text and making hypotheses about its content.*

Doing these exercises, students learn how to divide the text into the introduction, main body and conclusion. They can also read the title of the text, its sub-titles, topic sentences, the first and the last paragraphs in order to determine its subject-matter. Learners can use pictures, photographs and illustrations in a book or article to predict what the text is about [1, p.117-123].

The aim of *the while-reading stage* and its reading activities is to encourage learners' critical thinking and increase their comprehension of the text. During this stage students should have the opportunity to confirm their predictions, gather and organize information. The while-reading stage can be represented by such exercises:

1. *Exercises directed at singling out the main points of the text and understanding separate facts.*

Students can read carefully some paragraphs and choose the most suitable heading from the list for each of them. After reading the whole text, they can identify the main problems raised in the text, answer some general questions and say which of the statements are true or false.

2. *Exercises aimed at establishing semantic or logical connection between separate facts of the text.*

Learners can read jumbled sentences or paragraphs and then put them in the correct order. They can also put questions to the text the answers to which could be used for retelling the text [1, p.123-127].

The function of the post-reading stage and its activities is to help learners connect what they have read with their own ideas and experience. At this stage teachers should engage students in discussion in which they evaluate the information they have obtained from the text. They can check learners' comprehension of the gist of the text. Some exercises which are recommended at this stage are designed *to identify the communicative purpose of the author and the main function of the text*. To help students cope with the task, teachers should offer several variants of their answer to choose from, for example *to give information, to estimate some facts, to affect readers or persuade them*. Other exercises can be directed *at developing learners' skills to express evaluative judgements about the text*. Students can discuss with their groupmates what information they gained from the text. They can find out if there are any points in the article they disagree with and whether there is any information they did not know before reading the article [1, p.128-129].

Effective extensive reading can lead to improvement in first-year students' writing and speaking skills. At the post-reading stage learners move fluently from reading to speaking or writing as a follow-up to reading activities. They may interview each other about their reading or do short presentations on what they have read, write summaries of their reading or a book report. It is very essential that EFL teachers review their students' summaries at the beginning of the course because many first-year students have not had training in summary writing. Although in an extensive reading programme students' main task is reading, "writing summaries is valuable not only to provide a means for teachers to check comprehension, but because the writing of summaries improves comprehension" [11, p.277].

To sum up, extensive reading plays a very important role in language learning. It can enhance learners' general competence and increase their exposure to the language. It can promote their vocabulary growth and consolidate previously learned language. It helps move students away from word-by-word processing of a text, encouraging them instead to go for the general meaning of what they read, ignoring any details they do not fully understand. Getting first-year students who study English as their major to read extensively is the easiest and most effective way of improving their reading skills. Last but not least, being a student-centred activity, extensive reading will hopefully enable learners to take pleasure in reading for its own sake. Teaching extensive reading to first-year students majoring in English, university teachers should also acquaint them with various reading strategies in order to comprehend texts from various resources, therefore a promising area of future research might be the problem of teaching blended extensive and intensive reading in the EFL classroom.

References

1. Маслыко, Евгений, и др. *Настольная книга преподавателя иностранного языка*. Минск: Высшая школа, 2000. Печать.
2. Ніколаєва, Софія, та ін. *Програма з англійської мови для університетів: Проект*. Київ: Нова книга, 2001. Друк.
3. Bamford, Julian. "Extensive Reading by Means of Graded Readers." *Reading in a Foreign Language* 2.2.(1984): 218-60. Print.
4. Bell, Timothy. "Extensive Reading: Why? And How?" *The Internet TESL Journal* 4.12 (1998) Web<[http://iteslj.org/Articles/Bell-Reading. Html](http://iteslj.org/Articles/Bell-Reading.Html)>.
5. Davis, Colin. "Extensive Reading: an Expensive Extravagance?" *ELT Journal* 49.4 (1995): 329-36. Print.
6. Day, Richard R. "Extending Extensive Reading." *Reading in a Foreign Language*. 27.2. (2015): 294-301. Print.
7. Day, Richard R., Julian Bamford. *Extensive Reading in the Second Language Classroom*. Cambridge: CUP, 1998 . Print.
8. Day, Richard R., Julian Bamford. "Top Ten Principles for Teaching Extensive Reading." *Reading in a Foreign Language* 14(2002): 136-41. Print.
9. Hafiz, F.M., Ian Tudor. "Extensive Reading and the Development of Language Skills." *ELT Journal* 43.1 (1989): 4-13. Print.
10. Nuttall, Christine. *Teaching Reading Skills in a Foreign Language*. Oxford: Macmillan Heinemann English Language Teaching, 1998. Print.
11. Smith, Carl B. "Does it Help to Write about Your Reading?" *Journal of Reading* 32(1988): 276-77. Print.
12. Susser, Bernard, Thomas Robb. "EFL Extensive Reading Instruction: Research and Procedure." *JALT Journal* 12.2 (1990):161-85. Print.

Надійшла до редколегії 05.12.2017

УДК 371.374

Н. В. Никоненко

Н. В. Никоненко

N. V. Nykonenko

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University

КЛАСИФІКАЦІЯ ВІДЕОСЮЖЕТІВ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ЗВО ІНОЗЕМНИХ МОВ КЛАССИФИКАЦИЯ ВИДЕОСЮЖЕТОВ И ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Сучасні тенденції до стрімкого росту кількості відеоматеріалів, які відзняють у всіх куточках нашої планети та викладають у мережу Інтернет, сприяли дослідженню історії використання відеоматеріалів у навчанні англійської мови.

На основі проведеного аналізу у статті запропоновано ідею використання у навчанні іноземних мов не лише тих відеоматеріалів, які спеціально створені для полегшення вивчення іноземної мови, але й самостійно відзнятих студентами відеосюжетів. Наведено основні шляхи їх запровадження на прикладі англійської мови. Подано авторську класифікацію відеоматеріалів за критеріями мети, тематики, жанру, форм організації навчання. Підкреслено, що створювати відеосюжети можуть студенти як мовних, так і немовних спеціальностей на різних етапах вивчення іноземної мови. Описано основні етапи роботи над створенням відеосюжетів та їх презентації.

Доведено можливість використання створених студентами відеосюжетів з метою формування і розвитку ключових компетенцій, необхідних європейському фахівцю по завершенні навчання у ЗВО, зокрема комунікативних у рідній та іноземних мовах та соціокультурній. Підкреслено, що використання необхідного технічного обладнання та програмного забезпечення у підготовці та зйомці відеосюжетів спонукатиме студентів до оволодіння базовими вміннями технологічної або цифрової компетенції. Виявлено, що необхідність пошуку, укладання або написання фактичного матеріалу для відеосюжету та його презентації забезпечать формування суспільної та цивільної компетенцій. З'ясовано, що обмежений термін підготовки проекту та умова працювати у групі розвинути у студентів уміння вчитися та уміння знаходити новаторські рішення.

Ключові слова: навчання англійської мови, відеоматеріали, відеосюжети, класифікація відеосюжетів, ключові компетенції для навчання упродовж життя, самостійна робота, студенти ЗВО.

Современные тенденции к стремительному росту количества видеоматериалов, снимаемых во всех уголках нашей планеты и представленных в Интернете, способствовали исследованию истории использования видеоматериалов в обучении английскому языку.

На основе проведенного анализа в статье предложена идея использования в обучении иностранным языкам не только тех видеоматериалов, которые специально созданы для облегчения изучения языка, но и самостоятельно отснятых студентами видеосюжетов. Приведены основные пути их внедрения на примере английского

языка. Представлена авторская классификация видеоматериалов по критериям цели, тематики, жанра, форм организации обучения. Подчеркнуто, что создавать видеосюжеты могут студенты как языковых, так и неязыковых специальностей на разных этапах изучения. Описаны основные этапы работы над созданием видеосюжетов и их презентации.

Доказана возможность использования созданных студентами видеосюжетов с целью формирования и развития ключевых компетенций, необходимых европейскому специалисту по завершении обучения в вузе, в частности коммуникативных в родном и иностранных языках и социокультурной. Подчеркнуто, что использование необходимого технического оборудования и программного обеспечения в подготовке и съемке видеосюжетов способно мотивировать студентов к овладению базовыми умениями технологической или цифровой компетенции. Выявлено, что необходимость поиска, заключения или написания фактического материала для видеосюжета и его презентации обеспечат формирование общественной и гражданской компетенций. Выяснено, что ограниченный срок подготовки проекта и задание работать в группе разовьют у студентов умение учиться, находить новаторские решения и решать сложные комплексные задания коллективно.

Ключевые слова: обучение английскому языку, видеоматериалы, видеосюжеты, классификация видеосюжетов, ключевые компетенции для обучения на протяжении всей жизни, самостоятельная работа, студенты вуза.

Contemporary trends in the rapid growth of the number of video materials filmed in any place of our planet and posted on the Internet, have contributed to study of the history of video materials implementation in teaching English.

On the basis of the analysis carried out in the article the idea of facilitating studying by using both specially designed videos and video clips taken by students themselves in teaching English as a foreign language is proposed. The main ways of the students' videos introduction in English language classroom are described. The author's classification of video clips is given according to the criteria of purpose, subject, genre, forms of class organization. It is emphasized that both linguistic and non-linguistic specialties students can create video clips at different stages of studying a foreign language. The main stages on video clips creation and their presentation are described and analysed.

Possibility of using students' video clips to form and develop the key competencies required by a European specialist upon completion of studies in universities, in particular, communicative in native and foreign languages and socio-cultural. It was emphasized that the use of the necessary technical equipment and software in the preparation and filming of videos will encourage students to master the basic skills of technological or digital competence. It is revealed that the necessity to search actual material and write text for the video and its presentation can ensure the formation of public and civil competences. It is found that the limited time for project fulfilment and obligation to work within the group might develop students' ability to learn, find innovative solutions, accept responsibility and make common decisions on complicated tasks.

Keywords: teaching English, students' video clips, video, classification of students' video clips, key competencies for life-long learning, autonomous work, students of higher education.

Залучення таких технічних засобів навчання, які стали для студентів не лише звичним атрибутом, а невід'ємною частиною їхнього життя, повинно стати обов'язковим для навчання іноземної мови. Існує чимало методичних досліджень залучення лінгафонних кабінетів, комп'ютерної техніки, електронних підручників та посібників, ресурсів Інтернету та ресурсно-інформаційних центрів, у яких зосереджено всі традиційні технічні засоби навчання. Їх об'єднує зовнішній характер іншомовної інформації, яку потрібно вивчити, виправити, доповнити,

оцінити, об'єднати, назвати або опрацювати в інший спосіб. Незалежно від того, чи студенти виконують завдання самостійно, чи за допомогою викладача, чи зацікавила їх інформація завдання, чи залишила байдужими, воно повинно спонукати студентів знаходити іноземну мову у різноманітних ситуаціях поза аудиторією і водночас стати не метою, а засобом особистозначимої діяльності.

Активне запровадження технічних засобів навчання у навчальний процес та розробка методики їх використання сприяє підвищенню мотивації студентів та активізації навчання загалом, знайшла широке підтвердження серед науковців (Ван Ек, Б. Голдштейн, М. В. Ляховицький, С. Ю. Ніколаєва, О. С. Полат [1], О. Б. Тарнопольський та ін.) та давно стала аксіомою. Використання відеоматеріалів на заняттях з англійської як іноземної мови розпочалося наприкінці 70-х років минулого сторіччя курсом "Follow Me". У той час студентам пропонували короткі навчальні сюжети побутового характеру, в яких у формі неприродних англомовних діалогів розповідалось про те, що можна було побачити на екрані. Із розвитком комунікативного підходу до вивчення іноземних мов у 80–90 рр. виходять проекти "Active Viewing" та "Grapevine", у рамках яких вчителі починають надавати студентам більше можливостей для усного спілкування англійською мовою, зокрема шляхом застосування можливостей перемотування відеоплівки, зупинки зображення, використання субтитрів. Провідними видами мовленнєвої діяльності залишаються говоріння та аудіювання, а загалом відеоматеріали мають розважальний характер. І хоча ця тенденція як мотиваційний фактор характерна і нині, наприкінці 90-х рр. виникає необхідність в автентичних англомовних матеріалах. Створюється відеокурс "Speak up", який відповідає цьому критерію і може використовуватись як на аудиторних заняттях, так і поза аудиторно. Вчителі починають шукати нові шляхи впровадження відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови: запроваджуються нові жанри відео, режими зі звуком/без звуку, поступово зникає градація відео відповідно мовної складності (те саме відео використовують на різних етапах вивчення мови лише із різними завданнями).

Сучасні науковці не лише активно запроваджують відеоматеріали у навчання іноземних мов, але й класифікують відеоматеріали за групами. Так Н. О. Пшеняннікова [3] визначає такі групи відеоматеріалів: постановочні навчальні рамки, музичні та рекламні відеокліпи, повнометражні художні фільми і серіали, відеозаписи різних виступів, відеопрограми для вивчення окремих аспектів мови. Вважаємо, що перелік можна продовжити таким: репортажі з програм новин, інтерв'ю, відеоблог, науково-популярні передачі та фільми.

Практика викладання іноземних мов свідчить про постійні проблеми технічного забезпечення навчальних закладів, яким важко підтримувати наявну технічну базу, а особливо її програмне забезпечення, відповідно до останніх версій технологічних розробок. Отже, викладачі повинні запропонувати такі засоби спілкування зі світом, які б допомагали студентам повніше висловитися та сприяли підвищенню їх мотивації до вивчення іноземних мов. Одним із можливих шляхів вирішення цієї проблеми є запровадження творчих проектних завдань, формою та кінцевим результатом яких є створення **відеосюжетів**, авторами яких є самі студенти.

Сучасні статистичні дані свідчать про стрімке збільшення загальної кількості відео, які щоденно відзняються та викладаються в Інтернет та становлять вже понад 75 % Інтернет-трафіка. Щосекунди в Інтернет додаються мільйони хвилин відеосюжетів, тому людині, яка забажає передивитися все, що виклали

в Інтернет протягом місяця, знадобиться п'ять мільйонів років [7]. Як передова частина населення планети, студенти постійно користуються інтернет-ресурсами, мають та вміють користуватися мобільними телефонами, використовують їх для створення відеосюжетів зі свого приватного життя. Таким чином, заохочуючи студентів до створення відеосюжетів як навчальних завдань з іноземної мови, ми створюємо мотиваційну ситуацію і для використання іноземної мови на кожному етапі їх розробки, і для отримання практики створення відеосюжетів загалом.

Проведений нами аналіз відеосюжетів, які готують та презентують самі студенти, дозволяє зробити їх класифікацію. **За провідною метою** відеосюжети можуть бути *навчальні* (головна ідея продукту полягає у забезпеченні навчальних та виховних цілей, зокрема у формуванні моральних цінностей та усвідомленні цінностей мультилінгвізму), *розважальні* (спрямовані на створення позитивного психологічного клімату серед колективу, на заохочення до навчання шляхом отримання позитивних емоцій), *спонукальні* (отримана з відеосюжету інформація передбачає певну реакцію (відповідь на відеозвернення, продовження роботи над проектом на актуальну тему, пошук новішої інформації та її обробка)), *інформаційні* (іншомовні повідомлення науково-популярної, суспільної, екологічної тощо тематики, хоча безпосередньо не пов'язані зі змістом курсу іноземної мови сприяють розвитку ключових компетенцій студентів).

Оскільки відеосюжети покликані підвищувати мотивацію студентів, за своєю тематикою вони можуть бути: *професійно спрямовані* (окрім того, що лексичні теми з фаху складають основу змісту підготовки студентів із іноземної мови у ЗВО, факт професійності в цілому підвищує їхній інтерес до виконання завдання), *тематичні* (тему для відеосюжету може запропонувати викладач або студенти відповідно до нефахових питань, що розглядаються в курсі), *актуальні* (з проблем, подій та явищ в академічній групі/ університеті/ навколишньому світі, які безпосередньо не входять до тематики курсу, але потребують розглядання кількох позицій для ухвалення певного рішення), та *на вільну тему* (єдиної теми не визначається, кожен студент/група студентів обирають тему на власний розсуд, як правило, не пов'язану з оволодінням майбутньою професією).

Залежно від складності завдання для створення відеосюжетів можливе використання різних **форм організації роботи**:

– *індивідуальна* – кожен студент незалежно від інших працює над власним сюжетом, який має за мету краще ознайомитись із ним, його поглядами, інтересами, аспектами життя: “My Working Day”, “A Trip around My House”, “How to Work in the Library”;

– *мікрогрупова* – двоє-троє студентів об'єднуються для спільної роботи над відеосюжетом. Такий продукт є складнішим за своєю структурою та тривалішим, він також передбачає простий розподіл функцій між учасниками. Тематику для таких сюжетів можуть стати вигадані гумористичні ситуації, реальні професійні ситуації, початок дискусії на запропоновану тему тощо;

– *групова* – група студентів з 10-15 осіб об'єднують зусилля для створення спільного продукту. У цьому випадку передбачається, що кожному учаснику випадає певна функція, за яку він/вона відповідають: написання тексту, монтаж, зйомка, виконання ролі в кадрі. Презентувати відеосюжет групи доцільно не одному викладачеві, але й іншим глядачам, тому тема для сюжету оголошується кільком групам студентів, а презентація проводиться одночасно для всіх. Спільна лексична тема сприятиме поживленню інтересу до роботи інших груп та водно-

час полегшить розуміння всіма студентами лексичних, граматичних та соціокультурних аспектів відеосюжетів.

Залежно від мети, тематики та обраної форми організації роботи потрібно обирати жанр відеосюжету. Вважаємо за необхідне забезпечити можливість створювати відеосюжети різних **жанрів**, наприклад: повідомлення, інтерв'ю, репортаж, відеоподорож, привітання, завдання/загадки (виконують/відгадують інші групи студентів під час презентації), рекламні ролики, ігрові сюжети (відео, в яких студенти грають ролі).

Отже, готуючись до створення відеосюжетів, студенти самостійно знаходять та опрацьовують матеріал, пишуть сценарій, розподіляють ролі в групі, знімають на відеокамеру сюжет, оцінюють його якість, якщо необхідно коригують, виправляють помилки і знімають знову. Таким чином, реалізація іншомовної комунікативної компетенції виявляється у вправленні не лише в одному виді мовленнєвої діяльності, але в усіх п'яти:

- **уміння аудіювання** формуються і розвиваються під час пошуку аудіоінформації іноземною мовою, а також безперервного спілкування іноземною мовою зі своїми колегами, з якими разом студенти створюють відеопрезентацію, для взаємодії, виявлення та виправлення можливих помилок;

- **уміння читання** розвиваються на етапі збирання та обробки інформації для презентації, власне читання під час запису презентації (допускається для окремих епізодів), корекції відзнятої презентації;

- **уміння говоріння** (як монологічного, так і діалогічного) розвиваються під час підготовки до презентації, її реалізації, обробки, демонстрування та обговорення;

- **уміння письма** формуються під час написання сценарію презентації, його удосконалення, виправлення помилок, написання відгуків на відеопрезентації інших груп студентів;

- **уміння медіації**, оскільки час від часу перед авторами презентації виникатиме необхідність усно і/або письмово перекладати певну інформацію для створення відео.

За умови залучення студентів до виконання ролі суб'єктів навчального процесу **за джерелом** усі відеоматеріали можуть бути розподілені на чотири групи:

- відеоматеріали, передбачені авторськими колективами навчально-методичних комплексів із вивчення мови (ідеально відповідають лексичному, граматичному та соціокультурному матеріалу курсу, що опрацьовується, проте не завжди відповідають інтересам та потребам студентів);

- відеоматеріали, відібрані викладачем для своїх студентів (відповідають інтересам викладача та студентів, технічним можливостям навчального обладнання, проте вчителів важко підібрати відео із таким мовним матеріалом, який повною мірою відповідає потребам курсу);

- запропоновані студентами відеоматеріали (передусім відповідають потребам та інтересам самих студентів, мотивують їх до ефективнішого вивчення мови, проте не завжди відповідають потребам навчального процесу, опрацьованому лексичному і граматичному матеріалу, можливостям технічних засобів навчання, цілям викладача);

- самостійно створені студентами відеосюжети (окрім підвищення мотивації до навчання та відповідності їх потребам самих студентів, викладач може

координувати процес створення відео шляхом задавання спільних параметрів, яким продукт має відповідати).

Кількість відеоматеріалів постійно зростає, що вимагає від викладачів урізноманітнювати методи роботи з ними. Методика використання відеоматеріалів, відібраних викладачем з метою кращого засвоєння іншомовного матеріалу, детально описана у роботах вітчизняних та особливо зарубіжних педагогів [1; 2; 3; 4; 6].

Створення власних відеосюжетів передбачає розвиток іншомовних комунікативних умінь студентів на кожному з п'яти етапів [2]:

- **підготовчий** (збирання та обробка інформації, необхідної для розкриття теми; розподіл ролей у презентації; критична оцінка майбутнього продукту);
- **творчий** (написання тексту презентації; зйомка матеріалу; пошук шляхів найкращої реалізації задуму);
- **технічний** (редагування та корекція відзнятого; монтаж відеосюжету);
- **демонстрація** відео на аудиторному занятті;
- **обговорення** (корекція помилок та неточностей шляхом залучення у ролі експертів інших студентів).

Студенти самі планують, організовують, підбирають матеріал, виконують ролі, коригують, монтують та демонструють своє відео на запропоновану викладачем тему.

Для оцінки проектів пропонується визначати журі, до складу якого входять студенти, що не брали участі у виконанні запропонованого проекту. Кожен із членів журі отримує бланк оцінювання певного аспекту відео, наприклад: відповідність сюжету його темі, повнота розкриття проблеми, грамотність, відповідність вербального та невербального мовлення культурному досвіду країн, про які йдеться у презентації. Викладач не є членом жодної з груп, отже не втілює в життя студентські проекти. Його функціями є спрямування студентів на найефективніший шлях досягнення мети проекту, забезпечення студентів інструкціями до кожного етапу роботи, оцінка результатів роботи групи. На аудиторних заняттях відбувається постановка завдання, визначення критеріїв його створення, за потреби консультації, представлення готового продукту, його обговорення та оцінка всіма студентами групи, підведення підсумків роботи.

Фактичний та лексичний матеріал відеосюжетів не лише становить вагомий мотивуючий фактор, сприяє розвитку іншомовних компетенцій, навичок медіації та дубляжу, але й розвитку критичного мислення, навичок передбачення подальших подій, оцінки поведінки персонажів, навичок аналізу, синтезу та порівняння, формуванню різноманітних практичних навичок (зробити щось відповідно інструкції на відео, ставити та відповідати на питання щодо побаченого, розігрувати ситуації), проте забезпечує умови для формування та розвитку ключових компетентностей, запроваджених Радою Європи для навчання упродовж життя [5].

Зважаючи на потенційні можливості відеосюжетів значно підвищувати мотивацію до вивчення іноземної мови, спонукати студентів до «знаходження» комунікативних іншомовних ситуацій та вправляння іншомовних комунікативних умінь у позааудиторний час, виступати інструментом формування та розвитку ключових компетенцій фахівця відповідно до європейських вимог, вважаємо за необхідне докладніше вивчити перспективи запровадження творчих відеосюжетів у процес навчання іноземних мов та розробити відповідну методику.

Бібліографічні посилання

1. **Кабинет иностранных языков** / под ред. Е. С. Полат. — М. : Изд. дом «Владос», 2003. — 208 с.
2. **Никоненко Н. В.** Вивчення іноземних мов шляхом створення відеопрезентацій студентами немовних напрямів підготовки / Н. В. Никоненко // Мова, культура та освіта : Зб. статей Всеукраїнської науково-практ. інтернет-конф. викладачів і студентів. — Вінниця., 20 квітня 2017. — С. 84–90.
3. **Пшеняннікова Н. О.** Використання відеофільмів на уроках англійської мови / Н. О. Пшеняннікова [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN17/12pnouam.pdf>
4. **Lucia Bodeman.** Multimodality in the Language Classroom [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://issuu.com/britishcouncilportugal/docs/ied-5>. — P. 16-17.
5. **Key competences for lifelong learning (Recommendation of the European Parliament and of the Council)** [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11090_en.htm/
6. **Goldstein B.** A history of video in ELT / B. Goldstein [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.teachingenglish.org.uk/article/ben-goldstein-a-history-video-elt>
7. **Cisco Visual Networking Index: Forecast and Methodology, 2016–2021** Video highlights [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.cisco.com/c/en/us/solutions/collateral/service-provider/visual-networking-index-vni/complete-white-paper-c11-481360.html#_Toc484813971

Надійшла до редколегії 05.12.2017

УДК 811.111 (07)

N. A. Safonova

Н. А. Сафонова

Н. А. Сафонова

Oles Honchar Dnipro National University

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

VISUAL LITERACY IN MULTILINGUAL FOREIGN LANGUAGE TEACHING

ВІЗУАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ У МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНОМУ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

ВИЗУАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ В МУЛЬТИЛИНГВАЛЬНОМ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Розглянуто феномен візуальної грамотності у контексті мультилінгвального підходу до викладання іноземних мов. При залученні мультилінгвального підходу до викладання іноземних мов необхідні нові матеріали для навчання, які забезпечують перенесення знань з лінгвістики, мовного досвіду, стратегій і досвіду навчання тощо.

Виявлено основні функції візуальної грамотності, здобутої на заняттях з іноземної мови: створення презентацій, проєктів, сайтів, публікацій; розробка і створення дидактичного матеріалу; тестування он-лайн; ведення телемосту з використанням веб-камер; електронна бібліотека; мультимедійні курси, використання Інтернет-ресурсів.

Інтерактивне навчання за допомогою візуальних засобів сприяє реалізації візуального підходу до вивчення іноземних мов.

Наголошено, що візуальний аспект навчального матеріалу сприяє формуванню і вдосконаленню навчальних умінь і навичок учнів; розширенню їх мовного матеріалу; прояву самостійності в роботі над навчальним матеріалом; розвитку творчого потенціалу студентів, їх пізнавальної активності; створенню захоплюючого заняття.

Ключові слова: викладання іноземних мов, мультилінгвізм, візуальні засоби, мультимедійні засоби, інтерактивна дошка.

Рассмотрен феномен визуальной грамотности в контексте мультILINGвального подхода к преподаванию иностранных языков. При привлечении мультILINGвального подхода к преподаванию иностранных языков необходимы новые материалы для обучения, обеспечивающие перенос знаний по лингвистике, языкового опыта, стратегий и опыта обучения и т. д.

Выявлены основные функции визуальной грамотности на занятиях по иностранному языку: создание презентаций, проектов, сайтов, публикаций; разработка и создание дидактического материала; тестирование он-лайн; ведение телемоста с использованием веб-камер; электронная библиотека; мультимедийные курсы, использование Интернет-ресурсов.

Интерактивное обучение с помощью визуальных средств способствует реализации визуального подхода к изучению иностранных языков.

Отмечено, что визуальный аспект учебного материала способствует формированию и совершенствованию учебных умений и навыков учащихся;

расширению их языкового материала; проявления самостоятельности в работе над учебным материалом; развития творческого потенциала студентов, их познавательной активности; созданию увлекательного занятия.

Ключевые слова: преподавание иностранных языков, мультилингвизм, визуальные средства, мультимедийные средства, интерактивная доска.

The article is devoted to analysis of the visual literacy in the context of multilingual approach to foreign languages teaching. A multilingual approach to FLT requires new teaching and learning materials that support transfer of linguistic knowledge, language and learning experience, language learning strategies, language comparisons etc.

It reveals the main functions of visual literacy at the foreign language lessons: presentations, websites, publications; development and creation of didactic material; online testing; a teleconference with the help of webcams; electronic library; multimedia courses, the use of Internet resources.

Interactive learning through educational software facilitates the realization of a complex methodological, pedagogical, didactic and psychological principles, makes the learning process more interesting.

The article stresses that the visual aspect of teaching aids promotes formation and improvement general skills of learners; expansion of language material; manifestation of independence to work on educational material; development of creative potential of students, their cognitive activity; create exciting lessons..

Keywords: Foreign language teaching, multilingualism, visual aids, multimedia visual aids, interactive board.

The multilingual approach to foreign languages teaching is becoming more and more popular in European societies. It challenges the traditional communicative language teaching. Multilingualism is a brand new phenomenon of the 21st century. A number of linguists (J. Dewaele, N. Hornberger, M. Korzhova, A. Wilton etc.) studied multilingualism from different perspectives. It is evident that a multilingual approach to FLT requires new teaching and learning materials that support transfer of linguistic knowledge.

Nowadays, it is increasingly common for English teachers, when assessing the pedagogical worth of some new material, to evaluate not only the presentation of grammar and vocabulary or the amount and type of skills work, but the visual aspects as well. However, these materials have too often ignored the visual aspect, treating it as something merely decorative, without educational value.

Over the years, the benefits related to the use of visual aids in the language classroom have been a topic of lively debate. New technologies have opened new possibilities in order to integrate multimedia visual aids in the language classroom, but these aids are not being fully exploited.

This article deals with the problem of the use of visual aids in multilingual foreign language teaching. The aim of this article is to clarify the reasons why teachers use them infrequently and to prove that visual aids should be integrated in the language classroom due to the positive effects they have on students. Its actuality is determined by the fact that in Ukraine all schoolchildren are supposed to learn two foreign languages since September, 1, 2013.

The objectives of our research are the following: to define the main terms; to present the classification of visual aids; to investigate the types of activities implemented at the foreign language class on the basis of IT.

At present the problem visual literacy at the English lesson is very vital. A lot of researchers have investigated the use of visual aids in educational process, among them T. Armstrong [1], R. L. Cramer [2], B. Goldstein [3], A. O. Hadley [4]. It is obvious that the use of visual aids intensifies the learning process. It helps make a learner-centered approach to teaching. Visual aids, when integrated into the lesson plan through media, attract students' attention to the topic presented in the class, enhance and facilitate comprehension of grammar and language, increase students' motivation, as well as help students to memorize the new vocabulary and structures.

The visual impact of images has been proved to be superior to the one of texts, and that is why visual aids result to be very effective to help students in memorizing new vocabulary and structures. There are several memory-strategies that can be put into practice when using visual materials. Exploiting visual literacy can have a number of implications both for materials and the classroom. Firstly, with regard to materials, focusing on the image for its visual stimulus and moving away from comprehension-based approaches (which rely on text) will enable students to engage with images in a number of different ways [4].

The more visually-oriented learners will benefit from this approach and may be able to contribute more in class when previously they had been silent. This also means that the same piece of visual material can be used for classes of different levels of language proficiency. Free from having to understand the language input, the materials producer can grade the tasks rather than the input itself.

This method makes it possible to take into account the learning pace of each student. At the same time it transforms the learners' evaluative sphere and increases their cognitive activity, which undoubtedly effectively contributes to increasing the level of knowledge and skills. However, it is important to remember that the computer cannot replace the teacher in the classroom [3].

Project is a didactic way to achieve the goal through detailed design issues (technology), which should be completed with very real, tangible practical results, decorated in any way; a set of techniques, learners' actions in their sequence to achieve the task – solving the problem personally meaningful to learners and decorated in the form of a final product.

With the help of project activities learners can choose the topic of their creative work using various sources of information, choose the method of demonstration. In addition, the method of projects gives learners a great opportunity to use English in everyday situations. The project activity contributes to improving the learners' skills with computers and other modern technical means. Learners master the electronic versions of dictionaries, reference books, encyclopedias; expand language skills; increase the level of practical use of English.

However, although the focus on the visual is important, to do this exclusively and ignore the textual can be a mistake. A number of websites feature activities in which students simply describe what they have seen in a high-impact silent video sequence.

Multimedia technologies meet the didactic aim of the lesson most efficiently. Teaching aspect provides the learners' awareness of the educational material; developmental aspect involves the development of learners' cognitive interest, creativity, ability to guess, compare, form conclusions; educational aspect contributes to stimulating linguistic and intellectual activity of students and their social activity.

In recent years the interactive board has become the most universal technical means. Interactive boards are an effective way to implement e-learning material content

and multimedia material in the learning process, ensuring student motivation to active productive work.

Visuals can help immeasurably in teachers' and students' communication needs. The students with different learning styles must be taken into account too, and using media help the teachers a way to address the needs of visual, auditory and kinesthetic learners

Prepared texts, tables, pictures, music, maps, thematic video clips can help submit material effectively, conduct classes, dynamically using a variety of learning styles, develop creativity, capture a subject that ultimately ensures effective mastering of the English language [2, p. 17].

Interactive whiteboard allows us to comment materials actively: separate, clarify, add information through electronic markers with the ability to change the color and line width; to set information using the virtual keyboard and demonstrate it in real time; to save the results in a separate file; to work with text, graphics, video and audio materials simultaneously; to promote the development of learners' intellectual and creative activity and the work of the group saving the time significantly. Since the main task of the teacher in the process of accelerated English learning is formation of their language competencies, successful teacher uses interactive whiteboard as a method of communication methods [1, p. 19].

Prepared topical texts, teaching and testing exercises, illustrations, audio and video on various topics serve as support for the introduction or intensification of independent study with the lesson material, repetition and consolidation of language models, improve speaking skills and perception of English comprehension, the assessment and self-assessment of knowledge.

The experience with interactive whiteboard can effectively combine its capabilities and implementation of teaching principles of innovation, clarity, communicative activity, interactivity, feedback, the combination of collective, group and individual forms of work in the classroom [5, p. 4].

The use of the Internet technologies involves increasing contacts. It enables exchange of socio-cultural values, learning English intensively to overcome communication barriers, develop creativity.

Thus, the Internet resources can be used:

- to find the necessary information within the project activity;
- to learn a foreign language independently;
- to develop learners' creative potential of students (participation in various competitions, quizzes, conferences);
- to learn English distantly under the teacher's guidance;
- to search for the necessary material in preparation for employment [3, p. 38].

The use of information technologies help perform linguistic didactic tasks, which include:

- development of listening skills using the original audio material WAN; checking the correctness of listening comprehension of the materials;
- development of productive grammar writing skills; activation of grammatical skills using test programs; using reference and information literature on grammar, in case of any mistakes;
- formation of writing skills, sending a reply to partners by email; writing essays, essays, essays and other works of co-creation;

- speech development skills using webcams; development of skills of monologue and dialogue speech to discuss the problems presented by the teacher, students on the basis of the Internet;

- replenishment of learners' vocabulary based on socio-political structure of society, culture and traditions of the state; checking students vocabulary using the test, game tutorials on the Internet; the use of electronic dictionaries and other information sources to support;

- development of lexical and grammatical skills of translation; the control of the correctness of translation; the use a text editor, machine translation systems with the aim of property text editing ability; the use of electronic dictionaries, reference glossaries to provide information and support;

- expansion of the learners' horizons on the basis of material linguistic and cultural material from the global network, including the culture and traditions of English-speaking countries, language etiquette, especially verbal behavior of people in the situations of communication;

- learning different types of text analysis; development of skills to overcome language barriers themselves; the use of automated dictionaries, electronic encyclopedias and other reference books to provide information support for the use of extra information;

- formation of a stable motivation to learn English by using different materials on the Internet [4].

However, despite all the benefits of information technology, they cannot completely replace the foreign language teacher. We should not forget the teacher's educational functions cannot be implemented with the help of information technology.

Educational programs contribute to the growth of English students on the subject of motivation, developing skills of listening, reading, speaking, writing, developing skills of self-assessment.

Thus, the application of information technology in the English classroom includes various video of linguistic and cultural character, texts for listening, creating projects, multimedia presentations, the use of electronic dictionaries, encyclopedias, handbooks etc.

The types of information technology at the English lessons are the creation of presentations, websites, publications; development and creation of didactic material; online testing; creation of teleconferences with the use of webcams; electronic libraries; multimedia courses, the use of Internet resources.

Thus, the use of information technology promotes formation and improvement general skills of learners; expansion of language material; manifestation of independence to work on educational material; development of creative potential of students, their cognitive activity; create exciting lessons.

It can be resumed that using multimedia visuals as tools in the language classroom is highly beneficial for students and enhanced the learning process. For this reason they should be included in the lessons.

Thus, we can summarize the advantages provided by visual organizers as follows: they allow users to develop a holistic understanding that words cannot convey; they provide users with tools to make thought and organization processes visible.; they clarify complex concepts into a simple, meaningful display; they assist users in processing and restructuring ideas and information; they promote recall and retention of learning through synthesis and analysis.

The prospects of the further research of the problem are connected with the further study of the correlation of multilingual teaching and visual literacy, i. e. compiling some practical exercises that can be used in a multilingual classroom.

References

1. **Armstrong T.** (1994). Multiple intelligences in the classroom. – Alexandria, VA: Association for Supervision & Curriculum Development.
2. **Cramer R. L.** (2004). The language arts: A balanced approach to teaching reading, writing, listening, talking, and thinking. – Boston, MA: Pearson.
3. **Goldstein B.** (2016). Visual literacy in English language teaching: Part of the Cambridge Papers in ELT series. [pdf]. – Cambridge: Cambridge University Press. Available at cambridge.org/betterlearning
4. **Hadley A. O.** (2000). Teaching language in context: Proficiency-oriented instruction. – Boston, MA: Heinle & Heinle.

Надійшла до редколегії

УДК 316.77:81'243-047.23

Г. М. Шалацька

А. Н. Шалацкая

Н. М. Shalatska

ДВНЗ “Криворізький національний університет”
ГВУЗ “Криворожский национальный университет”
SIHE “Kryvyi Rih National University”

**ІКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**
**ИКТ КАК ИНСТРУМЕНТ РЕАЛИЗАЦИИ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ
ПРОЕКТОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА**
**ICT AS A TOOL FOR INDIVIDUAL PROJECTS IMPLEMENTATION
IN THE PROCESS OF LEARNING FOREIGN LANGUAGE**

Розглянуто шляхи впровадження ІКТ у процес вивчення іноземної мови під час підготовки різних типів індивідуальних проектів, таких як інформаційні, дослідницькі і творчі. Надано описи короткострокових та довгострокових проектів.

Метою дослідження є визначення шляхів і можливостей використання ІКТ під час індивідуальної проектної роботи в процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням.

Звернено увагу на підготовку інформаційного проекту з використанням інтернет-ресурсів для створення презентації; залучення освітніх платформ МВОК, таких як FutureLearn, edX, Coursera, для підготовки індивідуальних дослідницьких проектів; зазначено особливості роботи з відео для творчих проектів. Програмне забезпечення таке, як NeroVideo, Adobe Photoshop, Microsoft Word, Power Point і Paint, дозволить студентам розвивати майбутні професійні навички, застосовувати отримані знання на практиці, організовувати інформацію і готувати презентацію. Зумовлено також необхідність викладачу надавати студентам інструкції або правила взаємодії з обладнанням та програмним забезпеченням, забезпечити зворотній зв'язок, стимулювати роботу студента на всіх етапах і контролювати рівень складності завдань для індивідуальної проектної діяльності з використанням ІКТ.

Показано переваги використання ІКТ в якості інструменту для реалізації індивідуальних проектів у процесі вивчення англійської мови для підвищення мотивації, надання умов для ефективного спілкування іноземною мовою, організації особистісно орієнтованого навчання. Доведено, що ІКТ можуть запропонувати нові можливості для навчання у будь-який час і у будь-якому місці, дозволяючи студентам отримувати доступ до інтернет-ресурсів, зберігати і управляти інформацією.

Ключові слова: проект, ІКТ, презентація, МВОК, іноземна мова, програмне забезпечення, Інтернет.

Рассмотрены пути внедрения ИКТ в процесс изучения иностранного языка при подготовке разных типов индивидуальных проектов таких, как информационные, исследовательские и творческие. Дано описание краткосрочных и долгосрочных проектов.

Целью исследования является определение путей и возможностей использования ИКТ в индивидуальной проектной работе в процессе обучения английскому языку по профессиональной направленности.

Обращено внимание на подготовку информационного проекта с использованием интернет-ресурсов для создания презентации; задействование образовательных платформ MOOC, таких как FutureLearn, edX, Coursera для подготовки индивидуальных исследовательских проектов; отмечены особенности работы с видео для творческих проектов. Программное обеспечение, такое как NeroVideo, Adobe Photoshop, Microsoft Word, Power Point и Paint, позволит студентам развивать будущие профессиональные навыки, применять полученные знания на практике, организовывать информацию и готовить презентацию. Обусловлена также необходимость преподавателю предоставить студентам инструкции или правила взаимодействия с оборудованием и программным обеспечением, обеспечить обратную связь, стимулировать работу студента на всех этапах и контролировать степень сложности заданий для индивидуальной проектной деятельности с использованием ИКТ.

Показаны преимущества использования ИКТ в качестве инструмента для реализации индивидуальных проектов в процессе изучения английского языка для повышения мотивации, создание условий для эффективного общения на иностранном языке, организации личностно ориентированного обучения. Доказано, что ИКТ могут предлагать новые возможности для обучения в любое время и в любом месте, позволяя студентам получать доступ к Интернет-ресурсам, хранить и управлять информацией.

Ключевые слова: проект, ИКТ, презентация, MOOC, иностранный язык, программное обеспечение, Интернет.

The article considers the ways of ICT implementation into the process of learning English for professional purposes in preparing different types of individual projects such as informational, research and creative. The article gives descriptions of these short-term and long-term projects.

The research goal of this article is determining the ways and possibilities of using ICT at individual project work in the process of learning English for the professional purposes at university.

We describe the information project with using Internet resources for creating slide presentation; the use of educational platforms of MOOC like FutureLearn, edX, Coursera for preparing individual research projects; particularities of work with video for creative projects. Software such as NeroVideo, Adobe Photoshop, Microsoft Word, Power Point and Paint make it possible for students to develop future professional skills, appropriately apply the knowledge to the project, organize the information and prepare slide presentation, draft and edit their reports. Educator needs to give students the instructions or the rules of interaction with equipment and software, provide feed-back, encourage discussion, support and stimulate student's project work at all stages and control degrees of task difficulty for an ICT-supported project-based activity.

The article shows the benefits of using ICT as a tool for individual projects implementation in the process of learning English for increasing motivation, communication in the target language, and encouraging student-centered learning. ICT can offer new opportunities to learn anytime and anywhere, enable students to access Internet resources, store and manage information, share the material with others.

Keywords: project, ICT, presentation, MOOC, foreign language, software, Internet.

Процес вивчення англійської мови спрямований на формування комунікативної культури студента, оскільки передбачає оволодіння мовою як засобом спілкування, навчання та самоосвіти. Студенти по завершенню вивчення курсу мають вільно володіти всіма видами мовленнєвої діяльності та спілкуватись іноземною мовою на рівні носія мови. Використання інформаційно-комунікаційних технологій

(ІКТ) як інструменту реалізації проектної технології у процесі вивчення іноземної мови надасть можливість осучаснити процес навчання, мотивувати студентів до оволодіння мовою на професійному рівні.

Питання впровадження ІКТ у навчальний процес розглядали у своїх працях І. Артеменко, В. Безпалько, Ж. Безцінна, Л. Богдановська, Т. Брик, Н. Кіяновська, Б. Кларк, С. Онищенко, Дж. Парк, Л. Романишина, І. Савченко, Ю. Томчаковська та інші. Дослідники вказують на важливість застосування у навчальному процесі ІКТ для набуття студентами інформаційної компетентності. Розробкою стратегії практичного застосування мультимедійних засобів під час викладання іноземної мови займалися Л. Бойків, О. Бондаренко, Л. Карпінець, А. Комарова, Г. Лазарук, М. Марті, Н. Фролова. Ефективність використання проектного підходу в навчанні вивчали О. Гладка, І. Дельцова, О. Дуплійчук, І. Межуєва, В. Паламарчук, Є. Полат, Т. Сахарова. Проте питання щодо використання ІКТ під час роботи над індивідуальними проектами у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням досліджено ще недостатньо, що й зумовлює актуальність порушеної проблеми.

Метою цієї статті є визначення шляхів та можливостей використання ІКТ під час роботи над індивідуальними проектами у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням в університеті.

Н. Кіяновська, досліджуючи генезис поняття “інформаційно-комунікаційні технології”, зазначає, що це інформаційні технології, які базуються на використанні персональних комп’ютерів, комп’ютерних мереж і засобів зв’язку, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, що “надають можливість користувачам створювати та зберігати дані, змінювати їх, передавати ці дані іншим користувачам” [2, с. 119]. Слід зазначити, що дослідники до засобів ІКТ також відносять сучасні засоби і системи трансляції інформації, інформаційного обміну, що забезпечують операції збору, продукування, зберігання та можливість доступу до інформаційних ресурсів електронних мереж. Наша позиція співзвучна з думкою Дж. Парк, яка у своєму дослідженні акцентує увагу на тому, що для ефективного впровадження ІКТ не достатньо просто розмістити комп’ютери у класі і розраховувати на відповідальність студентів у навчанні, викладачу потрібно знати як працювати з програмним забезпеченням, займатися професійним розвитком та розробляти чіткі інструкції для виконання проектних завдань [5].

У докторській дисертації дослідник Марія Марті наводить ключові переваги впровадження ІКТ у процес вивчення англійської мови як іноземної для розвитку навичок аудіювання, говоріння та писання: 1) цифрові ресурси (Інтернет, CD-диски, словники) надають доступ до широкого спектра інформації; 2) можливість працювати у зручному темпі; 3) доступ до аутентичних матеріалів та спілкування з носіями мови через форуми, e-mail переписку та відеоконференції; 4) мультимедійне програмне забезпечення для створення презентацій; 5) текстові редактори для створення власних текстів та розвитку вміння писати та читати; 6) зйомка власного цифрового відео для критичної самооцінки та оцінки викладачем, групою; 7) перегляд фільмів із субтитрами для заохочення вивчення іноземної мови [3].

Одними з перспективних застосувань ІКТ є виконання індивідуальних проектних завдань. В основі проектної технології лежить проблема, яка вимагає ґрунтовного вивчення та визначання шляхів її вирішення, спрямована на розвиток комунікативних вмінь. Якщо проблемне питання викликає протиріччя між твердженнями або відомою всім інформацією, то ця інформаційна конфліктність є стимулом для активізації пізнавального пошуку та мотивації студентів до

спілкування. О. Гладка дає визначення поняттю “проект” стосовно занять з іноземної мови: “Проект – це спеціально організований викладачем комплекс дій, що передбачає самостійну творчу іншомовну діяльність учнів з розв’язання певної проблеми і завершується створенням творчого продукту” [1, с. 37]. Таким чином, технологія проектування передбачає інтеграцію знань і умінь з різних галузей науки та їх застосування на практиці. На думку І. Межуєвої, індивідуальна робота з виконання проектних завдань є “потужним джерелом розвитку здібностей та засобом самовираження особистості” [4, с. 219], у той же час, як показав наш досвід, студент стикається з чіткими вимогами та отримує реальну можливість проявити свою індивідуальність.

Під час стажування у Західно-Фінляндському коледжі ми на власному досвіді переконалися, що саме такому підходу приділяється велика увага у процесі вивчення іноземної мови. В освітній сфері широкого розповсюдження набуло використання індивідуальних проектних завдань, що виконуються самостійно одним студентом та мають інформаційний характер. Під час виконання індивідуальних проектних завдань зростає роль студента у визначенні змісту роботи, виборі засобів її виконання. Метою підготовки такого роду проектів є встановлення міжпредметних та міжкультурних зв’язків, спонукання студентів до іншомовної комунікації та мотивації подальшого вивчення іноземної мови. Таким чином, у змішаних групах фінські студенти на заняттях з англійської мови мають можливість ознайомити представників інших країн зі своєю історією, традиціями, віруваннями, поглядами на навколишній світ. Індивідуальні проекти спонукають до жвавого обговорення і навіть дискусії, що значно розширює рамки мовної компетенції студентів. З’ясовано, що основними складовими успішної реалізації проектної технології є розуміння компонентів завдання, розмежовування відомого і невідомого, вмотивованість у виконанні та готовність сприйняти завдання, складання орієнтовного плану роботи, аналіз виконаного проекту та підведення підсумків. Створення комунікативних ситуацій можна реалізувати через використання ІКТ під час обговорення індивідуальних проектів, підготовлених студентами, яке передбачає залучення їх до дискусії, мотивує творчі пошуки, забезпечує обмін досвідом. Застосування ІКТ на заняттях з іноземної мови дозволить викладачеві ефективно впроваджувати різні форми навчання з використанням презентацій та інтерактивної дошки, організовувати роботу з навчальними мультимедійними програмами та з Інтернет-ресурсами, проводити інтегровані заняття. Це розширює шляхи та можливості використання ІКТ під час роботи над індивідуальними проектами у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, який урізноманітнюється переглядом відео, навчанням на масових відкритих он-лайн курсах (МВОК) та підготовкою презентацій.

Творчі індивідуальні проекти, як показав досвід, не мають спланованої структури, важливо чітко сформулювати лише мету виконання завдання та узгодити форму представлення кінцевого результату. Для виконання короткотермінового індивідуального творчого проекту з англійської мови за професійним спрямуванням слід запропонувати студентам-програмістам Інтернет-посилання на відеолекцію з теми “Understanding Computers and the Internet”. Відповідно до рівня знань мови студентів викладачу необхідно організувати роботу з відео, підготувати студентів до перегляду, ознайомити з новими словами та складними конструкціями, які можуть викликати труднощі у розумінні лекції під час самостійного перегляду. Відео студенти можуть переглядати вдома у зручному для себе режимі, зупиняти та вмикати повторно будь-який фрагмент декілька

разів, використовуючи програму Windows Media. Перегляд відеосюжету сприяє оволодінню іншомовною лексикою та вимовою, стимулює висловлення своїх думок, розвиває соціокультурну компетенцію. За допомогою програми редактора відео NeroVideo студенти повинні вирізати з лекції найбільш цікаві та ключові для них моменти, змонтувати свій власний відеоролик тривалістю не більше 5 хвилин, підготувати аргументи вибору фрагментів, бути готовими до обговорення. Робота з відеолекцією сприяє розвитку у студентів навичок пошуку та добору матеріалу, удосконалення навички аудіювання та вміння відстоювати свою точку зору. Завдяки програмі створення та редагування малюнків Paint студенти в рамках виконання свого творчого індивідуального проекту можуть зробити скріншоти з відеолекції, оформити як слайди, додати до них назви та короткі коментарі англійською мовою. Перегляд та обговорення навчальних відеосюжетів іноземною мовою, в яких розглядаються конкретні проблемні ситуації зі сфери майбутньої професійної діяльності студентів, можуть використовуватися на будь-якому етапі вивчення теми: від початкового з метою актуалізації знань та введення нового матеріалу до заключного з метою закріплення вивченого. Після перегляду підготовлених індивідуальних творчих проектів на занятті викладач організовує дискусію, що сприяє розвитку комунікативної компетенції студентів.

Виконання індивідуальних дослідницьких проектів середньої тривалості потребує чітко спланованої структури, визначеної мети, застосування теоретичних та практичних методів пізнання для розв'язання поставленої проблеми. Організація таких проектів у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням можлива за допомогою використання МВОК. Вільний доступ до навчальних платформ FutureLearn, edX, Coursera забезпечує великий вибір курсів різної тематики, рівня складності та тривалості. Наприклад, студентам-програмістам, які вивчають англійську мову за професійним спрямуванням, для виконання дослідницького проекту було запропоновано зареєструватися на курсі "Game design and development: video game character design" з навчальної платформи FutureLearn тривалістю 2 тижні. Під час проходження цього курсу студенти повинні були переглянути відеоролики з виступами викладачів он-лайн курсу, списки додаткової літератури та інтернет-ресурсів, підтримувати зворотній зв'язок з консультантами, брати участь у чат-сесіях та виконувати запропоновані завдання. По закінченні навчання на он-лайн платформі студенти готують звіти за результатами проходження курсу та їх обговорення на занятті. Для підготовки свого виступу студенти-програмісти використовують текстовий редактор Microsoft Word, підготовка ілюстрацій та самостійна розробка персонажа комп'ютерної гри можлива за допомогою програми фоторедатора Adobe Photoshop. Виконання проекту розвиває креативне мислення студента, творчу уяву, дає можливість реалізувати себе у ролі розробника, мотивує до подальшого вивчення іноземної мови, сприяє розвитку професійних навичок.

Інформаційні індивідуальні проекти спрямовані на збирання даних відповідно до запропонованої теми та ознайомлення слухачів з цією інформацією, її аналіз, синтез та узагальнення фактів, аудиторне групове обговорення результатів. Характер завдання вимагає самостійного вирішення навчальної проблеми, яка закладена у текстовій діяльності, самостійного вивчення мовних одиниць як умови здійснення ефективної комунікації. Знання здобуваються студентами через вирішення проблемно-пошукових задач. Засвоєння знань стає ґрунтовнішим, стимулює прояв самостійності та активності студентів, сприяє перетворенню знань у переконання та формування власного погляду на світ та події в ньому. Студент

займається детальною розробкою проблеми, яка має завершитися реальним практичним результатом, який оформляється у вигляді мультимедійної презентації. Для підготовки презентацій потрібно використовувати аутентичний матеріал, електронні енциклопедії, словники і довідники, інтернет-матеріали зарубіжних порталів. Студент повинен обов'язково підготувати список сайтів та книг, які були використані під час роботи над індивідуальним проектом. Підготовка слайд-шоу відбувається за допомогою програми створення презентацій Microsoft Power Point. Під час виступу студенти на практиці засвоюють уміння подавати інформацію та набувають навичок публічного виступу. Захист проекту можна провести з використанням інтерактивної дошки або комп'ютера. Викладач повинен вказати на прогрес в оволодінні іноземною мовою, що сприяє позитивному підкріпленню навчальної комунікації.

Практична цінність проектної технології полягає в тому, що штучно створена ситуація мовної взаємодії викладача та студентів на занятті, проектування способів поведінки в різних комунікативних ситуаціях дозволяють синтезувати знання, отримані під час вивчення дисципліни "Іноземна мова" та застосувати їх для вирішення практичних задач. Таким чином, здійснюється підготовка студентів до вільного спілкування іноземною мовою поза межами навчального закладу. Використання засобів ІКТ як інструменту реалізації індивідуальних проектів у процесі вивчення іноземної мови дає змогу набутти практичні професійно спрямовані навички та сприяє формуванню комунікативної культури майбутніх фахівців. Включення до навчального процесу не тільки інформаційних, але і дослідницьких проектів, які потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, застосування як практичних, так і теоретичних методів пізнання, дозволить покращити рівень володіння іноземною мовою на професійному рівні. Майбутні дослідження можуть полягати у пошуку підвищення значущості використання ІКТ у процесі навчання англійській мові у вищих навчальних закладах, вивченні процесу їх впровадження та впливу на успішність студентів.

Бібліографічні посилання

1. **Гладка О.** Формування комунікативної компетенції студентів на основі проектної методики навчання іноземної мови / О. Гладка // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 7. – С. 36–40.
2. **Кіяновська Н.** Генезис поняття "інформаційно-комунікаційні технології" / Н. Кіяновська // Наукові записки Кіровоградського держ. пед. ун-ту імені Володимира Винниченка. Сер. : Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 121(1). – С. 117–122.
3. **Marti Maria del Mar Camacho.** Teacher Training In ICT-Based Learning Settings: Design And Implementation Of An On-Line Instructional Model For English Language Teachers. Tarragona, 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/8919/tesiMar-Camacho.pdf>.
4. **Межуєва І. Ю.** Проектні завдання як один з методів навчання та формування іншомовної комунікативної компетенції / І. Ю. Межуєва // Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя. Сер. : Філологічні науки. – 2014. – Кн. 3. – С. 218–221.
5. **Park Jonghwi.** Designing a well-formed activity system for an ICT- supported constructivist learning environment: A CHAT perspective. Canada, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://digital.library.mcgill.ca/80/R/-?func=dbin-jump-full&object_id=40716&silolibrary=-GEN01

Надійшла до редколегії 08.12.2017

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО ТА КРАЇНОЗНАВСТВО

УДК 821.110

M. Yu. Volkova

М. Ю. Волкова

М. Ю. Волкова

Oles Honchar Dniprovsk National University

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

**SOME PECULIARITIES OF ERNEST SETON-THOMPSON'S
"THE BIOGRAPHY OF A SILVER FOX; OR DOMINO REYNARD
OF GOLDOUR TOWN" TRANSLATED BY M. K. CHUKOVSKY
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ОПОВІДАННЯ
Е. СЕТОНА-ТОМПСОНА «БІОГРАФІЯ СРІБНОГО ЛИСА;
АБО ДОМІНО РЕЙНАРД З ГОЛДОР ТАУН» М. К. ЧУКОВСЬКИМ
НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА РАССКАЗА
Э. СЕТОНА-ТОМПСОНА «БИОГРАФИЯ СЕРЕБРЯНОГО ЛИСА;
ИЛИ ДОМИНО РЕЙНАРД ИЗ ГОЛДОР ТАУН» М. К. ЧУКОВСКИМ**

Визначено роль Е. Сетона-Томпсона як засновника жанру анімалістичного оповідання та зазначено його внесок у розвиток національної канадської літератури. Було виокремлено характерні риси героїв його оповідань: тварин, які наближені до людей. Визначено особливості літературного перекладу, що має на меті відтворити ідеї, відчуття, трансформуючи образи автора за допомогою матеріалу іншої мови, з'ясовано хто серед сучасних дослідників займається вивченням цього аспекту в сучасному перекладознавстві. Також було зазначено розбіжності між оригінальним текстом оповідання Е. Сетона-Томпсона "The biography of a Silver Fox; or Domino Reynard of Goldour Town" та його перекладом М. Чуковського, було визнано переклад адекватним: часткова зміна тексту оригіналу засобами мови перекладу не вплинуло на загальне сприйняття твору. М. Чуковський відтворив думки автора, зберіг зміст, систему образів та стиль автора, сюжетну своєрідність оригінального тексту. Визначено особливості перекладу М. Чуковського, граматичні та лексичні трансформації, використані при перекладі.

Ключові слова: переклад, анімалістичне оповідання, адекватність, стилістичний засіб, образ.

Была сформулирована роль Э. Сетона-Томпсона как родоначальника жанра анималистического рассказа и его вклад в развитие национальной канадской литературы. Были обозначены характерные черты героев его рассказов: животных, приближенных к людям. Определены особенности литературного перевода, цель которого отобразить идеи, ощущения, трансформируя образы автора с помощью материала другого языка, выяснено кто среди современных исследователей

занимается изучением данного аспекта в современном переводе. Также было установлено отличие между оригинальным текстом рассказа Э. Сетона-Томпсона и его переводом М. Чуковского; перевод признан адекватным: частичное изменение текста оригинала при помощи приемов языка перевода не повлияло на общее восприятие текста произведения. Были выделены особенности перевода М. Чуковского, грамматические и лексические приемы, использованные при переводе.

Ключевые слова: перевод, анималистический рассказ, адекватность, стилистический прием, образ.

The role of Ernest Seton-Thompson as a writer who started the genre of animal short-story and his contribution into the national Canadian literature are discussed in the article. Peculiar features of animal-personages from his short-stories which are close to people were singled out. The peculiarities of the literary translation which aim is to reflect ideas, feelings transforming the author's images with the help of another language material, the main features that make it different from a classical one were stated. Contemporary scholars who scrutinize this aspect in modern translation studies were found out. The differences between the original text of E.Seton-Thompson's short-story "The biography of a Silver Fox; or Domino Reynard of Goldour Town" and the text of translation and its translation by M.Chukovsky were analyzed in the given article. The translation can be called adequate as some change of content and form of the original text by means of the target language did not impact into general perception of the short-story in its translation. The translator conveys the author's ideas provoking reader's reaction to the story. M. Chukovsky preserved its content, the system of images and the author's style and plot identity of the original text. Peculiarities of his translation, main grammar and lexical transformations used in the translation were marked.

Keywords: translation, animal short-story, adequacy, stylistic device, image

A talented writer, an artist-naturalist Ernest Seton-Thompson started the genre of animal short-story which in its turn became the starting point of the national Canadian literature development reflecting the ideas of national Canadian self-consciousness. The author for the first time illustrated animals' behaviour, using tales based on real facts. In his creative works he always followed the aim "to stop if possible useless killing of animals". That is why animals in his books are the creatures close to people. E.Seton-Thompson returned "our younger brothers" from fairy world where they could speak, followed people in everything into their real habitat. Animals in his stories are really personified: they love and hate, cry and are happy as well as people. But they are not personages of the fairy-tales: they are real animals and birds who live in their fantastic world, the mystery of which the writer wanted to depict. He characterizes "psychology" of his characters that attracts readers' attention to their fate.

It is difficult to say that E.Seton-Thompson's creative works are fully studied despite the set of researches of Canadian literature especially those who consider them from the point of view of translation and comparative analysis. Thus, the given problem needs to be solved. It can be done partly on the example of one of the famous E.Seton-Thompson's short-stories from the collection "Stories about Animals" (1909). It is an animal story "The biography of a Silver Fox; or Domino Reynard of Goldour Town", in which the writer tells the story of a black-brown fox Domino.

"Domino" was thought by the author as a set of short-stories which were written as a result of his long observations of animals' life in Canada and the USA. These are artistically developed notes of a naturalist. The story is difficult from the point of view

of its composition. Sometimes it is even difficult to call it a short-story: apart from Domino there is a number of other personages with their own life stories in it. There are many author's descriptions of nature. Unlike a short-story it has wider prolonged in time system of actions. Thus, "Domino" can be called an animal story where the life of the black-brown fox in the natural surrounding is depicted.

Being a fox-cub Domino differed from the other fox-cubs by smartness. Having grown up, it became the best fox among the other foes in its habitat. None could overcome Domino in appearance, strength, bravery and cunning. The image of the fox opposes the image of its enemy – a dog Gekla who always hunts the fox but cannot catch it. But once having a fight with the dog Domino won.

While translating the given short-story M. Chukovsky accurately reflected the sense and details of the story widely using different translation techniques to convey the content of the original into Russian.

Literary translation is a peculiar type of translation the aim of which is to reflect ideas, feelings and transforming the author's images with the help of another language material. It works not only with the communicative function of the language but also with the aesthetic one as a word is the main element of the language [3]. Translator has to go into details and to be skilled enough. Not only actions but also aesthetic, philosophic views of its author are reflected in the literary work. So the translator should have basic knowledge in many sciences. Image structure of the original text can become a dead scheme if he does not imagine the surrounding in which the book was created, the reasons that brought it to life, circumstances which prolong its life in different surroundings and time.

Another problem of the literary translation is the correspondence of the author's context and the translator's context. In literary translation the context of the latter comes close to the context of the former. The criterion of the coincidence or divergence of both contexts is a correspondence of the data taken from the real life and literature. The writer "goes from reality and his own reality perception to the image created in words. The translator goes from the given text and the reality which is created in imagery with the help of "secondary" perception to the new image appeared in the text of the translation. It cannot be absolutely accurate as the language system of the target language cannot thoroughly convey the content of the original text that leads to loss of a definite information volume. Here the translator's personality who misses some peculiarities of the literary material recoding the text is important" [4, p. 53]. A book cannot be taken out of the context and put into the new soil, the text should be born again in a new surrounding thanks to the skills and talent of the translator.

One more problem of the literary translation is a problem of accuracy and correctness. As any type of translation it faces some difficulties. While "translating prose the translator faces the problem of divergence in the sense and stylistic expression of words and clauses in different languages. In prose a word has a lexical meaning and demonstrates stylistic tone that leads to a definite change of its peculiarities. A literary text should be translated "not from sound to sound, from word to word, from phrase to phrase" etc [5, p. 260].

A special attention of the translator should be paid the problem of preserving national identity in the translation of literary texts [1, p. 37]. It is very difficult to solve practically. Solving of this problem is connected with the degree of that background knowledge about life depicted in the original text that both the translator and the reader face. Literature of any country has a number of literary works with the national themes

and are connected with their own nationality [7, p. 378]. It is possible to solve the problem of national identity only with the notion of organic unity which is created by the content and the form of the literary work, taking into account national specificity, life, language [7 p. 380]. A. Fedorov states that «reflection of national identity is tightly connected with full value of translation: with the degree of true literary images' reflection and their grammar formation and with the character of general national peculiarities used in the translation» [5, p. 382].

Along with the problem of preserving the original text national identity the problem of historic colouring representation becomes important as a literary text epoch influences literary images.

Comparative analysis of the literary text became a key method of investigation in linguistics. It is the analysis of the text form and content translation and those of the original one. In the process of translation there are ties between two texts in different languages. Comparing them it is possible to scrutinize the inner mechanism of the translation, to find out equivalent units, changes in form and content that take place while substituting the unit of the source language by the unit of the target one. Comparative analysis helps understand how to overcome the main difficulties of translation connected with the peculiarities of every language and elements are not reflected in the translation. Every translation is a subjective result of somebody's individual work.

In contemporary linguistics there are many works devoted to the comparative analysis. However the scholars who are engaged in the problem scrutinizing (G. Gachechiladze, I. Kashkyn, V. Koptilov, S. Alekseev, J. Gurova, E. Maslennikova, O. Skuharevskaya) did not come to a single conclusion about general methods of the literary text linguistic analysis. Scholars give their own methods of comparative analysis of the original text and its translation. Only in correlation these methods can help to analyze the literary text translation thoroughly.

Lexical units of the source language (SL) and target language (TL) rarely coincide in total volume with their meanings. Thus the translator uses lexical transformations – transformations of word-form or word-combination form or their full substitution.

While translating short-story «Domino» M. Chukovsky many times changes words or word-combinations with a wide subject-logical meaning by the unit of the TL with narrower meaning: “The shock had *made* a tomb of *the home*...” [2, p. 35] (“Взрыв превратил жилище в могилу...” [6]).

In this case owing to the concretization of the verb «make» and noun «home» M. Chukovsky could give a creative type of translation and open the content of the original sentence. Apart from concretization, a device of functional change is used to translate the word «shock» as the meanings given by the dictionary do not correspond to the context: “The new home of the Foxes *was* a mile away...” [2, p. 36] (“Новый лисий дом находился на расстоянии мили...” [6]).

The choice of the concrete meaning for the verb «was» appeared to be appropriate to the context and atmosphere of the story: “the nearing *voices* of the foe” [2, p. 48] (“приближающийся *лай*” [7]; “...and dodged as the *forefoot* blow descended...” [2, p. 117] (“...едва успел увернуться от удара *переднего копыта*...” [6]).

Describing dogs and a deer it would be correct to change words «voices» and «forefoot» by more concrete ones «лай» and «переднее копыто» instead of neutral ones «голоса» and «передняя нога».

Along with concretization the translator changes language units of the SL which have narrower meaning by the unit with wider meaning using generalization: “...that it

rang in my ears for days afterward...” [2, p. 59] (“...потом целый день *стоял* у меня в ушах...” [6; “Oh, what a robe he *wore!*” [2, p. 60] (“О, что это *был* за мех!” [6; “... his *foot-pads*, worn to the quick, left bloody tracks ...” [2, p. 193]; “...а стертые до живого мяса *лапы* оставляли за собой кровавые следы...” [6].

In the original text there are cases when the only possibility to convey the sense to the reader is to change the unit of translation by contextual word or word combination which is connected with it logically. Thus, information modulation takes place: “...he waded along and *found the cooling waters sweet...*” [2, p. 48] (“...он побрел по мелкой воде против течения, *наслаждаясь прохладой...*” [6]; “*Those eggs had plenty of time to run the gamut of many and mighty changes* before he had need of them...” [2, p. 143] (“*Куриные яйца могли долго пролежать и подвергнуться множеству изменений*, прежде чем понадобятся Домино...” [6]; “I think I know just what to do with the coin *if he comes my way...*” [2, p. 172] (“Я уж знаю, что сделать с денежками, *если они мне достанутся...*” [6].

Modulation gives the translator a possibility to use expressions which are known to the reader and help to understand the sense. Moreover, in the sentence «I think I know just what to do with the coin if he comes my way» apart from modulation he used transformation of singularia into pluralia tantum as singular form «the coin» in English corresponds plural form of the word «деньги» in Russian.

To overcome incongruity of English and Russian M. Chukovsky used antonymic translation as one of the most flexible types of transformation of the original details: “They *knew little* of real trapping...” [2 p. 119] (“Они *не имели понятия* о настоящей ловле капканами...” [6]; “...Domino *would have made a poor run...*” [2 p. 145] (“...Домино *не мог быстро бегать...*” [6].

Antonymic translation gives the translator a chance to give the meaning and stylistic correspondences to the original more precise.

Among the other lexical transformations used here to avoid the destruction of the TL language norms an addition we can observed: “of any *kindred stranger*” [2, p. 71] (“от всякого другого *животного* своей породы” [6]) as well as omission: “would make an observation hop *like a spring-bok*” [2, p. 68] (“делал високий дозорный прыжок *вверх*” [6]); “He studied it with *ears a-cock and eyes aslant...*” [2, p. 74] (“Пока он следил за ней, *насторожив уши...*” [6]).

It is widely known that the translation of one language into another is impossible without grammar transformations which are explained by grammar reasons as well as lexical character. But the main role is played by grammar differences in the language structures. Comparing the original text with the translation of the given story it was found out the wide use of this type of transformation by M. Chukovsky.

The use of sentence division is used by the translator rather often: “The lucky man in the township of Goldur, the hundred-thousandth man, was Abner Jukes, and he was not a man at all, but a long-legged, freckle-faced, straw-thatched Yankee boy, who had climbed a tree after a crow’s-nest when he should have been bringing in the cows” [2, p. 22] (“В городе Голдере таким счастливцем, одним из ста тысяч, оказался Абнер Джюкс. Это был долговязый, белобрысый, веснушчатый мальчишка, который лазил по деревьям за вороньими гнездами, вместо того чтобы пасти коров [6]).

A complex sentence is transformed into two simple ones that helps to make an accent reader’s attention on the personage’s characteristics: “Domino turned on him with a savage growl; Blazor threw up his tail, braced himself, and, snarling, showed a fierce array of teeth” [2 p. 77] (“С диким рычаньем Домино обернулся к Рыжему.

Тот поднял хвост, выпрямился и, оскалившись, показал два ряда страшных зубов [6]). So it is possible to avoid sentences overloading with information and to underline every element of the narration.

In the translation text an opposing to sentence division transformation of sentence unity is used: “A strange feeling now sprang up between the sister and brother, and then between mother and son. They began to shrink from the big, splendid brother and at length to avoid him” [2, p. 32] (“Теперь между сестрой и братом и между матерью и сыном отношения изменились: обе лисицы начали сторониться этого высокого красавца лиса и, наконец, стали просто избегать его” [6]); “And then came a change in Snowyruft. She avoided Domino as though he were an enemy. When he tried to follow into the den, she savagely warned him to keep away” [2, p. 94] (“И с Белогрудкой произошла резкая перемена: она стала избегать Домино, как врага, и свирепо рычала на него, когда он пытался следовать за нею в нору” [6]). Composition of some sentences into one is used to give the details of the content and to transform the sentence stylistically.

One more device used by M.Chukovsky to transform the sense of the original text is grammatical transformation: “Two granite slabs of rock were *wardens* of the gate...” [2, p. 36] (“Вход в него *охраняли* два гранитных камня...” [6]); “...the night was *near*...” [2, p. 192] (“...*близость* ночи...”[6]). M. Chukovsky preserved logical meaning of words and changed the verb “met” into participle “встречавший”, noun “wardens” into the verb “охранять” and link verb “was near” into the noun “близость” to follow grammar peculiarities of Russian.

Replacement of sentence parts helped to transform the sense of the SL text into TL adequately: “...His world had so far been a world of love...” [2, p. 28] (“До сих пор он жил в мире любви...”[6]). The sentence is translated with the help of adjective changed into noun, noun into adverbial modifier of place that is dictated by the difference of word order and its peculiarities in languages. We see concretization of the verb «had been» by «жил» as a result of reflecting the sense of the English sentence: “There were beginnings of wooings and longings in wood and on lake...” [2, p. 84] (“В лесах и на озере уже начиналась пора ухаживаний...” [6]).

Replacement of the adverbial modifier in the given example is dictated by the difference in the way of reflecting the actions and their peculiarities in English and Russian that is connected with the actual sentence division: “...his eye was captured by the luscious clusters of rose-hips...” [2, p. 144] (“...внимание Домино привлекли ягоды терна...”[6]).

In these extracts English Passive Voice construction is substituted by Russian Active one that explains the sense of utterance better.

Having analyzed the original text of the given short-story and its translation demonstrated M. Chukovsky, he was able to reflect the structure, idea and mood of E. Seton-Thompson’s text, though it was impossible to preserve fully the structure of separate sentences as a result of differences between languages.

Having analyzed the given E.Seton-Thompson’s short-story and its translation by M. Chukovsky one can come to the conclusion that the translator preserved its content, the system of images and the author’s style. There are some differences between the original text and its translation but they do not influence the whole impression. Thus, such a translation can be called adequate: changing content and form of the original text by means of TL M. Chukovsky conveys the author’s ideas influencing the reader, provoking the reaction to the short-story. He wanted to preserve artistic and plot identity

of the original text. In the Russian variant the actions take place in the same sequence taking into account all difficulties of the plot and composition structure.

Thus, in the translation of E. Seton-Thompson's short-story "The Biography of a Silver Fox; or Domino Reynard of Goldour Town" M. Chukovsky widely used different grammatical transformations: sentence unity, sentence division and transformations, grammar replacements; among lexical transformations the most frequently used was modulation which gave him a chance to translate English expressions by corresponding Russian equivalents.

References

1. **Newmark P.** Paragraphs on Translation. – Clevedon: Multilingual Matters Ltd, 1993. – 188 p.
2. **Ernest Seton-Thompson.** The Biography of a Silver Fox; or Domino Reynard of Goldour town. – New York: The Century Co., 1909. – 209 p.
3. **Воловик О. О., Погрібна В. Я.** Актуальні проблеми художнього перекладу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2009/Philologia/44108.doc.htm
4. **Дюришин Д.** Художественный перевод в междокультурном процессе (Проблемы особых междокультурных общностей). – М. : Высшая школа, 1993. – 245 с.
5. **Лановик М.** Перекладознавчі проблеми компаративістики крізь призму літературознавчих теорій / М. Лановик // Літературознавча компаративістика. – Тернопіль: Ранок, 2002. – С. 256–271.
6. **Сетон-Томпсон Э.** Домино [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.serann.ru/text/domino-8664>
7. **Федоров А. В.** Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы). – СПб. : Филологич. фак. СПбГУ, 2002. – 418 с.

Надійшла до редколегії 12.12.2017

УДК 821.161.2

О. В. Міненко

A. B. Minenko

O. V. Minenko

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
Черкасский институт пожарной безопасности имени Героев Чернобыля
НУЦЗ Украины*

*Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes of National
University of Civil Protection of Ukraine*

**ТВОРЧИЙ ВНЕСОК ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА В ІСТОРІЮ
УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА
ТВОРЧЕСКИЙ ВКЛАД ЮРИЯ ФЕДЬКОВИЧА В ИСТОРИЮ
УКРАИНСКОГО ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЯ
CREATIVE CONTRIBUTION OF YURIY FEDKOVYCH
IN THE HISTORY OF UKRAINIAN TRANSLATION**

Проаналізовано творчий внесок Юрія Федьковича в історію українського перекладознавства. У фокусі дослідження постала переробка шекспірового твору «Taming of the Shrew» («Приборкання норовливої») українським письменником. Для перекладацької манери Ю. Федьковича властива ліризація фольклорно-романтичного матеріалу, що відкривало його естетичну й етичну цінність у народних звичаях та обрядах. Переклади українського автора мали суттєву особливість: демонструючи абсолютну самодостатність української мови та стверджуючи високий, якісно новий рівень української культури, вони перекреслювали усі постулати тоталітарної ідеології щодо «домашнього ужитку» української мови.

Знання Ю. Федьковичем тогочасної української мови, гуцульських та буковинських говірок, уміле поєднання елементів літературної мови і діалектизмів, свосереднє авторське розуміння шляхів розвитку української літературної мови – усе це дає підстави високо оцінити роль письменника-перекладача. Перекладацька діяльність українського письменника пов'язана з раннім етапом мистецтва художнього перекладу в Україні, який характеризується різними ступенями «українізації» інонаціональних творів, відбиває незавершеність консолідації загальнонаціональних норм української літературної мови. Його переклади передані на фоні живильності «фольклорного слова». Це спроба знайти нові виражальні засоби, які вдягають відомий смисл у шати нової форми. У результаті порівняльного аналізу основних ідей і образів естетичного світогляду видатного представника української культури XIX ст. Ю. Федьковича фіксується очевидна спорідненість ментально-естетичного підґрунтя перекладацької діяльності митця. Така наближеність пояснюється його приналежністю як до вітчизняної, так і загальноєвропейської традиції естетики романтизму, яка панувала в ту епоху.

Ключові слова: письменник, твір, переклад, література, читач, рецепція.

Проанализирован творческий вклад Юрия Федьковича в историю украинского переводоведения. В фокусе исследования появилась переработка шекспировского произведения «Taming of the Shrew» («Укрощение строптивой») украинским писателем. Для переводческой манеры Ю. Федьковича свойственна лиризация

фольклорно-романтичного матеріала, що відкривало його естетичську і етичну цінність в народних обычаях і обрядах. Переклади українського автора мали суттєву особливість: демонструючи абсолютну самодостаточність українського мови і утверджуючи високий, якісно новий рівень української культури, вони перечеркивали всі постулати тоталітарної ідеології в відношенні «домашнього застосування» українського мови.

Знання Ю. Федьковичем тогочасного українського мови, гуцульських і буковинських говорів, уміле поєднання елементів літературної мови і діалектизмів, своєрідне авторське розуміння шляхів розвитку українського літературної мови – все це дає підстави високо оцінити роль письменника-перекладача. Перекладацька діяльність українського письменника пов'язана з раннім етапом мистецтва художнього перекладу в Україні, який характеризується різними ступенями «українізації» іноземних творів, відображає незавершеність консолідації общенациональних норм українського літературної мови. Його переклади передані на фоні життєвості «фольклорного слова». Це спроба знайти нові виразні засоби, які одягають відомий зміст в одяг нової форми. В результаті порівняльного аналізу основних ідей і образів естетичного світогляду видатного представника української культури ХІХ в. Ю. Федьковича фіксується очевидне родство ментально-естетичної основи перекладацької діяльності художника. Така близькість пояснюється його належністю як до вітчизняної, так і загальноєвропейської традиції естетики романтизму, яка панувала в ту епоху.

Ключові слова: письменник, твір, переклад, література, читач, рецензія.

In the article the creative contribution of Yuriy Fedkovych in the history of Ukrainian translation was analyzed. In the focus of the study, the restyling of the Shakespearean work "Taming of the Shrew" created by the Ukrainian writer. Lyrical folklore-romantic material, which revealed its aesthetic and ethical value in folk customs and ceremonies, is closed to his translated manners. Translations of the Ukrainian author had an essential feature: demonstrating the absolute self-sufficiency of the Ukrainian language and asserting a high, qualitatively new level of Ukrainian culture, they crossed all the postulates of the totalitarian ideology of the "home use" of the Ukrainian language.

The knowledge by Y. Fedkovich of the Ukrainian language of that time, Hutsul and Bukovynian dialects, a skillful combination of elements of literary language and dialecticism, a peculiar author's understanding of the ways of developing the Ukrainian literary language - all these elements give the grounds for appreciating the role of the writer-translator. The translation activity of the Ukrainian writer is related to the early stage of the art of artistic translation in Ukraine, which is characterized by different degrees of "Ukrainization" of foreign-language works, reflects the incompleteness of the consolidation of the national norms of the Ukrainian literary language. His translations are transmitted on the background of the vitality of the "folk word". It is an attempt to find new expressive means that wear a well-known mean in new form dresses. As a result of the comparative analysis of the main ideas and images of the aesthetic outlook of the outstanding representative of Ukrainian culture of the nineteenth century. Y. Fedkovich shows the obvious affinity of the mentally-aesthetic basis of the translator's activity of the artist. This proximity is due to its affiliation with both the national and European tradition of aesthetics of romanticism, which prevailed in that epoch.

Keywords: writer, work, translation, literature, reader, reception.

Постановка проблеми

Проблеми рецензії художньої творчості письменника в іншій національній літературі є одними з основоположних у сучасному літературознавстві. Так, без

сумніву, можна говорити про В. Шекспіра, який своїми творами заклав провідні культурні «коди» європейської художньої свідомості. Однак багато питань стосовно рецепції В. Шекспіра в Україні залишаються відкритими. Не в останню чергу це стосується сприйняття художньої спадщини Шекспіра українськими перекладачами XIX століття.

Наукові дослідження творчого доробку Шекспіра, у якій би країні вони зараз не здійснювалися, своїм вектором зорієнтовані переважно на рецептивні моделі. Ключовим поняттям для більшості авторів є слово «перегляд» (в англійській мові – «reinterpretation») – чи то методології аналізу, чи окремих критичних концептів, що сприймаються сьогодні як застарілі.

Аналіз останніх досліджень

Багато було зроблено дослідниками англійського автора у царині перекладознавства. М. Захаров працював над концепцією тезаурусу перекладів Шекспіра, здійснених російськими перекладачами О. Сумароковим, М. Муравйовим, М. Карамзіним, завдяки чому відкривається нове бачення цих письменників в освоєнні художньої спадщини Шекспіра російською культурою. Також він вивчав рецепцію творів Шекспіра В. Кюхельбекером та О. Пушкіним. Науковець доводить, що в обох письменників виявляється певна синхронність у творчому звертанні до спадщини Шекспіра. Рецепція Шекспіра у творчій діяльності цих авторів говорить про те, що Шекспір відігравав істотну роль у тезаурусі письменників «золотого століття російській поезії» [4, с. 54].

Деякі дослідники пострадянського простору вивчали й інші особливості творчості видатного драматурга. Ю. Каплуненко, наприклад, досліджував еволюцію буквального поетичного перекладу в Росії XIX–XX століття, окремі загальнотеоретичні аспекти інтонації та конкретні засоби її відтворення при перекладі поезії з англійської мови російською на прикладі сонетів В. Шекспіра [5]. Серед вірменських дослідників Шекспіра слід виділити С. Сеферян, яка опублікувала понад 40 статей про вірменські переклади творів Шекспіра та написала монографію «Шекспір і вірменське перекладацьке мистецтво», де вивчала методику перекладу творчості англійця вірменськими перекладачами XIX – початку XX століття [7].

Подібну проблематику розглядала у своїй дисертації також Є. Мінасян, у якій досліджувала переклади Шекспіра вірменськими перекладачами у другій половині XX століття [6]. Але так чи інакше, усі вони майже не стосуються проблеми рецепції в контексті літературознавчої компаративістики.

Мета статті

Проаналізувати творчий внесок Юрія Федьковича в історію українського перекладознавства.

Виклад основного матеріалу

Ю. Федькович творив у непросту й суперечливу добу, коли – всупереч теорії про злиття націй і мов, ідеологічного тиску, цензурних обмежень та вихолощення української мови – спостерігалось нестримне зростання творчих сил, піднесення та усвідомлення значущості української перекладацької творчості. Для митців цієї доби художній переклад став важливим, а часто єдиним засобом самовираження, який дозволяв цілеспрямовано добирати твори для перекладу з огляду на а) їхнє культурне чи ідеологічне значення, б) можливість залучення різноманітних мовно-стилістичних ресурсів, на які існували обмеження в оригінальній літературі [3, с. 150]. Художній переклад перебирав на себе значною мірою функції оригінальної літератури, забезпечуючи таким чином цілісність літературної полісистеми.

Письменник дуже багато причинився до популяризації української народної пісні. У 1862 році він опублікував сім перекладів українських пісень німецькою мовою. І далі продовжував знайомити німецькомовних читачів з перлинами українського фольклору. Федькович акцентував увагу на тому, що література повинна бути доступною широким народним колам, вона мусить допомагати простому народові долати соціальні перешкоди. Його бажанням завжди було:

*Аби наша пісня і слава
Повік гомоніла
І нас далі закрівала,
Як доси нас гріла!*

Основні риси Федьковича-прозаїка – народний стиль оповіді, глибокий ліризм, предметно-чуттєве зображення дійсності, поєднання реалістичних і романтичних елементів. Багато прозових творів присвятив письменник гуцулам, їх звичаям, традиціям, розкриттю їх ментальності, що забезпечує змалювання глибоких душевних страждань, спричинених нещасливим коханням.

Проза письменника сповнена духовної краси і життєвої енергії. Образи представлені самобутніми характерами людей з народу. Твори написані живою розмовною мовою, яскраво зображено побут і звичаї народу.

Федькович одним із перших в українській літературі перекладав німецьку класику («Лісовий цар» Й.-В. Гете, «Полонинський стрілець» Ф. Шіллера, «Лорелея» Г. Гейне тощо). Особливо він цікавився творчістю геніального англійського драматурга Шекспіра, перекладав його п'єси («Гамлет», «Макбет»). Великої популярності набула у свій час травестійна переробка Федьковичем комедії Шекспіра «Приборкання норовливої», яка в Україні вийшла під назвою «Як козам роги виправляють».

Переробка твору «Приборкання норовливої» з'явилася у 1872 році в газеті «Правда» під назвою «Як козам роги виправляють». Це одноактний водевіль з побуту буковинських селян, який є вільною переробкою комедії Шекспіра, як за темою, так і окремими фабульними елементами. Дуже критично до цієї фразки поставився М. Драгоманов. Він абсолютно був проти вибору для наслідування саме цієї п'єси, чужої, на його думку, українській народній психіці: «Федькович узяв на перший раз «Як пурявих уговкують», цю апотеозу палки, котру у народі нашого хіба у поганих казках можна зустріти» [11, с. 183]. Не визнав М. Драгоманов за фразкою і художньої вартості. Він зазначав, що в ній автор, наслідуючи грубий гумор XVI ст., вийшов за всі межі правдивості. Звернімося до фразки:

*Бо ті жінки не такі,
Як їх пишуть люде злії,
Сли лиш дурнів за ніс водять,
І лиш жусом верховодять.
Та хто їм ся вкаже паном,
Тому в свій час і сніданє,
І обідець, і вечеря,
І порада люба, щира [8, с. 336].*

Через багато років І. Франко також негативно висловився з приводу цієї самої фразки: «Фарс вийшов грубий, дотепи вульгарні, цілість більше примітивна, ніж Шекспірове джерело, старша англійська комедія... Герой комедії Василь, гуцульський легінь, що довго служив у війську, при першій розмові б'є Катрю гарапником весільних гостей під час весілля, годує свою молоду стусанами та побоями, та хоч на початку ми чуємо, що він лихий і сердитий, то проте на кінці, по промові Катерини про обов'язки доброї жінки, він виголошує не менше довгу і зовсім неадаптовану промову про обов'язки доброго мужа. Коротко кажучи, фарс Федьковича зовсім не вдався і був хіба свідомим про брак у нього виробленого літературного смаку і ясних провідних думок» [10, с. 338].

О. Колесса не поділяв думки М. Драгоманова і І. Франка з приводу цієї трагедії: «Живе зображення побуту заможних селян із буковинських низин і пластичність у малюнку деяких із введених осіб, так наприклад, багацького парубка Василя – не дозволяє нам прилучитися до згаданих поглядів М. Драгоманова та І. Франка» [9, с. 63]. Саме тут спостерігаються необарокові тенденції, які виявляються у трагедійному обігруванні жанру фразки, в якій автор свідомо приземлює традиційний пафос.

Твір Ю. Федьковича «Як козам роги виправляють», який він назвав фразкою, свідчить про помітний зв'язок твору Шекспіра «Приборкання норовливої». Комічний сюжет твору, навіть дещо схожий іменами персонажів (У Федьковича головна героїня Катря, у Шекспіра Katharina), що свідчить про переробку твору англійського письменника українським автором. Цікаво, що український твір близький за змістом англійському тексту Шекспіра має доволі специфічну назву. Ю. Федькович, перекладаючи шекспірові твори, часто вдавався до тваринної символіки, тобто він співвідносив людські явища із тваринним світом. Назва його фразки перегукується із назвою англійського твору, тільки дещо забарвлена українським колоритом. Словом «роги» український письменник акцентував на рисах характеру персонажу, тобто це слугувало новим синонімом слова «норовлива» як у Шекспіра.

У ХХ ст. оцінювати віршовану переробку Ю. Федьковича почали набагато обережніше. І. Ваніна вважає фразку Ю. Федьковича примітивною і незрівнянно нижчою за своє джерело [2, с. 50]. Однак надалі І. Ваніна розвиває думку і зазначає, що Федькович глибше сприйняв комедію Шекспіра, ніж вважають критики [2, с. 50]. Зв'язок з темою Шекспірової комедії виступає виразно, він відчувається у спробі подати оригінальні характери і якимось поглибити їх. Василь не такий вже прямолінійний образ розбишаки, за своєю вдачею він незлобивий, здатний на сердечність, добре усвідомлює, що характер Катрі хоч і зіпсований, але сильний і своєрідний, тим дівчина його і привабила. А смисл п'єси Ю. Федьковича – не «апофеоза палки», а ствердження взаємної поваги у подружжі [2, с. 51].

Проте необхідно підкреслити про різні шляхи наближення до першотвору, тобто різноманітні типи присвоєння іншомовних текстів, а саме: переклад, переспів, переробка, кожен з яких виявляє співвідношення свого і чужого. Розширення тексту, забарвлення його національним колоритом, зміна епохи, місцевості, імен персонажів тощо і є характерними ознаками для переспіву та переробки, які змінюють оригінал відповідно до концепції інтерпретатора. Такі межові явища знаходяться між рецепцією та перекладом, оскільки перекладач вільно трактує оригінал відповідно до власних творчих інтенцій. [1, с. 82]. Також сюди слід віднести фразку, короткий жартівливий твір як актуальної проблематики, так і етичних мотивів, інколи з ознаками філософствування.

Висновки

Отже, перекладацька діяльність Ю. Федьковича стала цінним надбанням прогресивної української літератури, оскільки вона сприяла утвердженню і розвитку реалізму й народності в літературі західноукраїнських земель і впливала на розвиток братерських почуттів між народами.

Бібліографічні посилання

1. **Будний В. В.** Порівняльне літературознавство : підручник / В. В. Будний, М. М. Ільницький. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 430 с.
2. **Ваніна І. Г.** Українська шекспіріана / І. Г. Ваніна. – К. : Мистецтво, 1964. – 204 с.
3. **Гуць Г. Є.** Юрій Федькович і західноєвропейська література / Г. Є. Гуць. – К. : Вища школа, 1985. – 205 с.
4. **Захаров Н. В.** У истоков русского шекспиризма: А. П. Сумароков, М. Н. Муравьев, Н. М. Карамзин: монографія / Н.В. Захаров. – М. : Изд-во Моск. гуманит. ун-та, 2009. – 95 с.
5. **Каплуненко Ю. М.** Некоторые вопросы репродукции поэтической интонации при переводе с английского языка на русский (на материале сонетов В. Шекспира) / Ю. М. Каплуненко // Сб. науч. тр. Иркут. гос. лингвист. ун-та. Вып. 2. Иркутск : ГИУ, 1999. – С. 95-103.
6. **Минасян Е. Т.** История армянских переводов Вильяма Шекспира во второй половине 20-го века : автореф. дис... канд. филол. Наук : 10.01.07. / Минасян Е. Т. – Ереван, 2009. – 27 с.
7. **Сефeryан С. С.** Шекспир и армянское переводческое искусство : дисс. уч. степени д-ра филол. наук : 10.01.07; 10.01.01 / Сефeryан С. С. – Ереван, 2003. Описано по переводу. Текст на арм. яз. 2003. – 404 с.
8. **Федькович Ю. А.** Твори у двох томах / Ю. А. Федькович – Київ : Державне видавництво художньої літератури, 1960. – Т. 2. – 498 с.
9. **Федькович Ю. А.** Твори: в 2-х т. / Ю. А. Федькович. – К. : Держлітвидав України, 1960. – Т.1. – 630 с.
10. **Писання Осипа Юрія Федьковича.** Драматичні переклади. – Львів : Літопис, 1902. – Т. 3, ч. 2. – 532 с.
11. **Франко І. Я.** Інтернаціоналізм і націоналізм у сучасних літературах : збір. творів : у 20-ти т. / І. Я. Франко. – К. : Наукова думка, 1955. – Т. 18. – С. 328 – 334.

Надійшла до редколегії 12.12.2017

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА СТИЛІСТИКИ

УДК 821.111-1.09

В. Ю. Блошко

В. Ю. Блошко

V. Yu. Bloshko

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University*

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ СМЕРТІ У ПОЕЗІЇ ФІЛІПА ЛАРКІНА (НА ПРИКЛАДІ ПОЕЗІЇ «AMBULANCES») ОСОБЕННОСТИ КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИИ СМЕРТИ В ПОЭЗИИ ФИЛИПА ЛАРКИНА (НА ПРИМЕРЕ ПОЭЗИИ «AMBULANCES») THE PECULIARITIES OF CONCEPTUALIZATION OF DEATH BY PHILIP LARKIN (IN HIS POEM «AMBULANCES»)

Здійснено спробу виявити особливості концептуалізації смерті у творі відомого англійського поета ХХ століття Філіпа Ларкіна «Ambulances» зі збірки «The Whitsun Weddings» та розкрити зміст авторського концепту «смерть».

Філіп Ларкін почав писати після Другої світової війни, в розпал розчарування і невпевненості, але він виступав за прості і ясні поняття, а не складні і малозрозумілі. З цієї причини він відкинув всі штучності, неясності і труднощі сучасної йому поезії. Він вважав, що поезія повинна бути для кожної людини, а не інтелектуальної еліти. Поезія повинна радувати, а не заплутувати читача.

Ф. Ларкін має талант до чіткого впорядковування, а також повагу до формальної досконалості. Його кращі вірші майже всі пов'язані із сучасним життям у Великобританії, життям міст і передмість. Але є в нього і поезії, що переносять читача до провінції, на природу. Його гострий зір вмів помічати найменші подробиці людського життя, які залишаються поза увагою інших. Він фокусується на них і максимально реалістично описує. Він дає те, що можна було б назвати «точною світлиною» того, що він бачить. Маленькі деталі, на яких він концентрується, не обмежують його самого або ту тему, яку він змальовує.

Ця тема стороннього спостерігача, який відмовився від участі у житті, тобто тема самовідчуження, повторюється знову і знову в поезії Ф. Ларкіна. Цю позицію можна порівняти з позицією репортера, який спостерігає і передає те, що він бачить, але більш красномовним чином. Іноді поет сам присутній у змальовуваній ситуації, але він представляє себе лише вибагливим спостерігачем цієї сцени людського життя, безкорисливим, поблажливим, таким, який дивиться на інших з літературної, метафоричної висоти.

Що стосується мови і форм, то тут Ф. Ларкін використовує розмовний стиль мовлення без будь-яких прикрас і штучних ускладнень. Він демонструє величезний талант і майстерність, які дозволяють йому у своїх віршах створити чітку структуру, зобразити реалістичні деталі сучасних йому сцен життя.

Ключові слова: концепт, Ф. Ларкін, вербалізація, смерть.

© Блошко В. Ю., 2018

Предпринята попытка определить особенности концептуализации смерти в произведении известного английского поэта XX ст. Филипа Ларкина «Ambulances» из сборника «The Whitsun Weddings» и раскрыть содержание авторского концепта «смерть».

Филип Ларкин начал писать после Второй мировой войны, во времена разочарований и неуверенности, но он выступал за простые и ясные понятия, а не сложные и малопонятные. По этой причине он отбросил всю искусственность, неясность и трудности современной ему поэзии. Он считал, что поэзия должна быть для каждого человека, а не интеллектуальной элиты. Поэзия должна приносить радость, а не запутывать читателя.

У Ф. Ларкина был талант к четкому упорядочиванию, а также уважение формального совершенства. Практически все его лучшие произведения имеют отношение к современной ему жизни в Великобритании, жизни городов и пригородов. Но есть у поэта стихотворения, которые переносят читателя в провинцию, на природу. Он своим острым зрением умеет замечать мельчайшие подробности жизни людей, которые остаются вне поля зрения других. Он фокусируется на них и максимально реалистично описывает. Он дает то, что можно бы было назвать «фотографией» увиденного им. Мелкие детали, на которых он концентрируется, не ограничивают ни его, ни изображаемую им тему.

Эта тема постороннего наблюдателя, который отказался от участия в жизни, т.е. тема самоотрешенности, повторяется вновь и вновь в поэзии Ф. Ларкина. Такую позицию можно сравнить с позицией репортера, который наблюдает и передает то, что видит, но облекая увиденное в яркие краски. Иногда поэт сам присутствует в описываемой ситуации, но себя он представляет лишь требовательным наблюдателем определенной сцены из жизни людей, бескорыстным, снисходительным, смотрящим на других с литературной, метафорической высоты.

Что касается языка и форм, то здесь Ф. Ларкин прибегает к разговорному стилю речи без каких-либо украшательств и искусственных усложнений. Ф. Ларкин демонстрирует величайший талант и мастерство, благодаря которым в своих произведениях он создает четкую структуру, изображает реалистичные детали современных ему сцен из жизни.

Ключевые слова: концепт, Ф. Ларкин, вербализация, смерть.

The article is an attempt to determine the peculiarities of conceptualization of death in the poetry by the famous English poet of XX c. Philip Larkin «Ambulances» from the collection of poems «The Whitsun Weddings» and to reveal the contents of the author's concept «death».

Philip Larkin started creating his poetry after WWII which was the time of disillusionment and uncertainty but he came out in favour of simple and clear notions but not complicated and obscure. That was the reason for his rejecting affectation, ambiguity and sophistication of modern poetry. He thought that poetry should be widely available but not be for the elite only. The poetry should bring joy but not confuse.

Ph. Larkin was talented in accurate ordering and besides the poet respected formal perfection. The majority of his best poems speak about modern life in Great Britain, in cities and suburbs. However, the poet wrote the poetry which carry his readers to the province, countryside. His quick sight allows the poet to distinguish minutest details of people's lives which are far beyond others. Ph. Larkin is focused on the details and gives their fully realistic description. The poet offers the snapshot of what he has seen. Minor details which he is concentrated on restrict neither him nor the topic he describes.

This is the topic of a strange observer who abandoned life, i.e. the topic of self-renunciation which is repeated time and again in Ph. Larkin's poetry. This is the standing of a reporter who observes and reports what he sees but wraps it in bright colours. Sometimes the poet is within the situation he describes but he considers himself a demanding observer

of a definite scene, who is altruistic, indulgent and getting literary, metaphoric view of others.

As regards the language and form, Ph. Larkin resorts to colloquial style with no embellishment and artificial complicatedness. The poet demonstrates great talent and skills that help him create well-defined structure and depict realistic details of modern scenes from the life of his times.

Keywords: concept, Ph. Larkin, verbalization, death.

Явище смерті в усі часи становило значний інтерес для людини і було предметом вивчення науковців, філософів, письменників. Зараз це явище є метою дослідження цілого ряду природних, гуманітарних, суспільних дисциплін: філософії, антропології, природознавства, медицини, соціології, психології, культурології, теології, лінгвістики та ін., а особливо такої галузі знань як танатології, тобто науки про смерть. І не дивно, що смерть, як одна з найбільш значних подій життя, є однією з головних тем усієї світової художньої літератури. Концепт «смерть», безперечно, є одним з найбільш складних та неоднозначних, адже він відображає національно-культурну, ментально-психологічну специфіку й ціннісну орієнтацію будь-якого народу. Окрім цього, «кожен літературний твір втілює індивідуально-авторський спосіб сприйняття і організації світу, тобто окремих випадків концептуалізації світу. Висловлені в літературно-художній формі знання автора про світ є системою уявлень, спрямованих адресату. У цій системі поряд з універсальними загальнолюдськими знаннями існують унікальні, самотні, часом парадоксальні уявлення автора» [1, с. 26]. Отже, смерть має не тільки національне, а й індивідуальне забарвлення.

Перед тим як почати дослідження концепту «смерть» у творчості Філіпа Ларкіна, аби скласти загальне уявлення про цей концепт, звернемося до наявних визначень цього поняття. Різноманітні словники [2; 3; 4] по-різному тлумачать смерть: «припинення життєдіяльності організму і загибель його; припинення біологічного обміну речовин в організмі або його частині»; «припинення існування людини, тварини; протилежне життя; кончина, скін»; а також: «розм. щось дуже погане, неприємне, небажане». В цих словниках смерть пов'язують лише з «припиненням» «існування» чи «функціонування», що є неповним.

У англомовних тлумачних словниках про смерть пишуть так: «The action or fact of dying or being killed»; «the end of the life of a person or organism»; «the state of being dead»; «the permanent ending of vital processes in a cell or tissue»; «the personification of the power that destroys life, often represented in art and literature as a skeleton or an old man holding a scythe»; «the destruction or permanent end of something»; «a damaging or destructive state of affairs» [7, p. 2112].

В англійській та українській семантиці відзначається загальна схожість трактувань, відсутність будь-якої емоційної складової, тобто не розглядається жодним чином та сторона, що пов'язана з переживаннями цього явища. Також в українських словниках на першому місці стоїть наукове визначення, в той час як в Оксфордському словнику таке визначення йде на четвертому місці.

Після цього стислого огляду варто проаналізувати вірш Філіпа Ларкіна «Ambulances», що увійшов до збірки «The Whitsun Weddings».

Як відомо, Філіп Ларкін з роками ставав все більш і більш одержимим поняттям смерті. Але що саме означала для поета смерть? Вважається, що Ларкін був атеїстом. Під час детального аналізу твору поета можна прийти до висновку, що для Ф. Ларкіна смерть – то могутня, нездоланна сила, яка в будь-який час може покликати кого завгодно до невідомої безодні.

Серед лексичних одиниць, що вербалізують концепт «смерть», у вірші «Ambulances» в першу чергу виділяємо «машини швидкої допомоги», про які йде мова у самій назві. З Оксфордського тлумачного словника дізнаємося, що «це транспортний засіб, обладнаний для прийняття хворих або травмованих людей до та з лікарні, особливо в надзвичайних ситуаціях» [7]. Машини швидкої допомоги асоціюються у більшості людей, незалежно від віку, статі чи національної приналежності, з порятунком та наданням медичної допомоги. Проте у цьому вірші швидка змальовується у зловісному світлі, Ф. Ларкін використовує її як метафору для позначення самої смерті, щоб посилити ефект і відібрати у читача почуття безтурботності. Варто додати, що поет жодного разу не використовує безпосередньо слово «death», але ні в кого не виникає сумніву, про що саме йдеться.

Слід зазначити, що зміст досліджуваного багатоаспектного концепту «смерть» у цьому творі представлений сукупністю менших за об'ємом концептів, тобто субконцептів, що позначають сегменти структурованого цілого.

Тож другою лексичною одиницею можна визначити «confessionals». З тлумачного словника – це «невелике приміщення в церкві, куди християни йдуть, щоб сповідати свої гріхи» [7], а церковнослужителі їм ті гріхи відпускають. Поет влучно використовує близький до концепту «смерть» субконцепт «сповідь», аби зблизити поняття фізичної і духовної смерті. Смерть – це не тільки кінець функціонування людського тіла, як про це було зазначено вище. Для кожної людини смерть означає набагато більше. Дещо, що традиційно асоціюється з релігією та церквою. Таким чином, проводячи аналогію з церквою, карета швидкої допомоги стає ніби сучасною сповідальнею. «Closed like confessionals» [5, с. 31] – порівняння, закриті двері сповідальні нагадують Ларкіну, ймовірно, закритий простір кузова карети швидкої допомоги.

Швидка мчить вулицями міста вдень, нагадуючи, що може навідатися до будь-кого у будь-який час. «Мовчання» смерті у вірші протиставляється «гучним полудням міст». Швидка, що несе смерть, поглинає гамір міста, а також світло – адже кольором смерті традиційно вважається чорний, який, як відомо, поглинає будь-яке світло. Ці машини швидкої мчать вдень містом у потоці автівок, скоріш за все, з увімкненими сиренами – «гучні полудні». Тож можна уявити, як люди лякаються цих сирен. Авто швидкої допомоги «light glossy grey» [5, с. 31] кольору. Сірий колір може означати у переносному значенні «блідість, як наслідок хвороби» [7], що безпосередньо асоціюється з концептом «смерть», а також «похмурість» у контексті зображення настрою природи [7], що допомагає створювати «похмуру», депресивну атмосферу. Але якщо розглядати сірий колір у контексті кольору машини швидкої, можна завважити метафору автора: машина у Ларкіна може бути забарвлена саме в сірий, тому що карети швидкої допомоги часто служать ніби сірою зоною між життям та смертю. Досить часто, потрапляючи в машину ще живим, звідти тіло виносять вже мертвим. «Light glossy grey» хоча буквально і відноситься до кольорів швидкої, але також, можливо, натякає на різні етапи людського життя і є черговою метафорою. Світлий – дитинство; блискучий – молодість; сірий – старість. Тобто наступною жертвою смерті може бути будь-хто незалежно від віку.

Ще одна семантична одиниця, що може асоціюватися з концептом «смерть» – це «plaque». Взагалі під цим словом, ймовірно, йдеться про табличку із символом швидкої, але також з'являються асоціації з меморіальною плитою.

Останні два рядки першої строфи є особливо зловісним. Тут вживано ще дві важливі метафори. Під «rest at any verb» [5, с. 31], очевидно, мається на увазі не проста зупинка, а карета зупиняється, аби поглинути нову жертву. Ф. Ларкін підкреслює, що людині невідомо, коли наступить її черга померти, але цей день неодмінно настане. Смерть неминуха і всемогутня – «all streets in time are visited» – друга метафора. Поет наголошує, що єдине, у чому всі люди на планеті можуть бути певні, так це у тому, що вони помруть. Власне, у цих рядках, окрім вищевказаного метафоричного значення, можна окремо виділити таке дієслово як «rest», і хоча воно застосовано саме до карети швидкої, «rest» може означати також спочинок у могилі (rest – (of a body) lie buried [7]). Тобто оцей «спочинок», як окрема лексико-семантична одиниця, також вербалізує концепт «смерть» у вірші «Ambulances».

Людину, яку кладуть до швидкої, важко якось ідентифікувати, чи це жінка, чи чоловік, старий чи молодий, білий чи чорний, багатий чи бідний. І це насправді неважливо, адже усі рівні перед смертю. У цьому вірші Філіп Ларкін навіть виходить за рамки цього твердження, аби зобразити ще більш похмуру картину. Пацієнта дегуманізовано, він описується лишень як «wild white face», що на секунду визирає над ношами. Поет не використовує займенників «he» чи «she», лише «it». Саме «воно» «кладеться» всередину авто так, ніби це багаж або обладнання. «White face» – людина жива і зблідла через якусь хворобу, втрату крові і т.п. або через страх, наприклад, незабаром загинути. Також не можна виключати і такий варіант, що людина вже мертва. Взагалі, білий колір також може асоціюватися з позаземним життям, з раєм, куди за деякими релігійними віруваннями потрапляє людська душа після смерті. Під «wild» може матися на увазі остання агонія людини, що передчуває неминучу смерть і переживає страшенний, «дикий» переляк чи навіть лють. Чоловіки, жінки і діти стоять навколо, спостерігаючи за цим видовищем, та відчувають, що є рішення тієї порожнечі, що всередині них, і це рішення – смерть. Так можна передати зміст першого рядка, де як важливу лексичну одиницю можна виокремити «emptiness». Взагалі смерть та порожнеча, а також їх зв'язок – це питання, що лежить у площині філософії. Що очікує нас після смерті? Рай та пекло, переродження душі чи порожнеча? Якщо останнє, то, інакше кажучи, нічого, організм просто перестає функціонувати, відбувається «припинення біологічного обміну речовин»... А з цим виникає запитання: який тоді сенс життя, коли хоч би що ти не робив, для всіх усе закінчиться однаково? А за такою логікою і життя – це порожнеча, і смерть – це порожнеча. Виникає екзистенційна дилема людини: чи справді її вчинки і досягнення зводяться у ніщо в конфронтації зі смертю?

Вона, «That lies just under all we do», – порожнеча-смерть, отже смерть – це причина усього того, що ми робимо, поштовх для усіх наших вчинків. Виходить, не дарма? Чи не хоче цим Ф. Ларкін сказати, що саме смерть змушує нас жити, ризикувати, творити. Варто уявити, що усі люди безсмертні: повна безпека майбутнього, а тому немає жодного сенсу щось змінювати, чи то взагалі щось робити. Смерть – це подразник для організму. На секунду люди відчувають її («And for a second get it whole» [5, с. 31]) і усвідомлюють, що смерть є «So permanent and blank and true», що підтверджує останні висновки.

Правда в смерті, отже, остаточно у словах Ф. Ларкіна знаходимо підтвердження, що смерть – це істина або ж, інакше кажучи, першопричина усього життя. Немає нічого величнішого та могутнішого за неї. Разом з тим

смерть пропонує полегшення, кінець усім страхам, турботам і зобов'язанням. І люди усвідомлюють цю правду.

Але, незважаючи на усю правдивість, чистоту та вічність, людей охоплює жах, вони не хочуть привертати смерть до себе. «Poor soul» – вони жалкують за тією людиною, яку щойно забрали, хоча цілком ймовірно, що це співчуття спрямоване на самих себе, адже вони розуміють, що незабаром прийде і їх час, і вже вони будуть тим «білим обличчям».

Людину в машині швидкої допомоги увозять (borne away) в «deadened air» до лікарні або вже на той світ (слід зазначити, що «borne away» можна ще перекласти, як «зведений у могилу» [6]). Щодо другої фрази, то «deadened air» може символізувати смерть безпосередньо всередині швидкої, або ж мається на увазі, що усе місто, отой «loud noons of cities» [5, с. 31], про який йшла мова раніше, замовкло у повазі до «poor soul», яку відвозить вдалину швидка. Очевидно, що тут і фразеологізм «bear away», і словосполучення «deadened air» безпосередньо слугують для вербалізації концепту «смерть».

Далі йде мова про раптовий «shut of loss», який відчуває пацієнт, страх того, що смерть вже чекає, тобто людина ще жива. «Втрата» сама по собі також дуже яскрава семантична одиниця, яка безпосередньо пов'язана зі смертю – це, з одного боку, втрата життя, а з іншого – загибель близької людини, втрата для тих, хто ще живе у цьому світі.

«The years, the unique random blend» – це саме те «сплетіння», яке визначає унікальність кожного людського життя.

«At last begin to loosen» [5, с. 31] – тут явно продовжується думка, що зі смертю все хитросплетіння, що утворювало наше життя, починає розвалюватися, руйнуватися, вмирає разом з людиною. «loosen» в етимологічному словнику – «free from obligation» [8]. І це «at last» також звучить як полегшення, ніби людина втомилася за усе своє життя і йде на відпочинок. І з цими останніми рядками відчувається звільнення від тягарів земного життя, відчувається спокій, який нам хоче подарувати Ф. Ларкін.

Ці останні рядки не видаються такими моторошними та безвихідними, вони дарують читачу спокій та умиротворення, розкриваючи істинний сенс нашого буття.

Бібліографічні посилання

1. **Бабенко Л. Г.** Когнитивная структура текста (модель анализа) / Л. Г. Бабенко // Русский язык на рубеже тысячелетий: в 3-х т. – Т. 1. Актуальные проблемы лингвистической теории и практики и преподавания русского языка и культуры речи. – СПб., 2001.
2. **Бусел В. Т.** Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел. – Київ, Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
3. **Івченко А. О.** Тлумачний словник української мови / А. О. Івченко. – Харків : ФОЛІО, 2002. – 543 с.
4. **Словник української мови** в 11 томах / гол. ред. кол. І. К. Білодід // Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР. – Київ : Наукова думка, 1970–1980.
5. **Larkin Philip.** The Whitsun Weddings / Ph. Larkin. – London : Faber and Faber, 2010. – P. 8.
6. **Collins English Dictionary**, 8th Edition // Harper Collins Publishers, 2006.
7. **Oxford Dictionary of English.** – Oxford University Press, 2010. – P. 2112.
8. **Online Etymology Dictionary** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.etymonline.com/>

Надійшла до редколегії 11.12.2017

УДК 811.111'38

В. П. Гайдар

В. П. Гайдар

V. P. Gaidar

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dniprovsk National University*

**ТЕМА СМЕРТІ У ТВОРЧОСТІ ІВОН БОЛАНД
(НА МАТЕРІАЛІ ВІРША «WINDFALL»)
ТЕМА СМЕРТІ В ТВОРЧЕСТВЕ ИВОН БОЛАНД
(НА МАТЕРИАЛЕ СТИХОТВОРЕНИЯ «WINDFALL»)
THE THEME OF DEATH IN EAVON BOLAND'S WORKS
(BASED ON THE POEM «WINDFALL»)**

Зроблено спробу розкрити тему смерті у поезії сучасної ірландської поетеси Івон Боланд на матеріалі її вірша «Windfall». Її поетичні твори привертають увагу та спонукають до пояснення їх образної самобутності. Творчість цієї непересічної авторки має надзвичайно оригінальний і новаторський характер.

Аналізований поетичний твір позбавлений рими. Ритм та інтонація також підпорядковані основному замислу. Її вірш – глибокий за змістом, з якого різнобічно розкривається тема життя, смерті, історичної пам'яті. Поетична мова досить небагата, але застосування деяких стилістичних фігур дозволяє поетесі виходити за рамки лінійного побутового сюжету, поглиблювати підтекст, спонукати читача до пошуку нових смислів сказаного. Образи, створені поетесою, метафоричні, їхнє розуміння вимагає певного читачького досвіду та умінь декодувати метафори, порівняння. У вірші присутня тема хвороби і смерті, оскільки поетесу тривожать реалії національної історії та сьогодення. Звертаючись до трагічних сторінок минулого, автор зображує незначні події, зображує «маленьких людей». Але така зовнішня простота сюжету оманлива. За приватними замальовками приховуються узагальнені картини історії народу і загальнолюдського буття. В основі її естетики – постмодерністське світовідчуття. Поетеса миттєво, з перших рядків включає нас у діалог, і до останніх слів не відпускає, спонукаючи до активної інтелектуальної та душевної праці. У той же час поезія сповнена реалістичними деталями, які свідчать про її спостережливість і філософічний спосіб мислення.

У результаті дослідження мотиву смерті у поетичному творінні поетеси можна зробити висновок про унікальність її стилю та новаторських підходів до розкриття вказаної теми. Обираючи ключовий образ, поетеса всю поетичну структуру будує навколо нього, майстерно добираючи художні засоби для втілення головної думки і постановки та вирішення проблеми. Таке акцентування уваги читача дозволяє поглиблювати сенс сказаного. Широта охоплення проблем, які виходять за рамки певної епохи і набувають загальнолюдського і філософського звучання, виводять Івон Боланд у ряд поетів, які творять сучасну літературу і прокладають нові шляхи розвитку поезії ХХІ століття.

Ключові слова: смерть, історія, покійниця, голод, хвороби, національна трагедія.

Сделана попытка раскрыть тему смерти в поэзии современной ирландской поэтессы Ивон Боланд на материале ее стихотворения «Windfall». Ее поэтические

произведения привлекают внимание и побуждают к объяснению их образной самобытности. Творчество этого незаурядного автора носит чрезвычайно оригинальный и новаторский характер.

Рассматриваемое поэтическое произведение лишено рифмы. Ритм и интонация также подчинены основному замыслу. Ее стихотворение - глубокое по содержанию, с которого разносторонне раскрывается тема жизни, смерти, исторической памяти. Поэтический язык недостаточно богат, но применение некоторых стилистических фигур позволяет поэтессе выходить за рамки линейного бытового сюжета, углублять подтекст, побуждать читателя к поиску новых смыслов сказанного. Образы, созданные поэтессой, метафорические, их понимание требует определенного читательского опыта и умения декодировать метафоры, сравнения. В стихотворении присутствует тема болезни и смерти, поскольку поэтессу тревожат реалии национальной истории и современности. Обращаясь к трагическим страницам прошлого, автор изображает незначительные события и «маленьких людей». Но такая внешняя простота сюжета обманчива. Под личными зарисовками скрываются обобщенные картины истории народа и общечеловеческого бытия. В основе ее эстетики – постмодернистское мироощущение. Поэтесса мгновенно, с первых строк включает нас в диалог, и до последних слов не отпускает, побуждая к активной интеллектуальной и душевной работе. В то же время поэзия наполнена реалистичными деталями, которые свидетельствуют о ее наблюдательности и философском образе мышления.

В результате исследования мотива смерти в поэтическом творении поэтессы можно сделать вывод об уникальности ее стиля и новаторских подходов к раскрытию указанной темы. Выбирая ключевой образ, поэтесса всю поэтическую структуру строит вокруг него, искусно подбирая методы для воплощения главной мысли, постановки и решения проблемы. Такое акцентирование внимания читателя позволяет углублять смысл сказанного. Широта охвата проблем, которые выходят за рамки определенной эпохи и приобретают общечеловеческое и философское звучание, выводит Ивон Боланд в ряд поэтов, творящих современную литературу и прокладывающих новые пути развития поэзии XXI века.

Ключевые слова: смерть, история, покойница, голод, болезни, национальная трагедия.

The article deals with an attempt to reveal the theme of death in the poetry by a modern female Irish poet Eavan Boland on the material of her poem "Windfall". Her poetic works attract attention and encourage the explanation of their figurative identity. The creativity of this extraordinary author is extremely original and innovative.

The poetic work analyzed has no rhymes. The rhythm and intonation are subordinated to the main idea. Her poem is deep in content, from which the theme of life, death, and historical memory develops. The poetic language is not rich enough, but the use of some stylistic figures allows Boland to go beyond the scope of a linear household plot, deepen the subtext, and encourage the reader to seek out the new meanings of the poem. The images created by the poet are metaphorical; their understanding requires a certain reader's experience and the ability to decode metaphors and similes. The poem contains the theme of disease and death, as the female poet is worried about the realities of national history and modern times. Turning to the tragic pages of the past, the author depicts minor events and "little people." However, such external simplicity of the plot is deceitful. Under personal sketches, generalized paintings of the history of the people and human life itself are hidden. In the center of her aesthetics is a postmodern worldview. From the first lines Boland involves us in a dialogue, and until the last words does not let go, inducing an active intellectual and mental work. At the same time, poetry is filled with realistic details, which testify to her philosophical way of thinking.

To sum up, Boland's style is unique and she has innovative approaches to the coverage of the topic. Choosing the key image, the poet builds the whole poetic structure around it, skillfully choosing methods to fulfill the main idea. The breadth of problems that go beyond

a certain age and acquire universal and philosophical understanding makes Eavan Boland one of the poets who create contemporary literature and pave the way for the twenty-first century poetry development.

Keywords: death, history, the deceased, hunger, disease, national tragedy.

Провідною темою творчості Івон Боланд можна вважати тему людських страждань, яка розкрита багатогранно, у тому числі і через показ бездушності та байдужості. При цьому поетеса активно використовує художній паралелізм, пов'язуючи долю ліричного героя з долею усього народу. Важливе місце займає тема соціальної нерівності, яка губить життя та долі багатьох людей і простежується у багатьох творах авторки. Не можна оминати і відображення у віршах історії Ірландії, пам'яті про тих, хто присвятив своє життя боротьбі за незалежність та громадянські права, співчуття до кожного, хто став жертвою, не увічненою у пам'яті і залишеною за межами історичної пам'яті. З цього випливає ще одна ключова тема творчості поетеси – тема смерті, яка часто розкривається через жіночі образи, що зливаються з образами Ірландії, землі і природи. Відповідно до цього вірші поетеси часто звучать песимістично. У творах завжди декілька контекстів. Крізь призму особистої нещасливої долі жінки розкривається трагедія народу, оскільки у свідомості ірландців саме жінка уособлює силу, яка творить суспільство, стає його основою. Наступним кроком стає показ події у морально-філософському ключі. Тема смерті, яка також вважається однією з ключових у творчості поетеси, органічно впливає з її світогляду та бажання найповніше відтворити трагічні моменти історії та сучасності рідної землі.

Цікавим у аспекті дослідження теми смерті у поезії Івон Боланд є вірш «Windfall». Сама назва цього поетичного доробку обрана поетесою не випадково. Слово «windfall» має декілька значень, які, здавалося б, не пов'язані між собою: «вітровал», «бурелом», «падалиця». Ця багатозначність назви відображає багатогранність самого вірша, образи якого надзвичайно глибокі і символічні. Уже перший рядок твору «A small funeral finds its way in and out of shadow» («Невеликий похорон знаходить свій шлях у тіні та за її межами») стає яскравою метафорою. Вживання епітета «a small funeral» та неозначеного артикля відразу говорять, що йдеться мова про пересічну подію, яка не хвилює нікого своєю буденністю. З контексту вірша ми дізнаємося, що померла молода жінка і він (похорон) не зібрав великої кількості людей. Такий перебіг подій говорить про те, що пішла з життя «маленька людина», загибель якої не має значення ні для кого, окрім найближчого оточення. Але авторка не зупиняється і веде свого читача далі, переносячи «маленький» похорон у контекст трагедії народу, коли помирали сотні тисяч ірландців під час великого картопляного голоду в Ірландії в 40-х роках XIX століття. Таким чином, уже в перших словах вірша виявляється одна з провідних стилістичних особливостей поетеси: вона пише вірші так, що сенс кожного слова поглиблюється, розширюється, уподібнюється концентричним колам, які розходяться і дають можливість знаходження нових смислів. Авторка намагається зобразити калейдоскоп людського життя, яке проходить у тіні і закінчується в ній. Невипадково обрано і час, коли відбуваються вказані події, а саме – в кінці року, що є традиційним зображенням згасання життя, старості, сну природи у світовій літературі. Природа засинає, але її сон не має у собі песимізму: ми бачимо польові квіти, вибір яких поетесою не випадковий. Так, «ragwort» (жовтозілля) – рослина, відома своєю протизапальною та знеболювальною дією,

«knapweed» (волошка) – символ святості, ніжності і поваги, «sapphire» (критмум морський) – нерозривно пов'язаний з жіночою красою та здоров'ям [1, с. 216]. Як бачимо, сама природа ніби намагається дати померлій жінці те, що вона повинна була б мати за життя, але чого була позбавлена. Та й сама покійниця сприймається як польова квітка («wildflower»), до якої нікому немає діла, і яка віддана у руки безжальної долі. Про це поетеса більш детально говорить у подальших рядках. У той же час антитезою живій природі виступає епітет «rust harrow» – іржава борона. Сільськогосподарський інструмент, покинутий у полі, стає символом занепаду фермерської праці, що може призвести до бідності та голоду. Так, уже у першій строфі подано яскраву картину смерті, страждання і занепаду, масштабність і циклічність яких підкреслено рефреном «still there, still» («все ще там, все ще»).

Наступна строфа починається коротким рядком «This is the coffin of a young woman» («Це труна молодої жінки»). Поєднання слів «coffin» та «young» покликане пробудити у душі читача не тільки жаль і співчуття до померлої, а й обурення самою ситуацією, що робить ці непок'єднані речі не просто можливими, але й буденним явищем. У наступному рядку Івон Боланд підсилює враження, вказуючи на те, що у молодої матері сиротами лишилися п'ятеро дітей. Слід зазначити, що, з точки зору стилістики, це рядок досить простий та має лише епітет «young». Рядок вірша починає нагадувати звичайний статистичний звіт або запис у церковній книзі, які у часи згадуваної трагедії з'являлися щодня у великій кількості. Так, поетеса дає нам натяк на два протилежні погляди на описувану ситуацію. З точки зору суспільства, трагедії не має, ця смерть не змінить нічого і ніким не буде помічена, адже людське життя немає великої цінності. Проте з цим не може погодитися авторка, яка глибоко співчуває не тільки покійній, а уже й осиротілим дітям.

Далі слідує коротке, мов телеграма, речення «There will be no obituary» («Не буде ніякого повідомлення про смерть»). Некролог – один із жанрів журналістики, матеріал, опублікований у засобах масової інформації з приводу смерті людини. Таке повідомлення часто містить у собі інформацію про важливі події з біографії покійного, про його заслуги перед суспільством, про причини смерті, співчуття рідним і близьким, їхні спогади про померлого. У деяких країнах некрологи розміщують в установах, де працював покійний, на вулицях міста і публічних місцях. У померлої героїні вірша повідомлення про смерть не буде, що ще раз підкреслює той факт, що її смерть залишиться непоміченою. Ніхто не вважає її життя визначним, а повсякденна праця і народження п'ятеро дітей не сприймаються як життєве досягнення. Так само ніхто не висловить співчуття малятам, яких, можливо, чекає подібна доля, що можна припустити, згадавши перший рядок, у якому похорон іде звичним шляхом «із тіні в тінь». Якщо брати до уваги слова, що ми живі, доки про нас пам'ятають, то у цьому контексті смерть несе за собою повне забуття. Боланд продовжує тему смерті, вдаючись до гіркої іронії життя:

*We say Mother Nature when all we intend is
a woman was let die, out of sight, in a fever ward.*

де смерть жінки можна виправдати законами природи, долею, обставинами та іншим. Усі, хто говоритиме і чутиме ці слова, заспокоять себе тим, що нічого не можна було вдіяти. Але авторка ясно дає зрозуміти, що у смерті жінки є багато винуватців. Вона стала черговою жертвою обставин, які створили люди. Перш

за все її залишили сам на сам боротися з лихоманкою у палаті. Тож недбалість лікарів та відсутність допомоги стали однією з причин смерті молодої жінки. Друга причина – сама лихоманка («fever»), що стає народною трагедією, яка призвела до смертей тисяч людей, та яку повинні були відвернути та могли припинити можновладці. Таким чином, образ жінки поступово переростає в образ самої Ірландії, яку уряд лишив наодинці з неврожаєм та епідемією тифу під час великого голоду в Ірландії в 40-х роках XIX століття.

Остання строфа починається прямим звертанням до читача: «Look» («Подивись»), де монологічна мова змінюється діалогом та спонукуванням до дії. Так, у наступному реченні авторка зображує лиман, що в першу чергу асоціюється з природним об'єктом, що виник внаслідок затоплення частини суші морем («In the distance you can see the estuary»/«На відстані ви можете побачити лиман»). Тим самим Боланд порівнює цей природний процес з трагедіями (хворобами, голодом), що забрали життя не лише героїні вірша, а й сотень тисяч ірландців. Виникає асоціація з морем смертей, які були і ще будуть попереду. Мотив смерті і тління персоніфікується в образі гнилих фруктів, які потрапляють під ноги. Те, що могло принести користь і втіху, загинуло без усякого сенсу. Так, авторка досягає паралелізму образів – «молода жінка» («young woman») – «фрукти жовтня» («October's rotten fruit»). У наступних рядках І. Боланд знову вдається до персоніфікації, де молода жінка постає Ірландією:

*Now say Mother Ireland when all that you mean is
there is no need to record this death in history.*

Читаючи ці рядки, ми ніби переносимося на мітинг, на якому лунають гарні промови про Матір-Ірландію. Та правда у тому, що ці порожні розмови не несуть нічого конструктивного, а жертви голоду і хвороби забуті, їхні смерті не стали частиною історії. З'являється ще один часовий пласт. Якщо раніше авторка говорила про минуле дієсловами теперішнього часу без чітких часових маркерів, то тепер прямо ідеться про сьогоднішнє – «Now say» («Тепер говори»). Таким чином, посилюється мотив забуття, яке несе у собі загибель пам'яті про померлих. Існує також і третій аспект бачення – метафізичний, адже дюдина не може уникнути небезпек, хвороб, смерті. На цьому етапі ми знову зустрічаємо прийом розширення смислового поля вірша, оскільки головними причинами людських бід виступають соціальний та загальнолюдський підходи. Як бачимо, багатозначність назви вірша («падалиця», «бурелом», «вітровал») знаходить своє втілення у його змісті. Головна героїня стає життєвою та суспільною падалицею, яку, як ті «жовтневі фрукти», вітер зірвав та кинув на землю. Вдаючись до такої метафори, І. Боланд намагається з'єднати в єдине образ жінки, ірландського народу та людини як такої.

Таким чином, Івон Боланд пише вірші пам'яті, в яких за мотивами горя, лихоманки і смерті криються теми боротьби і пам'яті. Поєднання різних часових пластів показує нерозривний зв'язок поколінь. У вірші йдеться не тільки про трагедію конкретної людини. Усі події минулого розглядаються на різних рівнях. Перш за все це найпростіший, побутовий рівень. Жертви обставин чи політики, яких не помічають офіційні джерела, і які стають простою статистикою, для Івон Боланд – втрата, яку не можна ніяк відновити, як не можна просто замінити одну людину іншою. Саме тому бачимо мотив сирітства, адже втрата матері – одна

з найбільших трагедій людини. Другий рівень розуміння – загальнонародний. Згорьована чи уже покійна жінка стає символом національної трагедії. Величезна кількість померлих, ненароджені діти – це чинники, які змінюють історію народу. Але поряд завжди мотив відродження, бо залишаються нехай осиротілі, але все ж таки діти – нащадки і запорука вічного життя. Слідом за цим ми бачимо загальнолюдський аспект поезії. Така трагедія може статися у будь-якому куточку землі. Саме тому смерть, описана у вірші, не стає простою статистикою, а здатна достукатися до найзачерствілішого серця, збудити співчуття і гнів проти тих, хто спричинив трагедію або залишився стояти осторонь. Останній рівень розуміння зображуваного – морально-філософський. Людство взагалі і кожна людина зокрема може стати жертвою як реального, так і метафізичного зла. Але при цьому важливо не втрачати гуманізму та бажання вижити попри несприятливі умови.

Бібліографічні посилання

1. **Энциклопедия символов, знаков, эмблем** / В.В.Андреева и др. – СПб., 2000. – 576 с.
2. **Boland Eavan.** Object Lessons: The Life of the Woman and the Poet in Our Time / Eavan Boland. – W. W. Norton & Company, 1996. – 272 p.
3. **Mitchel J.** The History of Ireland from Boland Eavan. Object Lessons: The Life the Treaty of Limerik to the Present Time / of the Woman and the Poet in Our Time / J. Mitchel. – V. 2., 1973. – P. 244–247.

Надійшла до редколегії 11.12.2017

УДК 801.82:811.111(73).42

Н. О. Головань, В. В. Яшкіна

Н. А. Головань, В. В. Яшкіна

Н. А. Holovan, V. V. Yashkina

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепро́вский национальный университет имени Оле́ся Гонча́ра
Oles Honchar Dnipro National University*

**СИМВОЛІКА КОЛЬОРІВ У ПОЕЗІЇ С. Т. КОЛЬРІДЖА
ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ
СИМВОЛИКА ЦВЕТОВ В ПОЭЗИИ С. Т. КОЛЬРИДЖА
И СРЕДСТВА ЕЕ ВОССОЗДАНИЯ В ПЕРЕВОДЕ
SYMBOLISM IN S. T. COLERIDGE'S POETICAL WORKS
IN THE ORIGINAL AND IN TRANSLATIONS**

Здійснено спробу аналізу сучасних теоретичних поглядів на концепт «колір». У науках гуманітарного напрямку колір прийнято трактувати як «силу», яку можна використовувати. Було доведено, що, усвідомлюючи цей факт або підсвідомо, письменник «розфарбовує» грані буття, деталізуючи, вдосконалюючи, поглиблюючи його. Він залучає читача і не відпускає доти, поки твір не буде прочитано і, можливо, розтлумачено. Дослідженню поняття «колір» та його ролі у створенні образності в англійській, російській та французькій літературах присвячено чимало робіт. Було виявлено, що колір сприймається кожною людиною індивідуально, на підсвідомому рівні, і у кожного він буде викликати свої певні специфічні зміни у психічному світі, інтерпретація яких породжує колірні асоціації і символи, інакше кажучи враження від кольору. Досліджено роль кольорів у створенні образності поезії С. Т. Кольриджа. Окреслений напрямок висвітлено на тлі компаративного аналізу оригінальної поезії та її перекладів російською і французькою мовами. На матеріалі репрезентативного зразка «The Rime of the Ancient Mariner» та його перекладів (М. С. Гумільов, «Поэма о старом моряке»; Огюст Барб'єр, «La Complainte du vieux marin») з'ясовано, що колірна лексика, використана автором оригінального твору та його перекладачами, є дуже неоднорідною. Таким чином, виявляється, що застосування символіки кольоративів у художніх текстах допомагає автору наповнити їх допоміжними смислами та образами.

Ключові слова: художній твір, поезія, переклад, колір, кольоронайменування, колірні асоціації.

Предпринята попытка обобщения существующих теоретических взглядов на концепт «цвет». В науках гуманитарной направленности цвет принято интерпретировать как некую «силу», которую можно использовать. Было доказано, что писатель «окрашивает» грани бытия, детализируя, совершенствуя, углубляя их. Он вовлекает читателя в чтение и не отпускает до того момента, пока произведение не будет прочитано и, возможно, истолковано. Исследованиям понятию цвета и его роли в создании образности в английской, русской и французской литературах посвящено множество работ. Было выявлено, что цвет воспринимается человеком индивидуально, на подсознательном уровне, у каждого он будет вызывать определенные специфические изменения в психическом мире, интерпретация которых порождает

цветовые ассоциации и символы, иначе говоря, впечатления от цвета. Изучается роль цветов в создании образности поэтического целого в оригинальном произведении С. Т. Кольриджа «The Rime of the Ancient Mariner». Путем сравнительного анализа оригинальной поэзии и её переводов на русский и французский языки формируется научное представление о возможностях языковых средств в вопросе воссоздания оригинального текста. Переводы оригинального текста на русский (Н. С. Гумилёв) и французский языки (Огюста Барбьер) продемонстрировали, что цветовая лексика, использованная автором и переводчиками, является очень неоднородной. Таким образом, оказывается, что употребление символики цвета в художественных текстах помогает автору наполнить их дополнительными смыслами и образами.

Ключевые слова: художественное произведение, поэзия, перевод, цвет, цветообозначение, цветовые ассоциации.

The article deals with the research of the theoretical views on the COLOR concept. In the sciences of a humanitarian field, the color is interpreted as an applicable «force». Realizing this fact or not (read: on a purely subconscious level), it was proved that the writer «paints» the facets of life detailing, improving and deepening them. The author attracts the reader's attention and does not let it go until the work has been read and, possibly, interpreted. Many researches have been devoted to the study of COLOR concept and its ability to create imagery in the English, Russian and French literature. It was discovered that the color is perceived by each person individually that's why for everyone it will cause some certain specific changes in the psychic world, the interpretation of which gives rise to color associations and symbols, in other words, the impressions from color. The role of colors in the creation of imagery in the S.T. Coleridge's poetry «The Rime of the Ancient Mariner» was investigated. By comparing original poetry with its translations in Russian and French languages, the scientific understanding of the possibilities of linguistic means in the matter of the original text reconstruction has been formed. Russian translation by N.S. Gumilev and French translation by Auguste Barbier have demonstrated that color's lexis, used by the author and translators, is very heterogeneous. Thus, it turned out that the use of color symbolism in artistic texts helped the author to fill them with the additional meanings and images.

Keywords: artistic work, poetry, translation, color, color indication, color association.

Постановка проблеми. Специфіка мови художньої літератури не полишає філологічних розвідок починаючи з другої половини минулого століття, а останні декади характеризуються зростаючим інтересом мовознавців до функціональних властивостей образної мови. Важливою рисою розвитку сучасних досліджень є той факт, що мовні закономірності побудови естетично навантаженого тексту розглядаються не лише в лінгвістичному, а й в екстралінгвістичному аспектах. Використання мови для передачі змісту, адекватне декодування змісту повідомлення, оптимальний вибір мовної форми залежно від цілей і умов спілкування – всі ці питання сьогодні знаходяться у центрі уваги філологів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що лінгвістика тексту значно просунулась у пізнанні законів побудови письмового повідомлення, однак розвиток науки свідчить, що їх подальше вивчення передбачає розгляд процесів створення тексту в аспекті окремих лінгвістичних законів. Лінгвістичне завдання у цьому випадку полягає в описі закономірностей, що дозволяють «розвернутися художньому глазу і обумовлюють можливість його впізнавання читачем чи слухачем» [10, с. 45].

Будь-який художній твір – це багатогранний вимір, «це модель світу, мікрокосм зі своїми внутрішніми законами» [3, с. 6]. Поетична мова, а саме

вона є мовою художнього тексту, в плані функціональної реалізації являє собою особливий вид словесного мистецтва. Вивчення поетичної мови, як будь-якого іншого мистецтва, передбачає визначення матеріалу і прийомів, за допомогою яких із цього матеріалу створюється поетичний твір [6, с. 22].

Чеський літературознавець і фахівець у галузі естетики Я. Мукаржовський писав, що єдиною постійною ознакою поетичної мови є її «естетична» або «поетична» функція, яку він визначав як «спрямованість поетичного вираження саме на себе» [8, с. 240]. Серед дослідників, які займалися вивченням поетичного тексту, можна виділити таких – І. М. Кочан [6], Я. Мукаржовський [8], Ю. М. Лотман [7], М. М. Гиршман [1]. Завдяки поживленню наукового інтересу до різних аспектів текстоутворення та закономірностей його функціонування, поетична мова стає в один ряд із багатьма іншими функціональними мовами, «втілюючи» свою головну мету – впливати на естетичні погляди читача.

Дослідник мовних культур В. І. Карасик, у свою чергу, вважає, що поетичний текст принципово відрізняється від інших типів тексту тим, що його можна інтерпретувати у багатьох аспектах, оскільки усі його смисли не зводяться до якогось одного змісту. При такій багатомірності поетичний дискурс може бути обумовлений не тільки особливим способом подачі його як певного художнього смислу, але і як такий, що є зорієнтованим на систему вищих цінностей, де зображувані об'єкти характеризуються специфічною естетичною значимістю для людини [5, с. 277].

Як пише І. М. Кочан («Лінгвістичний аналіз художнього тексту», 2008 р.), дослідження поетичної мови загалом або аналіз окремих мовно-структурних елементів пов'язано, передусім, з «виявленням її своєрідності як особливої функціонально-стилістичної мовної сфери» [6, с. 240]. Поетична мова, у такий спосіб, трактується як особлива функція загальної літературної мови, що не збігається з функцією мови як засобу спілкування, а є її своєрідним ускладненням [6, с. 115]. Ю. М. Лотман пропонує узагальнювати розуміння поетичної мови таким чином: «Поетичне мовлення – це структура найвищої складності, за допомогою якого передається такий обсяг інформації, який абсолютно недоступний для передання засобами елементарної, власне мовної структури» [7, с. 17].

Підводячи проміжний підсумок зазначимо, що проблеми сприйняття та створення мови особливо важливі для розуміння «законів існування» поетичного тексту як особливої форми комунікації.

Мета статті – узагальнення сутності існуючих теоретичних поглядів на концепт «колір», визначення особливостей функціонування кольоративів у поезії С. Т. Кольріджа та її перекладах М. С. Гумільовим та Огюстом Барб'єром.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, колір – це об'єкт дослідження багатьох наукових дисциплін, які є частиною як природничих (фізики, хімії, біології), так і гуманітарних наук, у числі яких – лінгвістика, історія, культурологія, мистецтвознавство, література тощо. В науках гуманітарного напрямку (Г. Фрілінг, К. Ауер, 1973 р.), колір прийнято трактувати як «силу», яку можна використовувати» [11, с. 19]. Усвідомлюючи цей факт або підсвідомо, письменник «розфарбовує» грані буття, деталізуючи, вдосконалюючи, поглиблюючи його. Він залучає читача і не відпускає доти, поки твір не буде прочитано і, можливо, розтлумачено.

Проблеми сприйняття кольору порушувалися в різні часи такими дослідниками, як Ч. А. Ізмайлов [4], І. Грант [2], Г. Фрилінг [11]. Російський

лінгвіст, есеїст і психолог Р. М. Фрумкіна так писала про колір: «Існує світ кольору – феномен чисто психічний, оскільки, як відомо, у природі існують тільки світлові хвилі, а колір є породженням нашого ока і мозку» [12, с. 88]. Але узагальнені погляди доводять, що кольору властиві психофізіологічний, фізіологічний й емоційний впливи. Враховуючи цей факт, для людини світ завжди являє собою зорову сцену, певну картину, що формується із комбінацій світлових плям різної яскравості і кольору [4, с. 108].

Дослідженню поняття «колір» та його ролі у створенні образності в англійській літературі також присвячено чимало робіт, проте, цей феномен ще досі не вивчений повною мірою, що дає привід частіше звертатися до цієї проблеми.

Доцільно сказати, що колір сприймається кожною людиною індивідуально, на підсвідомому рівні, і у кожного він буде викликати свої певні специфічні зміни у психічному світі, інтерпретація яких породжує те, що ми називаємо *колірними асоціаціями* і *символами*, інакше кажучи *враженнями від кольору*. Говорячи про символіку кольорів, не важко побачити, що вона є більш-менш сталою в межах окремих культур, в той час як враження від кольору завжди індивідуальні. Отже, розглядаючи ті або інші аспекти феномена кольору, фахівці не завжди вважають за можливе врахувати глибинний, історичний і культурний досвід окремого соціуму, якому властиве постійне прагнення називати предмети і явища, які його оточують.

Колірна картина світу, будучи значимим компонентом мовної картини світу, не є винятком. Тому кольоронайменування є однією з найцікавіших для дослідження лексичних груп. Мовознавці, типологи, етимологи, лексикологи, семасіологи в ході дослідження десятків мов доходять висновку, що в системі кольоропозначень існує ряд універсальних рис. Крім того, різні ставлення носіїв мови до того або іншого відтінку відбиваються в образних виразах, ідіомах і приказках, що існують в окремих мовах, адже вони акумулюють соціально-історичну, інтелектуальну, емоційну інформацію конкретного національного характеру. Кольори, які використовують письменники й поети у своїх творах, у ряді випадків належать до асоціативного плану: будучи неекспресивними на рівні мови, вони стають більш промовистими у художній мові письменника, тому що пов'язані із виникненням позитивних або негативних асоціацій, які є, певною мірою, універсальними.

Одним із митців, які використовували символіку кольоративів у своїх художніх текстах, задля того щоб наповнити їх допоміжними смислами та образами, був відомий англійський поет рубежу XVIII–XIX ст. С. Т. Кольрідж. Зазвичай письменник користувався загальноживаними кольорами – чорним, білим, зеленим та жовтим. Саме ними рясніє його найвідоміший твір «Поема про старого мореплавця», яка викликає зацікавленість та підштовхує до дослідження особливостей прояву колірної лексики поезії. «Поема про старого мореплавця» є цікавим прикладом художнього тексту, де поет «грає» із колірними асоціаціями, створюючи глибину оповіді та додаткове нашарування смислів.

Перш за все розглянемо кольори, які традиційно у багатьох культурах протиставляються один одному – чорний та білий. У кольоровій гамі культурної та мовної (або лінгвокультурної) картини світу, що створена (і безперервно створюється) англійською мовою, чорний і білий кольори зазвичай уособлюють радикально протилежні поняття: чорний колір співвідноситься із негативними явищами, а білий, відповідно, із позитивними та життєствердними.

У «Поемі про старого мореплавця» С. Т. Кольрідж не відходить від традиції застосування вищезазначених кольорів. Розглянемо як це проявляється у тексті оригіналу та чи змогли перекладачі передати усю глибину образності, створеної письменником: «Within the shadow of the ship // I watched their rich attire: // Blue, glossy green, and velvet black, // They coiled and swam; and every track // Was a flash of golden fire». М. С. Гумільов перекладає ці рядки так: «Где тени не бросал корабль, // Наряд их видел я, – // Зеленый, красный, голубой. // Они скользили над водой, // Там искрилась струя». Як бачимо, перекладач російською не використав чорний колір, змінюючи вбрання «god's creatures» на райдужні зелені, червоні та сині. З цим важко погодитися, адже С. Т. Кольрідж, на нашу думку, навмисне використав саме чорний колір при описі цих створінь, наголошуючи на тому, що можна обманюватися, дивлячись на змії – попри усю їх красу, вони несуть небезпеку та смерть. Огюст Барб'єр вжив у перекладі чорний колір, звертаючи увагу на те, що колір був не простим, а густо-чорним «velvet black», або ж вугільно-чорним, що додає опису більшої виразності: «Passaient-ils dans l'ombre du vaisseau, // j'admirais encore leur riche parure, // leurs belles robes bleues, vert lustré et couleur de velours noir».

Щодо білого кольору, то у С. Т. Кольріджа він зазвичай використовується або у ритмічній парі із «нічною»: «white» – «night», що створює антонімічний наголос під час розповіді, додаючи експресивності, або у парі зі «світлом»: «white» – «light» – у даному випадку спостерігаємо синонімічність, що акцентує цей аспект: «The moonlight steeped in silentness // The steady weathercock. // The angelic spirits leave the dead bodies, // And the bay was white with silent light...». Створюючи переклади оригінального твору, і М. С. Гумільов, і Огюст Барб'єр залишають білий колір в оповіді, але використовують його у поєднанні з різними явищами. Наприклад, М. С. Гумільов використовує його стосовно «води»: «Ангелы оставляют трупы и являются в одеждах света. // И призраки встают толпой, // Среди белых вод красны...», а Огюст Барб'єр називає білою «бухту»: «L'église bâtie dessus, // et la girouette tranquille placée sur l'église. // La baie était toute blanchie».

Ще один колір, який часто застосовується автором – зелений. До речі, семантика зеленого кольору є приводом до дискусії стосовно його абсолютної і часткової лексичної відповідності. Наприклад, в українському національному контексті словосполучення «зелені очі» сприймається як поетико-романтичне, створюючи частку образу лісової мавки із очами чаклунки. Англійське контекстне розуміння кольору є протилежним, оскільки словосполучення «green eyes» є метафоричним позначенням задрості, містить негативні конотації – «a green-eyed monster» [9, с. 50].

Розглянемо текст оригіналу: «About, about, in reel and rout // The death-fires danced at night; // The water, like a witch's oils, // Burnt green, and blue and white». Перекладаючи поему, М. С. Гумільов також використовує зелений колір, але знову змінює оригінальний зміст повідомлення, замість «water» – «блудящие огни»: «В ночи сплетают хоровод // Блудящие огни. // Как свечи ведьмы, зелены». Навіть самі вогні повинні перекладатися як ті, що несуть смерть, а у М. С. Гумільова вони просто блукають. Така зміна образного строю у цьому випадку має важливе значення, адже С. Т. Кольрідж, як нам здається, навмисно описав воду як гнилу та огидну: «That ever this should be ! // Yea, slimy things did crawl with legs // Upon the slimy sea». Проте у перекладі це вогні, що заманюють мандрівників на глибину, аби вбити їх. Огюст Барб'єр, навпаки, не змінює семантику слів, наділяючи

зеленим кольором воду, порівнюючи її із відьминим маслом, відповідно до оригіналу: «Autour de nous, en cercle et en troupe, // dansaient, à la nuit, des feux de mort. // L'eau, comme l'huile d'une lampe de // sorcière, était verte, bleue et blanche».

Жовтий колір, який теж присутній в поезії, що розглядається, можна вважати полісемантичним. На відміну від українців, у ментальній картині яких жовтий колір є типовою асоціацією із сумом та втратою, в англomовному культурному середовищі він є позначенням боягузтва (наприклад, вираз «yellow streak» – «боягузливість», який має таке саме значення в американському варіанті англійської мови). Зовсім інше трактування має жовтий колір в орієнтальних культурах. Наприклад, для китайців він постає символом багатства і щастя. Ось як використовує жовтий колір С. Т. Кольрідж: «Her lips were red, her looks were free, // Her locks were **yellow** as gold: // Her skin was as white as leprosy, // The Nightmare LIFE-IN-DEATH was she».

М. С. Гумільов знову не враховує вимог семантичної єдності поеми, і цього разу по-іншому перекладає опис персонажу «LIFE-IN-DEATH» («Життя-у-смерті»). Сам Кольрідж побачив цього персонажа як бліду золотоволосу жінку – «her locks were **yellow** as gold», а перекладач російською мовою переосмислив її, та зобразив як нічного духа, змінивши на істоту чоловічого роду. Цей дух вийшов зовсім не таким, як в оригіналі – про його волосся перекладач не сказав нічого, але описав погляд як «жовто-золотий». Слід зазначити, що певною мірою вільна інтерпретація оригіналу змінює один із головних образів поеми, для чого, на нашу думку, не має підстав. Огюст Барб'єр, навпаки, не перетворює жіночий персонаж на чоловічий та дотримується оригінального опису його зовнішності: «Ses lèvres étaient rouges, ses regards hardis //; elle avait les cheveux **jaunes** // comme de l'or, et la peau blanche comme celle d'un lépreux. // C'était ce cauchemar qui gèle et ralentit le sang de l'homme, Vie-dans-la-Mort».

Висновки і пропозиції. Таким чином, після аналізу окремих випадків використання кольоративів в оригінальному художньому творі та порівняння їх перекладів у мультилінгвальному аспекті можна зробити висновок, що семантичне та емоційне навантаження колірної лексики, закладене поетом в «меседж» оригінального тексту, дещо відрізняється від створеного перекладачами. Кольоропозначення у різних мовах значною мірою відрізняються, адже кожна мова пройшла свої стадії формування і розвитку. Отже, сприйняття колірної палітри навколишнього світу в англійській, російській та французькій системі мов не завжди співпадає, а відмінності у трактуванні відтворюють культурні особливості національного мислення. Цей факт свідчить про те, що проникнення у таємні скарбниці поетичного мистецтва є справою, яка не завжди підвладна навіть професіоналам. В неймовірних глибинах кольориджової інтроспекції переживаються його власні кольоративи – помітний виклик для перекладачів.

Бібліографічні посилання

1. **Гиршман М. М.** Стихотворная речь / М. М. Гиршман // Теория литературы. Основные проблемы в историческом освещении. Стил. Произведение. Литературное развитие. – Т. 3. – М. : Наука, 1965. – С. 317
2. **Гранд И.** Природа цвета / И. Гранд. – М. : Стройиздат, 1980. – 453 с.
3. **Зельцер Л. З.** Выразительный мир художественного произведения / Л. З. Зельцер. – М. : Некоммерческая издательская группа Э. Ракитской, 2001. – 467 с.

4. **Измайлов Ч. А.** Психофизиология цветового зрения / Ч. А. Измайлов, Е. Н. Соколов, А. М. Черноризов. – М. : Изд-во МГУ, 1989. – 206 с.
5. **Карасик В. И.** Языковая матрица культуры / В. И. Карасик. – В. : Парадигма, 2012. – 448 с.
6. **Кочан І. М.** Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 423 С.
7. **Лотман Ю. М.** Структура художественного текста / Ю. М. Лотман. – М., 1970. – С. 17.
8. **Мукаржовский Я.** Преднамеренное и непреднамеренное в искусстве / Я. Мукаржовский // Исследования по эстетике и теории искусства. – М. : Слово, 1994. – С. 240
9. **Тер-Минасова С. Г.** Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 624 с.
10. **Толочин И. В.** Метафора и интертекст в англоязычной поэзии / И. В. Толочин. – М. : Слово, 1996. – 423 с.
11. **Фрилинг Г.** Человек-цвет-пространство / Фрилинг Г., Ауэр К. – М. : Стройиздат, 1973. – 141 с.
12. **Фрумкина Р. М.** Цвет, смысл, сходство. Аспекты психолингвистического анализа / Р. М. Фрумкина ; отв. ред. Телия В. Н. – М. : Наука, 1984. – 175 с.

Надійшла до редколегії 12.12.2017

УДК 821.111 (73) – 1.09

Svitlana Honsalies-Munis

С. Ю. Гонсалес-Муніс

С. Ю. Гонсалес-Мунис

Oles Honchar Dnipro National University

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

BODY IMAGES IN THE POETRY BY ANNE SEXTON,

SYLVIA PLATH, ADRIENNE RICH

ЗОБРАЖЕННЯ ТІЛА В ПОЕЗІЇ ЕНН СЕКСТОН,

СІЛЬВІЇ ПЛАТ, ЕДРІЕНН РІЧ

ИЗОБРАЖЕНИЯ ТЕЛА В ПОЭЗИИ ЕНН СЕКСТОН,

СИЛЬВИИ ПЛАТ, ЭДРИЕНН РИЧ

Досліджено образи жіночого тіла в поезії Енн Секстон, Сильвії Плат та Едрієнн Річ. Особливу увагу приділено проблемам жіночого письма та питанням тілесності, сексуальності та мови як характерним рисам жіночої поезії другої половини XX століття.

Теоретичною базою розвідки стали роботи Е. Сіксу, Л. Ірігаре, Ю. Кристевой, Дж. Геллоп, А. Острайкер, К. Брітзолакис, Ж. Роуз, які дали можливість визначити поняття жіночого письма та тексту, жіночого суб'єкта та тілесності. Проаналізовано цілу низку пов'язаних між собою питань: по-перше, визначено, як відомі теорії жіночого письма узгоджуються з особливостями жіночого досвіду та реалізуються в поетичному тексті, особливо на рівні тематики та проблематики; по-друге, обговорено, як зображується жіноче тіло в поезії Е. Секстон, С. Плат та Е. Річ, у чому зображення образу тіла у трьох авторок є схожим, а у чому різняться. Вивчаємо проблему тілесності як способу жіночої самореалізації, вивчено художні засоби, які використані американськими поетесами для зображення жіночого тіла в їх поезіях. В роботі розглянуто сучасні роботи феміністичних студій та напрацювання у руслі гендерних досліджень.

Ключові слова: тіло, образ тіла, тілесність, сексуальність, гендер, жіноче письмо, фемінність, маскуліність, жіночий суб'єкт, жіноча ідентичність, ліричний суб'єкт.

Рассмотрены образы женского тела в поэзии Энн Секстон, Сильвии Плат и Эдриенн Рич. Особенное внимание уделено проблемам женского письма и вопросам телесности, сексуальности и языка как характерным чертам женской поэзии второй половины XX века.

Теоретической базой статьи стали работы Е. Сиксу, Л. Иригаре, Ю. Кристевой, Дж. Геллоп, А. Острайкер, К. Бритзолакис, Ж. Роуз, которые дали возможность изучить и уточнить понятия женского письма и текста, женского субъекта и телесности. В статье рассмотрен целый ряд связанных между собой вопросов: во-первых, определено, как известные теории женского письма согласуются с особенностями женского опыта и реализуются в поэтическом тексте, особенно на уровне тематики и проблематики; во-вторых, рассмотрено, как выражаются образы женского тела в стихотворениях Э. Секстон, С. Плат и Э. Рич, в чем их схожесть, а

в чем отличие. Проанализированы современные работы феминистической теории и нарботки в русле гендерных исследований.

Ключевые слова: тело, образ тела, телесность, сексуальность, гендер, женское письмо, феминность, маскулинность, женский субъект, женская идентичность, лирический субъект.

The research is an attempt to analyze female body images in the poetry by Anne Sexton, Sylvia Plath and Adrienne Rich. Special attention is paid to the concept of women's writing, modern theories of corporeality, sexuality and the problems of the body and the language, which have been considered as major features of women's poetry in the second half of the 20th century.

The theoretical background of the article is based on the works of Hélène Cixous, Luce Irigaray, Julia Kristeva, Jane Gallop, Alicia Ostriker, Christina Britzolakis, Jacqueline Rose, in which they defined the concepts of women's writing and language, women's subject, bodiness and corporality. The article analyzes a number of related issues: firstly, it determines how well-known theories of women's writing are consistent with the peculiarities of the female experience and its realization in a poetic text, especially on the level of the themes and motifs; secondly, it studies how the female body images are expressed in the poetry by Anne Sexton, Sylvia Plath and Adrienne Rich, what are the similarities between their corporeal imagery and what are the differences. The article analyses modern feminist works as well as gender studies.

Keywords: body, body image, corporeality, sexuality, gender, 'women's writing' ('écriture féminine'), femininity, masculinity, feminine subject, feminine identity, lyrical persona.

The article is dicated to the analysis of the body images in the poetry of the well-known 20th century American poets Anne Sexton, Sylvia Plath and Adrienne Rich. The poetry of these authors is characterized by the self-defining confessional genre with its emphasis on identity, corporeality and sexuality.

American poets Anne Sexton, Sylvia Plath, and Adrienne Rich were among the first women to openly write about female body, corporeality and sexuality, exposing the reader to the most mysterious places not only of the female but also of the male body, confessing their hidden sexual desires (forbidden love to a father in Sexton's and Plath's poems, lesbian relations in Rich's poetry). Unlike their predecessors, they wrote much more frankly about the body, calling their names what was previously described using ambiguous words, quotations, metaphors, or symbols. The image of the body in their poems is often a challenge to the entire patriarchal culture with its limitations and prejudice towards women; therefore, the feminine corporeality and sexuality are transformed into a metaphor of desire for spirituality, the desire to go beyond the body limits and, through the sphere of irrational, to master the sphere of the spiritual.

The concept of corporeality is the one upon which feminist literary criticism is often based in the analysis of women authors' writings. Hélène Cixous in her well-known work, *"The Laugh of the Medusa"*, wrote that the dark continent of femininity remains unexplored because women were convinced that it was too dark for research. *"Woman must write her self: – writes Cixous, – must write about women and bring women to writing, from which they have been driven away as violently as from their bodies – for the same reasons, by the same law, with the same fatal goal. Woman must put herself into the text – as into the world and into history – by her own movement"* [2, p. 875]. She comes to conclusion that not only female body has always been censored, but also the language. Thus, Cixous encourages women to write themselves and in this

‘self-seeking text’ they will get to know themselves, their bodies and get free from the load of the patriarchal society.

Another feminist theorist Luce Irigaray in her work “*This Sex Which Is Not One*” critiques the hidden male bias in Western philosophical systems and attempts to develop new forms of writing and speaking that reflect women’s specificity. Central to this undertaking is her call for a theory of sexual difference in which femininity and masculinity would indicate autonomous, qualitatively different models of subjectivity, or consciousness. She makes a clear distinction between male and female body, between male and female type of pleasure, which also reflected in writing. The male body is centered on phallic pleasure and has one center of (bodily) pleasure – phallus. A woman feels her body as an integral erogenous surface, its libido is not concentrated in one place – the geography of her pleasure is far more diversified, more multiple in its differences, more complex, more subtle, than is commonly imagined [7, p. 28]. A woman always breaks the boundaries; she never knows what's inside and what's outside. The usual limits cease to exist. So the binary opposition “external / internal” with respect to feminine corporeality loses its meaning.

Ideas suggested by Cixous and Irigaray stand to reason while analyzing the poems of Sexton, Plath and Rich. They often blur measures between outer and inner worlds of their lyrical personae. For instance, in poetry collections “*Leaflets*”(1969) A. Rich dwells on a number of political issues such as the Cold War with the USSR, the war in Vietnam, segregation of Afro-Americans and Jewish people etc. In “*Night break*” the author embodies the idea that public problems cannot but affect the inner world of a person, thus combining public and private life.

Another feature of women's poetry, according to Jo Gill, is the fragmentation of the female body, its full exposure to the inquisitive view of the public [6, c. 112]. The range of attitudes a female persona takes toward the body in women’s poetry is startling. In S. Plath’s poems the body is subjected to laceration, mutilation, operation, disease, paralysis. Thus, female body is described through the images of passivity and pain. In “*Lady Lazarus*”, using the tropes of a strip tease, Plath presents not the luscious illusion of naked availability but pure hard voyeurism: the crowd is “peanut-crunching,” shoving in “to see” Lady Lazarus: “*unwrap me hand and foot – / The big strip tease. / Gentlemen, ladies / These are my hands / my knees. / I may be skin and bone...*” [9, p. 245]. Here Plath’s need to free herself from the male gaze conflates with the drive for literary longevity – the only way to triumph over “*Herr Doktor, Herr Enemy*” is to transfigure the mortal female body through a series of poetic/actual deaths and resurrections: “*Out of the ash / I rise with my red hair / And I eat men like air*” [9, p. 247].

Ann Sexton also creates a fragmentary image of the female body, depicting it as a set of bones, arms, neck, and hips, the leading motif in her poetry is the superiority of the male element over the female: “*Women have lovely bones, arms, neck, thigh / and I admire them also, but your bones / supersede loveliness. They are the tough / ones that get broken and reset*” (“*The Fury of Beautiful Bones*”) [14, c. 372]. What is more, the author is convinced that women’s inferiority to men is biologically determined and thus cannot be changed: “*The trouble with being a woman, Skeeze, / is being a little girl in the first place. / Not all the books of the world will change that*» (“*Hurry Up Please. It’s Time*”) [14, p. 410]. Though frankly depicting female sexuality, Sexton is convinced that it is rather a limitation than a means of feminine liberation. Moreover, Sexton sees a woman only in the unity (often sexual) with a man: “*She is the house. / He is the steeple. / When they fuck they are God*» (“*The Fury of Cocks*”) [14, c. 386]. But this

unity is fragile and not constant, very soon a woman becomes a useless thing which a man throws away without regret:

She is his selection, part time.
You know the story too! Look,
when it is over he places her,

like a phone, back on the hook (*"You All Know the Story of the Other Woman"*) [14, c. 30].

Comparing a woman to an inanimate object (a phone receiver, a doll, a roast beef, a boat, a glass), used carelessly by a man, is a typical feature of the poems by Sexton, Plath and Rich. For example, in *"Buying the Whore"* Ann Sexton reveals the thoughts of a man about a prostitute (or any woman in general): *"You are the **roast beef** I have purchased / and I stuff you with my very own onion. / You are **a boat** I have rented by the hour / and I steer you with my rage until you run aground. / You are **a glass** that I have paid to shatter / and I swallow the pieces down with my spit"* [14, c. 570]. Actions of a man are presented through a number of verbs of action (*stuff, steer, shatter, swallow*), which increase the image of violence against a woman's body.

In Sylvia Plath's poems we often find an image of a woman as a passive, inanimate object. For example, her 'sweetie, out of the closet' in the poem *"The Applicant"*: *"How can we give you a thing? <...> Will you marry it? / It is waterproof, shatterproof, proof"* [9, p. 221]. By comparing a future bride to a thing, calling her *it* like an object, Plath criticizes a passive role of a woman in the society. Adrienne Rich in her early poetry also stresses the superiority of a man over a woman, but it is often intellectual rather than physical: *"She who has power to call her man / From that estranged intensity / Where his mind forages alone, / Yet keeps her peace and leaves him free. / And when his thoughts to her return / Stands where he left her, still his own, / Knows this the hardest thing to learn"* (*"An Unsaid Word"*) [10, c. 5]. The image of a man who is developing intellectually provides a striking contrast to a woman who is standing where he left her, passive property of her husband.

Unlike postmodern aesthetics, which separates the notion of corporeality from the real body or the image of the body (Gilles Deleuze), all three American poets tried to reveal in their poetry a physical body, which is changeable, sexual, with all its flaws and "dirty" anatomy. Sexton, Plath and Rich began to inscribe the female body into the text before the emergence of feminist manifestos, thus trying to reconcile themselves with their sexuality, to explore previously prohibited topics and motifs associated with the intimate aspects of women's lives. The woman's body for them, especially for Sexton and Plath, is, above all, an object of suffering. The pain, both physical and mental, is an integral part of a woman's life, it begins with a cradle (*"...pain / I would sell my life to avoid / the pain that begins in the crib / with its bars or perhaps / with your first breath"* – says Sexton in *"The Big Boots of Pain"*) [14, p. 552]. Body images are often closely connected with motifs of physical pain, illness, operation, childbirth, abortion and other typically female anatomic peculiarities. But for a woman pain is a part of her life and it is something that makes her a woman, unique and special, she just have to accept this pain and learn to live with it: *"As for the pain and its multiplying teaspoon, / perhaps it is a medicine / that will cure the soul / of its greed for love"* (*"The Big Boots of Pain"*) [14, p. 552]. The language of the body is a special, different language, and, at the same time, the language of the Other. The body and its experience become the basis of feminine identity, the authority of the truth, because only by speaking the language of

the body a woman can pass on her experience to her descendants, because she is always limited by the language which is hostile, alien to her.

Despite the similarity of the authors in reflection of feminine identity, they create the image of the body in different ways. For example, in relation to Sylvia Plath's poetry, in modern literary criticism, there are different interpretations of the corporeality and body image. Say, Alicia Ostriker considers her poetry an attempt to go beyond the boundaries of the burden, which has always been regarded as the true manifestation of femininity, other researchers such as Sandra M. Gilbert and Susan Van Dyne explain corporeality of Plath's poems as an attempt to endow a female body with power in masculine culture. In the recent research by Jacqueline Rose "*The Haunting of Sylvia Plath*" states that Plath denies the existence of *authentic feminine self* and often criticizes this idea in her late poems [13]. Christina Britzolakis in her work "*Sylvia Plath and the Theatre of Mourning*" agrees with Rose that in Plath's poetry we don't find a quest for the authentic feminine subject, on the other hand, we read about self-reflective creativity, which is a parody on cultural stereotypes including marriage, family, confession, rampant consumerism etc. [1]. The body transforms from the physical object to the symbol of the femininity which goes through a crisis of its cultural belonging.

We believe that such controversial points of view regarding the body image in Plath's works are the result of the fact that some literary critics define the body as a biological object, while others, as discourse, or representation. In our study, we have used a multiple vision of the body and identity which brightly reflects the principles of gender theory – human identity is formed under the mutual influence of biological and cultural factors. For Sylvia Plath, as well as for Sexton and Rich, body and culture play an important role in shaping an identity, which is not the product of these two phenomena, but its formation is tightly interconnected with them.

In Anne Sexton's poetry there is no criticism of the authentic feminine self. Unlike Plath, she has always wished to unite the two parts of her identity: the spirit and the body. This tendency is especially reflected in her late religious poetry (*'The Book of Folly'*, *'The Death Notebooks'*, *'The Awful Rowing Toward God'*) where she insists that we must search for God through our bodies and our land, and not beyond them [3, p. 220]. Sexton's persona learns how to love her body, her *'animal loveliness'*. In her poems appear a lot of integral and healing images that symbolize renewal and revival: "*Because of this the ground, that winter nightmare, / has cured its sores and burst with green birds and vitamins*" (*"It Is A Spring Afternoon"*) [14, c. 185]. Sexton believes that a woman, who lives in harmony with her own body, who is able to get rid of prejudices about her own sexuality, imposed on her for years, will find her authentic self. "*Oh, darling, let your body in, / let it tie you in, / in comfort*" – writes A. Sexton's persona to her young daughter in *"Little Girl, My String Bean, My Lovely Woman"*. "*Darling, / stand still at your door <..> / you will strike fire, / that new thing!*" [14, c. 160].

Adrienne Rich, who, being one of the most enthusiastic representatives of radical feminism, had her own vision of the place and role of women in society. In the poem "*Twenty-One Love Poems*" the author writes that she does not want (unlike Sexton) to create a "career of pain", she is convinced that women must remember that the pain was left to them as an inheritance from their mothers and grandmothers, but when a woman frees herself of male domination over the body, she may get rid of pain and humiliation that have always been associated with it: "*Well, that's finished. The woman who cherished / her suffering is dead. I am her descendant. / I love the scar-tissue she handed on to me, / but I want to go on from here with you / fighting the temptation*

to make a career of pain" [10, c. 77–86]. Adrienne Rich introduces in her poetry a new tendency to *'speak the body'*, which, according to Michael J. Collins, is a certain compensation for the 'muteness' of the female body in her early poems [4]. Appealing to the Irigaray's views on Western linguistic and philosophical traditions, A. Rich uses the pain, which was inherited from the female ancestors, to reconstruct the female body and the true identity of her lyrical personae. She encourages women authors to think through the body, writhe through the body and by doing so destroy a masculine discourse, which has been marginalizing the feminine.

American literary critic Jane Gallop in her work "Thinking Through the Body" (1988) used Adrienne Rich's quotation in its title. By 'think through the body' notion A. Rich, using the ideas of R. Barthes, emphasizes that the entire world around us is corporeal as well as people who live in it. She places the body in the same group of abstract notions as the soul and the spirit [5]. Thus, body image in her poems is both an earthly and an abstract object.

Being a highly active literary theorist and American citizen, Rich often draws a parallel between the body and politics, the body and history, the body and language. For example, in poem "Leaflets" a lyrical persona hands out political pamphlets, while the author is speculating on the fact that these pieces of paper are absolutely of no value without tears shed by people, without the body warmth and feelings of the person who hands out the leaflets and the emotions of the person who receives them. In the poem with similar motifs "Tear Gas" Adrienne Rich writes: "*The will to change begins in the body not in the mind / My politics is in my body, accruing and expanding with every act of resistance and each of my failures*" [12, c. 140]. Subjective feminine identity becomes the center of a radical political change for the author. The female body, which has always been a political object, controlled by men, religion, and government, is given a particular importance, since, according to A. Rich, a woman must gain both physical and psychological control over her own body, and this process demands major changes in the Western culture itself. In order to achieve these goals, a woman needs a language, a corporeal one, which is essential for the woman to hear and see herself, and to be heard, seen and understood by others: "*a language to hear myself with / To see myself in / A language like pigment released on the board / Blood-black, sexual green, reds / Veined with contradictions*" ("Tear Gas") [12, c. 140].

So, speaking of women's poetry, we again return to the problems of the language: women's writing, which allows women authors to convey the sensual and bodily character of their inner self, as the reader immerses in "*semiotic pre-linguistic erotic energy*" (Julia Kristeva). Kristeva calls this type of text 'genotext'. It includes semiotic processes but also the advent of the symbolic ones [8, p. 120]. According to A. Rich, this task is extremely difficult, because a woman author must change not the words, but the concepts that they convey, and it will take years until women find the images necessary to complete such a transfer.

Summing up, in the research we come to conclusion that the body, corporeality and sexuality that were marginal in the poetry of the predecessors were frankly depicted in the works of Anne Sexton, Sylvia Plath and Adrienne Rich. We have concluded that these three American poets have much in common in how the image of the body is interpreted in their poetry. All of them try to include the feminine bodily experience in their poetry, although with some differences: A. Rich is mostly concerned about the struggle for women to restore control of their bodies, language, culture, and she tries to "*write directly and frankly as a woman, through the female body and experience*" [10,

p. 314]. S. Plath believes that the identity of a woman is formed in close connection with biological experience and culture. For her, not an abstract, but a real body of a woman is of great importance, the body which is always changing, unstable, striving to go beyond the limits and rules imposed upon it by society. A. Sexton draws a parallel between a female body and the hidden, latent creativity, the poet is convinced that a woman should be proud of her body, because only in harmony with it she will find her authentic self.

References

1. **Britzolakis Christina.** Sylvia Plath and the theatre of mourning / Christina Britzolakis. – Oxford : Claredon, 1999. – 264 p.
2. **Cixous Hélène, Cohen Keith, Cohen Paula.** The Laugh of the Medusa // Sings. – Summer, 1976. – Vol. 1. – No. 4. – P. 875–893 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <http://links.jstor.org/sici?sici=00979740%28197622%291%3A4%3C875%3ATLOT%3E2.0.CO%3B2-V>.
3. **Colburn Steven E.** Anne Sexton: telling the tale / Steven E. Colburn. – Ann Arbor: University of Michigan Press, 1988. – 423 p.
4. **Collins Michael J.** The Unearthing of the Body in Adrienne Rich's Poetics / Michael J. Collins // Thesis Abstract in partial fulfillment of the requirements for the Master of Arts. – Seton Hall University, 2009. – 32 p.
5. **Gallop Jane.** Thinking through the Body / Jane Gallop. – New York, NY: Columbia UP, 1988.
6. **Gill Jo.** Women's Poetry / Jo Gill. – Edinburgh : Edinburgh University Press Ltd, 2007. – 231p.
7. **Irigaray L.** This Sex Which Is Not One / Luce Irigaray. – [Translated by Catherine Porter, Carolyn Burke]. – New York : Cornell University Press, 1985. – 223 p.
8. **Kristeva Julia.** Revolution in Poetic Language. The Kristeva Reader. Ed. Toril Moi. – New York : Columbia University Press, 1986. – P. 89–136.
9. **Plath Sylvia.** Collected Poems / Sylvia Plath // Ed. by Ted Hughes. – New York : Harper & Row, Publishers, Inc., 1981. – 351 p.
10. **Rich Adrienne.** Adrienne Rich's Poetry And Prose / Adrienne Rich : ed. by Barbara Charlesworth Gelpi, Albert Gelpi. – New York-London : W. W. Norton & Company, 1993. – 434 p.
11. **Rich Adrienne.** Leaflets: Poems 1965–1968 / Adrienne Rich // New York-London : W. W. Norton & Company, 1969. – P. 140.
12. **Rich Adrienne.** Poems: Selected and New 1950–1974 / Adrienne Rich. – New York : Norton, 1975. – P. 140.
13. **Rose Jacqueline.** The haunting of Sylvia Plath / Jaqueline Rose. – Harvard University Press, 1993. – 288 p.
14. **Sexton Anne.** The Complete Poems / Anne Sexton. – Boston : Houghton Mifflin Company, 1981. – 623 p.

Надійшла до редколегії 07.12.2017

УДК 821.111-31

Т. В. Кирпита

Т. В. Кирпита

T. V. Kyrpyta

*Національна металургійна академія України
Национальная металлургическая академия Украины
National Metallurgical Academy of Ukraine*

**ПРИЙОМ ДВІЙНИЦТВА ЯК ЗАСІБ ВІДОБРАЖЕННЯ
ЗАБОРОНЕНИХ БАЖАНЬ ПЕРСОНАЖІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ
ЛІТЕРАТУРІ ВІКТОРІАНСЬКОГО ПЕРІОДУ
ПРИЕМ ДВОЙНИЧЕСТВА КАК СРЕДСТВО ОТОБРАЖЕНИЯ
ЗАПРЕТНЫХ ЖЕЛАНИЙ ПЕРСОНАЖЕЙ В АНГЛИЙСКОЙ
ЛИТЕРАТУРЕ ВИКТОРИАНСКОГО ПЕРИОДА
DUALITY AS A MEANS OF DISPLAYING THE CHARGED DESIRES
OF CHARACTERS IN ENGLISH LITERATURE
OF THE VICTORIAN PERIOD**

Розглянуто використання прийому двійництва в англійській художній літературі вікторіанського періоду, зокрема, у творах таких визначних письменників, як Дж. Ш. Ле Фаню, Р. Л. Стівенсон та Г. Джеймс. Предметом вивчення стали фантазійні твори «Кармілла» та «Зелений чай» Ле Фаню, новела «Маркгейм» і роман «Володар Балантре» Р. Л. Стівенсона, новела «Поворот гвинта» Г. Джеймса.

Візуалізація внутрішнього світу героя художнього твору здавна була викликом художнику. Прийом двійництва, як матеріалізація прагнень та бажань персонажів, став у великій нагоді, а вікторіанська епоха з її строгим моралізаторством і зведенням респектабельності в абсолют, надала нового звучання цьому прийому, двійник не просто представляв іншу сторону особистості, він уособлював гріх і порочність. Такий підхід дає широкий простір для тем: протиріччя між показовою релігійністю і зневір'ям, злочин і спокута гріха, любов і ненависть, зовнішня респектабельність і внутрішнє зло, та для безлічі інших. Уособленням гріховних (реальних чи нав'язаних святенницькою мораллю) бажань і стає двійник, що може бути як частиною розщепленої особистості героя (приміром, Джекіл і Гайд, Дженнінгс і привид у вигляді мавпи, Маркгейм та Незнайомець), так і окремою особистістю, на яку переносяться прагнення і нездійсненні бажання персонажа (брати Генрі та Джеймс, почасті привиди в «Повороті гвинта» для гувернантки).

Роль двійника також різна, але переважна більшість творів закінчується загибеллю головного героя, а отже, безперечною перемогою зла. Якщо ж лихий двійник гине, то разом з ним гине і протагоніст.

Ключові слова: двійник, двійництво, історія з привидами.

Рассмотрено использование приема двойственности в английской художественной литературе викторианского периода, в частности, в произведениях таких выдающихся писателей, как Дж. Ш. Ле Фаню, Р. Л. Стивенсон и Г. Джеймс. Предметом изучения стали фантазийные произведения «Кармила» и «Зеленый чай» Ле Фаню, новелла «Маркгейм», роман «Владелец Баллантре» Р. Л. Стивенсона и новелла «Поворот винта» Г. Джеймса.

Визуалізація внутрішнього мира героя художественного произведения издавна була вызовом художнику. Прием двойственности, как материализация стремлений и желаний персонажей, был очень кстати, а викторианская эпоха с ее строгим морализаторством и возведением респектабельности в абсолют, дала новое звучание этому приему, двойник не просто представлял другую сторону личности, он олицетворял грех и порочность. Такой подход дает широкий простор для тем: противоречия между показательной религиозностью и неверием, преступление и искупление греха, любовь и ненависть, внешняя респектабельность и внутреннее зло, и для множества других. Олицетворением греховных (реальных или навязанных ханжеской моралью) желаний и становится двойник, который может быть как частью расщепленной личности героя (например, Джекилл и Хайд, Дженнингс и призрак-обезьяна, Маркгейм и Незнакомец), так и отдельной личностью, на которую переносятся стремления и неосуществимые желания персонажа (братья Генри и Джеймс, отчасти привидения в «Повороте винта» для гувернантки).

Роль двойника также различна, но подавляющее большинство произведений заканчивается гибелью главного героя, а следовательно, несомненной победой зла. Если же злой двойник гибнет, то вместе с ним гибнет и протагонист.

Ключевые слова: двойник, двойственность, история с привидениями.

The article examines the use of dualism in English fiction of the Victorian period, in particular in the works by such prominent authors as J. S. Le Fanu, R. L. Stevenson and H. James. As the subject of our study we took the fantasy works by Le Fanu "Carmilla" and "Green Tea", Stevenson's "Markheim" and "The Master of Ballantrae", and "The Turn of the Screw" by H. James.

The visualization of the inner world of the artistic work protagonist has long been a challenge to the artist. The acceptance of duality as a materialization of the aspirations and desires of the characters has become very useful, and the Victorian epoch with its strict moralisation and the erection of respectability into the absolute, gave a new sound to this reception; the double did not merely represent the other side of the personality, it personified sin and perversity. Such an approach provides a wide range of topics: contradictions between demonstrative religiosity and unbelief, crime and redemption of sin, love and hatred, external respectability and inner evil, and many others. The personification of the sinful (real or imposed by the holy morality) desires and becomes a double, which can be as part of the split personality of the hero (for example, Jekyll and Hyde, Jennings and the ghost of the monkey, Markheim and the Stranger), as well as a separate person, on which the aspiration and the impracticable wishes of the character are imposed (the brothers Henry and James, partly ghosts in "The Turn of the Screw" for the governess).

The role of the double is also different, but the overwhelming majority of works end with the death of the protagonist, and hence the undoubted victory of evil. If the evil double dies, the protagonist dies too.

Keywords: double, duality, ghost story.

Двійництво – дуже давній художній прийом, що бере свій початок ще в прадавніх міфах та легендах. У художній літературі він набув найрізноманітніших форм виявлення, в результаті чого виникло багато спроб дати визначення поняттю двійника, а також класифікацію його різновидів.

У класичному розумінні двійник – це дзеркальне відображення людини, її "близнюк". Але в мистецтві, і в художній літературі зокрема, це поняття трактується значно ширше. Як справедливо зазначає А. А. Михальова, у творі можуть бути відсутні двійники як зовнішньо ідентичні люди, але зустрічаються герої, пов'язані внутрішньою подібністю [7]. Як критерієм двійництва дослідниця пропонує скористатися концепцією П. М. Біцилли, з якої випливає, що двійник –

це той, у кому персонаж упізнає себе самого. Тобто критерієм двійництва слугує бачення себе в іншому [1, с. 6]. Звичайно, це визначення не є ні універсальним, ні повним, але ним можна впевнено користуватись у поєднанні з іншими як широким і узагальненим концептом двійництва.

Як давній прийом у мистецтві та літературі різних історичних епох та культур, двійники присутні в усній народній творчості, античній драмі, п'єсах В. Шекспіра, творах О. де Бальзака, О. Пушкіна, В. Одоевського, М. Гоголя, Ф. Достоевського та інших. Якщо ж говорити, власне, про англomовну літературу, тема двійництва використовується С. Кольриджем, Ч. Діккенсом, Дж. Ш. Ле Фаню, Р. Л. Стівенсоном, О. Уайльдом. Таким чином, ми маємо справу з певним «спадкоємним зв'язком літературних творів» [3, с. 65].

Англійський дослідник Дж. Гердман зазначав, що «форми двійництва коливаються між розділенням та єдністю» [9, с. 4]. Виходячи з цього положення, Т. Д. Комова виділяє, з опорою на концепції С. Д. Кржижановського та Ч. Серге, два основні види двійництва. Перший базується на *подвоєнні індивіда*, за якого зображуване явище (ціле) представлене за допомогою двох героїв, що повторюють та доповнюють один одного (два Менехма у Плавта, Розенкранц і Гільденстерн у трагедії В. Шекспіра, Бобчинський та Добчинський у «Ревізорі» М. Гоголя і т.ін.). Другий вид – роздвоєння цілого: два однойменні персонажі з оповідання Е. По «Вільям Вільсон», Голядкін-старший та Голядкін-молодший у «Двійнику» Ф. М. Достоевського. Зображаючи таких персонажів, автор зосереджується вже не на осмисленні загального явища, а спостереженні за його частиною – усвідомленням героєм свого «роздвоєння», його думками й почуттями, внутрішніми переживанням [3, с. 63–65].

Для письменників-вікторіанців прийом двійництва став у нагоді для матеріалізації потаємних бажань, заборонених строгою мораллю тодішнього суспільства. Автори, твори яких ми розглядаємо, належать до різних поколінь і мають різну культурну та релігійну ідентичність, але загальним для них є саме інтерес до темних сторін людської душі, проблеми добра і зла, невинності та гріха.

Привидів та лиховісних істот літератури вікторіанської епохи можна, на нашу думку, здебільшого віднести до двійників другого типу, хоча можна навести приклади і першого типу (ті самі «Володар Балантре» та «Кармілла»). Іноді двійника важко класифікувати за цим принципом, як от Маркгеймового візаві, котрий спочатку постає у образі диявола-спокусника. Але після пережитого головним героєм катарсису незнайомець перетворюється на янгола. Чи є незнайомець уособленням душевної боротьби героя, чи посланцем небес, що лише підштовхує його до каяття, – автор залишив на розсуд читача.

Так, у Дж. Ш. Ле Фаню потойбічні істоти, що неухильно супроводжують головних героїв, уособлюють іншу, «темну» сторону їхньої особистості. У найбільш вдалих своїх творах він використовує метафізику для того, щоб зазирнути у людську душу (навіть у, здавалося б, відверто «вампірському» романі «Кармілла»). У цьому романі подругою юної, наївної героїні стає підступна вампірша. Жорстокість, свавільність та егоїзм, властиві Карміллі, мали б відштовхнути від неї милу, покірну дівчину, але натомість приваблюють її. Ті риси характеру, що ховалися десь у глибині свідомості героїні, не маючи виходу, знайшли своє відображення у характері Кармілли.

Доволі специфічного двійника має велебний Дженнінгс, персонаж новели «Зелений чай»: у його уяві (навіть, за його ствердженням, перед його очима) час від часу з'являється огидна мавпа з очима, що палають пекельним вогнем:

"The interior of the omnibus was nearly dark. I had observed in the corner opposite to me at the other side, and at the end next the horses, two small circular reflections, as it seemed to me of a reddish light. <...> I leaned forward to aid my endeavour to discover what these little circles really were. They shifted their position a little as I did so. I began now to perceive an outline of something black, and I soon saw with tolerable distinctness the outline of a small black monkey, pushing its face forward in mimicry to meet mine; those were its eyes, and I now dimly saw its teeth grinning at me." [11, с. 15].

Спочатку демон з'являється лише як зорова галюцинація, але стає дедалі могутнішим і спонукає Дженнінгса до негідної поведінки, недостойної пастора. Він розповідає «медику-філософу» ("medical philosopher") Гесселіусу про це:

«If it is anything real, I say, it is prevailing, little by little, and drawing me more interiorly into hell. <...> Its power of action, I tell you, had increased. Its malice became, in a way aggressive. <...> it is always urging me to crimes, to injure others, or myself» [11, с. 19].

У той час як його лікар вважає, що це – лише галюцинація, Дженнінгс цілком впевнений у реальності існування мавпи-демона. Він зізнається, що вважає вивчення язичницьких вірувань та культів, а також метафізичної літератури несумісними з його діяльністю пастора, навіть «гріховними». Внаслідок цього він картає себе, не в змозі подолати докори сумління. Вочевидь усе це стало причиною того, що з глибин свідомості Дженнінгса вирвалось його *alter ego*, темна сторона його душі, приховані «заборонені» бажання. Це нібито передмова до Стівенсонових Джекілла і Гайда (1886), і, в іншому плані (образ героїні), до його ж новели «Олалла». Справді, «Зелений чай» називають «передвісником» «Дивної історії доктора Джекілла й містера Гайда» (див., напр., Th. Boyle, C. N. Manlove) [8, с. 12–13; 12, с. 124]. Дійсно, між ними дуже багато подібного.

Як і вікарій Дженнінгс, Джекілл – шанована людина. Він відомий лікар, талановитий вчений, надзвичайно добра і стримана людина. Обоє прагнуть пізнати світ за межами своєї фізичної оболонки, побачити дійсність іншими очима. Дженнінгс ночами зачитується метафізичною літературою, щоб зазирнути за ширму фізичного світу, Джекілл створює зілля, здатне вивільнити його потаємні бажання, прагнення й потяги, які він не смів виказати в умовах строгої вікторіанської моралі. Результат його експериментів – Гайд – також зовнішньо нагадує привид-мавпу Дженнінгса: він низького зросту, має кострубату фігуру й потворне обличчя. Фінал обох історій також схожий: Дженнінгс скоює самогубство, не в змозі опиратися спонуканням лихого привида-мавпи і в той же час відчувачи докори сумління, а Джекілл вбиває себе, вбивши Гайда, який вийшов з-під його контролю й почав поглинати особистість доктора. Для обох персонажів (Дженнінгса та Джекілла) це, здається, єдиний вихід, адже їхні демони – це невіддільні частини їх душі, уособлення гріхів, докорів сумління, страхів та заборонених строгою вікторіанською мораллю бажань. Вбивство двійника як вбивство себе використав пізніше О. Уайльд у «Портреті Доріана Грея», але у його героя зовсім інші мотиви: він бажає знищити портрет, що став дзеркалом його душі, аби навіки приховати від сторонніх очей свою істинну суть. Пошкодивши

портрет, що став уособленням його внутрішнього світу і його пороків, Доріан биває себе.

У «Маркгеймі» Стівенсон показує боротьбу добра і зла у душі героя за допомогою постаті таємничого незнайомця. Спочатку він з'являється начебто для того, щоб спокусити Маркгейма, схилити його продати душу дияволу. Але подальші події перекреслюють перше враження: таємничий незнайомиць розкриває героєві все його життя, дійсний ступінь його падіння, показує йому себе в істинному світлі. Після щирого каяття героя обличчя незнайомця змінюється, з диявола він перетворюється на янгола. Це дає нам підставу стверджувати, що потойбічний гість – це душа Маркгейма, втілення боротьби доброго й злого начал у ній.

Яскравим прикладом двійників першого типу є брати Генрі та Джеймс у «Володарі Баллантре» Р. Л. Стівенсона. Фізично вони не є ні близнюками, ні частинами одного цілого. Тут ми маємо справу з іншим явищем – перенесення якостей двійника на іншу людину, проекція на неї власних бажань, прагнень, потенціалу. Суперництво між братами триває все життя. Вони кохають одну й ту саму жінку, підтримують ворогуючих претендентів на трон. Спочатку начебто все ясно: Генрі втілює у собі добре начало, а Джеймс – зле, демонічне. Але далі виявляється, що не все так просто. Душу молодшого брата роз'їдає давня ненависть до Джеймса, він все більш стає схожий на старшого брата Джеймса. Генрі, пише Н. Я. Дьяконова, «ненавидить його і ненавидить себе, відчуваючи у собі частинку брата» [2, с. 132]. Генрі заздрить популярності Джеймса серед людей, силі його характеру, відвазі. Власне, самого Генрі важко назвати добрим, протягом твору він майже не виявляє доброти, скоріше, він м'який і поступливий.

Неоднозначною є і фігура Джеймса, який від самого початку втілює зле, демонічне начало. Джеймс – аморальна особистість, яка йде на будь-який злочин. Але й Генрі, плекаючи у своїй душі ненависть до брата, згодом перетворюється на нього, стає його двійником.

Як зовнішніх двійників можна, на нашу думку, розглядати і привиди Квінта і Джессел, покійних слуг з новели Г. Джеймса «Поворот гвинта». На думку безіменної гувернантки, що опікується двома сиротами Майлсом і Флорою, привиди є відображенням духовного світу дітей, їх духовними двійниками.

Але сприйняття новели не може бути таким однозначним. Надійність гувернантки як оповідача досить сумнівна, і це зумовлено структурою твору. Її оповідь замкнена у специфічну «рамку»: оповідач представляє нам свого товариша на ім'я Дуглас, який задля розваги читає мемуари гувернантки своїм друзям. Поступово ми забуваємо, що це – рукопис, який читають уголос, і Дуглас разом із оригінальним оповідачем повністю зникають із свідомості читача, а їх місце займає гувернантка.

Така рамкова побудова твору лише на перший погляд здається дивною і дещо недоцільною. Дійсно, навіщо вводити ще двох оповідачів, які переповідають історію третього? На нашу думку, Генрі Джеймс навмисно робить оповідь такою опосередкованою, непрямую, аби зародити в душі читача сумніви у правдивості та щирості гувернантки. Адже, якби оповідь велася від імені гувернантки, або навіть Дугласа, над нами б тяжіло поняття художньої правди, і це б завадило нам поставити під сумнів слова гувернантки. Але третій оповідач зазначає, що Дуглас, можливо, був закоханий у гувернантку, тобто мало місце його пристрасне судження про неї:

“She was a most charming person, but she was ten years older than I. She was my sister’s governess,” he quietly said. “She was the most agreeable woman I’ve ever known in her position <...> and we had, in her off-hours, some strolls and talks in the garden – talks in which she struck me as awfully clever and nice” [10, с. 4].

Дослідники творчості Джеймса розбилися у цьому питанні на три табори: одні вважають, що «Поворот гвинта» — це історія з привидами і нічого більше; другі впевнені у тому, що привиди – витвір уяви божевільної гувернантки; треті ж вважають, що автор навмисно створив такий неоднозначний твір, який досі викликає суперечки серед шанувальників його творчого спадку. Ми схилиємося до точки зору останніх, але допускаємо, що твір міг, так би мовити, «перерости» намір письменника. Відомо, що Джеймс написав «Поворот гвинта» у складний період свого життя, коли він змушений був писати твори на замовлення. У той час був великий попит на оповідання з привидами, так і з’явився «Поворот гвинта», новела, якій згодом судилося вийти за межі банальної «страшилки» чи оповідки про надприродне.

Втім, повернемося до мотиву двійництва у новелі. На перший погляд, як було зазначено вище, складаються дві пари: Майлс – Квінт та Флора – міс Джессел. Так вважає і гувернантка, за спинами дітей з янгольськими личками і милими манерами вона бачить демонів, що хочуть розбестити, морально зіпсувати її вихованців. Добродісна і порядна дівчина вступає в нерівний бій з привидами, аби врятувати бідолашних малюків від морального падіння, вберегти їх будь-якою ціною. Саме так ситуація виглядає зі слів гувернантки.

Але уважний читач не може оминати деталі, які допомагають скласти зовсім інше враження. Так, ми бачимо, що відносини гувернантки з дітьми не складаються з самого початку, хоча вона стверджує протилежне. Вона часто нехтує заняттями з дітьми, Майлс не занадто високої думки про її спроможність чомусь його навчити, Флора уникає занадто нав’язливої наставниці. І тут, як справедливо зазначає А. В. Маркін, вона заповнює пустоти у спілкуванні з дітьми уявними істотами. [5, с. 70]. Таким чином, для неї Квінт і Джессел є двійниками Майлса і Флори, ми ж можемо припустити, що вони є відображенням внутрішнього світу самої гувернантки, вираженням її потаємних гріховних прагнень і бажань.

Бібліографічні посилання

1. **Бицилли П. М.** К вопросу о внутренней форме романа Достоевского / Бицилли П. М. // О Достоевском: сб. ст. – М., 1966. – 120 с.
2. **Дьяконова Н. Я.** Стивенсон и английская литература XIX века / Дьяконова Н. Я. – Ленинград, 1984. – С. 84–132.
3. **Енбаева Л. В.** Сопоставительно-переводческий анализ интертекстуальности в произведении Ф.М. Достоевского «Двойник» / Енбаева Л. В., Гесс В. А. // Вестник Челябинского гос. ун-та. – 2015. – №10 (365). – С. 61–67.
4. **Колотова О. О.** Феномен двійництва в мистецтві: розщеплений суб’єкт на межі світів / Колотова О. О. // Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія. – 2015. – №2(6). – С. 95–101.
5. **Маркин А. В.** Архетипическое содержание сюжета повести Г. Джеймса «Поворот винта». Текст в культурно-историческом контексте / Маркин А. В. – Екатеринбург, 2005. – С. 65–74.
6. **Комова Т. Д.** Двойники в системе персонажей художественного произведения (на материале западноевропейской и русской литературы XIX в.) / Т. Д. Комова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dslib.net/teoria-literatury/dvojniki-v-sisteme-personazhej-hudozhestvennogo-proizvedeniya.html>

7. **Михалева А. А.** Герой-двойник и структура сюжета / Михалева А.А. // Новый филологический вестник. – 2006. – № 3. – С. 227–231.
8. **Boyle Th.** Black Swine in the Sewers of Hampstead: Beneath the Surface of Victorian Sensationalism / Boyle Th. – USA : Penguin Books, 1989. – 273 p.
9. **Herdman J.** The Double in Nineteenth-century Fiction / Herdman J. – Basingstoke, L. : Macmillan, 1990. – P. 4.
10. **James H.** The Turn of the Screw and Other Stories. – New York : Penguin Books, 1977. – 208 p.
11. **Le Fanu J. S.** In a Glass Darkly / Le Fanu J. S. – Wordsworth Editions Limited, 1995. – 288 p.
12. **Manlove C. N.** Modern Fantasy / Manlove C. N. – Cambridge : Cambridge University Press, 1978. – 267 p.
13. **Stevenson R. L.** Dr Jekyll and Mr Hyde and Other Tales / Stevenson R.L. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – 205 p.
14. **Stevenson R. L.** The Master of Ballantrae. Weir of Hermiston / Stevenson R. L. – London : Everyman's Library, 1992. – P. 11–239.

Надійшла до редколегії 06.12.2017

УДК 811.111'42

N. O. Lysenko

Н. О. Лисенко

Н. А. Лысенко

*Oles Honchar Dnipro National University**Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара**Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара***STYLISTIC MEANS OF AN ANECDOTE AS THE EXPRESSIVE
COMPRESSED TEXT****СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ АНЕКДОТУ ЯК ЕКСПРЕСИВНОГО
СТИСЛОГО ТЕКСТУ****СТИЛИСТИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА АНЕКДОТА
КАК ЭКСПРЕССИВНОГО СЖАТОГО ТЕКСТА**

Здійснено аналіз і розглянуто функціонування стилістичних засобів у англomовних експресивних стислих текстах. Поняття експресивного дискурсу, стислого тексту, його типів і експресивних засобів виступають актуальними питаннями багатьох лінгвістичних досліджень. Експресивність розглядається багатьма лінгвістами як спосіб надання мовленню своєрідності та виразності, тобто тісно пов'язана зі стилістикою. Стилiстичі притаманне вираження різноманітних експресивних значень, яке досягається стилістично забарвленими одиницями різних рівнів мови. Функціонуючи разом, ці одиниці підкреслюють експресивні відтінки висловлень, надають їм певного стилістичного забарвлення, підсилюють або зменшують емоційний вплив. Джерелом вираження експресивності виступає в першу чергу художній текст, внаслідок того, що створення автором будь-якого повідомлення в художньому творі завжди супроводжується вибором певних мовних засобів з метою забезпечення естетичного впливу на читача. Експресивно-стилістичне забарвлення притаманне слову або висловленню та є такою самою невід'ємною його складовою як лексичне або граматичне значення. Створення образності в тексті відбувається не лише на лексичному рівні, а й на фонетичному та граматичному рівнях мови. Виразні засоби включають у себе різноманітні еліптичні звороти, інверсії, повтори, використання розмовної лексики тощо. В цілому у статті розглянуто типи стилістичного забарвлення, принципи відбору існуючих виразних засобів.

Ключові слова: стислий текст, експресивність, стилістичні засоби, стилістичне забарвлення, образність.

Осуществлен анализ и рассмотрено функционирование стилистических средств в англоязычных экспрессивных сжатых текстах. Понятия экспрессивного дискурса, сжатого текста, его типов и экспрессивных средств выступают актуальными вопросами многих лингвистических исследований. Экспрессивность рассматривается многими лингвистами как способ придания речи своеобразности и выразительности, таким образом она тесно связана со стилистикой. Стилистике присуще выражение различных экспрессивных значений, которое достигается стилистически окрашенными единицами разных уровней языка. Функционируя вместе, эти единицы подчеркивают экспрессивные оттенки высказываний, придают им определенную стилистическую окраску, усиливают или уменьшают

эмоциональное воздействие. Источником выражения экспрессивности выступает в первую очередь художественный текст, в силу того, что создание автором любого сообщения в художественном произведении всегда сопровождается выбором определенных языковых средств с целью обеспечения эстетического воздействия на читателя. Экспрессивно-стилистическая окраска присуща слову или выражению и является такой же неотъемлемой его составляющей как лексическое или грамматическое значение. Создание образности в тексте происходит не только на лексическом уровне, а и на фонетическом и грамматическом уровнях языка. Выразительные средства включают в себя эллиптические обороты, инверсии, повторы, разговорную лексику и тому подобное. В целом в статье рассмотрены типы стилистической окраски, принципы отбора существующих выразительных средств.

Ключевые слова: сжатый текст, экспрессивность, стилистические средства, стилистическая окраска, образность.

The article deals with the analysis and functioning of the stylistic means in the English expressive compressed texts. The concepts of the expressive discourse, the compressed text, its types and the expressive means are the topical issues of the linguistic research. Expressiveness is considered by many linguists as a way of giving speech peculiarity and expressiveness, thus closely related to stylistics. Expression of various expressive meanings is inherent in stylistics, which is achieved by stylistically coloured units of different levels of a language. Working together these units emphasize the expressive shades of utterances, give them a certain stylistic colouring, enhance or reduce the emotional impact. The source of the expressiveness is, first and foremost, a literary text, in view of the fact that the creation of any message by the author in the literary work is always accompanied by a selection of certain linguistic means in order to ensure the aesthetic impact on the reader. Expressive-stylistic colouring is inherent in a word or utterance and is also an integral part of it as a lexical or grammatical meaning. Creation of imagery in the text occurs not only at the lexical level, but also at the phonetic and grammatical levels of the language. Expressive means include elliptical structures, inversions, repetitions, spoken vocabulary, etc. In general, the article considers types of stylistic colouring, the principles of selection of existing expressive means.

Keywords: compressed text, expressiveness, stylistic means, stylistic colouring, imagery.

The existing stylistic means, which are used in expressive compressed texts in order to achieve their expressiveness, are considered in this article. This question is relevant, because today more and more attention of linguists is given to the study of expressive compressed texts and various expressive means of their creation, and there is a need for further study of this problem.

Expressiveness as a way of giving speech peculiarity and expressiveness is one of the main topics of linguistic research and is considered by many researchers as a stylistic problem. For example, T. G. Vinokur offers the study of the essence of expressiveness, using a scale of stylistic shades that express certain stylistic meanings [1, p. 43]. Yu. S. Stepanov proposes to study the problem of expressiveness from the point of view of so-called emotional-expressive synonyms, that is, words belonging to one functional style of the language and having one denotate, but different emotional-expressive colouring [5, p. 35].

According to I. S. Ilyinskaya, it is necessary to distinguish between the linguistic and non-linguistic plan for the creation of the style. In combination with the style of the work, great significance is usually given to the artistic merit, imaginative presentation, which entirely serve as the phenomena of the language. Imagery of presentation is created with the help of various stylistic devices – tropes [2, p. 84]. For example, such

a trope as metaphor necessarily relates to the sphere of the language, because namely the change of the meaning of the word is a linguistic phenomenon. A peculiar syntactic representation of the expressive figurative attribute is as well the linguistic feature, in which the syntactically meaningful word is the main in meaning.

The belles-lettres style affects the reader's imagination and feelings, conveys the author's thoughts and emotions, uses all the richness of vocabulary, the opportunities of different styles, is characterized by imagery, emotional speech. As for the varieties of expressive compressed texts in the belles-lettres style, then one can distinguish an anecdote, an aphorism, a riddle, a short verse.

An anecdote is one of the most striking varieties of the expressive compressed text. According to K. F. Sedov, the anecdote "is in a diffuse state between everyday communication and artistic speech" [4, p. 3], that is, it combines features of folklore and spoken language. Anecdote is a comic linguistic text, which is a specific genre of folklore with an unexpected climax and peculiar language means of achieving comicality. The main aim of an anecdote is to attract the reader's (listener's) attention and cause laughter.

Anecdote is a short, concise text (the one that meets the criteria of both grammatical and syntactic as well as semantic connectivity), produced by the speaker intentionally with the special purpose to make the listener laugh, understandable to the listener (however, anecdotal understanding sometimes requires some effort from the listener), presented in a certain situation, in which it is appropriate to tell an anecdote, and is connected by intertextuality with other anecdotes and stereotypes of anecdotal space.

V. O. Samokhina refers an anecdote to one of the most common types of contemporary English-language jokes, which is defined as a narrative joke in the English-speaking linguo-cultural environment [3]. According to the researcher, the important feature of the anecdote is dynamic, but at the same time complete plot, the features of the comic in the text of the joke are the simplicity of form, the clarity and effectiveness of the word.

Anecdotes can exist both in verbal and written forms. According to its linguistic features, anecdote belongs not to the narrative, but rather to the "visual" genre. For many anecdotes, the intonation of the narrator, his mimicry and gesture play a paramount constructive role. Therefore, various expressive graphic, lexical, grammatical, and stylistic means should be used in writing to convey the same feelings and emotions.

The aim of this article is to study the units of expression of stylistic meanings at different levels of the language based on example of one of the varieties of expressive compressed texts – anecdotes, as well as the features and purposes of the use of stylistic means in the text.

Stylistics deals with various expressive meanings, primarily, phonetic, morphological, word-building, and stylistic ones. In the text, elements of meanings of units at all the levels function together, which helps to emphasize one or another shade of the utterance, gives the utterance a certain stylistic colouring, increases or decreases emotional impact. Expressive or stylistic means of the language in the broad sense are deviations from the traditional turns of speech, deprived of emotional characteristics. Expressive means include various elliptical structures, inversions, repetitions, use of spoken vocabulary, and the like.

In general, there are two types of stylistic colouring: stylistic colouring associated with expressive emotional speech, and functional-stylistic colouring associated with functional language styles. That is, there are linguistic means with expressive-stylistic

colouring and language means in relation to functional styles, where there is a division into bookish and colloquial varieties of speech. Functional-stylistic colouring is less distinguished in the language than the stylistic colouring associated with different kinds of expression. Expressive-stylistic colouring is inherent in a word or an utterance and is also an integral part of it as lexical or grammatical meaning.

Imagery creation in the text occurs not only at the lexical level, but also at the phonetic and grammatical levels of the language. The phonetic level, especially when creating expressive compressed texts, is represented by a certain sound organization of the text, which helps to increase the emotional impact.

A: Hey, man! Please call me a taxi.

B: Yes, sir. You are a taxi [6].

In this example, the emphasis is on the verb *call*, which has such meanings as "to name" or "to phone". One of the participants in this dialogue uses the phrase *call me a taxi*, and the other one understands the meaning of the verb *call* as "name", that is why he answers: *You are a taxi*. The verb *call* in the above mentioned examples is pronounced in the same way, therefore, some misunderstanding occurs, and hence there appears the comicality of the situation.

For instance,

1. Did you hear about **the blind carpenter** who picked up his hammer and saw?

2. Did you hear about **the deaf shepherd** who gathered his flock and heard? [6].

In the above mentioned example, words with the same spelling are also used, since they not only differ in meanings, but are also different parts of speech. In the first sentence it is said that the blind carpenter took his hammer and saw, and in the second it is stated that the deaf shepherd gathered his flock and other cattle. The humor of this example lies in the use of the words *saw* and *heard*. Saw as a noun has the meaning "the tool of carpenter", but it is the same in spelling with the form of the Past Tense of the verb *to see*. Therefore, the same sentence can be understood as "a blind carpenter took his hammer and saw (he had vision)". As for the word *heard*, it is initially the same with the past form of the verb *to hear*, but it is as well in tune with the word *herd*, the "cattle". In addition to the meaning "the deaf shepherd gathered his flock and other cattle", we also have the meaning "the deaf shepherd gathered his flock and heard (he had hearing)". The expressiveness of this compressed text is manifested not only at the phonetic level of the language, but, in particular, by means of a certain sound organization, when words with different meanings have the same pronunciation, and also at the grammatical level (morphological): here there is a play on meanings of words related to different parts of speech.

From the point of view of normative grammar, any deviation from the traditional turns of speech belongs to expressive (or stylistic) language means. At the grammatical level, namely, in syntax, stylistic expressiveness is achieved, for example, with the help of inversion, various elliptical constructions, repetitions, etc.

For instance,

A: I have the perfect son.

B: Does he smoke?

A: No, he doesn't.

B: Does he drink whiskey?

A: No, he doesn't.

B: Does he ever come home late?

A: No, he doesn't.

B: I guess you really do have the perfect son. How old is he?

A: He will be six months old next Wednesday [6].

A special feature of this text is the use of repetitions in answers to questions: *No, he doesn't.*

In general, the selection of linguistic means often depends on the attitude of the speaker to his utterance, for example, to emphasize the emotional impact. The use of ellipses, inversions, the absence of complex syntactic structures are typical for increasingly emotional speech, which is expressed through the speaker's attitude. Concerning lexical means of emphasizing emotionality, exclamations can be mentioned. On the basis of the cognitive-appraisive attitude of the speaker to the content of the utterance, to the addressee of the speech, as well as to the situation in general, various types of emotional-expressive speech are formed. The selection of linguistic means (mainly lexical and syntactic), especially intonational ones, takes place on the basis of appraisal of its emotional intensity as well as of communicative forms of speech, aspiration to expressiveness, etc.

In general, the selection of linguistic means takes place on the basis of the belonging of the utterance or the text to one or another language style, that is, a certain style uses a system of language means typical of it. But it is impossible to exclude the interaction of linguistic means of various styles among themselves, which is particularly evident in fiction and publicistic works.

The following example is characterized by a kind of syntactic representation of an expressive figurative attribute, in which the syntactically meaningful word is the main in meaning:

Mary: John says I'm pretty. Andy says I'm ugly. What do you think, Peter?

Peter: I think you're pretty ugly [6].

In this example, the syntactically meaningful word is the adjective *ugly* with the meaning "disgusting". This word becomes syntactically meaningful due to the phrase *pretty ugly*, where it becomes the main one, and the word *pretty* with the meaning "sufficiently, to a large extent" while performing the function of the adverb and the intensifier of meaning of the adjective *ugly*. But initially *pretty* was also used as an adjective and had the meaning "beautiful": Mary says that John finds her pretty, Andy finds her ugly, and then asks Peter what he thinks about her. Peter replied using the pattern **pretty (as an adverb) + adjective/adverb**, that is, Peter believes that Mary is ugly enough.

For instance,

A person who speaks two languages is bilingual... A person who speaks three languages is trilingual... A person who speaks four or more languages is multilingual. What is a person who speaks one language? [6].

Syntactically meaningful and the main in lexical meaning word here is the adjective *lingual* – "linguistic", on the basis of which new concepts in determining a person speaking two, three and more languages are constructed in this text, respectively, *bilingual*, *trilingual*, *multilingual*.

But if the author uses such a stylistic device as comparison, this would be one of the characteristic features of the style of this author or his work, but not the peculiarity of his linguistic stylistic means. The use of epithets is also not a characteristic feature of the linguistic style, but is an element of the style of the work. Epithets, indicating some characteristic feature of the object, do not include anything specifically linguistic.

Equally, excessive or, vice versa, insufficient use of epithets characterizes the stylistic individual style of the author.

Thus, it can be concluded that expressive compressed texts use phonetic, morphological, and syntactic units of expression of stylistic meanings that usually function together. The stylistic or expressive means of achieving expressiveness that we encountered in our examples include a certain sound organization of the text, play on words, repetition, a special syntactic representation of words in the text, word formation. The selection of these means depends, first of all, on the attitude of the speaker to the utterance in order to give it a certain emotional colouring, as well as on the style of the language that one or another text belongs to. In the future it is possible to explore other stylistic means of creating expressiveness on the basis of examples of expressive compressed texts.

References

1. **Винокур Т. Г.** Закономерности стилистического использования языковых единиц / Винокур Т. Г. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М., 2009 – 240 с.
2. **Ильинская И. С.** О языковых и неязыковых стилистических средствах / Л. К. Граудина, Е. Н. Ширяева // Культура русской речи, – М. : НОРМА-ИНФРА М, 1999. – С. 415.
3. **Самохіна В. О.** Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / Самохіна Вікторія Опанасівна. – Київ :
- КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – 519 с.
4. **Седов К. Ф.** Психолінгвістика в анекдотах / К. Ф. Седов. – М. : Лабиринт, 2007. – 112 с.
5. **Степанов Ю. С.** Альтернативний мир, дискурс, факт и принцип причинности / Ю. С. Степанов // Язык и наука конца XX века: сб. статей. – М. : РГГУ, 1995. – С. 35–73.
6. **Short jokes.** Collection of short jokes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.funshun.com/jokes/short-jokes.html>

Надійшла до редколегії 06.12.2017

УДК 811.111'42

А. В. Петрова

А. В. Петрова

A. V. Petrova

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University*

**МЕТОДИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОГО ТА ПОЕТИКО-КОГНІТИВНОГО
АНАЛІЗУ: ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ ГЕРОЇНІ-«АВАНТЮРИСТКИ»
VS. ХУДОЖНІЙ КОНЦЕПТ «АВАНТЮРИСТКА»
В РОМАНАХ СІДНІ ШЕЛДОНА
МЕТОДЫ ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКОГО
И ПОЭТИКО-КОГНИТИВНОГО АНАЛИЗА: ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ
ОБРАЗ ГЕРОИНИ-«АВАНТЮРИСТКИ» VS. ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ
КОНЦЕПТ «АВАНТЮРИСТКА» В РОМАНАХ СИДНИ ШЕЛДОНА
LITERARY, POETIC AND COGNITIVE ANALYSIS METHODS:
AN IMAGE OF THE ADVENTURESS CHARACTER VS. A LITERARY
CONCEPT ADVENTURESS IN NOVELS BY SYDNEY SHELTON**

Розглянуто та висвітлено сучасні методи літературознавчого та поетико-когнітивного аналізу, які можуть бути застосовані задля інтерпретації художнього образу твору, в нашому випадку це художній образ героїні-«авантюристки», та розуміння його естетичної цінності й національно-культурної специфіки, що стає можливим лише за умови знання задуму автора, його оцінної позиції, моральних, політичних, естетичних та етичних настанов, фактів біографії автора, його переживань під час написання твору, а також емоційних, оцінних, етичних та естетичних настанов реципієнта, які він (реципієнт) використовує з метою інтерпретації тексту. Такий тип аналізу використовується при моделюванні художніх концептів, а з точки зору нашого наукового інтересу – це художній концепт АВАНТЮРИСТКА, який було безпосередньо зображено в романах сучасного американського письменника Сідні Шелдона. Оскільки будь-яке лінгвістичне дослідження потребує застосування низки методик, прийомів і методів для проведення успішного та результативного практичного аналізу, нами було відібрано найбільш популярні методи літературознавчого та поетико-когнітивного аналізу серед дослідників з цих галузей. Насамперед, варто враховувати те, що в сучасній лінгвостилістиці, літературознавстві та когнітивній лінгвістиці прийоми та процедури, які направлені на аналіз художніх текстів, а виходячи з цього – концептів різних типів, розроблені найбільш повно.

Все це уможлиблює розуміння позиції письменника щодо засобів художнього втілення певного художнього образу та концепту в його творах, а також саме індивідуального авторського світобачення.

Ключові слова: когнітивна поетика, літературознавство, концепт, пізнання, методика, типаж, концептологія, мовознавство, моделювання, когнітивізм, концептосфера.

Рассмотрены и освещены современные методы литературоведческого и поэтико-когнитивного анализа, которые могут быть применены для интерпретации

художественного образа произведения, в нашем случае это художественный образ героини-«авантюристки», и понимание его эстетической ценности и национально-культурной специфики, что становится возможным только при условии знания замысла автора, его оценочной позиции, нравственных, политических, эстетических и этических установок, фактов биографии автора, его переживаний во время написания произведения, а также эмоциональных, оценочных, этических и эстетических установок реципиента, которые он (реципиент) использует с целью интерпретации текста. Такой тип анализа используется при моделировании художественных концептов, а с точки зрения нашего научного интереса – это художественный концепт АВАНТЮРИСТКА, который был непосредственно изображен в романах современного американского писателя Сидни Шелдона. Поскольку любое лингвистическое исследование требует применения ряда методик, приемов и методов для проведения успешного и результативного практического анализа, нами были отобраны наиболее популярные методы литературоведческого и поэтико-когнитивного анализа среди исследователей этих отраслей. Прежде всего, следует учитывать то, что в современной лингвостилистике, литературоведении и когнитивной лингвистике приемы и процедуры, направленные на анализ художественных текстов, а исходя из этого – концептов различных типов, разработаны наиболее полно.

Все это дает понимание четкой позиции писателя по средствам художественного воплощения определенного художественного образа и концепта в его произведениях, а также именно индивидуального авторского мировоззрения.

Ключевые слова: когнитивная поэтика, литературоведение, концепт, познание, методика, типаж, концептология, языкознание, моделирование, когнитивизм, концептосфера.

This article deals with a detailed and sequential analysis of modern poetic and cognitive analysis methods that can be applied to literary concept modeling and in the aspect of our scientific interest – it is a literary concept ADVENTURESS that was especially depicted in the novels of a modern American author Sidney Sheldon. Since each linguistic research requires a number of techniques and methods for its successful and effective practical analysis, we have selected the most popular poetic and cognitive analysis methods of research among scholars in the field of cognitive poetics, in order to model a detailed literary concept ADVENTURESS in our further research works. First of all, we should take into account that all the modern linguo-stylistics and cognitive linguistics techniques and procedures, which are used for the analysis of literary texts and based on the concepts of various types, are developed in detail. The study of such material, as an artistic text, requires an appeal to the completeness of the human experience of being, reflected in the text. Starting from the first half of the nineteenth century, the history of literary criticism – is a history of scientific directions, which is accompanied by the study and reflection of relevant scientific ideas and methods. According to modern scholars, it is necessary to turn to the consideration of the methodological state of literary studies itself, because the very fact of the periodic appearance of new methods of analysis in this area not only proves the possibility of the emergence of literary critics to the problems of methodology and the theoretical foundations of their own scientific activities, but also objectifies those ideological tendencies, the coexistence and collision of which really functions in the modern literary consciousness.

All these mentioned above will enable the understanding of the author's position as for the means of literary embodiment of a certain concept in his works as well as the author's personal world view.

Keywords: cognitive poetics, concept, cognition, techniques, methods, type, conceptology, linguistics, modeling, cognitivism, conceptual sphere.

Загальновідомо, що дослідження такого матеріалу, як художній текст, потребує звернення до всієї повноти людського досвіду буття, віддзеркаленого у творі. Починаючи з першої половини XIX ст. історія літературознавства – це історія наукових напрямів, яка супроводжується вивченням та осмисленням відповідних наукових ідей і методів. У цей час виникло декілька літературознавчих шкіл: міфологічна, біографічна, культурно-історична, школа компаративістики, які надалі стали науковими напрямами та сформуvalи дієві методи наукового дослідження.

Оскільки в сучасних лінгвістичних дослідженнях спостерігається підвищений інтерес до різноманітних концептів взагалі та теорії художнього концепту зокрема, сформувалася окрема наукова галузь – когнітивна лінгвістика. Ця наука займається дослідженням концептів та їх розробкою, що дозволяє визначити уявлення про смислові організації художнього тексту, поглибити наявні уявлення про мовну картину світу автора певного художнього твору, повніше представити концепт як універсальний феномен, що відображає зміст усієї людської діяльності. Отже, вважаємо доцільним зазначити, що саме сучасні методи поетико-когнітивного аналізу моделювання художніх концептів зумовлюють детальне та поглиблене вивчення певної картини світу, а потім й лінгвокультури, складовою частиною якої є лінгвокультурний типаж. Таким чином, головна мета статті – методи поетико-когнітивного аналізу моделювання художнього концепту АВАНТЮРИСТКА, набуває все більшого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато відомих літературознавців у своїх працях із теорії літератури виокремлюють ряд наукових напрямів у методології літературознавчого дослідження художнього тексту. Однак загальновідомо, що будь-яка сфера пізнавальної діяльності людини сучасності стає об'єктом дослідження та, звісно ж, лінгвістика не є винятком. Велика кількість сучасних лінгвістичних студій стверджує, що мова – це віддзеркалення культури, оскільки той факт, що особливості мислення носія мови та колективна свідомість представників окремої культури відбиваються в ній, вже ніхто не заперечує. Так, багато сучасних наукових праць відомих мовознавців присвячені когнітивній методиці, наприклад: Н. Н. Болдирьова, О. С. Кубрякової, З. Д. Попової, І. А. Стерніна та ін. Звідси, результатом її поширеного впливу на інші галузі наукового знання стає розвиток лінгвістичних досліджень саме з когнітивної поетики, де найбільш відомими є праці таких вітчизняних науковців: Л. І. Белехова, О. П. Воробйова, О. М. Кагановська, В. Г. Ніконова та ін.

Мета та завдання статті визначаються специфікацією ключових понять дослідження, а саме: літературознавчі школи, художній образ, когнітивна поетика, концепт, методика. Таким чином, необхідно:

- визначити та дослідити різноманітні типи сучасних методів літературознавчого та поетико-когнітивного аналізу;
- виокремити ті методи з вищезазначених галузей, які можуть бути застосовані задля характеристики художнього образу героїні-авантюристки, та моделювання художніх концептів, а саме – художнього концепту АВАНТЮРИСТКА, які було зображено в романах сучасного американського письменника Сідні Шелдона.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як стверджує М. В. Моклиця, відкриваючи глибинну структуру твору, можна відкрити взаємозалежність форми і змісту. Твір – це структура, де всі елементи розміщені певним чином, а якщо виїняти хоча б один із цих елементів, то вся структура втратить свою цілісність

або зруйнується. Оскільки у літературознавчому творі переплетення елементів відбувається за посередництвом мовних знаків, тому тут діють закони мови, яка є зовнішньою та внутрішньою формою літературного твору. Таким чином, шлях до розуміння твору полягає через вивчення його знакової системи, через тлумачення її знаків, які набувають певного значення у взаємозв'язку [4, с. 348].

Стосовно методів літературознавчого аналізу, які було застосовано у дослідженні образу авантюрної героїні у художніх творах американського письменника С. Шелдона, то серед них слід виділити такі:

1. Біографічний метод.
2. Філологічний метод.
3. Культурно-історичний метод.
4. Компаративний метод.
5. Метод літературної герменевтики.
6. Метод рецептивної естетики.

Всі вони, кожен у вимірі своєї специфіки, уможливили формування чіткого уявлення та виокремлення характерних ознак художнього образу авантюрної героїні у творах С. Шелдона, серед яких зазначаємо такі [8, с. 72–83]:

1) *за специфікою образу дійової особи*: авантюрна героїня виступає у творах як суб'єкт розповіді й водночас як її об'єкт;

2) *за своїм соціальним і матеріальним становищем*: авантюрна героїня є представником середнього класу, це – незаміжня дівчина чи жінка;

3) *за зовнішністю*: авантюрна героїня – молода особа, чарівна, приваблива, а іноді й фатальна жінка;

4) *за характером*: героїня-авантюристка є рішучою, сміливою, а іноді і доволі відчайдушною та жорстокою, розумною, в міру хитрою, освіченою та ввічливою жінкою;

5) *за особливостями поведінки*: вчинки і поведінка авантюрної героїні майже завжди зумовлені тими життєвими ситуаціями, в які потрапляє авантюристка впродовж усього роману;

6) *за характером діяльності*: героїню-авантюристку можна охарактеризувати з двох позицій: з одного боку, вона має середньостатистичну роботу (секретарки, менеджера офісу та ін.), а з іншого, – займається крупним бізнесом чи навіть аферистичними та кримінальними видами діяльності; спектр дій авантюрної героїні в більшості випадків реалізується спочатку в її особистому житті, а вже потім розповсюджується на професійні чи будь-які інші соціальні сфери її буття;

7) *за життєвим кредом*: метою героїні-авантюристки є жага до помсти чи влади, яка їй властива з самого початку художнього твору, або вона здобуває її завдяки розвитку сюжету твору;

8) *за мовною характеристикою*: художній образ авантюрної героїні майже не виокремлюється специфічними чи особливими мовними засобами;

9) *за авторським ставленням*: авантюрна героїня користується повагою та співчуттям автора;

10) *за персонажним ставленням*: особисті стосунки чи зв'язки, в яких перебуває героїня-авантюристка з іншими персонажами твору, зумовлюють їхнє ставлення до неї. Всі ці риси художнього образу авантюрної героїні були ретельно зібрані та угруповані із залученням методологічного апарату літературознавства в його нерозривному зв'язку з мовознавством.

Що ж до різноманітних концептів взагалі та теорії художнього концепту зокрема, тут у сучасних лінгвістичних дослідженнях спостерігається підвищений інтерес. Все це надало можливості сформуватись окремій науковій галузі – когнітивна лінгвістика. Ця наука займається дослідженням концептів та їх розробкою, що дозволяє визначити уявлення про смислові організації художнього тексту, поглибити наявні уявлення про мовну картину світу автора певного художнього твору, повніше представити концепт як універсальний феномен, що відображає зміст усієї людської діяльності. За визначенням О. С. Кубрякової, розуміємо загальне тлумачення поняття «концепт», як оперативну одиницю пам'яті, яка відображена у психіці людини. То є одиниця ментальних чи психічних ресурсів нашої свідомості та тієї інформаційної структури, яка відбиває знання та досвід людини у вигляді «квантів знання» [2; 3, с. 41].

Так, наука про знання та пізнання, про сприйняття світу в процесі діяльності людей, що належить до актуальних напрямків досліджень, отримала назву «когнітивізм». Звідси витікає, що процеси, пов'язані зі знанням та інформацією, називаються «когнітивними», або «когніцією», синонімами яких вважаються слова «інтелектуальний», «ментальний», «розумовий». Окрім цього, на базі когнітивізму в рамках сучасної антропоцентричної парадигми виникає нова область наукового знання, а саме – «когнітивна лінгвістика» [6, с. 6–7]. Так, за О. П. Воробйовою, «когнітивна лінгвістика» (від англ. *cognition* ‘знання’, ‘пізнання’, ‘пізнавальна здатність’) – це окремий напрям мовознавства, який розглядає функціонування мови як різновид когнітивної, тобто пізнавальної, діяльності, а когнітивні механізми та структури людської свідомості досліджує через мовні явища, оскільки саме мова, навіть більше ніж культура, надає змогу зрозуміти людську поведінку [1, с. 12–13; 2]. Звичайно, разом із цим напрямом мовознавства розвивається і його понятійний апарат, до якого належать такі поняття: концепт, концептуалізація, концептосфера (картина світу), когніція, світобачення, категоризація та ін. Згодом когнітивний підхід змінює парадигму поняття аналізу тексту. Саме тому в рамках когнітології доволі стрімко розвивається нова галузь – «когнітивна поетика» (когнітивні теорія літератури). Її мета, за визначенням Л. Ф. Присяжнюк, це розкриття тих когнітивних процесів, на основі яких відбувається продукування, сприйняття та інтерпретація тексту [7, IP].

Підтримуючи думку В. Г. Ніконової, вважаємо, що специфіка художніх концептів вимагає застосування нового підходу для їх аналізу, який би відрізнявся від лінгвокогнітивного чи лінгвокультурологічного. Він має поєднувати традиційні методи стилістичного, семіотичного, герменевтичного й інших аналізів художнього тексту, які були б переломлені крізь призму домінантного, концептуального методу інтерпретації художнього тексту. Такою видається методика поетико-когнітивного аналізу, яка була запропонована В.Г. Ніконовою. В її основі лежать положення лінгвопоетики, переломлені крізь призму когнітивної парадигми. Застосування цієї методики аналізу художнього концепту, а в нашому випадку – це художній концепт «авантюристка», передбачає проведення дослідження у двох головних напрямках [5, с. 114–116]:

1. «*Жанр – текст – мова – концепт*»: аналіз проводиться від загальної характеристики поетики письменника до мови його творів й ідентифікації художніх концептів.

2. «*Концепт – концептуальна схема – смисл*»: аналіз проводиться від розгляду концептуальної системи художнього твору і визначення концептуальних

пріоритетів письменника до моделювання смислової структури ключових художніх концептів та експлікації концептуального змісту художнього твору.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок у визначеному напрямі. Проаналізувавши використання вищезгаданих методик літературознавчого аналізу художнього образу героїні-авантюристки та постико-когнітивного аналізу художнього концепту АВАНТЮРИСТКА на матеріалі творів сучасного американського письменника Сідні Шелдона в лінгвістичних дослідженнях сьогодення зазначимо, що оскільки немає єдиного загальноприйнятого методу літературознавчого аналізу для розгляду певних структурних елементів художнього твору, тому кожен науковець повинен сам вирішувати, який із них буде найбільш оптимальним для дослідження, а різноманітність підходів до явищ художньої творчості та розвиненість літературознавчої методології лише допомагають глибше проаналізувати, збагнути й оцінити їх. Щодо художнього концепту, то він є достатньо багаторівневим конструктом, який має багато складових, кожна з яких відіграє велику роль у формуванні загального та цілісного поняття «лінгвокультурний типаж АВАНТЮРИСТКА».

Бібліографічні посилання

1. **Воробьева О. П.** Концептология в Украине: обзор проблематики / О. П. Воробьева. // Лингвоконцептология: перспективные направления: монография / авт. кол.: А. Э. Левицкий, С. И. Потапенко, О. П. Воробьева и др.; под. ред. А. Э. Левицкого. – Луганск : Изд-во ГУ „ЛНУ им. Т. Шевченко”, 2013. – С. 10–38.
2. **Ємець Н. О.** Художній концепт: моделі реконструкції / Н. О. Ємець. // Наук. вісник Волинського нац. ун-ту ім. Л. Українки. Серія: Філологічні науки. – Луцьк : Вежа, 2012. – С. 41–44.
3. **Кубрякова Е. С.** Виды пространства, текста и дискурса / Е. С. Кубрякова, О. В. Александрова // Категоризация мира: пространство и время: материалы научной конференции. – М. : Диалог-МГУ, 1997. – С. 19–20.
4. **Моклиця М. В.** Вступ до літературознавства: посіб. для студ. філол. фак. / М. В. Моклиця. — Луцьк, 2011. — 467 с.
5. **Ніконова В. Г.** Художній концепт: процедури реконструкції та моделювання (на матеріалі трагедій В. Шекспіра) / В. Г. Ніконова // Вісник КНЛУ. Сер.: Філологія: зб. наук. праць. – 2011. – Т. 14, № 2 – С. 113–122.
6. **Попова З. Д.** Очерки по когнитивной лингвистике: монография / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Истоки, 2001. – 168 с.
7. **Присяжнюк Л. Ф.** Когнітивний підхід до аналізу тексту (на матеріалі порівнянь у романах Г. Гріна) / Л. Ф. Присяжнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/998/1/7.pdf>
8. **Русакова А. В.** Лінгвокультурний типаж «АВАНТЮРИСТКА» в художньому втіленні: гендерний і семантико-когнітивний аспекти (на матеріалі романів Сідні Шелдона): дис. на здобуття наук. ст. к. філол. н. – Запоріжжя : ЗНУ, 2017. – С. 72–83.

Надійшла до редколегії 05.12.2017

УДК 821.111-13 «18»

T. N. Potnitseva

Т. М. Потніцева

Т. Н. Потницева

*Oles Honchar Dnipro National University**Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара**Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара*

THREE MELODIES OF “FRANKENSTEIN”: CONCORDIA DISCORDS ТРИ МЕЛОДІЇ “ФРАНКЕНШТЕЙНА”: CONCORDIA DISCORDS ТРИ МЕЛОДИИ “ФРАНКЕНШТЕЙНА”: CONCORDIA DISCORDS

Славнозвісний роман Мері Шеллі, як і сама письменниця, опинилися в епіцентрі найгостріших та найактуальніших дискусій часу на онтологічні, соціально-політичні та моральні проблеми. Духовні та сімейні зв'язки М. Шеллі визначили її «межову позицію» по відношенню як до її відомих батьків, так і до її не менш відомого романтичного кола. Саме їй, більшою мірою, ніж Шеллі та Байрону, було призначено судьбою надати оцінку ідеалам Годвіна і Мері Волстонкрафт, які було сприйнято критично новою генерацією політиків, філософів та письменників. Зустріч/зіткнення різноманітних точок зору на сутність природи людини та на шляхи до його (і усього людства) щастя втілено у специфічній наративній формі роману – надзвичайно адекватній його задуму. Йдеться про поліфонію, переплетення, взаємодію різних голосів.

Фокусуєчись на моральних аспектах проблеми вченого та його відкриття, М. Шеллі полемізує з просвітницькою “наукою про щастя”, ставлячи питання про перспективу цього щастя завдяки набуттю знань та про тотожність поняття “знання і доброчесність”. Уся ця полеміка направлена і у бік романтизму.

Ключові слова: Просвітництво, романтизм, поліфонія, зустріч/зіткнення, світосприйняття, моральність.

Знаменитый роман Мэри Шелли, как и сама писательница, оказались в эпицентре самых острых и актуальных дискуссий своего времени на онтологические, социально-политические и нравственные проблемы. Духовные и семейные связи М. Шелли определили ее «пограничную позицию» по отношению как к известным родителям, так и к ее не менее известному романтическому кругу. Именно ей, в большей мере, чем Шелли и Байрону, было определено судьбой дать оценку идеалам Годвина и Мэри Уолстонкрафт, которые были восприняты критично новой генерацией политиков, философов и писателей. Встреча/столкновение разнообразных точек зрения на сущность природы человека и пути к его (и всего человечества) счастью воплощена в специфичной наративной форме романа – чрезвычайно адекватной его замыслу. Речь идет о полифонии, переплетении, взаимодействии разных голосов.

Сосредоточиваясь на нравственных аспектах проблемы ученого и его открытия, М. Шелли полемизирует с просветительской “наукой о счастье” и с идеей тождественности понятия “знание и добродетель”. Вся эта полемика направлена и в сторону романтизма.

Ключевые слова: Просвещение, романтизм, полифония, встреча/столкновение, мировосприятие, нравственность.

The famous novel by Mary Shelley as well as the writer herself, happened to be in the epicentre of the most urgent and topical discussions of the time on ontological, social – political and ethical problems. Spiritual and family ties defined M.Shelley's "border position" to the previous Enlightenment century of her famous parents and to the time of her no less famous Romantic circle. Namely she, more than Shelley or Byron, was destined to comprehend and evaluate the ideals of Godwin and Mary Wollstonecraft, which were perceived critically by a new generation of politicians, philosophers and writers.

The encounter of different points of view on the essence of a human being and the way for him (as well as for the whole mankind) to be happy is embodied in a novel specific form of narration – amazingly adequate to its idea. That is polyphony, an intertwining, and interaction of different voices.

Focusing on moral aspects of the problem of a scientist and his discovery, M. Shelley polemicalizes with the Enlightenment "science of happiness", calling in question the prospects of happiness by obtaining knowledge, the very idea of knowledge and virtue identity. But this controversy is directed towards Romanticism as well.

Keywords: Enlightenment, romanticism, polyphony, encounter, world perception, morality

The year 2018 marks the 200th anniversary of a novel that had a lasting impact on literary fantasy, but also on thinking about ethics and science. The fact that Mary thought of more than a mere scary story when she anonymously published her novel "Frankenstein" in 1818 is illustrated by the alternative title – "The Modern Prometheus".

The famous novel by Mary Shelley as well as the writer herself happened to be in the epicentre of the most urgent and topical discussions of the time on ontological, social – political and ethical problems. Spiritual and family ties defined M.Shelley's "border position" to the previous Enlightenment century of her famous parents and to the time of her no less famous Romantic circle. Namely she, more than Shelley or Byron, was destined to comprehend and evaluate the ideals of Godwin and Mary Wollstonecraft, which were perceived critically by a new generation of politicians, philosophers and writers.

The encounter of different points of view on the essence of a human being and the way for him (as well as for the whole mankind) to be happy is embodied in a novel specific form of narration – amazingly adequate to its idea. That is polyphony, an intertwining, and interaction of different voices.

The epistolary form (Walton's "melody") with which the story about Frankenstein begins corresponds with the Enlightenment literature and the very man of Enlightenment. Thus is Walton – a preamble for the story and the image of Frankenstein – in his striving for the summit of knowledge and for universal (but somehow abstract) happiness in the world. But this Enlightenment background is penetrated from the very beginning with tragic Romantic notes. First of all due to associations with Coleridge's "The Rhyme of the Ancient Mariner". Walton's strategy (as further Frankenstein's and Demon's) is "to kill no albatross". But the ideals of "The Age of Reason" came in confrontation with a new reality and a new world perception revealing the tragic discrepancy between person's dreams and actual life, person's potential and impossibility of its realization. The confrontation of ideologies, views of the two literary and philosophical epochs defined the tragedy of the three characters of the novel. The "voice", "melody" of each of them reduplicates and enforces the "voice", "melody" of the other and by that reveal a complicated way of M.Shelley's own reflections.

The feeling that the destiny of one character is played over in the destiny of the other doesn't leave both Frankenstein and Demon. The later says that he is "the second

“I” of Frankenstein”. In spite of the variability in the melodies of Frankenstein, Walton and Demon one can hear the same themes in endless repetitions, refrains, emotional roll-calls. Thus, the Frankenstein’s monologue-lament over the Clerval’s body repeats literally Demon’s weeping-lament when he confessing to himself that he is a murderer and outcast. The emotional outpouring of all the participants of Frankenstein story shows quite obviously that in the tortures of their soul an analytical-rational (why so?) component is joined with sensual- emotional one. They all experience an irrepressible desire to revenge, rage towards their enemy and simultaneously pity for oneself and for one’s neighbor.

All of M. Shelley’s characters – Frankenstein, Walton, Demon, - change their world perception in the process of testing the fruit of knowledge in different spheres of their contact with the outer world: science, metaphysics, social relations, natural phenomena etc. The experience of each of them symbolizes different variants of development of Enlightenment- Romantic idea about potential of a man’s mind. M.Shelley’s Modern Prometheus is surely controversial to Goethe’s Prometheus who is satisfied with the beings he created like himself (“Здесь я людей ваяю/И в них – мой образ, / Мне подобное племя...”, – translated by D. Nedovich). Prometheus of the beginning of the XIXth century – Frankenstein - realizes the Romantic discrepancy between what he wanted to create and what he had in fact, he witnesses the discrepancy between dream and reality. The result of this experience is the fact that everyone becomes a victim of one’s own persuasions. But the quest to achieve the ideal was not in vain. The three heroes obtained a new understanding of the reality in its diversity and ambiguity. And more, especially that concerns Frankenstein and Walton, – the necessity to predict the consequences of grandiose scientific discoveries for men.

Focusing on moral aspects of the problem of a scientist and his discovery, M. Shelley polemicizes with the Enlightenment “science of happiness”, calling in question the prospects of happiness by obtaining knowledge, the very idea of knowledge and virtue identity. But this controversy is directed towards Romanticism as well.

As a challenge to her Romantic circle, Shelley, first of all, and his idealistic, abstract philosophy, M. Shelley makes Walton to take a decision to turn his ship home. The life and happiness of a concrete man seems to her more important and topical than an abstract, Utopian idea about grandiose scientific discoveries which are ruinous for a man now, at the moment.

Walton “kills now albatross”, he didn’t dare to step over the trait beyond. But what is more important for a man and mankind? Prudence and compassion with those who need them now or aspiration to the dream, realization of which is vague and improbable in future? The answer to this question is problematized in the “melodies” of the three characters. And most probably, M. Shelley herself had no answer to it. Her polemical and pulsating way of thinking reveals its changeable, inconstant, dynamic character. It is meaningful that Shelley poem “Mutability” appears in the text as a tuning fork defining the rhythm of interrelations between heroes and the very essence of their perception of the events around. This changeability, the responsiveness of a man’s soul and thought in his search of answers to cardinal questions – is the highest truth of being, which allows to see a beauty of a moment. One of this “beautiful moments” is the intersection of the three characters’ destinies in the final scene of Frankenstein’s death. That death of the main character – a Modern Prometheus – may be considered as a Victory. Because Walton didn’t choose the road of those “others, more happy” who had to follow the

road of Frankenstein till the end. It is quite possible that Walton's choice was for Mary Shelley herself the embodiment of that "proper measure" which helps to distinguish day from night.

References

1. **Потницева Т. М.** Мэри Уолстонкрафт Шелли: "Последняя из славного поколения...". – Днепропетровск: Изд-во ДНУ, 2008. – С. 128.
2. **Струкова Т. Г.** Мэри Шелли, или Незнакомая знаменитость / Т. Г. Струкова. – Воронеж: Воронежский университет, 2001. – 43 с.
3. **Шелли Мэри.** Франкенштейн. Последний человек / М. Шелли. – М. : Ладомир, Наука, 2010. – 667 с.
4. **Shelley Mary.** Frankenstein or The Modern Prometheus / М. Шелли. ed. by М. К. Joseph. – Oxford, N.-Y. : Oxford Univ. Press. 1980. – 244 p.
5. **The Mary Shelley Reader** / Ed. Betty T. Bennett and Charles E. Robinson. – N.-Y, Oxford : Oxford Univ. Press, 1990. – 336 p.

Надійшло до редколегії 1.02.2018 р.

УДК

Н. М. Семешко

Н. М. Семешко

N. M. Semeshko

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University*

**ЗАСОБИ КОМПРЕСІЇ ТА НАДМІРНОСТІ В П'ЄСІ
О. ВАЙЛЬДА “ІДЕАЛЬНИЙ ЧОЛОВІК”
СПОСОБЫ КОМПРЕССИИ И ИЗБЫТОЧНОСТИ В ПЬЕСЕ
О. УАЙЛЬДА “ИДЕАЛЬНЫЙ МУЖ”
MEANS OF COMPRESSION AND REDUNDANCY
IN O. WILDE'S “AN IDEAL HUSBAND”**

Розглянуто основні засоби компресії та надмірності в п'єсі О. Вайльда “Ідеальний чоловік”. Компресія та надмірність є основними елементами драматичного діалогу, що пов'язані з конкретними умовами спілкування. І. Р. Гальперін стверджує, що ці компоненти формують стиль літературного твору. Компресія обумовлена економією часу в діалогічному мовленні або прагненням персонажа приховати деякі мотиви поведінки та емоції.

Надмірність використовується у драматичному діалозі для того, щоб зробити паузу або вона пов'язана з вибухом емоцій якогось персонажа.

Компресія присутня на всіх рівнях, тому що вона підкорюється законам теорії інформації, за якими семантично надмірні елементи мають бути компресовані. Серед засобів компресії, що найчастіше використовує О. Вайльд у п'єсі “Ідеальний чоловік”, зустрічаються еліпс, односкладні речення, лексичні та синтаксичні повтори, допоміжні та модальні дієслова. Надмірність представлена так званими “заставками”, підхопленням, анадіпложисом та емпатичним використанням дієслова “do”.

Ключові слова: драматичний діалог, економія, компресія, надмірність, еліпс.

Рассмотрены основные средства компрессии и избыточности в пьесе О. Уайльда “Идеальный муж”. Компрессия и избыточность являются основными элементами драматического диалога, которые связаны с конкретными условиями общения. И. Р. Гальперин утверждает, что эти компоненты формируют стиль литературного произведения. Компрессия обусловлена экономией времени в диалогической речи или намерением персонажа скрыть некоторые мотивы поведения или эмоции.

Избыточность используется в драматическом диалоге для того, чтобы сделать паузу, либо она связана со взрывом эмоций кого-то из персонажей.

Компрессия присутствует на всех уровнях, т. к. она подчиняется законам теории информации, согласно которым семантически избыточные элементы должны быть сжаты. Среди средств компрессии, которые чаще всего использует О. Уайльд в пьесе “Идеальный муж”, встречаются эллипс, односложные предложения, лексические и синтаксические повторы, вспомогательные и модальные глаголы. Избыточность представлена так называемыми “заставками”, подхватом, анадипложисом и эмпатическим использованием глагола “do”.

Ключевые слова: драматический диалог, экономия, компрессия, избыточность, эллипс.

The present article considers the main means of compression and redundancy in O. Wilde "An Ideal Husband".

Compression and redundancy are essential elements of any dramatic dialogue connected with some concrete conditions of communication. I.R. Galperin states that these components form the style of a literary work. Compression is conditioned by the economy of time in dialogic speech or by the personages' intention to conceal their certain motives or emotions. Redundancy is used in a dramatic dialogue to set a pause or is connected with an upsurge of emotions of a particular character.

Compression is present on all the levels as it is subordinated by the laws of the theory of information according to which semantically redundant elements must be compressed. Among the most frequently used means compression in the play "An Ideal Husband" are ellipsis, one-members sentences, lexical and syntactic repetition, auxiliary and modal verbs. Redundancy is represented by the so-called "time fillers", catch-repetition, anadiplosis and emphatic usage of the verb "do".

Keywords: dramatic dialogue, economy, compression, redundancy, ellipsis.

У п'єсі О. Вайльда "Ідеальний чоловік", одній з так званих "society comedies", містяться різноманітні засоби стилістичної компресії та надмірності.

Компресія та надмірність є необхідними складовими драматичного діалогу. І. Р. Гальперін зазначає, що ці засоби, які тісно пов'язані з конкретними умовами спілкування, є саме тими компонентами, які формують стиль твору [6, с. 37]. Доволі частим явищем у діалогічній єдності компресію вважають Н. Д. Примерова та Н. С. Валгіна [8; 4]. Як стверджує А. М. Бабкін, умовами існування компресії може бути економія часу у діалогічному мовленні або прагнення приховати певні мотиви чи емоції [2, с. 95]. Стосовно надмірності, то вона, на думку В. П. Кобкова, використовується для встановлення паузи або зумовлена певним емоційним збудженням героя і таким чином передає темп його мовлення [9, с. 37].

Науковці виділяють три види компресії: синтаксичну, лексико-граматичну та лексичну [5, с. 10].

Кожен вид компресії відрізняється від інших специфікою своїх компресуючих можливостей, а також тим, яким чином відбувається компресія. Ознакою першого виду є тільки наявність певної структури речення. Ця компресія здійснюється за рахунок опущення надмірних елементів у структурі речення і в такому випадку перше місце належить еліпсу. Комунікативні цілі еліпсу визначає тип діалогічної єдності. Це можуть бути уточнення всієї репліки, підтвердження, уточнення змісту репліки – стимулу, повідомлення нової інформації. Наприклад:

SIR ROBERT CHILTERN: *You prefer to be natural?*

MRS. CHEVELEY: *Sometimes. But it is such a very difficult pose to keep up* [10, p. 286].

І тут перше місце належить еліпсу. Тип діалогічної єдності визначають комутативні цілі еліпсів і можуть бути: уточнення всієї репліки, підтвердження, уточнення змісту репліки-стимулу, повідомлення нової інформації.

За своїми семантико-синтаксичними характеристиками репліки-реакції з еліпсом дуже різноманітні. За структурою вони складаються, в основному, з одного елемента або фрази.

Великий експресивний потенціал мають номінативні односкладні речення, оскільки іменники, що є їх головними членами, об'єднують у собі образ предмета та ідею його існування. Найчастіше вони використовуються в описах обставини дії, в авторських ремарках на початку п'єси, ось як, наприклад, у першому акті п'єси "Ідеальний чоловік"

Enter LORD GORING. Thirty four, but always says he is younger. A well-bred, expressionless face. He is clever, but would not like to be thought so. A flawless dandy, he would be annoyed if he were considered romantic. He plays with life, and is on perfectly good terms with the world. He is fond of being misunderstood. It gives him a post of vantage [10, p. 288].

Такі односкладні речення не вважаються неповними і разом з еліпсом є засобом синтаксичної компресії.

Синтаксичні конструкції одержують стилістичну функцію, оскільки вони своєю лаконічністю або, навпаки, розгорнутістю, або іншими якостями пов'язані зі складом мислення, відображеним у творі, з характером і особливостями сприйняття особи, від імені якої ведеться оповідь.

Еліпс може бути виражений неповними реченнями. Пропущені елементи неповного речення легко відновлюються в контексті. Еліпс є характерною рисою розмовної мови, але навіть і поза діалогом надає висловлюванню живого мовлення, динамічності, а іноді й деякої простоти. У процесі усного спілкування, яке характеризується високим темпом, стислістю, спонтанністю, персонажі широко використовують еліптичні конструкції, що зумовлено тенденцією до економії мовних засобів [1, с. 188].

MABEL CHILTERN: Dear Gertrude, don't say such a dreadful thing to Lord Goring. Seriousness would be very unbecoming to him. Good afternoon, Lord Goring! Pray be as trivial as you can.

LORD GORING: I should like too, Miss Mabel, but I am ... a little out of practice this morning; and besides, I have to be going now.

MABEL CHILTERN: Just when I have come in! What dreadful manners you have! I am sure you were very badly brought up.

LORD GORING: I Was.

MABEL CHILTERN: I wish I had brought you up!

LORD GORING: I am so sorry you didn't.

MABEL CHILTERN: It is too late now, I suppose.

LORD GORING [Smiling] I am not so sure.

MABEL CHILTERN: Will you ride tomorrow morning?

LORD GORING: Yes, at ten.

MABEL CHILTERN: Don't forget [10, p. 315].

Навмисне недомовлення речень створює враження повної ясності недомовленого, а також небажання договорювати що-небудь неприємне. Графічно це позначається трьома крапками.

LORD GORING: Lady Chiltern, I have sometimes thought that... perhaps you are a little hard in some of your views on life. I think that... often you don't make sufficient allowances. In every nature there are elements of weakness, or worse than weakness. Supposing, for instance, that – that any public man, my father, or Lord Merton, or Robert, say, had, years ago, written some foolish letter to someone...

LADY CHILTERN: What do you mean by a foolish letter? [10, p. 314].

Умовчання і близький до нього апозіопезис полягають в емоційному обриві висловлювання, але при умовчанні репліка персонажа свідомо надає слухачу можливість здогадатися про недомовлене, а при апозіопезисі він дійсно або удавано не може продовжувати від хвилювання чи нерішучості [2, с. 189].

LORD GORING [Rising] Lady Chiltern, I will be quite frank with you. Mrs. Cheveley puts a certain construction on that letter and proposes to send it to your husband.

LAND CHILTERN: but what construction could she put on it? ... Oh! Not that! If I in – in trouble, and wanting your help, trusting you, propose to come to you ... that you may advise me assist me... Oh! Are there women so horrible as that...? And she proposes to send it to my husband? Tell me what happened [10, p. 351].

Леді Чілтерн дуже схвилювана, бо вона навіть уявити не могла, що у світі може існувати така підлість, а тому у неї не вистачає слів, її переповнюють емоції.

Лексико-граматична компресія здійснюється особливими лексичними засобами, які здатні виконувати компресуючі функції завдяки специфіці свого значення і граматичній сполучуваності. На думку дослідників, вона реалізується за допомогою трьох засобів: заміщення, репрезентації та сигналізації [3, с. 76].

Науковці розрізняють дві групи замісників: дієслівні та недієслівні. Перша група представлена дієсловом “do”, різноманіття функцій якого дозволяє вживати його і у функції замісника, і у функції репрезентанта [7, с. 22].

LORD GORING: I quite agree with you father. If there was less sympathy in the world there would be less trouble in the world.

LORD CAVERSHAM [Going towards the smoking-room]: That is a paradox, sir. I hate paradoxes.

LORD GORING: So do I, father. Everybody one meets is a paradox nowadays. It is a great bore. It makes society so obvious [10, p. 330–331].

Недієслівне заміщення здійснюється деякими займенниками і прислівниками, а також групою іменників, що мають узагальнююче значення, як наприклад:

LORD CAVERSHAM: Well, sir, I suppose I have a right to sneeze when I choose?

LORD GORING [Apologetically]: Quite so, father/ I was merely expressing sympathy.

LORD GORING: He would do what you asked him, wouldn't he?

LADY CHILTERN: I think so.

LORD GORING: Your letter was on pink paper. He could recognize it without reading it, couldn't he? By the colour?

LADY CHILTERN: I suppose so.

LADY GORING: Is he in the house now?

LADY CHILTERN: Yes [10, p. 352].

До цієї групи належать і деякі сполучникові слова із значенням поступки: “nevertheless”, “all the same” та інші. Недієслівні замісники компресують підрядні речення у складі репліки-реакції.

Сутність такого засобу лексико-граматичної компресії, як репрезентація, полягає у тому, що частина синтаксичної конструкції представляє всю конструкцію. Репрезентацію також можна класифікувати на дієслівну і недієслівну. Систему дієслівної репрезентації складають допоміжні й модальні дієслова, дієслово “to be”:

MABEL CHILTERN: Just when I have come in! What dreadful manners you have! I am sure you were very badly brought up.

LORD GORING: I was [10, p. 315].

LORD GORING [Turning to her]: And who is the most ornamental?

MABEL CHILTERN [Triumphantly]: I am [10, p. 315].

Володіючи чітко наведеною обов'язковою сполучуваністю, допоміжні й модальні дієслова здатні представити всю групу присудка.

Недієслівна репрезентація застосовує такі одиниці, які присутні в усіх типах діалогічної єдності: частки “not”, “to”, а також такі, які мають місце тільки у деяких з них. До таких репрезентантів належить ряд сполучників і сполучних

слів. Їх відмінною рисою є те, що вони представляють компресуючу одиницю, не будучи в більшості випадків безпосередньо її частиною:

MABEL CHILTERN: How horrid you have been! You have never talked to me the whole evening!

LORD GOING: How could I? You weny away with the child-diplomatist [10, p. 292].

У засоби лексико-граматичної компресії включається сигналізація. Її відмінність від інших засобів даного виду компресії, як стверджує Н. Д. Примєрова, полягає у тому, що вона має у своєму складі повнозначні дієслова і дієслівні висловлювання. Ці одиниці, як і репрезентанти, мають точно певну синтаксичну валентність і у своєму “абсолютному” вживанні сигналізують про наявність імпліцитних елементів [8, с. 24–36].

У якості сигналізаторів використовується велика кількість дієслів і дієслівних висловлювань. Вони компенсують, в основному, об’єктні додаткові речення, інфінітивні і герундіальні звороти. Наприклад:

1) SIR ROBERT CHILTERN: I am afraid I don’t quite understand what you mean.

MRS. CHEVELEY [l]Leaning back on the sofa and looking at him]:How very disappointing! And I have come all the way from Vienna in order that you should thoroughly understand me.

SIR ROBERT CHILTERN: I fear I don’t [10, p. 295].

2) LORD GORING: I think I shall father.

LORD CAVERSHAM: I wish you would, sir. Then I should be happy. At present I make your mother’s life miserable on your account. You are heartless, sir, quite heartless.

LORD GORING: I hope not, father [10, p. 332].

Під лексичною компресією Н.Д. Примєрова має на увазі здатність будь-якого слова, що має значення узагальнюючого характеру, імпліціювати мовні відрізки різного об’єму – від речення до комплексу речень [8, с. 24–36]. Це – слова-речення, характерною особливістю яких є неподільність складу. Їх конкретне лексичне наповнення залежить від контактуючих з ними мовних одиниць і у відриві від них слова-речення не вживаються. Слова-речення підрозділяються на формальні і модально-оцінюючі; слова-речення підтвердження або заперечення:

1) LADY CHILTERN [Rising]: Oh, I couldn’t, I couldn’t!

LORD GORING: May I do it?

LADY CHILTERN: No [10, p. 321].

2) SIR ROBERT CHILTERN [After a pause]: Do you really require me to tell you?

LORD GORING: Certainly I do.

3) MRS. CHEVELEY: So do I. Fathers have so much to learn from their sons nowadays.

LADY MARKBY: Really, dear? What? [10, p. 321].

LORD GORING. OTHER people are quite dreadful. The only possible society is oneself.

PHIPPS. Yes, my lord.

LORD GORING. To love oneself is the beginning of a lifelong romance, Phipps.

PHIPPS. Yes, my lord.

LORD GORING. [Looking at himself in the glass]. Don’t think I quite like this buttonhole, Phipps. Makes me look a little too old. Makes me almost in the prime of life, eh, Phipps?

PHIPPS. I don’t observe any alternation in your lordship’s appearance.

LORD GORING. You don't. Phipps?

PHIPPS. No, my lord [10, p. 331–332].

Окрім даних засобів лексичної компресії виділяється лексичний або семантичний повтор. Повтор відрізняється від двох вищеназваних засобів лексичної компресії тим, що має тільки функцію підтвердження і не містить узагальнюючого значення:

LADY CHILTERN. May I give you some tea, Mrs. Cheveley?

MRS. CHEVELEY. Thanks. [The butler hands MRS. CHEVELEY a cup of tea on a salver].

LADY CHILTERN. Some tea, lady Markby?

LADY MARKBY. No, thanks, dear. [The servants go out] [10, p. 321].

В усіх типах діалогічної єдності є випадки використання двох і більше видів та засобів мовної компресії в межах однієї репліки-реакції, що вказує на їх великі поєднувальні можливості. Одним з численних прикладів поєднання засобів компресії є поєднання в репліці-реакції засобів лексико-граматичної компресії зі словами-реченнями і повтором.

Ще одним явищем, нерозривно пов'язаним з компресією, є квазікомпресія [8, с. 11]. Вона спостерігається в тих випадках, коли слідом за компресованим елементом вживається його некомпресований еквівалент або розгорнутий елемент з тотожною семантикою, наприклад:

LORD GORING. No, no; there is no one there.

SIR ROBERT CHILTERN. There is someone. There are lights in the room, and the door is ajar. Someone has been listening to every secret of my life. Arthur, what does this mean? [10, p. 336].

Компресія проявляється на всіх рівнях – вона може бути фонетичною, морфологічною, синтаксичною і у всіх випадках підкорюється законам теорії інформації в тому плані, що компресії підлягають семантично надмірні елементи.

Протилежне мовне явище, яке спостерігається в діалогічному мовленні – надмірність. Тенденція до надмірності пов'язана, в першу чергу, з непередбачуваністю, спонтанністю мовлення.

До надмірних елементів відносяться перш за все так звані “time fillers”, тобто “смітні слова”, що не мають семантичного навантаження, такі як: “well”, “I mean”, “you see”.

У п'єсі О. Вайльда “Ідеальний чоловік” можна знайти велику кількість різноманітних “time-fillers”, наприклад:

1) LORD CAVERSHAM. Eh? Eh? Don't understand what you mean. What to have a serious conversation with you, sir.

LORD GORING. My dear father! At this hour?

LORD CAVERSHAM. Well, sir, it is only ten o'clock. What is your objection to the hour? I think the hour is an admirable hour!

LORD GORING. Well, the fact is, father, this is not my day for talking seriously. I am very sorry, but it is not my day [10, p. 329].

1. MABEL CHILTERN (rapturously): Oh! Is it a proposal?

LORD GORING (somewhat taken aback): Well, yes, it is – I am bound to say it is [10, p. 349].

2. MABEL CHILTERN: Oh, I love London society! I think it has immensely improved. It is entirely composed now of beautiful idiots and brilliant lunatics. Just what society should be.

LORD CAVERSHAM: Hum! Which is Goring? Boutique idiot or the other thing? [10, p. 283].

Персонажі п'єси занадто експресивні та емоційні, тому в їх діалогічному мовленні часто зустрічається емпатичне вживання дієслова “do” як один із засобів надмірності.

1. LORD CAVERSHAM: You are a very charming young lady!

MABEL CHILTERN: How sweet of you to say that, lord Caversham! Do come to us more often. You know we are always at home on Wednesdays, and you look so well with your star! [10, p. 282].

2. MRS. CHEVELEY: No, I don't think it is quite a little thing.

SIR ROBERT CHILTERN: I am so glad. Do tell me what it is [10, p. 287].

Композиційний стик між репліками може забезпечувати анадіпозис (підхоплення), коли початок наступного речення повторює кінець попереднього, наприклад:

SIR ROBERT CHILTERN: Why do you ask me such a question?

LADY CHILTERN [after a pause]: Why do you not answer it? [10, p. 287].

SIR ROBERT CHILTERN [Taking a seat beside her]: Seriously?

MRS. CHEVELEY: Quite seriously. I want to talk to you about a great political and financial scheme, about this Argentine Canal Company, in fact [10, p. 293].

Треба зазначити, що в п'єсі відсутні елементи, які є надмірними у просторіччі – це подвійне заперечення, грубе вживання займенника “you”. Це цілком зрозуміло, бо герої п'єси О. Вайльда – це вишукані аристократи, які в мовленні дотримуються норм етикету.

Різноманітні засоби компресії та надмірності разом з цілим арсеналом стилістичних засобів розкривають сутність тонкої іронії О. Вайльда і допомагають йому створити правдоподібну емоційну атмосферу, відтворити життя сучасної йому Англії.

Бібліографічні посилання

1. **Ахманова О. С.** Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : Советская энциклопедия, 1966. – 606 с.
2. **Бабкин А. М.** Лексикографическая разработка русской фразеологии / А. М. Бабкин. – М., 1964. – 196 с.
3. **Бараннік Д. Х.** Драматичний діалог / Д. Х. Бараннік, Г. М. Гай. – К. : Вид-во Київ ун-ту, 1961. – 163 с.
4. **Валгина Н. С.** Теория текста: учебное пособие / Н. С. Валгина. – М.: Логос, 2003. – 63 с.
5. **Галкина-Федорук Е. М.** Об экспрессивности и эмоциональности в языке./ Е. М. Галкина-Федорук // Сб. статей по языкознанию. – М., 1958. – С. 45–58.
6. **Гальперин И. Р.** Стилистика / И. Р. Гальперин. – М., 1977. – С. 335.
7. **Москальская О. И.** Грамматика текста / О. И. Москальская. – М., 1981. – С. 1–22.
8. **Примерова Н. Д.** Речевая компрессия в диалогических единствах: автореф. дисс. на соискание уч. степени докт. филол. наук. – Одесса, 1988. – С. 24–36.
9. **Кобков В. П.** Информационная избыточность и способы сжатия текста / В. П. Кобков. – Новосибирск, 1974. – С. 34–47.
10. **The Plays of Oscar Wilde.** Introduction and Notes by Anne Varty. – Wordsworth Editions Limited, Ware, Hertfordshire, 2000. – P. 279–360.

Надійшла до редколегії 05.12.2017

УДК 821.111

В. В. Солошенко, В. В. Яшкіна

В. В. Солошенко, В. В. Яшкіна

V. V. Soloshenko, V. V. Yashkina

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University*

**АЛЮЗИЯ ЯК ЗМІСТ У ЗМІСТІ: ЩЕ РАЗ ПРО ТВОРИ О. ВАЙЛЬДА
АЛЛЮЗИЯ КАК СОДЕРЖАНИЕ В СОДЕРЖАНИИ:
ЕЩЕ РАЗ О ПРОИЗВЕДЕНИЯХ О. УАЙЛЬДА
ALLUSION AS A CONTENT IN CONTENT:
ONCE AGAIN ABOUT THE WORKS OF O. WILDE**

Розглянуто одну з малодосліджених тем української лінгвістики, а саме аналіз художньої специфіки алюзії в поезії О. Вайльда. Проаналізовано найбільші поеми автора “Сад Ероса”, “Сфінкс”, “Балада Редінгської в’язниці” та поетичну збірку “Eleuteria”. Досліджено та класифіковано специфіку використання алюзії у поетичному доробку О. Вайльда за джерелами алюзії.

Вивчивши життєвий та творчий шлях О. Вайльда, ми визначили, що у своїй творчості частим прийомом творення образності та сюжетності автор використовував саме алюзію. Автор мав широкий спектр античних та історичних знань, які використовував для створення системи образів та сюжетів своїх творів. Роботу було зосереджено на аналізі поетичних творів О. Вайльда. Виявлено, що найбільш частими прийомами алюзії в поезії автора є міфологічні, біблійні та історичні.

Ключові слова: поезія, художня алюзія, міфологічна алюзія, біблійна алюзія, історична алюзія, Оскар Вайльд.

Рассмотрена одна из малоисследованных тем украинской лингвистики, а именно анализ художественной специфики аллюзии в поэзии О. Уайльда. Проанализированы самые большие поэмы автора “Сад Эроса”, “Сфинкс”, “Баллада Редингской тюрьмы” и поэтический сборник “Eleuteria”. Исследована и классифицирована специфика использования аллюзии в поэтическом творчестве О. Уайльда по источникам аллюзии.

Изучив жизненный и творческий путь О. Уайльда, мы определили, что в своем творчестве частым приемом создания образности и сюжетности автор использовал именно аллюзию. Автор имел широкий спектр античных и исторических знаний, которые он использовал для создания системы образов и сюжетов своих произведений. Наша работа была сосредоточена на анализе поэтических произведений О. Уайльда. Выявлено, что наиболее частыми приемами аллюзии в поэзии автора являются мифологические, библейские и исторические.

Ключевые слова: поэзия, художественная аллюзия, мифологическая аллюзия, библейская аллюзия, историческая аллюзия, Оскар Уайльд.

The article is focused on the study of one of the unexplored topics of Ukrainian linguistics, namely the literary peculiarity of allusion in the poetry of O. Wilde. In the research the author's most famous poems "The Garden of Eros", "The Sphinx", "Ballad of Reading Gaol" and the poetic collection "Eleuteria" have been analyzed. The peculiarity

of the use of allusions in the poetic work of O. Wilde are studied and classified according to the sources of allusion.

Having studied the life and writer's career of Wilde, we have determined that an allusion had been used for the creation of characters and plot in his work. The author had a wide range of ancient and historical knowledge, which was a basic material to create a system of images and plots of his works. Our work was focused on the analysis of Wilde's poetic works. It is revealed that the most frequent methods of allusion in writer's poetry are mythological, biblical and historical ones.

Keywords: poetry, literary allusion, mythological allusion, biblical allusion, historical allusion, Oscar Wilde.

Згідно із загальноприйнятим визначенням, алюзія – це літературний акт посилення на будь-який попередній текстуальний референт, який передбачає наявність фонових знань (сукупність свідчень культурно- і матеріально-історичного, географічного та прагмалінгвістичного характеру, які наявні у носія певної мови (І. Р. Гальперін [2, с. 75])), і викликає у нього відповідні асоціації. Попередній текстуальний референт називають прецедентним текстом – він є завершеним і самодостатнім продуктом мовно-розумової діяльності, або складним знаком, кількість значень елементів якого не дорівнює його суті [3].

Базова класифікація за джерелами алюзії містить у собі біблійні сюжети, міфологічні історії, літературні твори, історичні події, невербальне мистецтво [4, с. 81]. Біблійні сюжети використовуються в широкому спектрі літературних творів. Як прецедентні тексти, біблійні історії мають дуже високий рівень впізнаваності. В багатьох культурах та етнічних групах біблійні алюзії не потребують розкриття та пояснення. Міфологічні та літературні алюзії використовуються як матеріал творення образності переважно в художній літературі і часто є специфічними.

Історичне та сучасне літературознавство близького та дальнього зарубіжжя має багато доробок щодо вивчення творчості О. Вайльда, зокрема у питанні поширеного використання автором такого прийому творення образності та сюжетності, як алюзія. Запропонована розвідка має на меті поглиблення українського досвіду вивчення маловідомих на теренах вітчизняної науки поем, в яких О. Вайльд майстерно використовує широкий спектр античних та історичних знань для створення системи образів та сюжетів [1, с. 74].

У “Баладі Редінгської в’язниці” О. Вайльд вводить у текст, коли описує почуття людини, що приречена до страти, алюзивний біблійний образ Євангельського Кайафа – йудейського першосвященника, по наполяганню якого був розп’ятий Христос: “...He does not stare upon the air / Through a little roof of glass; / He does not pray with lips of clay / For his agony to pass; / Nor feel upon his shuddering cheek / The kiss of Caiaphas...” [5, с. 4].

У наступних рядках автор використовує образ Вершника Апокаліпсису на білому коні, що символізує смерть: “...For the Lord of Death with icy breath / Had entered in to kill. / He did not pass in purple pomp, / Nor ride a moon-white steed...” [5, с. 5]. Можна зробити припущення, що такий прийом використовується для того, щоб підвищити статус будь-якої людини на світі та урівняти вартість її життя перед обличчям смерті із біблійним, оскільки відчуття жахливої буденності, як описано далі: “...Three yards of cord and a sliding board / Are all the gallows’ need...” [5, 6], не трапляється вибірково.

Наскрізним у поемі є образ Каїна – автор декілька разів звертається до біблійної історії про нього: “...Since first Man took his brother’s life / And the sad

world began, / But straws the wheat and saves the chaff / With a most evil fan...” [5, с. 12]. Завдяки цьому О. Вайльд оповідає про непросту людську природу і робить висновок, що людству притаманний закон “кров за кров”: “...For only blood can wipe out blood, / And only tears can heal: / And the crimson stain that was of Cain / Became Christ’s snow-white seal...” [5, с. 15]. В останніх рядках протиставляються біблійні алюзивні образи Каїна та Христа для посилення контрастного ефекту.

Алюзивний образ Христа згадується також у розрізі опису страсти Ісуса в Євангелії від Луки: “...And he of the swollen purple throat, / And the stark and staring eyes, / Waits for the holy hands that took / The Thief to Paradise...” [5, с. 17].

Концентрація автора на біблійних мотивах може бути трактована як порівняння із власним досвідом, який автор пережив під час ув’язнення в Редінгській в’язниці. Тема несправедливості, жорстокості, приреченості висловлені в даній роботі саме алюзіями на Христа, Каїна, Вершника Апокаліпсису.

У поемі “Сад Ероса” О. Вайльд майстерно описує природні елементи, зміну пір року та красвиду, наділяючи образи міфологічними мотивами Стародавньої Греції та Риму. Першими алюзивним елементом виступає власне назва поеми. *Ерос* (або *Амур*, *Купідон*) є божеством кохання в давньогрецькій міфології, помічник Афродіти і символ продовження життя на Землі. Саме пейзаж із його саду надихає поета, надаючи невичерпне джерело міфологічних, біблійних та літературних алюзій. Образи-алюзії в даному випадку складають основу твору, в якому немає головних героїв як таких. В поемі відсутні дійові особи, але наявна велика кількість персонажів, які створюють єдину історію без протагоніста.

Першими постають богиня родючості *Персефона* (або *Кора*, *Прозерпіна*) та бог царства мертвих *Діт* (від лат. *Dis*), якого також називають *Аїдом*, *Плутоном* або *Гадесом* у різних культурах: “... it is a place / Which should be trodden by Persephone / When wearied of the flowerless fields of Dis!...” [5, с. 28]. Рядки поезії дають коротку відсилку до історії міфу про викрадення Аїдом Персефони. Автор описує барвистий, спокійний, вражає красивий пейзаж, включаючи квіти фіалки, нарцису – символічної рослини Персефони, використовує інтенсивно забарвлені слова *loveliness*, *splendour*, *eternal bliss*. Вимальовуючи деталі картини, письменник звертає увагу читача на роль Персефони у цьому сюжеті – вона, богиня родючості, дочка Церери, мала б бути саме тут, а натомість “виснажена полями Діта без квітів”. У такий спосіб О. Вайльд вводить гіперпосилання на міф, згідно з яким викрадена Аїдом Персефона була приречена на повернення в царство Аїда.

Тринадцята строфа оповідає про те, що ліричний герой “виріже з тростини сопілку” і давньогрецький бог пастухівства і скотарства Пан занепокоїться втручанням поблизу Артеміді (Діани): “...And I will cut a reed by yonder spring / And make the wood-gods jealous, and old Pan / Wonder what young intruder dares to sing / In these still haunts, where never foot of man / Should tread at evening, lest he chance to spy / The marble limbs of Artemis and all her company...” [5, с. 33].

У п’ятнадцятій і шістнадцятій строфах автор описує образи Єлени та Ендиміона – двох символів краси давньогрецької міфології. Ліричний герой звертається до Аїда, щоб той звільнив Єлену зі свого царства: “...And I will sing how sad Proserpina / And I will sing how sad Proserpina / And I will sing how sad Proserpina / Back from the lotus meadows of the dead...” [5, с. 38]. Наступну алюзію герой відображає історією кохання Єлени до Ендиміона: “...And then I’ll pipe to thee that Grecian tale / How Cynthia loves the lad Endymion...” [5, с. 41].

Вісімнадцята строфа розкриває новий тип алюзій – історичний. О. Вайльд виділяє історичні образи еллінів та героїв Ватерлоо: “...Spirit of Beauty! tarry still a-while, / They are not dead, thine ancient votaries, / Some few there are to whom thy radiant smile / Some few there are to whom thy radiant smile / Though all the nobly slain of Waterloo / Rise up in wrath against them! tarry still, there are a few...” [5, с. 45]. Під терміном елліни ми розуміємо жителів Стародавньої Греції, герої Ватерлоо – сучасники бойових дій біля міста Ватерлоо 1815 року.

Наступні образи, що з’являються у поезії, створені за допомогою історичних алюзій на відомих діячів англійської літератури: “...Morris, our sweet and simple Chaucer’s child, / Dear heritor of Spenser’s tuneful reed...” [5, 47]. Джефрі Чосер – основоположник англійської національної літератури та власне англійської літературної мови. Вільям Моріс – англійський поет, прозаїк та книговидавець XIX ст., однією з найбільших робіт якого є видання зібрання творів “Келмскотський Чосер”. Едмунд Спенсер – англійський поет елизаветинської епохи, його творчість наслідує стиль Дж. Чосера, улюбленого автора Е. Спенсера, ритмікою, розміром вірша та іншими поетичними елементами.

Назва поеми “Сфінкс” є алюзією на зооморфну міфічну істоту: “...In a dim corner of my room for longer than / my fancy thinks / A beautiful and silent Sphinx has watched me / through the shifting gloom...” [5, с. 51]. У традиції Стародавнього Єгипту сфінкс – це тварина з тілом лева, головою людини або головою сокола чи барана. У древньогрецькій міфології сфінксом називається чудовисько з головою жінки, лапами та тілом лева, крилами орла та хвостом бика, він є персонажем легенди про Едіпа: “...half woman / and half animal!...” [5, с. 53].

Звертаючись до Сфінкса, ліричний герой запитує, чи бачив він Ізиду: “...O tell me, were you standing by when Isis to / Osiris knelt?...” [5, с. 56]. В давньоєгипетській міфології Ізіда – богиня родючості, материнства, символ жіночності, сімейної вірності, її чоловік Озіріс – бог відродження, цар загробного світу і суддя душ покійних.

Наступним образом у цій строфі є “the Egyptian” – єгиптянкою автор називає Клеопатру: “...And did you watch the Egyptian melt her union / for Antony / And drink the jewel-drunken wine and bend / her head in mimic awe...” [5, с. 59]. У наступній строфі О. Вайльд згадує епізоди історії її любові до Антонія, наприклад, одного разу Клеопатра розчинила в келиху з оцтом рідкісну перлину і випила його, щоб продемонструвати своєму коханому, наскільки вона марнотратна в любові.

У рядках про загибель Адоніса – божества фінікійсько-сирійського походження, автор називає Афродіту “Cyprian”, так як за історією міфів, вона була народжена саме на острові Кіпр. В поезії Саффо часто можна зустріти саме таке ім’я Афродіти: “Aphrodite, Cyprian, let her find you / at your prickliest...” [5, с. 62]. Таку алюзію можна віднести і до міфологічного, і до літературного виду. В різних версіях міфів про Адоніса його загибель залежить від ревності Персефони або помсти Аполлона Афродіті. Саме Афродіта і оплакує смерть Адоніса у наступних рядках: “...And did you mark the Cyprian kiss white Adon / on his catafalque?...” [5, с. 65].

Поруч з міфами Стародавнього Єгипту Оскар Вайльд бере алюзивні біблійні образи: “...Sing to me of the Jewish maid who wandered / with the Holy Child...” [5, с. 67]. Під “Jewish maid” автор має на увазі обріз Діви Марії, “Holy Child” – Святе Немовля, тобто Ісуса Христа.

Підсумовуючи підкреслимо, що дана поема вочевидь вирізняється серед інших робіт Оскара Вайльда великою кількістю міфологічних алюзій саме єгипетської культури. Також присутні біблійні та літературні алюзії, але міфологічні джерела різних культур є основним джерелом побудови алюзивного образного складу поеми “Сфінкс”.

Збірку поезій “Eleytheria” 1881 року відкриває вірш під назвою “Ave Imperatrix” (“Слава Імператриці”). По суті, в даній роботі автор наводить події, які Велика Британія пережила за правління королеви Вікторії. Поезія повна художньо завуальованих історичних алюзій. Автор згадує “віроломних росіян” у перших строфах твору, що дає відсилку до подій 1853–1856 років – Кримської війни, участь у якій як союзниця коаліції проти Російської імперії брала і Британія: “... The yellow leopards, strained and lean, / The treacherous Russian knows so well, / With gaping blackened jaws are seen / Leap through the hail of screaming shell...” [5, с. 77].

Успішні завоювання в Афганістані 1838–1842 років стали предметом опису у такій строфі: “...And many an Afghan chief, who lies / Beneath his cool pomegranate-trees, / Clutches his sword in fierce surmise / When on the mountain-side he sees...” [5, с. 80].

Автор не оминає моменти втрат для Британії: “...And some in Russian waters lie, / And others in the seas which are / The portals to the East, or by / The wind-swept heights of Trafalgar...” [5, с. 81]. У даних рядках описано історичні алюзії на події 1805 року – перемогу Великої Британії у головному морському протистоянні XIX століття – Трафальгарській битві, в якій Наполеон одержав поразку. Рядки про загиблих “у російських водах” можуть стосуватися подій Війни Третьої коаліції, коли британська сторона була союзником Російської імперії.

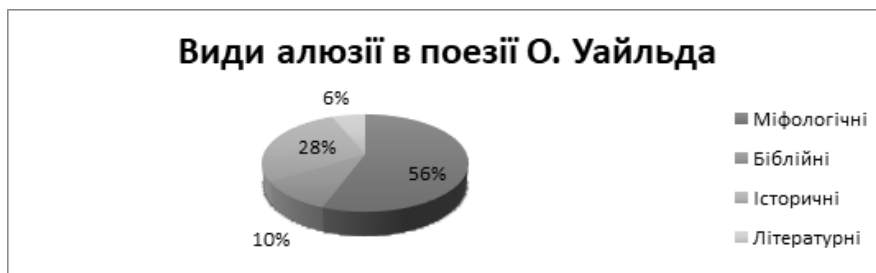
Оскар Вайльд називає Англію “кромвелівською”, нагадуючи читачеві про постать Олівера Кромвелля – лідера пуритан, який відомий початком громадянської війни в Англії: “...And thou whose wounds are never healed, / Whose weary race is never won, / O Cromwell’s England! must thou yield / For every inch of ground a son?...” [5, с. 83]. Наслідком війни став перехід від абсолютної до конституційної монархії. Автор звертається до історії та постаті національного героя, ставить питання про важливість війн та міжнародного визнання шляхом завоювання “... Where are the brave, the strong, the fleet? / Where is our English chivalry? / Wild grasses are their burial-sheet, / And sobbing waves their threnody...” [5, с. 84].

Поезію “To Milton” можна охарактеризувати як послання автора до свого літературного учителя. О. Вайльд звертається до письменника ніби зі скаргою на те, свідком чого він є: “...This gorgeous fiery-coloured world of ours / Seems fallen into ashes dull and grey...” [5, с. 86]. Слова автора дають зрозуміти, що його основним розчаруванням є історичні події та діячі Англії того часу: “...Seeing this little isle on which we stand, / This England, this sea-lion of the sea, / By ignorant demagogues is held in fee, / Who love her not...” [5, с. 87].

У вірші “Louis Napoleon” автор віддає шану постаті Наполеона I, називаючи його “орлом Аустерліцу”, що відсилає нас до подій 1805 року, коли французька армія одержала вражаючу перемогу на кількісно більшим союзом противників: “... Eagle of Austerlitz! where were thy wings / When far away upon a barbarous strand, / In fight unequal, by an obscure hand, / Fell the last scion of thy brood of Kings!...” [5, с. 88].

За виведеною інформацією, кількісно найбільшим джерелом творення алюзії є міфологія – 56 %. Біблійні ж образи використано у 10 % випадків. Історичні алюзії

становлять 28% образного строю. Найменше кількісно введено літературних творів – 6 %. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що в поезії Оскара Вайльда міфологічні образи та сюжети є найпоширенішим видом алюзії.

Бібліографічні посилання

1. **Акімова О. В.** Этика и эстетика Оскара Уайльда / О. В. Акімова. – СПб. : Алетейя, 2008. – 192 с.
2. **Гальперин И. Р.** Текст как объект лингвистического исследования. [The text as object of linguistic research] / И. Р. Гальперин. – М., 1981. – 144 с.
3. **Наумова Е. О.** Прецедентные тексты в публицистическом дискурсе [Precedent exts in journalistic discourse] // Вестник РУДН. Серия “Русский язык нефилологам. Теория и практика”. – № 3. – 2002. – С. 80–84.
4. **Тухарели М. Д.** Аллюзия в системе художественного произведения [The allusion in the system of art works]: дисс. ... канд. филол. наук: 10.01.08 / М. Д. Тухарели. – Тбилиси., 1984. – 167 с.
5. **Wilde O.** Selected Poems. – N.Y. : St. Martin's Press, 1998. – 96 p.

Надійшла до редколегії 08.12.2017

УДК 811.111'42

L. M. Teterina

Л. М. Тетеріна

Л. М. Тетерина

*Oles Honchar Dnipro National University**Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара**Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара*

ЛИРИКА ДЖИЛЛИАН АЛЛНАТ В ПОЕТОЛОГИЧНОМУ ВИМІРІ
ЛИРИКА ДЖИЛЛИАН АЛЛНАТТ
В ПОЭТОЛОГИЧЕСКОМ ИЗМЕРЕНИИ
GILLIAN ALLNUTT'S LYRICS IN POETOLOGICAL DIMENSION

Розглянуто один з аспектів лірики сучасного англійського поета Джилліан Аллнатт, а саме: поетологічну рефлексію, яка взагалі є однією з характерних особливостей поезії ХХ – початку ХХІ століть.

Під поетологічною рефлексією розуміється зосередженість автора на процеси породження і побутування художнього твору, включаючи такі питання: естетичні критерії, нормативні канони, ставлення до мистецтва попередників, трактування мовних поетичних засобів і таке інше.

Проаналізовано вірші Джилліан Аллнатт, в яких осмислення творчого процесу є основною темою. Іноді риторичні роздуми автора мають експліцитну форму як, наприклад, у поезії "Held to", але частіше вони входять у структуру тексту, як її органічна частина, наприклад, у формі метафори у вірші "Scheherasade".

"Філологічність" поезії Дж. Аллнатт також виявляється у дослідженні взаємодії усної та письмової мови, поетичного та прозаїчного дискурсів, регіональних і функціональних реєстрів англійської мови – встановлення меж між ними та їх порушення є одним з продуктивніших ресурсів розширення і збагачення поетичної мови.

Поезія Джилліан Аллнатт демонструє вдалий, яскравий індивідуальний синтез фольклорних і літературних традицій, роблячи її ліричний голос унікальним.

Ключові слова: поетологічна рефлексія, метапоетика, поетологічна метафора, метапоетичний елемент, фольклорна традиція.

Проанализированы особенности поэтологической рефлексии в лирике современного английского поэта Джиллиан Аллнатт. Под поэтологической рефлексией, являющейся одной из характерных черт поэзии ХХ – начала ХХІ века, понимается сосредоточенность автора на процессе порождения и бытования художественного текста, включая такие аспекты: эстетические критерии, нормативные каноны, отношение к искусству предшественников, исследование языковых поэтических средств и т. п.

Рассмотрены стихи Дж. Аллнатт, в которых осмысление творческого процесса является основной темой. Риторические размышления автора иногда выражаются эксплицитно, как, например, в стихотворении "Held to", однако, гораздо чаще они органично входят в структуру текста, например, в форме метафоры в стихотворении "Scheherazade".

"Филологичность" поэзии Дж. Аллнатт также обнаруживается в исследовании взаимодействия устной и письменной форм речи, поэтического и прозаического

дискурсов, различных региональных и функциональных регистров английского языка – определение границ между ними и нарушение этих границ является одним из главных ресурсов расширения и обогащения поэтического языка.

Поэзия Джиллиан Аллнатт также является образцом яркого индивидуального синтеза фольклорных и литературных традиций, делающего её лирический голос уникальным.

Ключевые слова: поэтологическая рефлексия, метапоэтика, поэтологическая метафора, метапоэтический элемент, фольклорная традиция.

The article concerns a poetological aspect of Jillian Allnutt's lyrics. Being one of the characteristic features of the contemporary poetry, poetological reflexivity is understood here as foregrounding in poetry author's contemplations dealing with the creative process, including such philological aspects as aesthetic criteria, normative canons, relationship with the art of predecessors, investigation of language poetic means and others.

We mainly analyzed those poems by Allnutt which are concerned with the subject of poetry creation. Sometimes author's rhetorical reflections are expressed explicitly, as, for instance, in the poem "Held to", but more often they are incorporated into the structure of the text in the form of metaphor as in the poem "Scheherazade".

Author's "philological" reflections are also revealed in investigating the relationship between oral and written forms of speech, poetic and prosaic discourses, different regional varieties and speech registers of the English language. Understanding of boundaries between them and their violation is one of the most productive resources for enrichment of the poetic language.

Jillian Allnutt's poetry is also a bright sample of idiosyncratic synthesis of the traditional and literary poetry: she often derives her characters, situations, episodes from literary sources and the Bible, while the form of her poems (rhythm, rhyme, sound effects) is associated with oral poetic tradition making her lyric voice unique.

Keywords: poetological reflexivity, metapoetics, poetological metaphor, metapoetic element, folklore tradition.

A common perception of the 20th – the beginning of the 21st century poetry among linguists and literary critics is the growing preoccupation with poetological lyrics as one of the defining marks of the period. By this is usually understood the foregrounding in poetry its self-reflexive character: concentration on the fact of its own construction, including questions of canon, normative values, aesthetic criteria, contemplation on the art of predecessors, means of verbal expression, composition of the work and some others.

For instance, describing the poetic experience of German poetry of the 90s – the first decade of the 21st century, Karen Leeder remarks the "self-consciousness of language as one of the clear constants of the contemporary scene" and draws attention to the opposition between "essentially conservative inward-looking poetry, set against a body of self-reflexive poetry, alive to the fact of its own construction" [5, p. 67].

Matthew Marr, characterizing postmodern metapoetry in Spain, argues that, in essence, it talks about language and literature "bringing linguistic and literary self-consciousness to the discursive fore of contemporary Spanish poetry" [6, p. 53].

Similar characteristics can be found in the works devoted to the contemporary metapoetry in the United States of America (see, for example, "Critical Essays on American Self-Reflexive Poetry", 1997 [8]) and Italy (Olivia Santovetti "Self-Reflection in Italian Literature" [9]).

Russian and Ukrainian researchers (L. Zubova, V. Fashchenko-Takovitch, N. Fateeva, O. Tishchenko, L. Artemenko et al.) point out one common feature

characteristic of metapoetry in different languages: its rapprochement with philology. L. Zubova conveys this idea in such a way: "Rapprochement of poetry with philology is the main perspective line of poetry development in the XXth century. Of course, nobody can be a poet unless he feels the word, however, today the language with all its inherent potential is becoming more often the object of poet's attention than the means of expression" [1, p. 6].

According to N. Fateeva, "literature breaks up its ties with reality and deepens into selfreflexivity in search for sources of development inside itself. A wide field of metapoetics is being created the result of which is elimination of boundaries between literature and philological theory" [3].

Mikhail Epshtein suggests his interpretation of this fact: "The thing is that contemporary theory is approaching poetry to the same extent as poetry is approaching theory. They have one feature in common – paradigmatic structure of the text, which formulates rules of yet unknown language rather than makes a piece of information in the already known one, creating tables of declension and conjugation of new poetic forms" [4, p.364]. He also thinks that limitation of the role of poetry by the sphere of language lets enhance new life into it.

Modern British poetry, being not as radical as American "New Formalist" and L=A=N=G=U=A=G=E poetry, which the Scottish poet Don Paterson called "very un-British paradigm of artistic progress" [7, p.xxvi], could not but avoid the general trend of concentration on the language as a source of its further development. But in spite of its long tradition the concept of meta-reflexivity in British poetry has not been sufficiently studied and systematized yet, probably because of the lack of detailed analysis of individual practices of British poets in the aspect of forms and functions of meta-elements in their poems. To contribute to the study of this problem we considered a number of poetic texts by Gillian Allnutt (born 1949) with special emphasis on forms of artistic reflexivity in them.

Being very modern in form, Allnutt's poems are deeply rooted in the tradition of British literature. They build on a rich heritage of folk ballad, nursery rhyme and other song forms. Speaking about Allnutt's traditional rhythms and rhymes, the American poet Lisa Williams mentions their "rugged poetic origins – Anglo-Saxon, Welsh, Chaucer and Hopkins, for example – with alliteration and other striking sound effects" [10]. Among other poets with whom Gillian Allnutt "coordinates" her own poetry (some names figure in the text, others are implied) are Virginia Woolf, Sylvia Plath, Denise Levertov, Irina Ratushinskaya, Elaine Feinstein.

Allnutt's intense philological contemplations on the problem of production of an artistic text do not usually lie on the surface but are thoroughly incorporated in the texture of the work.

In her poem "Scheherazade" Allnutt identifies herself with the legendary heroine and storyteller of the Persian fairytale cycle "One Thousand and One Nights", who night by night told a new exciting story to the king Shahriar stopping halfway through at dawn and continuing it next night, thus sparing the lives of many women. In the poem Scheherazade "is gone / into a wilderness of wind at noon / where the wonderful covered well of tales / is a dry waterhole / or a bell / abandoned".

"The wonderful covered well of tales" and "a bell" are metaphors of potential sources of inspiration which gives birth to a poem of beautiful images and sounding. Alliterations flowing from one line to another remind the ornamental elements of Persian epos or pictorial art: "languid as a fed lion", "She in her salt and sackcloth gown

is gone", "into a wilderness of wind", "where the wonderful covered well of tales / is a dry waterhole", "a bell abandoned", "loud elaborated heart", "bagging briefly at the back, / her Bedouin back". On the other hand, they serve as a strong cohesive means in creating a syncretic image of a poet (Scheherasade-Gillian Allnutt) while the poem turns into a meta-poem, "the image of the image".

The world of fairytales, ballads, biblical myths is the constant source of inspiration for Gillian Allnutt (the Bible, the 17th century ballad "Matty Groves", "Hansel and Gretel" by the Brothers Grimm and others). It is the world which helps her cross the border of reality and enter the world created by her artistic imagination. In the poem "Held to" Allnutt describes this transition comparing herself to the character of the old English ballad:

the little tinie page,
the page
in *Matty Groves*, who ran to give the game away
on New Year's Day
and now, but for the barest grace of balladry, go I
too hurriedly
beyond
this borderland...

Here the part of a sentence "but for the barest grace of balladry", singled out by commas, is obviously a piece of rhetorical reflection which interprets itself in terms of literature (in accordance with the cannon of traditional ballad) and is included in the texture of the poem.

When reviewing Allnutt's collection "How the Bicycle Shone" Sean O'Brien identified "the listening stillness of Allnutt's contemplative notes and meditations, which belong equally to the traditions of religious enquiry and poetry". He also called hers a poetry "of keeping faith, and of remaining open to enlightenment" (*Sunday Times*, 22 July 2007). No wonder that the Bible often figures in Allnutt's poems as a source of religious and poetic meditations.

In the poem "Sarah's Laughter" the author's focus is on the realistic rather than the mythic. Biblical characters Abraham and Sarah are presented through the things around them. The description of Sarah's laughter, "sudden, like a hurdle, like an old loud crow / that comes out of the blue", the objects of everyday life: "tender veal, / the buttermilk, the three small / cakes of meal" make the scene vivid and immediate. However, the precise, even austere, language as well as the unusual lineation of the following lines:

the buttermilk, the three small
cakes of meal she's made them. For her husband
Abraham, she's sifted, shaped them in her old dry hand

add them peculiar intensity and "Biblical" importance.

Speaking about this poem, Lisa Wilson draws attention to its rhythms, which derive from both literary and popular traditions: an anapestic rhythm is associated with ballads, nursery rhymes, and the like (in the line: "in the shade of the tree, in the heat of the day, in Bathel"), modulated with largely iambic rhythms [10]. There is the wealth of alliteration, consonance and assonance in the poem also associated with traditional genres.

Thus, the characters, situations, moral seriousness, precise, even austere, aesthetics are taken from the Bible, while rhythms and rhymes as well as repetition, alliteration

and other sound effects are derived from literary and popular traditions, and create rich texture of Gillian Allnutt's poems.

Interaction of the fiction and non-fiction discourses is another very productive sphere for the development of resources of poetic speech and which is always in the focus of Allnutt's philological contemplations. The bright example of the author's investigation of such interaction is her poem "The Making of Marmelade", in which she uses the form of a recipe and, at the same time, demonstrates certain poetic techniques to turn the text into a piece of poetry. Here is the poem in its entirety:

unripe oranges in silk-lined sacks
sow-bristle brushes
China jugs of orange-washing water
one big bowl
pith-paring knives, one for each woman
a mountain of sugar, poured slowly
a small Sevillian well
songsheets against the tedium, in parts
pine cones for burning
silver spoons for licking up the lost bits
a seven-gallon pot
a waxed circle, a cellophane circle, elastic
small pieces of toast

Here such everyday objects as *bristle brushes*, *big bowl*, *pith-paring knife*, *seven-gallon pot*, *waxed circle* are combined with other objects which due to epithets accompanying them are singled out and look like treasured things in the Dutch painting: *silk-lined sacks*, *China jars*, *small Sevillian well*, *silver spoon*. The eighth line: *songsheets against tedium* which stands out of the suggested paradigm, adds playful character to the whole poem and is, in fact, a metapoetic element, foregrounding the process of its creation. The play upon the discrepancy between the established form of a recipe and rhythmic form of a poem (a more or less regular alteration of 5 or 6 beat lines with 3 beat lines) supported by the abundant usage of alliteration appears to be another form of author's reflexivity concerning her own speech behavior.

Thus we may conclude that Gillian Allnutt's self-reflexivity is mainly concerned with investigating and establishing ties between her creative work and that of her precursors (both literary and traditional). This reflexivity can be either explicit as in the poem "Held to" where a humorous phrase "but for the barest grace of balladry" is a marker of author's rhetorical reflection on the form of her poem in respect to the traditional ballad, as well as implicit as in the poem "Scheherazade" where the heroine and the episode described become a metaphor of a poet and creative work in general.

In both cases (as in many others) the ties are intertextual which bring to mind I. P. Smirnov who pointed out the intertextual nature of self-reflexivity, which he explained by the fact that the texts connected by the author always tend to establish equivalence between the two functions - referential and self-referential. The intention of one of such texts would be to acquire the status of metatext in order to interpret and explicate the referential meaning of the second text [2, p. 9].

The relationship between written and oral speech, poetic and non-poetic, fiction and non-fiction discourses is another philological aspect which always attracts Allnutt's attention as one of the main resources for the development of poetic speech. Her poems are brightly dotted with the names, places, small scenes and objects of everyday life. She

also derives characters, situations and episodes from the Bible and other literary sources while the form of her poems (rhythm, rhymes, sound effects) are often associated with oral poetic traditions, those of ballads, other songs, fairy tales, nursery rhymes. This synthesis of different traditions in Jillian Allnutt's poetry is strongly idiosyncratic making her lyric voice unique.

References

1. **Зубова Л.** Языки современной поэзии / Л. Зубова. – М. : НЛО, 2010. – 384 с.
2. **Смирнов И. П.** Порождение интертекста: элементы интертекстуального анализа с примерами творчества Б. Л. Пастернака / И. П. Смирнов // Wiener slawistischer Almanach. Sonderband 17. – Wien, 1985. – 205 с.
3. **Фатеева Н. А.** Открытая структура: о поэтическом языке и тексте рубежа XX–XXI веков / Н. А. Фатеева. – М. : Вест-Консалтинг, 2006. – 160 с.
4. **Эпштейн М.** Каталог новых поэзий / М. Эпштейн // Современная русская поэзия после 1966. Двуязычная антология. – Берлин, 1990. – С. 359–367.
5. **Leeder K.** Schaltstelle Neur Deutsche Lyric in Dialog / K. Leeder. – New York, 2007. – 302 p.
6. **Marr M.** Postmodern Metapoetry and the Replenishment of the Spanish Lyric Genre, 1980–2000 / M. Marr. – Fife, Scotland, UK : La Sirena, 2007. – 138 p.
7. **Paterson D.** Introduction to New British Poetry / D. Paterson // New British Poetry / [Ed. Don Paterson and Charles Simic]. – Saint Paul, Minnesota : Graywolf Press, 2004. – P. xix-xxxv.
8. **Poetics in the Poem:** Critical Essays on American Self-Reflexive Poetry. Edited by Dorothy Zayat Baker. – P. Lang, 1997. – 322 p.
9. **Santovetti O.** Self-reflection in Italian Literature / O. Santovetti [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.leeds.ac.uk/arts/info/20055/italian/995/.../4>
10. **Williams Lisa.** An Innovative Music: Two British Poets. The Cincinnati Review, Summer 2009 / Lisa Williams [Електронний ресурс]. – Режим доступу: poems.com/special.../essay-williamsliisa.php

Надійшла до редколегії 06.12.2017

УДК 821.111(73).09

I. V. Shyshkina

І. В. Шишкіна

И. В. Шишкина

*Oles Honchar Dnipro National University**Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара**Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара*

STYLISTIC PECULIARITIES IN U. LE GUIN'S FANTASIES
СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ У ФАНТАЗІЯХ У. ЛЕ ГУІН
СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ В ФАНТАЗИЯХ
У. ЛЕ ГУИН

Ця стаття зумовлена нинішньою зацікавленістю в оповіданнях Урсули Ле Гуїн, які зі стилістичної точки зору є недостатньо дослідженими. Робота висвітлює основні стилістичні особливості письменниці, представляє глибокий аналіз оповідання Ле Гуїн “Чарівник Земномор'я” на кожному рівні мови (крім морфологічного): фонографічному (антитеза, кульмінація, порівняння), лексичному (метафора, епітет, персоніфікація, гіпербола, оксюморон), синтаксичному (повторення, паралельна конструкція, риторичне питання, еліпсис, інверсія, полісиндетон, асиндетон). Описано функції, що виконуються всіма тими стилістичними прийомами, які використовуються в тексті. Необхідно зазначити, що оповідання “Чарівник Земномор'я” є надзвичайно багатим різноманітними, влучними, оригінальними стилістичними засобами, кожен з яких має певну роль, суттєву для всієї “тканини” твору. Наприкінці дослідження можна зробити висновок, що найбільш потужні емоційно-експресивні, логічні та психологічні ефекти мають ті частини тексту, в яких спостерігається синтез стилістичних прийомів різних рівнів мови. І чим більше таких прийомів, тим сильніше враження справляє книга на читача. Саме такі частини тексту роблять процес читання набагато цікавішим та неймовірно захопливим. Синтез великої кількості стилістичних прийомів знаходимо здебільшого у описаннях. Деколи ці засоби настільки зливаються, що досить складно визначити, який саме прийом використано в тому чи іншому реченні.

Ключові слова: рівень мови, літературний текст, стилістичний аналіз, стилістичний засіб, стилістичні прийоми, текст.

Эта статья обусловлена нынешней заинтересованностью в произведениях Урсулы Ле Гуин, которые со стилистической точки зрения остаются недостаточно исследованными. Работа освещает основные стилистические особенности творчества писательницы, представляет глубокий анализ рассказа Ле Гуин “Волшебник Земноморья” на каждом языковом уровне (кроме морфологического): фонографическом (антитеза, кульминация, сравнение), лексическом (метафора, эпитет, персонификация, гипербола, оксюморон), синтаксическом (повтор, параллельная конструкция, риторический вопрос, эллипсис, инверсия, многосоюзие, бессоюзие). Описаны функции, выполняемые всеми теми стилистическими приемами, которые используются в тексте. Необходимо отметить, что рассказ “Волшебник Земноморья” является чрезвычайно богатым разнообразными, точными, оригинальными стилистическими средствами, каждое из которых имеет определенную роль, существенную для всей “ткани” произведения. В

конце исследования можно сделать вывод, что наиболее мощные эмоционально-экспрессивные, логические и психологические эффекты имеют те части текста, в которых наблюдается синтез стилистических приемов различных уровней языка. И чем больше таких приемов, тем более сильное впечатление производит книга на читателя. Именно такие части текста делают процесс чтения интересным и невероятно захватывающим. Синтез большого количества стилистических приемов находим преимущественно в описаниях. Иногда эти средства настолько сливаются, что достаточно сложно определить, какой именно прием использован в том или ином предложении.

Ключевые слова: уровень языка, литературный текст, стилистический анализ, стилистическое средство, стилистические приемы, текст.

The article is based on the current interest in Ursula Le Guin's stories as they are little observed from the stylistic point of view. This work clarifies the main stylistic peculiarities of the writer, presents a profound analysis of Le Guin's story "The Wizard of The Earthsea" on each level of the language (except morphological): phonographic (antithesis, climax, comparison), lexical (metaphor, epithet, personification, hyperbole, oxymoron), syntactical (repetition, parallel construction, rhetorical question, ellipse, inversion, polysyndeton, asyndeton). It is described the functions performed by all the stylistic devices used in the text. It can be stated that "The Wizard of The Earthsea" is very rich in various striking, original stylistic means, each of which has an essential role to the entire "tissue" of the text. At the end of the research it can be concluded that the most powerful emotional expression, logical and psychological effects are comprised in those parts of the text in which there is a synthesis of stylistic techniques of different levels of language. And the more such techniques the story has, the more it impresses the reader. These parts of the text make the reading process much more interesting and incredibly exciting. Synthesis of a great number of stylistic devices is found mainly in the descriptions. Sometimes these means are so merged, that it is quite difficult to determine which of them is used in one or another sentence.

Keywords: language level, literary text, stylistic analysis, stylistic device, stylistic means, text.

Ursula Le Guin is a famous American author of children books and short stories in the genre of fantasy. She wrote mainly for kids. One of her most successful works is Earthsea trilogy, the first book of which is "The Wizard of the Earthsea".

The trilogy of the Earthsea has been written extremely profoundly. There's a huge amount of philosophical, anthropological and linguistic knowledge that forms the base of the work.

U. Le Guin's works are convincing, detailed, and images are vivid, complete. But her stories are little observed from the stylistic point of view. Thus, the purpose of this research is to investigate the main purpose and principles of the linguo-stylistic analysis of the literary texts and to conduct a profound analysis of the Ursula Le Guin's story "The Wizard of the Earthsea".

The law of life in Le Guin's fairy tales is not only fiction, but also the reflection of many folks' beliefs and metaphorical representation of Ursula's philosophical ideas. The writer's imaginary worlds are always powerful, detailed, inhabited by unusual characters. That is why her novels and stories are of a huge interest in the sphere of stylistics. They represent a great example for the linguo-stylistic analysis of the text.

In this respect it is important to bring to light the definition of the linguo-stylistic analysis, its object, purpose and principles.

The theory of the linguo-stylistic analysis was developed by a great number of famous linguists. Among them are V. V. Vinogradov, B. A. Larin, L. D. Shcherba, R. A. Budagov and others.

According to numerous sources, the linguo-stylistic analysis of the text is a detailed and thorough analysis of the role and functions of language units belonging to different language levels in their organization and expression of the idea of the text [6].

The interdisciplinary character of stylistics determines its object – a literary text.

The main purpose of stylistics is reconnecting the linguistic and literary units, therefore, in the process of the complex linguo-stylistic analysis it is necessary to study the whole system of the stylistic devices taking part in creating characters and images of the literary text [5, p. 77].

Thus, the main purpose of the linguo-stylistic analysis of the literary text lies in studying all the linguistic devices of different levels in the system of a definite text from the point of view of their accordance to the author's aim and manner of writing. Only the complete identification of such devices will bring the clear overall picture of the literary text.

Text is a complete system of closely connected and interacting elements of all the levels of the language structure. In the process of the complex linguo-stylistic analysis all the language levels, from the lowest to the highest, are subjected to the survey. Therefore, we have to observe phono-graphical, morphological, lexical, syntactical levels in succession [4, p. 7].

Moreover, reasoning from the structural and linguistic characteristics of each language unit it is necessary to pay attention to its speech properties arising in the literary text in the process of the realization of the author's creative idea. They all represent the result of the individual author's language. Being an integral part of the text, a certain language unit conforms to the rules of the developing the idea of the literary text and, thus, brings in a definite stylistic effect.

In the process of stylistic analysis of "The Wizard of the Earthsea" it becomes clear that Ursula Le Guin concentrates more on lexical and syntactical stylistic devices, not giving much preference to the phonological and morphological ones.

On the graphical level we find such stylistic device as *capitalization*. When the author or the characters of the "Wizard of the Earthsea" mention School of Roke, all the objects and phenomena that they name (which firstly seem unimportant to the reader) are written with the capital letters, as emphasizing the importance of each object at the School and the greatness of the Magic: Great House, Room of Shelves, Hearth Hall, Long Table, Back Door, Unseen, Long Dance, Lore-Book, Roke Bay, Chanters of Roke, Court of Seeming, True Speech, Illusion-Change, Isolate Tower, Hardic tongue, Old Speech, Further Runes, Great Spells, Book of Shaping and so on. As we can see, even such common phenomena as a long table or a back door in the mysterious world of the Earthsea play their indispensable role. This is explained by the fact that every name is one of the most important conceptual elements, it brings mythological essence, is identified with the truth. Each of the names has its meaning: Sparrowhawk – vulture, Jasper – gem, Ogion – silence, Serret – silver.

As to phonetic devices we can notice cases of *alliteration* (repetition of consonants) and *assonance* (repetition of vowels) in spells. They not only produce the effect of euphony and rhythm in spells, but also have symbolic meaning. E.g. "Nothhierthmalk man hiolkhanmerth man." Vowels 'o' and 'a' always denote seriousness and importance. So in this case they underline the greatness of the magic [3]. The repetition of

consonants 'm', 'n', 'r', symbolizing seriousness, rigor, power, strength, helps to create an atmosphere of enchantment and to charm the reader.

The most frequently used by Ursula Le Guin among all the stylistic devices on the lexical level is a *metaphor*. This device has a special role. Being used not only in descriptions, but also in dialogues and monologues, it helps to represent the magic world more brightly, vividly and expressively [1, p. 142]. As the concept "magic" itself is a hyper reality in which all the characters exist. Thus, all the metaphors are fresh, original, genuine, unique: "powers will speak in human voice", "be in warmth and merriment", "first months at Roke went by fast, full of passions and wonders", "darkness surrounded him, dread filled him", "Ged's pride would not be slighted or condescended to", "square, rimmed on three sides by the hoses", "a jeer hidden in his words", and many others [3].

There are some cases of *personification*. Though they are not so frequent, but they are still fresh and expressive, and bear logical emphasis in characterizing objects and people: "the language of the water", "the whisper of water", "man whose wits go wandering among the years and islands", "inner face of the door" [3].

It is very interesting that Ursula Le Guin pays a great attention to such stylistic device as *nonsense of non-sequence* (joining two semantically different clauses into one sentence) [2, p. 50]. It is especially widely used in the first several chapters of the book when the reader step by step finds out what is Roke, gets acquainted with the School of Wizards and its characters. Usually this device is used for the humorous effect, however in this case it has the effect of mystery, it delays the solution of the riddle making the reader think and guess. In this story they are really numerous: "You cannot always find the Warder where he is, but sometimes you find him where he is not...", "no matter how many sit at this table, there is always room", "to light a candle is to cast a shadow", "the wise don't need to ask, the fool asks in vain" [3]. It can be stated that this stylistic device a distinctive feature of both the story "Wizard of the Earthsea" and other Ursula Le Guin's works in a whole, as her 'nonsense of non-sequence' is truly original and unique. In addition, compared to other methods such tropes are found in the literature not so often.

In the descriptions of phenomena, events, appearance and nature of the characters the writer uses a large number of *epithets*. Thus, we consider it is necessary to classify these stylistic means. According to the semantics all the epithets used by the author can be divided into two groups: 1) affective, that convey the emotional evaluation: "mighty grey blocks of stone", "a peaceful heart", "clear voice", "terrible light" etc; 2) metaphorical epithets are formed on the basis of metaphor, metonymy or comparison. They are based on similarity or likeness between several objects and, therefore, they are even more unusual, fresh and expressive. In "Wizard of the Earthsea" we can point out those epithets which are based on metaphors: "moonlit waters", "fathomless energy", "shining head", "a sure and open friendship", "charmed waters", "dark, enchanted ground", "stammering tongue" and epithets which are built with the help of comparison: "golden apple", "black blood", "bread crumb arrows", "netted star-lights" [3].

Also there are some cases of *hyperbole* that intensifies the quantitative and qualitative aspect of the objects or a phenomenon through exaggeration producing strong emotional effect: "he shoveled in his food with a will", "he had endless delight in the wit and beauty of the crafts he taught", "there's no end to that language" [3].

Oxymoron is also used sometimes to emphasize the contradictory qualities existing in one and the same phenomenon and, thus, emphasizes its logical meaning: "stiff grace", "the folly of the wise", "gentle mockery" [3].

On the syntactical level we find the biggest number of original stylistic devices. Ursula Le Guin uses different types of *repetition*. They create a strong logical and emotional stress. Each of them has its own special function which is essential to the whole text. *Anaphora* not so much emphasizes the repeated unit but makes it foregrounded: “*You* have great power..., *you* used that power wrongly..., *you* had no control...”; “*You* would me no man but a gebbeth... *You* must stay here, until you gain strength” [3]. *Epiphora* is used by Le Guin for a logical emphasis of a definite unit: “Even now it waits for *you*. Assuredly it waits for *you*” [3].

In addition, the writer uses *parallel constructions* – a type of repetitions, in which the structure of successive sentences (or parts of these sentences) is duplicated. But more often the author uses this device in combination with lexical repetitions, that leads to a very strong emotional, expressive, rhythmic effect: “Whether or not they believed such stories and whether or not they liked Ged ...”; “The more he learned, the less he would have to fear ...”; “The more you try to prove yourself my equal, the more you show yourself for what you are” [3].

One more interesting peculiarity of the “Wizard of the Earthsea” is that a large number of cases with *polysyndeton* (repetition of conjunctions) characterizes the text. This device bears a strong rhythmic impact, strengthens the idea of the equal logical importance of all the components. The cases of polysyndeton are really numerous in this text: “For four weeks of that hot summer he lay blind, and deaf, and mute...”, “Townfolk and Masters and students and farmers all together...”, “... they were all laughing at his flights and flaps and bumps”, “...after those two long nights of dance and moonlight and music and magery...” [3]. Also, in the text we meet the use of the opposite stylistic device – *asyndeton*, an intentional omission of conjunctions. In the text of the story asyndeton helps create an effect of stress, emotional speech: “On the wind over the grey waves they doubled, snapped, swooped, lunged, till smoke railed about them ...”, “... in this rich, seemly, orderly, strange Court he felt himself to be a goatherd born and bred” [3].

Inversion – a stylistic device in which the direct word order is changed – is also widely used in this story emphasizing a definite phenomenon: “Few and short as were the streets of Twil...”, “Of these events Ged new nothing” etc. [3].

One more stylistic device widely used by the author is detachment i.e. singling out a secondary member of the sentence with the help of punctuation [2, p. 83]. As a result, secondary members own stress being detached from the rest of the sentence: “With him was his lady, slender and young, bright as a new copper, her black hair crowned with opals”, “Jasper was no longer a boy but a young man, tall and comely, with his cloak elapsed at the neck with silver...” [3].

Also, there are a lot of lexico-syntactical stylistic devices in the text of the “Wizard of the Earthsea”, and they are of a vital importance as they bear strong emotional and logical effect.

Firstly, it is necessary to pay attention to the *similes* in the text. This stylistic device is one of the most fresh, original and unusual of all others. Being bright and vivid, they capture the reader’s imagination at once [1, p. 168]. The writer compares phenomena that seem totally incomparable, and that produces strong emotional effect: “...and the seeds shaken loose went up on the wind like sparks of fire in the sun”, “on every twig of every branch a golden apple shone, each a sun...”, “a bird flew among the branches suddenly, all white with a tail like a fall of snow...” [3].

Antithesis – a semantic opposition emphasized by its realization in similar structures – produces strong effect of contrast and, as a result, strong emotional effect: “...that spell affects the balance of light and dark, life and death, good and evil...” [3].

Another important stylistic device used in the story is a *climax*, in which the next word or clause is logically more important and more explicit: “...now I’m sorry to part with him. And sorrier to part with you, Sparrowhawk” [3].

So we can see that the linguo-stylistic analysis of the literary text is a difficult and complicated process, and there is a great number of its methods and approaches to it. However, it is still one of the most important ways of studying literary texts, and Ursula Le Guin’s works represent a useful source for such analysis.

References

1. **Galperin I. R.** Stylistics / Second edition, revised / I. R. Galperin. – М. : Высшая школа, 1977.
2. **Kukhareenko V. A.** A book of practice in stylistics / V. A. Kukhareenko. – Вінниця : Нова книга, 2003.
3. **Ursula Le Guin.** The Wizard of the Earthsea [Електронний ресурс]. – Режим доступа: 3g.en8848.com.cn/fiction/Fiction/Fantasy/43355_4.html
4. **Волкова М. Ю.** Особливості лінгвостилістичного аналізу художніх творів / М. Ю. Волкова // Вісник СевНТУ. – Вип. 102: Філологія: зб. наук. праць, 2010.
5. **Ибрагимова Х. С.** Основные аспекты лингвостилистического анализа художественных произведений / Х. С. Ибрагимова, О. Б. Сабирова // Филолог. и пед. науки. – Самарканд : Изд-во СГУ, 1976.
6. **Лингвостилистический анализ художественного текста** [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://stylistics.academic.ru/73>.

Надійшла до редколегії 08.12.2017

УДК 821.111

В. В. Яшкіна

В. В. Яшкина

V. V. Yashkina

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University*

**ЧУТТЄВО-ОБРАЗНЕ СПРИЙНЯТТЯ ОСНОВНОГО КОЛОРАТИВУ
ТА ЙОГО ПЕРІФЕРИЙНИХ ВІДТІНКІВ КРІЗЬ ПОЕЗІЇ Р. ОЛДІНГТОНА
ЧУВСТВЕННО-ОБРАЗНОЕ ВОСПРИЯТИЕ ОСНОВНОГО
КОЛОРАТИВА И ЕГО ПЕРИФЕРИЙНЫХ ОТТЕНКОВ
СКВОЗЬ ПОЭЗИИ Р. ОЛДІНГТОНА
BASIC AND ADDITIONAL COLOURS IN R. ALDINGTON'S POETRY:
SENSITIVE AND IMAGINARY PERCEPTION**

Представлено основні характеристики колоративів з погляду на них сучасного мовознавства та досліджено базові параметри виражальної функції червоного кольору в поезії Річарда Олдінгтона. Автор спирається на той факт, що колірний лексикон, який складається з основних та додаткових кольоропозначень, має еволюційний характер та розвивається залежно від рівня розвитку культури, у якій він використовується. Коли мова йде про появу конотативного компонента в семантичній структурі кольоропозначення, найчастіше його первісне значення знаходить вияв у колірній символіці та, тим самим, зберігається у мові, здійснюючи своєрідне нащадкування смислу. Переносні значення кольоропозначень з'являються в результаті непрямої номінації та мають сильну залежність від контексту, тому зазвичай мають стилістичне забарвлення. За умов динамічності та ситуативності контексту, колірне значення все одно залишається сильним та домінує над іншими значеннями, набутими. Вживання колоративів з емоційним забарвленням у поезії – це невичерпний предмет для вивчення, адже існує величезна кількість кольорів та відтінків, які змінюються та варіюються навіть у свідомості одного читача.

Річард Олдінгтон є всесвітньовідомим як поет та літературний критик. Із самого початку творчості він приєднується до нечисленної, проте активної групи імажистів. Імажизм привів англійську поезію до нового етапу, на якому поети експериментували, грали з ритмами та кольорами, часто використовували вільний вірш, приділяли багато уваги саме формі. Поезія імажизму володіє власною палітрою кольорів, що помітно у творчості Р. Олдінгтона.

У процесі дослідження було встановлено, що колір у поезіях, що вивчаються, позначає індивідуальну якість предмета тим самим характеризуючи його внутрішню функціональність.

Ключові слова: поезія, імажизм, колір, колоратив, кольоропозначення, конотація, функціональність.

Представлены основные характеристики колоративов сквозь призму их изучения современной лингвистикой, а также приведены результаты исследования базовых параметров выразительной функции красного цвета в поэзии Ричарда Олдингтона. Автор опирается на тот факт, что цветовой лексикон, который состоит

из основных и дополнительных цветообозначений, имеет эволюционный характер и развивается в зависимости от уровня развития культуры, в которой он используется. Когда речь идет о появлении коннотативного компонента в семантической структуре цветообозначения, чаще всего его первичное значение проявляется в цветосимволике и, таким образом, сохраняется в языке, приращивая новые смыслы. Переносные значения цветообозначений появляются в результате не прямой номинации и сильно зависят от контекста, поэтому, как правило, являются стилистически окрашенными. При условии динамичности и ситуативности контекста, цветовое значение остается сильным и доминирует над другими значениями. Использование в поэзии эмоционально окрашенных колоративов – неисчерпаемый предмет изучения, поскольку существует огромное количество цветов и оттенков, которые изменяются и варьируются даже в сознании одного читателя.

Ричард Олдингтон – всемирно известный поэт и литературный критик. В самом начале творческой деятельности он присоединился к немногочисленной, но активной группе имажистов. Имажизм вывел английскую литературу на новый этап, на котором поэты экспериментировали, играли с ритмами и цветами, часто использовали свободный стих, уделяли большое внимание форме. Поэзия имажизма владеет собственной палитрой цветов, что заметно в творчестве Р. Олдингтона.

В процессе исследования было установлено, что цвет в рассматриваемых стихотворениях выявляет индивидуальное свойство предмета, тем самым характеризуя его внутреннюю функциональность.

Ключевые слова: поэзия, имажизм, цвет, колоратив, цветообозначение, коннотация, функциональность.

The article considers key characteristics of lexical units denoting colours through the prism of contemporary linguistic vision, and offers the results of red colour key functions study. The red colour is researched as one of the expressive means in poetry of Richard Aldington. The author of the article grounds the study on the scientific fact, that bulk of coloratives, consisting of main and peripheral ones, has evolutionary character and develops together with the culture. When it reads about the connotative component forming in the semantic structure of coloratives, the first feature to appear is colour symbolism. On forming, this new colour symbol is preserved in the language and gives rise to new senses. Indirect meanings of colours appear as a result of secondary nomination. They are highly dependent on contexts as well as stylistically marked. The new meanings of colours are stable notwithstanding the dynamic character of the context. Besides that, they dominate over different meanings. Emotionally stressed coloratives are highly productive in poetry, thus they are extensively analyzed from the point of view of types and shades, which can vary even in the comprehension of one and the same individual.

Richard Aldington is a well-known writer and literary critic. In the beginning of his career he joined a limited by members, however highly artistically active group of imagists. The movement of imagism provided the English literature with the push to a new level – poets experimented with form, rhythm, colour and verse libre. To add, the poetry of imagism collected its own palette of colours, which is vivid in Richard Aldington's poems.

While researching it was stated that Richard Aldington's coloratives are individual features of certain subjects, as well as characteristics of inner functional abilities.

Keywords: poetry, imagism, colour, colorative, colour denotative, connotation, functionality.

Сучасна лінгвістика стверджує про те, що кольоропозначення є однією з найбільш широких лексичних груп у будь-якій мові. Коло досліджень цих мовних одиниць охоплює побудову, семантику та функціонування кольоропозначень у текстах різних типів. Серед провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, до сфери інтересів яких потрапляли кольоропозначення, слід зазначити А. А. Брагіну,

А. П. Василевича, І. М. Деєву, В. А. Московича, Ф. Н. Новікова, Т. І. Шхвацабая, P. Berlin, P. Kay, A. Keith та інших.

Зважаючи на нестислий перелік робіт з тематики, цілком зрозуміло, що підходи до вивчення поетики і функцій кольорів постають предметом дискусії. Так В. А. Москович пропонує розглядати англомовні кольоропозначення не окремо, а в системі, і виділяти такі їх групи: 1) основна система, куди входять найменування *purple, bleu, green, yellow, orange, red*; 2) інші кольоропозначення, які деталізують та уточнюють основні [3, с. 83]. В той самий час І. М. Деєва, оминаючи основні, аналізує переважно периферійні кольоропозначення та виділяє в них групи простих, похідних і складних [2, с. 225]. Т. І. Шхвацабая зазначає, що з позиції мовознавства поняття кольорів є абстракцією, при визначенні якої перш за все враховується стійкість співвідношення з екстралінгвістичним референтом – колірним спектром. За межами цієї абстракції опиняється реальне вживання у різноманітних функціональних стилях мови великої кількості “неосновних” кольоропозначень. Незважаючи на той факт, що кольоропозначення для мовознавства це перш за все слова, тобто частина лексичної системи, і вони поводять себе так само, як і всі інші лексичні одиниці, не можна стверджувати, що їх лексичне значення вичерпується тим, з яким відрізком спектра вони співвідносяться [5, с. 37].

Вирішальною роботою у дослідженні кольоропозначень є книга Бента Берліна та Пола Кея “Basic color terms. Their Universality and Evolution”, у якій вони теж виділяють основні кольоропозначення, стверджуючи, що їх лише 11 (або менше) та вони мають свою еволюцію, залежну від рівня розвитку культури: “There exist universally for humans eleven basic perceptual color categories which serve as psychophysical referents of eleven or fewer basic color terms in any language. In the history of a given language, encoding of perceptual categories into basic color terms follows a fixed partial order (white, black — red — green — yellow — blue — brown — purple, pink, orange, grey). This order is properly considered an evolutionary one; color lexicon with few terms tend to occur in associations with relatively simple cultures and simple technologies, while color lexicons with many terms tend to occur in association with complex cultures and complex technologies” [7].

Колір, як людське суб’єктивне психофізичне відчуття, в деяких випадках має в собі певний емоційний стан. Тож уявлення про світ та людське світочуття опосередковано можуть виявлятися у гармонії кольору. Якщо частини цілого гармонічно поєднані, виникає краса, яка є безперечною умовою створення художнього тексту.

Окрім співвіднесення з відрізком спектра, тобто денотативним компонентом значення, колірні лексеми здатні набувати конотативного компонента залежно від контексту або мовної ситуації. Емоційні або стилістичні забарвлення кольоропозначень сприяють створенню яскравих образів та виконують такі функції: естетичну, структурно-поетичну, змістову, емоційну, символічну, стилістичну та дескриптивну. З огляду на те, що кольоропозначення передають не лише різні емоційні, естетичні та символічні значення, а і відтворюють альтернативну індивідуальну картину світу в тексті, вони широко використовуються в літературній творчості, зокрема в поезії, адже саме в ліриці, яка характеризується стислою формою, кольори допомагають автору в розкритті образів та змісту.

Для англійської літератури характерна гама червоного, чорного, білого, жовтого та зеленого кольорів. Висока частотність використання кольорів *black*,

red та *white* пов'язана з часом їх надходження у мову, адже вони є найстарішими. Жовтий колір у англіців асоціюється з небесними світилами та персоніфікаціями природних сил. Зелений колір може набувати негативних емоційних відтінків в англійській літературній традиції, таких як розпуста, мінливість, невірність [5, с. 67].

Розгляд символіки основної групи кольоропозначень, часто вживаних в англійській літературі, допомагає розкрити їх символічні значення: 1) білий колір – мир, чистота, невинність, чесність, хворобливість; 2) чорний колір – темнота, нещастя, катастрофа, небезпека, жорстокість, зрада, гнів, ненависть, містичне зло, хвороба, смерть, багатство, успіх, прибуток; 3) червоний – війна, кров, небезпека, здоров'я, урочистість, енергія, почуття, пристрасть; 4) зелений – мінливість, нестійкість, розпуста, початок чогось нового, любов, дозвіл, свобода, молодість, наївність; 5) жовтий – багатство, магичні сили, меланхолія, хворобливість, брехливість; 6) блакитний – Рай, вірність, ідеалізація, романтичність, краса, аристократичність, сум, поганий настрій [5, с. 67].

Об'єктом дослідження в запропонованій статті є функціонування та символіка основного кольору *red* та його периферійних кольорів у поезії Річарда Олдінгтона, відомого представника англійського імажизму початку XX століття. Метою нарису є доведення того факту, що використання певної гами кольорів відбиває особливе бачення поетом навколишнього світу. Аналіз символіки саме червоного кольору вбачається доцільним у контексті обставин та часу появи творів, у яких він наявний найбільш помітно – це період Першої світової війни. Отже, ми намагаємось з'ясувати, який відбиток залишила війна на свідомості автора та яких саме конотацій набуває червоний колір в його поезіях.

Перш за все слід зазначити, що дослідники не одностайні щодо визначення символіки кольору *red*, особливо враховуючи специфіку ментальності представників різних культур. На думку О. І. Панченко, цей колір символізує енергію. Він виражає життєву силу, нервову активність, схильність до досягнення успіху, імпульсивну волю до перемоги, жадібне бажання всього того, що може сприяти насиченості буття [4, с. 181]. Л. В. Гущина говорить про особливе значення, яким англіїці наділяють слово “red”, адже цей колір символізує колір крові, вогню, боротьби, війни, гніву, лютої [1]. Т. І. Шахвацабая підкреслює, що, незважаючи на те, що кольоропозначення являють собою відкриту систему, вони не використовуються носіями стихійно. Їх вживання підпорядковується певним закономірностям, які відображають інваріантно-варіантні відносини в лексиці. Дослідниця наводить такий приклад: “У словосполученнях *red face, red dress, red hair, red lips, red cheeks* одне й те саме слово описує різні фізичні властивості об'єкта” [5, с. 38]. Таким чином наголошується на необхідності розгляду не окремих слів, а основних архетипів, що представлені в мові у багатьох своїх варіантах.

Розглянемо декілька прикладів. У поезії “Images” Р. Олдінгтон, передаючи почуття ліричного героя до коханої через образи природи, декілька разів використовує червоний колір та його відтінки. Поет порівнює жінку із жовто-рожевим місяцем у блідому небі посеред криваво-червоного заходу сонця: “*A rose-yellow moon in a pale sky/ When the sunset is faint vermilion*” [6]. У наведеній образно-поетичній картині периферійні відтінки червоного (*vermillion* та *rose*) набувають позитивної конотації, розкриваючи силу та яскравість почуття кохання. У шостому стансі автор створює образ червоних оленів, що втекли далеко у гори,

уносячи із собою його бажання: “*The red deer are high on the mountain,/ They are beyond the last pine trees./ And my desires have run with them*” [6]. У виразі *red deer* червоний колір підхоплює колористику образів попередніх стансів та стає смисловою домінантою.

В інших поезіях, присвячених коханням, автор також доволі часто вживає червоний колір з позитивним емоційним забарвленням. Проте конотації дедалі урізноманітнюються. В яскравих відтінках червоного кольору виникає часом пристрасть: “*The scarlet that stains your lips... let it be my blood that dyes them*” [1]. В поезії “Her mouth” колоратив “*crimson*” (темно-червоний, малиновий) символізує чуттєвість жінки: “*The crimson that dyes her lips...*” [6]. Іншою позитивною конотацією кольору *red* є значення “веселий, здоровий, гарний”, наприклад у поезії “Interlude”, де змальовано дівчат, що танцюють: “*Hair streaming and white raiment / Flying,/ Red lips that first were/ Red in Ephesus*” [6].

Проте зустрічаються і негативні відтінки даного кольору. Поезія “A Village” розгортає пейзаж крізь призму бачення світу солдатом, чие військо знаходиться у стані війни. Тут немає прямих образів цієї руйнівної сили, проте вся природа в очах солдата ніби закривавлена: “*The willow boughs are red with sap..... The sunlight makes the red-tiled roofs deep orange*” [6]. Виразом *red with sap* поет підсилює значення кольору іменником *кров*. Колоратив *deep orange* теж можна віднести до синонімічного поля колоративу *red*. У цій поезії червоний колір має негативну та агресивну символіку, яка так чи інакше відсилає уяву читача до війни. Інша поезія – “Choricos” – лунає наче сумна пісня, що адресована смерті, образ якої дуже відвертий: “*Brushing the fields with red-shod feet,/ Searing the grass as with a sudden flame,/ Death*” [6]. Вживання колоративів *red-shod*, *flame* забарвлюють образ кров’ю, вогнем та біллю. Слід зауважити, що мовні одиниці *blood/blooding* виявляються смисловими домінантами в багатьох поезіях Р. Олдінгтона. Їх, безперечно, можна вважати колоративами з емоційним червоним забарвленням, адже вони пробуджують яскраві та, часом, неприємні або страшні образи. Яскравим прикладом є поезія “Soliloquy II”, в якій зображений мертвий солдат: “*A dead English soldier,/ His head bloodily bandaged*” [6].

З огляду на багатоманітну та мінливу природу колірних найменувань, можна зустріти і випадки, де однозначне трактування символіки кольору зробити важко. У творчості Р. Олдінгтона червоний доволі часто фігурує й у пейзажній ліриці. Наприклад, у поезії “Summer” змальований червоно-чорний метелик та тисячі темно-червоних квіток наперснику: “*A butterfly, black and scarlet, ... A thousand crimson foxgloves, tall bloody pikes*” [1]. У поезії “Dawn” блакитне небо стає червоного кольору: “*Red sky shies dully on the ice*” [6]. Використання неосновних кольорів, а саме *scarlet*, *crimson*, *bloody*, які є темнішими та більш глибокими відтінками червоного, у пейзажній ліриці не створює яскраво вираженої негативної конотації, проте і не може символізувати любов або пристрасть. Можна лише частково стверджувати, що саме війна, яка залишила відбиток на уяві поета та сприйманні ним дійсності, впливає свідомо, або сугестивно, на вибір кольорів та відтінків.

Підводячи підсумки, зазначимо: червоний колір та його відтінки набувають як негативних, так і позитивних конотацій; додаткові контекстні значення кольору в різних поезіях включають кохання, пристрасть, радість, красу або війну, агресію, смерть, кров; у переліку відтінків найчастіше зустрічаються *crimson*, *scarlet* та *bloody*. Загалом, використання червоного кольору сприяє створенню яскравої образності, саме червоний колір є важливим чуттєвим елементом, що формує пое-

тичну дійсність Річарда Олдінгтона. Кольори виявляють себе як важливі чуттєві елементи, які стають сюжетною основою поезій відомого автора.

Бібліографічні посилання

1. **Гущина Л. В.** Специфика идиоматического цветообозначения в английской лингвокультуре / Л. В. Гущина. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.philol-journal.sfedu.ru/index.php/sfuphilol/article/view/657/657>
2. **Деева И. М.** К вопросу о цветообозначении в современном английском языке (на матер. англ. и америк. художественной литературы) / И. М. Деева // Горьковск. ГПИИЛ. – 1970. – Ч. 2, вып. 36. — С. 224–231.
3. **Москович В. А.** Система цветообозначений в современном английском языке / В. А. Москович // Вопросы языкознания. – 1960. – № 6. – С. 83–87.
4. **Панченко Е. И.** Красный цвет в английских поговорках и тексте / Е. И. Панченко // Вісник Дніпр. нац. ун-тету ім. Олеся Гончара. – № 11. – Т. 20. – Серія Мовознавство. – 2012. – Вип. 18. – С. 179–183.
5. **Шхвацабая Т. И.** Цветообозначения в языке и речи (на материале английского языка) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Т. И. Шхвацабая. – М., 1985. – С. 37–38, 67.
6. **Aldington Richard.** Collections (Images, Images of Desire, Images of War, Images Old and New) / R. Aldington [Electronic source]. – Access mode: <http://www.ebooksread.com/authors-eng/richard-aldington.shtml>
7. **Berlin B.** Basic color terms. Their Universality and Evolution / B. Berlin, P. Kay [Electronic source]. – Access mode: <https://philpapers.org/rec/BERBCT>

Надійшла до редколегії 08.12.2017

ІНФОРМАЦІЯ

Вербалізація концепту SUN: лінгвокультурний аспект (на матеріалі американського варіанта англійської мови) : автореф. ...дис. ...канд. філол. наук : 10.02.04/Е.В. Розвод; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2018. – 22 с. – укр.

Дисертацію присвячено дослідженню репрезентації лінгвокультурного концепту SUN як одиниці концептосфери американців – носіїв англійської мови. За допомогою компонентного аналізу визначено семантичні компоненти, що формують ядро досліджуваного концепту. Встановлено найтиповіші концептуальні метафори, де задіяний концепт SUN: SUN IS PERSON, SUN IS A ROUND OBJECT, SUN IS A VESSEL CONTAINING LIQUID, SUN IS A BURNING OBJECT, SUN IS TIME і SUN IS DIRECTION. Ці моделі, у свою чергу, слугують основою для необмеженої кількості мовних метафор, які можуть бути усталеними й образними. Шляхом вільного асоціативного експерименту із залученням респондентів-американців встановлено, що лексикографічна репрезентація концепту SUN у значній мірі збігається з репрезентацією цього концепту в індивідуальних мовних картинах світу. Велику увагу приділено його міфологічному й символічному значенню концепту SUN, яке може проявлятися як у текстах, так і в культурних артефактах. У роботі також встановлено засоби вербалізації концепту SUN в художньому та релігійному дискурсах.

Семантика, структура, функціонування інваріанта англійського терміна мистецтва : автореф. ...дис. ...канд. філол. наук : 10.02.04 /О.Н. Алієва; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2018. – 21 с. – укр.

Дисертацію присвячено дослідженню феномена семантичного інваріанта англійського терміна мистецтва, семантичних процесів, які діють у структурі терміна, створюють полісемічне слово та забезпечують єдність різноманітних смислів у межах однієї фіксованої морфологічної оболонки. Семантичний інваріант – глибинний механізм, який експлікує еволюцію терміна, і тому, без аналізу та моделювання його структури, її впливу на функційні параметри та особливості терміна, є неможливим дослідження будь-якої терміносистеми, і мистецтва зокрема. У роботі обґрунтовано інтегративний структурно-семантичний підхід до аналізу семантичного інваріанта термінів мистецтва. У процесі дослідження функціонування термінів мистецтва у різних видах фахового термінологічного дискурсу проаналізовано реалізацію ролі семантичного інваріанта і його структури. Визначено, що реалізується вплив як окремих семантичних компонентів, так і усієї інваріантної моделі, яка розглядається як єдиний семантичний комплекс. Дослідження функційних особливостей структури семантичного інваріанта створює можливості для пояснення та певного прогнозування існування та розвитку терміна у різних терміносистемах. Результати такого семантико-функційного аналізу можуть бути використані для вивчення складних типів семантичної похідності, що дозволяє пояснити зміни у лексичній структурі терміна та семантичні особливості різних смислів, які формують структуру полісемічного терміна.

Дискурсивно-прагматичні характеристики англomовного інтернет-інтерв'ю (на матеріалі Інтернет-журналів для підлітків “gUrl”, “Seventeen”,

“Teen Vogue”) : автореф. ...дис. ...канд. філол. наук : 10.02.04 /Ю.О. Томащук; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2017. – 23 с. – укр.

Дисертацію присвячено аналізу й опису дискурсивних та прагматичних характеристик англомовного Інтернет-інтерв'ю з урахуванням віку та гендеру комунікантів. У ході системного аналізу доведено, що Інтернет-інтерв'ю є змішаним жанром Інтернет-дискурсу, що характеризується рисами, притаманними Інтернетдискурсу та масмедійному дискурсу; структура Інтернет-інтерв'ю підпорядкована фактору множинного адресата, що враховується інтерв'юером під час організації змістової сторони Інтернет-інтерв'ю; дискурс Інтернет-інтерв'ю не лише транслює цінності, створені іншими ЗМІ, а й сприяє формуванню ціннісної картини світу підлітків; доведено, що мовленнєва поведінка комунікантів Інтернет-інтерв'ю залежить від віку та гендеру, а не рівня сформованості комунікативної компетенції; виявлено, що в п'яти виділених комунікативних ситуаціях для втілення стратегій використовують комплекс тактичних прийомів, які диференціюються як універсальні та преферентні, та реалізуються певними лінгвальними засобами.

Вербальні та невербальні засоби реалізації стратегій і тактик учасників комунікативної ситуації «примирення» (на матеріалі англійської мови) : автореф. ...дис. ...канд. філол. наук : 10.02.04 /Н.О. Передон; Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2018. – 23 с. – укр.

Дисертаційну роботу присвячено вивченню вербальних та невербальних засобів реалізації стратегій і тактик учасників комунікативної ситуації «примирення» в умовах англомовної усної неофіційної комунікації. З'ясовано специфічні особливості аналізованої комунікативної ситуації та визначено її конституенти. Досліджено медіацію як соціально-наукову категорію, встановлено її роль у процесі гармонізації міжособистісної інтеракції, виділено її основні ознаки та форми. Виокремлено комунікативні стратегії, застосовувані ініціатором примирення, об'єктом примирення та медіатором. Виявлено та описано комунікативні тактики, що імплементують кожну зі стратегій, створено їх таксономію. Вивчено лексико-семантичні, синтаксичні та лінгвостилістичні засоби, що репрезентують вербальну поведінку кожного з учасників ситуації «примирення»; досліджено спектр застосовуваних ними невербальних засобів.

Наративні маски в англомовному постмодерністському дискурсі: лінгвокогнітивний та комунікативнопрагматичний аспекти : автореф. ...дис. ...канд. філол. наук : 10.02.04 / І.А. Ткаченко; Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2018.

У реферованій роботі розкрито лінгвостилістичні засоби та наративні стратегії і тактики творення наративних масок як різновидів оповідної інстанції у постмодерністському дискурсі. Наративна маска тлумачиться нами як різновид образу наратора, який інтегрує передконцептуальну, концептуальну та вербальну іпостасі. Класифікація наративних масок адвоката, репортера та блазня здійснюється через вилучення номінативних одиниць первинної та вторинної номінації, які корелюють з семантикою номінативних одиниць, що позначають поняття «адвокат», «репортер», «блазень» та характеризуються спільною функціональністю: репортер – інформує, адвокат – захищає, блазень – розважає. Комунікативно-прагматичний підхід до вивчення наративних масок

у постмодерністському дискурсі уможливив виокремлення двох ключових стратегій – зближення з читачем та дистанціювання, наративними тактиками реалізації яких є тактика ширості, поради, аргументації, незгоди та заплутування.

Лінгвопрагматика і лінгвосеміотика англійського віртуального корпоративного дискурсу (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. ...дис. ...канд. філол. наук : 10.02.04/О.П. Коваленко; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2018. – 21 с. – укр.

У дисертації досліджено особливості реалізації корпоративного дискурсу компаній у віртуальному просторі. Проаналізовано й узагальнено основні ознаки спілкування брендів з потенційними та наявними клієнтами в соціальних мережах, мультимодальність та гібридизація їх комунікації. Виявлено різноманітні емоційно-експресивні мовні засоби, які використовуються для збільшення кількості переглядів та активізації аудиторії. Розглянуто комунікативні стратегії і тактики, які застосовуються компаніями для досягнення прагматичних цілей у соціальних мережах. Проведено порівняльний аналіз спілкування комерційних та некомерційних організацій у соціальних мережах. Досліджено лінгвістичні особливості офіційних сайтів компаній, а саме: гібридизація дискурсу, фокусування уваги за допомогою елементів сайту, мікрокопія, прагматична пошукової оптимізація сайту.

Концепт GLAMOUR у сучасному англомовному мас-медійному дискурсі : автореф. ...дис. ...канд. філол. наук : 10.02.04/Є.В. Саранюк; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2018. – 22 с. – укр.

Дисертаційну роботу присвячено комплексному дослідженню структури концепту GLAMOUR та розгляду когнітивно-прагматичних аспектів його реалізації в сучасному англомовному мас-медійному дискурсі. Шляхом аналізу семантики лексеми *glamour* та її похідних як прямих номінацій концепту GLAMOUR у тлумачних словниках та інтерпретації дискурсивних контекстів вживання зазначених лексем у роботі змодельовано структуру концепту GLAMOUR у вигляді поняттєвого, образного й оцінного компонентів з відповідними складниками. Окрім того, виявлено основні домени, які виступають фоном для розуміння концепту GLAMOUR, актуалізованого в сучасному англомовному мас-медійному дискурсі. Також у роботі описано комунікативно-прагматичні стратегії дискурсивного втілення поняттєвого, образного й оцінного компонентів концепту GLAMOUR; розмежовано й охарактеризовано жанрово-незалежні і жанрово-специфічні закономірності використання концепту GLAMOUR у мас-медійному дискурсі; з'ясовано особливості метафоричної репрезентації дослідженого концепту.

Вербалізація універсальних і національних концептів в англомовній дитячій літературі Великої Британії : автореф. ...дис. ...канд. філол. наук : 10.02.04/Т.А. Чаюк; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2017. – 23 с. – укр.

Дисертацію присвячено аналізу особливостей вербалізації універсальних та національних концептів в британській дитячій літературі. Обґрунтовано взаємозв'язок мовної картини світу з концептуальною картиною світу: елементи мовної картини світу є засобом експлікації елементів наївної картини світу й будуються за спільним принципом категоризації. Уточнено специфіку дитячої

картини світу, яка розглядається як відображені в мові процеси й результати концептуалізації дійсності, що є проявом творчої мисленнєвої та мовної / мовленнєвої активності дитини. Доведено, що особливості концептуалізації світу в дитячій свідомості відображені в текстах дитячої літератури. Визначено ядерні та периферійні компоненти досліджуваних концептів та особливості їх вербалізації в змістовому просторі текстів англomовної дитячої літератури Великої Британії. Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що в британській дитячій картині світу універсальні та національні концепти, інтегруючи мовно-чуттєвий досвід дитини, колективу та соціуму, маніфестують результати опрацювання дійсності свідомістю та мовою (як дитини, так і дорослого), що є відображенням лінгвокультурно вагомої інформації, сформованої впродовж усієї історії британського народу.

Провокаційне мовлення: комунікативно-прагматичний вимір (на матеріалі сучасної англійської мови): автореф. ... дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04/І.В. Мельник; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2017. – 23 с. – укр.

Дисертацію присвячено всебічному вивченню провокаційного мовлення, яке розглядається як мисленнєво-мовленнєва дія людини, стратегія мовленнєвого впливу, що реалізується у різних типах дискурсу за допомогою вербальних та невербальних засобів. У роботі описано комунікативно-прагматичні особливості провокаційного мовлення як особливого типу міжособистісного спілкування, яке має на меті досягнення бажаної провокатором вербальної реакції. Запропоновано типологію комунікативних ситуацій провокаційного мовлення в інституційному та побутовому типах дискурсу. Досліджено особливості використання комунікативних стратегій у конфліктних, кооперативних і конфліктно-кооперативних ситуаціях провокаційного мовлення, а також вербальні та невербальні засоби їх реалізації. Виявлено актомовленнєву репрезентацію провокаційного мовлення. Розглянуто особливості мовленнєвої поведінки провокатора та реципієнта залежно від типу їх мовних особистостей, а також створено мовний портрет успішного та неуспішного провокатора. Проаналізовано причини комунікативних невдач провокаційного мовлення.

З М І С Т

Передмова	3
------------------------	----------

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ

Konopelkina O. O. Māori borrowings in New Zealand English mass media discourse.....	4
Loba S. O. The semantic structure of the lexeme multilingual in modern English	9
Lobanova V. V. Information in advertisement: techniques of displaying and hiding.....	15
Панченко О. І. Діалект кокні як складова частина англійської літератури.....	21
Суйма І. П. Суть мовленнєвої інтенції як стимулу до вербальної реакції	27

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ПИТАННЯ МУЛЬТИЛІНГВІЗМУ

Anisimova A. I. Lexicological studies: a multilingual aspect	34
Білова А. Г. Деякі альтернативні методи навчання англійської мови як іноземної	40
Budilova O. V. Multiple intelligence approach: re-framing teaching and learning .	46
Honcharenko E. P., Baisara L. I., Besarab O. M., Styrnik N. S., Kryvosheia A. V. How to write an academic paper in English (roadmap as a guide for PhD students).....	51
Lukianenko L. N. Some aspects of teaching extensive reading to first-year students studying English as their major	60
Никоненко Н. В. Класифікація відеосюжетів та їх використання у навчанні студентів ЗВО іноземних мов.....	68
Safonova N. A. Visual literacy in multilingual foreign language teaching	75
Шалацька Г. М. ІКТ як інструмент реалізації індивідуальних проєктів у процесі вивчення іноземної мови.....	81

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО ТА КРАЇНОЗНАВСТВО

Volkova M. Yu. Some peculiarities of Ernest Seton-Thompson's "The Biography of a Silver Fox; or Domino Reynard of Goldour Town" translated by M. K. Chukovsky.....	87
Міненко О. В. Творчий внесок Юрія Федьковича в історію українського перекладознавства.....	94

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА СТИЛІСТИКИ

Блошко В. Ю. Особливості концептуалізації смерті у поезії Філіпа Ларкіна (на прикладі поезії “Ambulances”).....	100
Гайдар В. П. Тема смерті у творчості Івон Боланд (на матеріалі вірша “Windfall”).....	106
Головань Н. О., Яшкіна В. В. Символіка кольорів в поезії С.Т. Кольріджа та шляхи її відтворення у перекладі.....	112
Honsalies-Munis S. Yu. Body images in the poetry by Anne Sexton, Sylvia Plath, Adrienne Rich.....	119
Кирпита Т. В. Прийом двійництва як засіб відображення заборонених бажань персонажів в англійській літературі вікторіанського періоду.....	126
Lysenko N. O. Stylistic means of an anecdote as the expressive compressed textu.....	133
Петрова А. В. Методи літературознавчого та поетико-когнітивного аналізу: художній образ героїні-“авантюристкі” vs. Художній концепт “авантюристка” в романах Сідні Шелдона.....	139
Potnitseva T. N. Three melodies of “Frankenstein”: concordia discors.....	145
Семешко Н. М. Засоби компресії та надмірності в п’єсі О.Вайльда “Ідеальний чоловік”.....	149
Солошенко В. В., Яшкіна В. В. Алюзія як зміст у змісті: ще раз про твори О.Вайльда.....	156
Teterina L. M. Gillian Allnutt's lyrics in poetological dimension.....	162
Shyshkina I. V. Stylistic peculiarities in U. Le Guin's fantasies	168
Яшкіна В. В. Чуттєво-образне стрийняття основного колоративу та його периферійних відтінків крізь поезії Р. Олдингтона.....	174
ІНФОРМАЦІЯ	180

Наукове видання

АНГЛІСТИКА ТА АМЕРИКАНІСТИКА

Збірник наукових праць

Випуск 15

Коректор *Л. В. Омельченко*

Підписано до друку з оригінал-макета
Формат 70х108/16. Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 16,27.
Наклад 100 прим. Зам. № 260.

Видавництво і друкарня ПП «Ліра ЛТД»
49107, м. Дніпро, вул. Наукова, 5
Свідоцтво про внесення до Держреєстру
ДК № 6042 від 26.02.2018.